

SISEMINISTEERIUM

Estonian Ministry of the Interior

Päästeala vabatahtliku tegevuse kommunikatsioonistrateegia

2012 – 2014

Autorid:

Eneli Mikko on omandanud kommunikatsioonialase kõrghariduse Tartu Ülikoolis. Ta on pikaajaliselt tegelnud nii era- kui mittetulundussektoris kommunikatsioonikorraldusega. On olnud kaastegev mitmes rahvusvahelises projektis ja töötab praegu Poliitikauuringute Keskuse Praxis kommunikatsioonijuhina. Roll strateegia koostamisel: kommunikatsiooniekspert ja projektijuht.

Hille Hinsberg on Poliitikauuringute Keskuse Praxis valitsemise ja kodanikuühiskonna ekspert. Eelnevalt avalikus sektoris (Riigikantseleis) töötades korraldas ta riigi ja kodanikuühenduste vahelisi suhteid ja tegeles kaasamise edendamisega. Hille praegune töö on suunatud avatud ja läbipaistva valitsemise ja võimeka kodanikuühiskonna arendamisele. Roll strateegia koostamisel: kodanikuühiskonna- ja kommunikatsiooniekspert.

Kerstin Mahlapuu on Šotimaal asuva Glasgow Ülikooli Kesk- ja Ida-Euroopa Õpingute doktorant. Tema uurimishuvide alla kuuluvad Eesti välis- ja julgeolekupoliitika, rahvuslik identiteet ja uurimismeetodid sotsiaalteadustes. Roll strateegia koostamisel: analüütik.

Peeter Vihma on Tallinna Ülikooli sotsioloogia lektor, vabakutseline sotsioloog ja dokumentalist. Ühiskonnateoreetiline uurimishuvi on suunatud ennekõike kodanikeühiskonnale ja vabatahtlikkusele, varem on tegelenud ka uimastisotsioloogiaga. Roll strateegia koostamisel: uurija.

Poliitikauuringute Keskus Praxis on Eesti esimene sõltumatu, mittetulunduslik mõttekeskus, mille eesmärk on toetada analüüsile, uuringutele ja osalusdemokraatia põhimõtetele rajatud poliitika kujundamise protsessi.

Poliitikauuringute Keskus Praxis

Tornimäe 5, III korrus
10145 Tallinn
tel 640 8000
www.praxis.ee
praxis@praxis.ee

Väljaande autoriõigus kuulub Poliitikauuringute Keskusele Praxis. Väljaandes sisalduva teabe kasutamisel palume viidata allikale: Praxis (2012). Päästeala vabatahtliku tegevuse kommunikatsiooni-strateegia 2012-2014. Tallinn: Poliitikauuringute Keskus Praxis.

Sisukord

Töös kasutatud lühendid	5
Lähteülesanne	6
1. Hetkeolukorra analüüs.....	10
1.1. Vabatahtliku tegevuse arengu riiklik suunamine.....	10
1.2. Vabatahtlike ja vabatahtliku tegevuse iseloomustus	11
1.3. Päästeala vabatahtlikud.....	13
1.4. Päästeala vabatahtliku tegevuse alused ja eesmärgid	15
1.5. Päästeala vabatahtlike õiguslik regulatsioon.....	16
1.6. Turvalisuspoliitika põhisuundade täitmisest ja vabatahtlike rollist selles.....	18
1.7. Meediakajastused päästeala vabatahtlikust tegevusest	19
2. Senised kommunikatsioonipraktikad.....	24
2.1. Uuringutulemuste ülevaade	24
2.1.1. Ülevaade vabatahtlikest päästjatest	24
2.1.2. Ülevaade organisatsioonidest	24
2.1.3. Organisatsiooni tegevus päästealal.....	25
2.1.4. Infovahetus ja kommunikatsioon.....	26
2.1.5. Vabatahtlike kaasamine ja teadlikkus toetustest.....	27
2.1.6. Isiklik motivatsioon.....	28
2.1.7. Arenguvajadused, tulevik, soovitusel.....	29
2.2. Vabatahtliku päästeala osapooled ja hinnang senisele kommunikatsioonile	30
3. Kommunikatsiooni alused.....	39
3.1. Vabatahtliku päästeala kommunikatsiooni aluspõhimõtted.....	39
3.2. Vabatahtliku päästeala kommunikatsiooni eesmärgid.....	40
3.3. Kommunikatsiooni põhisõnumid	40
4. Kommunikatsiooni sihtrühmad	43
4.1. Praegused päästeala vabatahtlikud, ühendused	43
4.2. Potentsiaalsed vabatahtlikud	43
4.3. Valdkonnasisesed partnerid	45
4.4. Kohalik tööandja	47
4.5. Kodanikuühiskonna tugistruktuurid	47
4.6. Meedia	47
5. Üldine kommunikatsioon.....	48
6. Kommunikatsioon siht- ja sidusrühmadele	54
6.1. Kommunikatsioon päästeala vabatahtlike ühendustele ja praegustele vabatahtlikele	56
6.2. Kommunikatsioon potentsiaalsete vabatahtlikele	62
6.2.1. Noored.....	63
6.2.2. Kogukonna liikmed	64
6.2.3. Aktiivsed ühiskonna liikmed	68
6.2.4. Laiem avalikkus.....	71

6.3. Kommunikatsioon tugistruktuuridele	72
6.4. Kommunikatsioon kohalikele tööandjatele	75
6.5. Kommunikatsioon meediale	78
6.6. Kommunikatsioon valdkonna partneritele	80
7. Kommunikatsioonistrateegia elluviimine.....	83
7.1. Strateegia rakendajad	83
7.2. Strateegia uuendamine.....	83
7.3. Teavitustegevuse hindamise põhimõtted ja indikaatorid	83
Kasutatud kirjandus.....	85
Perioodika.....	86
LISA 1. Päästeala vabatahtlike veebiküsitluse joonised	87
LISA 2. Küsitluse ankeet	104

Jooniste loetelu

Joonis 1. Kommunikatsioonistrateegia koostamise protsess	8
Joonis 2. Vabatahtlikes tegevustes osalenute osakaal ja vastajate arv.....	12
Joonis 3. Päästeala maatriksjuhtimise skeem.....	36
Joonis 4. Sotsiaalsete muutuste juhtimise, sh teadlikkuse suurendamise skeem.....	49
Joonis 5. Vanuseline jaotus.....	87
Joonis 6. Netosissetuleku järgi jaotus	87
Joonis 7. Haridustase järgi jaotus	88
Joonis 8. Organisatsiooni tegevuspiirkond Eestis	88
Joonis 9. Liikmete arv.....	89
Joonis 10. Organisatsiooni tegevusala.....	89
Joonis 11. Põhjused, miks päästetöödel ei osaleta	90
Joonis 12. Liikmete kompetentsus.....	91
Joonis 13. Suhtlus Päästeametiga.....	92
Joonis 14. Suhtlus erinevate organisatsioonidega.....	93
Joonis 15. Suhtlussagedus erinevate organisatsioonidega.....	94
Joonis 16. Uute vabatahtlike värbamise kanalid	95
Joonis 17. Ühenduse loomisega seotud infokanalid.....	96
Joonis 18. Organisatsiooni sisekommunikatsiooni kanalid	96
Joonis 19. Toetuste ja koostööpartnerite infokanalid	97
Joonis 20. Avalikkuse teavituseks kasutatavad kanalid	97
Joonis 21. Kuivõrd te nõustute, et vabatahtlikke koondavad organisatsioonid päästealal	98
Joonis 22. Kuidas ühinesite organisatsiooniga?.....	99
Joonis 23. Kõige olulisem informatsiooni allikas päästeala vabatahtlikega liitumisel.....	100
Joonis 24. Päästeala organisatsiooni töös osalemise motivaatorid	101
Joonis 25. Kogukonnale/avalikkusele oma tegevuse tutvustamise viisid.....	102
Joonis 26. Arendamist vajavad kanalid.....	103

Tabelite loetelu

Tabel 1. Päästeala vabatahtlike tegevuse jaotus	14
Tabel 2. Kommunikatsioonipraktikad	31
Tabel 3. Siht- ja sidusrühmapõhised kommunikatsiooni eesmärgid ja sõnumid	54
Tabel 4. Ettevõtete töötajate vabatahtliku tegevuse tasemed	76

Töös kasutatud lühendid

EAS	Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus
EKAK	Eesti kodanikuühiskonna arengu kontseptsioon
EMSL	Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit
EVTA	Euroopa Vabatahtlike Aasta
KATA	Kodanikualgatuse toetamise arengukava 2007–2010
KODAR	Kodanikuühiskonna arengukava 2011–2014
KÜSK	Kodanikuühiskonna Sihtkapital
MTÜ	Mittetulundusühing
SA	Sihtasutus
VTA	Vabatahtliku Tegevuse Arenduskeskus

Lähteülesanne

Vabatahtlikkus päästealal

Vabatahtlikkusel on Eestis läbi ajaloo olnud oluline roll kogukonna turvatunde tagamisel. Tuletõrje liikumine sai alguse just vabatahtlike seltside loomisega ning XX sajandi alguses oli Eestis välja kujunenud tihe priitahtlike pritsimeeste võrgustik.

Eesti rahvuse ja riigi kujunemisel on kodanikualgatuse laiemalt olnud otsustav osatähtsus. Rahva omaalgatuse teke XIX sajandi teise poole seltsiliikumise näol ja selle jätkuv hoogustumine ja laienemine tegi võimalikuks eestlaskonna rahvuslike eesmärkide saavutamise, kindlustas ühtekuuluvustunnet ning sai oluliseks kogu ühiskonnaelu suunamisel (EKAK, 2002).

Kodanikeühenduste ja avaliku võimu koostöö tänast raamistikku kujundav kodanikuühiskonna arengu kontseptsioon (EKAK, 2002) näeb demokraatliku ühiskonnakorralduse olulise koostisosana just kodanikuaktiivsust kui inimeste omaalgatuslikku ja vabatahtlikku osalemist ühiskonnaelus ning oma paikkonna elu küsimuste lahendamist.

Kontseptsioon toob kodanikeühenduste ja avaliku võimu koostöö eesmärgidena välja muu hulgas ka vabatahtliku tegevuse kui kodanikuksolemise olulise tunnuse väärtustamise ning ametiasutuste ja kodanikuühenduste koostööd soodustavate teadmiste ja heade koostöötavade levitamise.

Päästeala on valdkond, kus kodanikuaktiivsus ja vabatahtlik tegevus annab märgatava panuse riigi päästesüsteemi toimimisse ja kogukonna turvatunde tagamisse. Vabatahtlike päästekomandode laialtlevikliku võrgustiku loomine on üks olulistest suundumustest päästesüsteemis. Päästeala vabatahtliku tegevuse arendamise eesmärgiks on luua tingimused ja keskkond, et vabatahtlikel oleks võimalik senisest veelgi enam aidata kaasa turvalisema elukeskkonna loomisele ja abi kiiremale jõudmisele abivajajani. Selleks on valdkonna spetsialistid näinud vajadust suurendada päästet abistavate vabatahtlike arvu nii päästetöödel kui päästesündmuste ennetamisel (Siseministeerium, 2009).

Kui 2007. aastal oli Eestis vabatahtlike päästealal 500 ringis, siis tänaseks on see number peaaegu kahekordistunud. Vabatahtlike lepingulisi komandosid on hetkel 88 ning Siseministeerium on seadnud eesmärgiks koostada päästeala vabatahtlikkuse toetamiseks ja arendamiseks uus kontseptsioon.

Kommunikatsioonistrateegia vajadus

Vabatahtliku tegevuse arendamise ja soodustamise eelduseks on ühiskonna teadlikkuse suurendamine vabatahtlikust tegevusest, selle väärtustest ja vabatahtlikuna tegutsemise võimalustest. Selleks on oluline teha vabatahtlikku tegevust puudutavad otsused põhjendatult ja planeeritult. (Siseministeerium, 2009)

Tunnustamine on see, mis innustab ja motiveerib inimesi vabatahtlikku tegevust alustama või jätkama ning annab vabatahtlikele ja neid kaasavatele kodanikuühendustele tagasisidet tegevuse olulisusest ühiskonnas. Teabe levitamisel rõhutatakse vabatahtliku tegevuse väärtuslikkust ning innustatakse inimesi vabatahtlikuna tegutsema. Inimesed teavad, miks nad vabatahtlikuna tegutsevad ning kus ja kuidas nad seda teha saavad. Vabatahtlikuna tegutseda soovivate inimeste tõhusaks rakendamiseks on esmatähtis pakkuda neile reaalseid võimalusi ehk üldinfo kõrval teavet nii pidevalt vabatahtlikke kaasavate kodanikuühenduste kohta kui ka vahendada kodanikuühenduste konkreetseid vabatahtliku tegevuse kuulutusi (KODAR, 2011).

Päästeala hetkeolukorras, kus toimub kutseliste komandode ümberstruktureerimine ja vabatahtluse arengukontseptsiooni uuendamine, on sama oluline planeerida vabatahtliku tegevuse jätkuva arengu soodustamiseks ka laiemal avalikkuse teavitamist päästeala vabatahtlike rollist ning vabatahtlike ühenduste endi kaasamissuutlikkuse parandamist.

Käesoleva kommunikatsioonistrateegia üheks eesmärgiks ongi tõsta teadlikkust vabatahtlikust tegevusest päästealal, selle väärtusest ja kasulikkusest ühiskonna arengus. Teiseks eesmärgiks on kommunikatsiooni kaudu saavutada ühenduste tegevusvõimekuse ning vabatahtlike kaasamise suutlikkuse kasv päästealal. Need eesmärgid jätkavad Euroopa vabatahtlikkuse aasta 2011 missiooni ning juhivad päästet abistava vabatahtliku tegevuse arendamise kontseptsioonist. Strateegia sihiks on suurendada ka valdkonna ühenduste ja organisatsioonide vahelist koostööd ja parendada kommunikatsiooni.

Strateegia koostamise protsess

Strateegia koostamise esimeses etapis koostati hetkeolukorra analüüs, mille eesmärk on kirjeldada päästeala vabatahtliku tegevuse olukorda Eestis ning selle kuvandit avalikkuses; kaardistada siht- ja sidusrühmi. Situatsioonianalüüsiks sisendi saamiseks töötati läbi valdkonda reguleerivad õigusaktid, hinnati viimase kuue kuu meediakajastusi ning kaardistati seniseid kommunikatsioonipraktikaid. Olulist teavet nii taustaanalüüsi kui strateegia põhialuste välja töötamiseks koguti komandode seas korraldatud küsitlusest ja ekspertintervjuudest. Alljärgnevalt on kirjeldatud uuringute meetodika.

Uuringutulemuste ja taustamaterjalide analüüsi põhjal koostati teavitustegevuste ühtsed alused ja põhimõtted; kirjeldati kommunikatsiooni põhisõnumeid ja olulisemaid rakendajaid ning sõnastati teavitustegevuste hindamise põhimõtteid. Kommunikatsioonistrateegia rakendamiseks koostati ka kommunikatsiooniplaan aastateks 2012–2014.

Kommunikatsioonistrateegia koostamisse kaasati valdkonna erinevaid osapooli ja korraldati tagasiside seminar sihtrühma peamistele võtmeisikutele. Võtmeisikutel on oluline roll strateegia edasisel elluviimisel – näiteks kõneisikutena, oma kontaktide kaudu info levitajatena, vabatahtlike kaasavate organisatsioonide nõustajatena.

Ekspertintervjuud

Päästeala vabatahtliku tegevuse kommunikatsioonistrateegia siht- ja sidusrühmade kommunikatsioonipraktikate ja -võimekuse analüüsimiseks viidi läbi ekspertintervjuud. Intervjuude eesmärk oli ühelt poolt täiendada taustaanalüüsi ja koguda valdkonna ning sihtrühmade kohta olulist lisainformatsiooni, teisalt kaardistada peamised probleemid vabatahtlike kaasamisel ning kirjeldada edukaid värbamispraktikaid. Ekspertintervjuud andsid sisendit nii vabatahtlike veebiküsitluse koostamiseks kui ka strateegia ja plaani põhialuste sõnastamisele.

12 ekspertintervjuud teostati perioodil 27. Jaanuar kuni 9. Veebruar 2012. Intervjueeritavateks olid Siseministeeriumi, Eesti Priitahtlike Päästeliidu, Päästeameti, erinevate päästekeskuste ja vabatahtlike ühenduste esindajad. Lisaks koguti infot ka MTÜ Eesti Naabrivalve esindajalt ja Saksamaa Kaiserslauterni linna tuletõrje pealikult.

Veebiküsitlus vabatahtlike komandode liikmetele, juhtidele

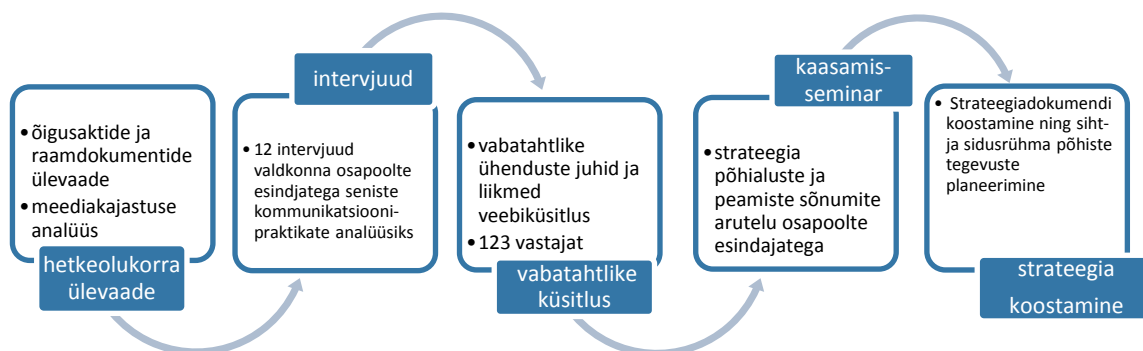
Küsitluse eesmärk oli kirjeldada praegustele päästeala vabatahtlikele ja potentsiaalsetele vabatahtlikele suunatud kommunikatsiooni praktikad (kodulehed, liikmete teavitamine, avalikkuse teavitamine jm kanalid/võtted) ja kommunikatsioonivõimekust (sh ressursside olemasolu ja kasutamine: oskused, inimesed, aeg, raha jne) erinevates komandodes ja ühendustes. Samuti oli eesmärk profileerida vabatahtlikud päästjad, selgitada välja vabatahtlike motivatsioon; vanuselisi ja piirkondlikke erinevusi.

Küsitluse valimi moodustavad vabatahtlike komandode juhid ja liikmed, keda praegu on umbes 900 ringis. Siseministeeriumi, Päästeameti ja Päästeliidu kaudu kogutud 371 komandajuhi või -liikme kontaktid, kellele ankeetküsitlus saadeti. Vastajaid oli ühtekokku 127.

Küsitlus viidi läbi Praxise veebiküsitluste keskkonnas ajavahemikul 12.–25. märts 2012. Küsitlus andis sisendi päästeala vabatahtliku tegevuse kommunikatsioonistrateegia põhimõtete koostamisele, sh sihtrühmade täpsustamisele; teiste kommunikatsioonitegevuste planeerimisele; kommunikatsiooni-kanalite valikule ning sihtrühmapõhiste põhisõnumite koostamisele.

Päästeala vabatahtlike kommunikatsioonistrateegia tellija on Siseministeerium. Taustauuringud ja strateegia koostamine toimus perioodil detsember 2011 kuni aprill 2012.

JOONIS 1. KOMMUNIKATSIOONISTRATEEGIA KOOSTAMISE PROTSESS

Allikas: autorite koostatud

Vabatahtliku tegevusega seotud mõisted

Kodanikuühiskond

Vabatahtlikega seostuv kõige laiem mõiste on kodanikuühiskond. Kodanikuühiskonda mõistetakse ühiskonnana, kus inimeste põhiõigused ja -vabadused on kaitstud ning kus neil on võimalik teha omaalgatuslikku koostööd huvide esindamiseks ning kodanikuühenduste ja võrgustike kaudu poliitilisi otsuseid mõjutada (KODAR, 2011). Kodanikuühiskond on ühiskonnasfäär, kus üksikisikud ja rühmad teevad koostööd selleks, et edendada oma huve ja väärtusi. Kodanikuühiskonna tähtis osa on mittetulundussektor, vahel loetakse selle osadeks ka ajakirjandust, poliitilisi parteisid, kohalikke omavalitsusi, usuühendusi, ametiühinguid, väikeettevõtteid, seega mitte ainult ühiskonna seda osa, mis seaduse mõttes on mittetulunduslik. Sellisel juhul on silmas peetud nende tasakaalustavat mõju ühiskonna teistele võimukeskustele. (Lagerspetz, 2007). Eesti kodanikuühiskonna arengu kontseptsiooni (2002) definitsiooni järgi mõistetakse kodanikuühiskonna all inimeste omaalgatuslikku koostööd oma huvide järgimiseks ning avalike asjade arutamises ja otsustamises osalemiseks, samuti seda koostööd võimaldavaid ühendusi, võrgustikke ja institutsioone.

Vabaühendus

Vabaühendus on mittetulundusühendus, mille tegevus ja administratsioon on avalikust võimust ja äriettevõtetest sõltumatud. Vabaühenduste hulka kuuluvad seltsingud, mittetulundusühingud, sihtasutused ja nende katusorganisatsioonid juhul, kui nad pole asutatud avaliku võimu või äriettevõtte poolt selleks, et täita nende poolt määratletud ülesannet. Sünonüümina kasutatakse ka terminit kodanikuühendus. (Lagerspetz, 2007).

Vabatahtlik töö ja vabatahtlik tegevus

Vabatahtlik töö on mõiste, mida igapäevaelus kasutatakse samatähenduslikuna vabatahtlikule tegevusele. Mõistet „vabatahtlik töö“ kasutab nt Statistikaamet, kes mõõdab kasumitaotluseta organisatsioonides vabatahtlike poolt tehtud töö hulka tundides. Kuna tegutsemine vabatahtlikuna ei ole kajastatud Eesti Vabariigi tööseadusandluses, siis on otstarbekam vääritimõistmise vältimiseks kasutada järjepidevalt terminit vabatahtlik tegevus. (Praxis, 2009).

Vastavalt Kodanikuühiskonna arengukavale (KODAR, 2009) defineeritakse vabatahtlikku tegevust oma aja, energia või oskuste pakkumist vabast tahtest ja rahalist tasu saamata. Vabatahtlikud aitavad teisi või tegutsevad peamiselt avalikes huvides ja ühiskonna heaks. Oma pereliikmete abistamist ning rahalisi või esemelisi annetusi ei loeta vabatahtlikuks tegevuseks. Tegutsemine vabatahtlikena ei tekita töösuhet ja see ei ole kajastatud Eesti tööalastes seadustes. (Lagerspetz, 2007)

Vabatahtliku tegevuse võib tinglikult jagada kaheks: omaalgatuslikuks ja organisatsioonide juhitud vabatahtlikuks tegevuseks. Omaalgatuslik vabatahtlik tegevus on vabatahtlikuna tegutsemine omal algatusel ja iseseisvalt. **Organisatsioonide korraldatud** vabatahtlik tegevus on vabatahtlikuna osalemine mõne organisatsiooni algatatud ja korraldatud tegevustes. Samuti saab vabatahtlikku tegevust liigitada kas ühekordseks või regulaarseks. Ühekordne vabatahtlik tegevus tähendab, et vabatahtlikud abistavad konkreetse tegevuse, ürituse või projekti läbiviimisel või reageerivad väljakutsele. Regulaarne vabatahtlik tegevus tähendab, et vabatahtlikud tegutsevad regulaarselt pikema aja jooksul. (VTAK, 2007).

1. Hetkeolukorra analüüs

1.1. Vabatahtliku tegevuse arengu riiklik suunamine

Vabatahtlik tegevus on kodanikuühiskonna alustala ja küpse demokraatia tunnus. Vabatahtlik tegevus suurendab inimestevahelist usaldust, aitab kujundada ühiseid norme ja luua sotsiaalseid võrgustikke, mis omakorda soodustab koostööd ühiste eesmärkide nimel. Seega on vabatahtlik töö väga tähtis aktiivsete ja hoolivate kodanike kujundamisel, sidusa ja stabiilse ühiskonna arenemisel ja reaalse sotsiaalmajandusliku väärtuse tootmisel (Gramberg & Vutt, 2005).

Vabatahtliku tegevuse korraldamine eeldab sellegipoolest vahendeid, poliitikat ja strateegiaid, kus üksteist täiendavad rollid ja võimalused on nii avalikul, mittetulunduslikul kui ka ärisektoril. Seepärast toimub vabatahtliku tegevuse toetamine ja arendamine koostöös paljude inimeste, organisatsioonide ja rahastajatega.

2002. aastal võttis Riigikogu vastu „Eesti kodanikuühiskonna arengukontseptsiooni“ (EKAK), mis sõnastab kodanikuühenduste ja avaliku võimu partnerluse alused ning raamistiku kodanikuaktiivsuse elavdamiseks ja demokraatia tugevdamiseks Eestis. EKAK on strateegiline dokument, mis võtab kokku avaliku võimu ja kodanikualgatusete koostoitimise põhimõtted:

Kodanikuaktiivsus kui inimeste omaalgatuslik ja vabatahtlik osalemine ühiskonnaelus ning oma paikkonna elu küsimuste lahendamises on demokraatliku ühiskonna korralduse oluline koostisosa. Avalik võim toetab seda soodsa õigusliku keskkonna loomisega, elanikkonna teavitamisega oma tegevusest ning kodanike ja nende ühenduste kaasamisega otsuste kavandamisse ja teostamisse. (EKAK, 2002)

Lisaks EKAKile on üheks peamiseks riigi tasandil vabatahtliku tegevuse arengut toetavaks strateegiliseks dokumendiks Siseministeeriumi koordineeritav „Kodanikuühiskonna arengukava 2011–2014“ (KODAR, 2009). KODARa rakendamisega taotletakse kodanike ühiskondlikus elus osalemise aktiivsuse kasvu, kodanikuühenduste tegevusvõimekuse kasvu ning kolmanda sektori ja avaliku sektori vahelise koostöö tihenemist.

Arengukava eesmärkide hulgas on tõsta **vabatahtlikku tööd** teinud inimeste osakaalu ja püsivabatahtlike kaasamise kogemusega kodanikuühenduste osakaalu. KODAR näeb ette, et info kodanikuühendustes vabatahtlikuna tegutsemise võimaluste kohta on kättesaadav ja et vabatahtlikke tunnustatakse ning motiveeritakse. Teabe levitamisel rõhutatakse vabatahtliku tegevuse väärtust ja innustatakse inimesi vabatahtlikuna tegutsema. Inimesed teavad, miks nad vabatahtlikuna tegutsevad ning kus ja kuidas nad seda teha saavad. Vabatahtlikuna tegutseda soovivate inimeste tõhusaks rakendamiseks on esmatähtis pakkuda neile reaalseid võimalusi. See tähendab, et üldinfo kõrval on oluline pakkuda teavet pidevalt vabatahtlikke kaasavate kodanikuühenduste kohta, samuti aga vahendada kodanikuühenduste konkreetseid vabatahtliku tegevuse kuulutusi (KODAR, 2011). Teavitustegevuse mõõtmiseks pakutakse KODARas välja näiteks ülevaadete koostamist info hulga, mitmekesisuse ja kättesaadavuse kohta, mis puudutab mittetulundusühingutes vabatahtlikuna tegutsemise võimalusi. Lisaks on oluline mõõta ka vabatahtliku tegevuse ühiskondliku väärtuse ja rolli kohta käiva info selgust ning kättesaadavust kodanikuühendustele, vabatahtlikele ja vabatahtliku tegevuse toetajatele (KODAR, 2011).

Eraldi on esile toodud ka vabatahtlike tunnustamine, mis innustab ja motiveerib inimesi vabatahtlikku tegevust alustama või jätkama ning annab vabatahtlikele ja neid kaasavatele kodanikuühendustele tagasisidet tegevuse olulisusest ühiskonnas (KODAR, 2011).

1.2. Vabatahtlike ja vabatahtliku tegevuse iseloomustus

Vabatahtliku tegevuse määratlemine on keeruline, kuna vabatahtlik töö võib hõlmata erinevaid valdkondi, erinevaid tegevusi ja võib toimuda väga erinevates olukordades. Käesolev uuring võtab aluseks KODARas välja toodud definitsiooni vabatahtliku tegevuse määratlemiseks:

Vabatahtlik tegevus on oma aja, energia või oskuste pakkumine vabast tahtest ja rahalist tasu saamata. Vabatahtlikud aitavad teisi või tegutsevad peamiselt avalikes huvides ja ühiskonna heaks. Oma pereliikmete abistamist ning rahalisi või esemelisi annetusi ei loeta vabatahtlikuks tegevuseks. Vabatahtlik tegevus võib olla omal algatusel ehk iseseisev või osalemine mõne organisatsiooni algatatud ja ellu viidud tegevustes. (KODAR, 2011)

Vabatahtliku tegevuse varieeruv käsitlus mõjutab ka erinevates uuringutes toodud andmete võrdlemist. Viimane mahukam ja täpsem uuring antud valdkonna kohta on 2009. aastal Praxise poolt läbi viidud "Vabatahtlikus tegevuses osalemine Eestis", mille aruanne ja andmestik on võetud ka käesoleva kaardistuse aluseks. Arvestades, et uuemad uuringud, mis tegelevad vabatahtlikus töös osalemisega Eestis, on teoreetiliselt ja metodoloogiliselt teistsuguse lähenemisega ning ei kaasa inimeste arusaama vabatahtliku töö tegemisest, siis pakub 2009. aasta Praxise uuring parima aluse Eesti vabatahtlike kaardistamiseks. Antud uuringu eelis seisneb selles, et vabatahtlike hulka on kaasatud ka nn **mitteteadlikud** vabatahtlikud ehk siis inimesed, kes eeltoodud definitsiooni alusel end ise vabatahtlikeks ei määratle, kuid on ometi osalenud vabatahtlikes tegevustes.

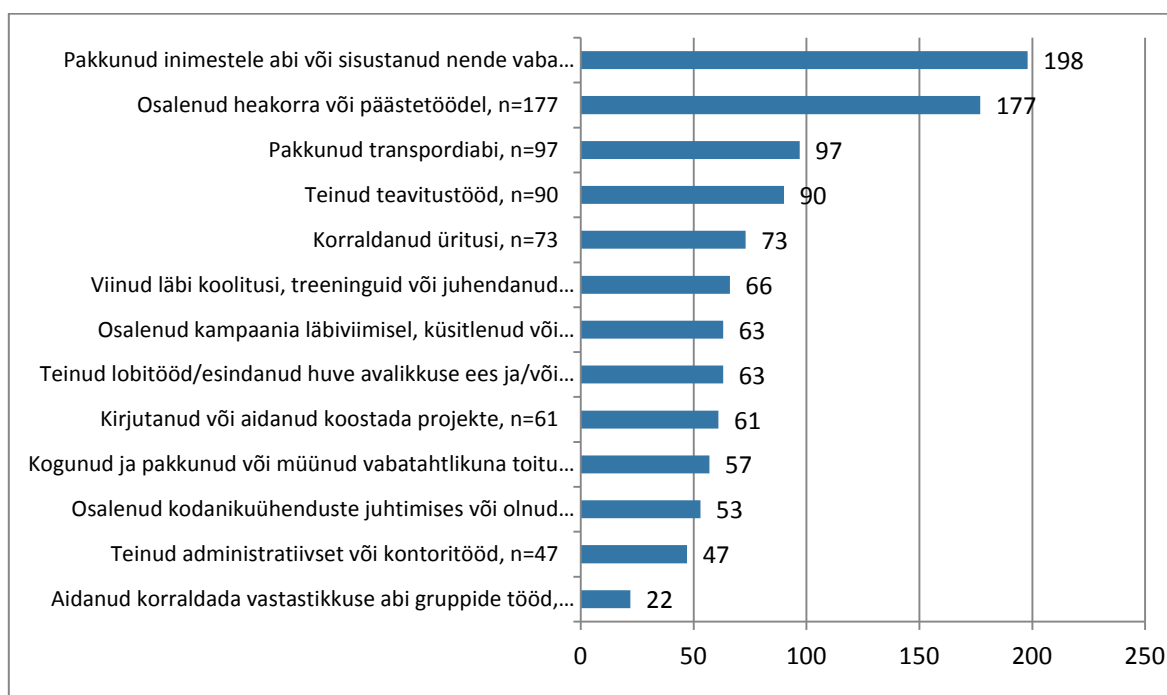
Leidub ka uuemaid andmeid, mida on otstarbekas kasutada vabatahtlike üldhulga muutumise kirjeldamiseks Eestis. Selleks kasutati 2011. aasta oktoobris Praxise poolt läbi viidud integratsiooni monitooringu raames koostatud andmestikku. Mõlema uuringu ankeedis sisalduv küsimus vabatahtliku töö kohta oli järgnev: "Mõeldes viimasele aastale, siis kas Te olete teinud vabatahtlikku tööd? See tähendab pakkunud oma aega, energiat või oskusi vabast tahtest ja rahalist kasu saamata peamiselt avalikes huvides ja ühiskonna heaks, kusjuures oma pereliikmete abistamist ei loeta vabatahtlikuks tegevuseks". Andmete analüüsil selgus, et 2011. aastal määratles end küsimuses toodud definitsiooni kohaselt vabatahtlikuna 29,9% kogu elanikkonnast (n=1409). Kuna 2009. aasta uuringu järgi määratleb end ise vabatahtlikeks 30% elanikkonnast (n=500), siis võib eeldada, et **vabatahtlike osakaal Eestis pole viimase paari aasta jooksul muutunud.**

Lisaks viidi telefoniintervjuu meetodil (CAT1) läbi ka kaks elanikkonna küsitlust vabatahtlikus tegevuses osalemise uuringu (2009) raames. Esimene küsitlus selgitas välja vabatahtlikus tegevuses osalemise määra ja kirjeldas vabatahtlikus tegevuses osalenute sotsiaaldemograafilist tausta ning selle valimisse kuulus 500 inimest. Teise küsitluse eesmärgiks oli uurida täpsemalt vabatahtlikke motiveerivad ja demotiveerivad tegureid, samuti analüüsida mittevabatahtlikke ning vabatahtlikuna tegutsemise potentsiaali Eestis. Siinpuhul oli valimiks 401 vabatahtliku tööga tegelenud inimest ja 200 mittevabatahtlikku. Antud ülevaade võimaldab esile tuua, milliste rühmade hulgas on vabatahtliku töö tegijaid rohkem ja mis põhjustel see nii võib olla. Analüüsi alusel saame koostada kommunikatsioonistrateegia ning sõnumid vabatahtliku töös osalemise üldise määra tõstmiseks.

¹ Computer Administrated Telephone Interview. CATI-intervjuu puhul on ankeedi küsimused arvutiekraanil ja küsitleja sisestab vastused kohe arvutisse.

Lisaks definitsiooni sisaldanud küsimusele, küsiti 2009. aasta uuringus kõikidelt vastajatelt, kuivõrd nad on viimase 12 kuu jooksul tasu saamata osalenud erinevates tegevustes (vt joonis 2), arvestamata oma pereliikmete ja lähisugulaste heaks tehtud tegevusi ning rahalisi või esemelisi annetusi (nn mitteteadlikud vabatahtlikud). Kuna eelnev uuring oli näidanud, **et organiseeritud ja omaalgatuslike vabatahtlike** (arvestades ka mitteteadlike vabatahtlike arvu) **osakaal on Eestis 47%**, seega 17% võrra enam kui neid, kes definitsiooni kohaselt vabatahtlikeks liigitati. Vastajaid, kes ei tegelenud ühegi vabatahtliku tegevustega viimase 12 kuu jooksul, nimetatakse 2009. aasta uuringus **mitte-vabatahtlikeks**.

JOONIS 2. VABATAHTLIKES TEGEVUSTES OSALENUTE OSAKAAL JA VASTAJATE ARV

Allikas: 2009. aasta Praxise uuringu "Vabatahtlikus tegevuses osalemine Eestis" aruanne II osa

Küsitlusest (PRAXIS, 2009) selgus, et **üle poole** (57%) eestimaalastest ei osanud vastata küsimusele, mis neile vabatahtliku tegevusega seoses meenub. Peamiselt seostub vabatahtlik tegevus heategevuse ja annetamisega (15%) ja ühiste koristusaktioonidega (12%). See näitab, et inimestel **puudub ühene arusaam vabatahtlikust tegevusest** ja toob esile vajaduse viia läbi kvalitatiivseid uuringuid antud valdkonnas.

Vabatahtliku sotsiaaldemograafiline taust

Statistilised arvutused näitavad, et vabatahtlikus tegevuses on oluliselt enam osalenud inimesi, kes on **kõrgharidusega** (31%), **Eesti rahvusest** (81%) ning **Eesti Vabariigi kodanikud** (91%). Tegevusala alusel eristuvad **ettevõtjad** (15%) ja **õpilased/üliõpilased** (15%) kõikidest vastajatest. Ametikoha järgi on vabatahtlikuna enim tegutsenud **tippspetsialistid** (14%) ja veidi enam ka **keskastme juhid** (4%). Piirkondlikust aspektist lähtuvalt on vabatahtlikuna enim tegutsenud **maa-asulas elavad inimesed** (38%). Vabatahtlikuna tegutsemise kogemusega inimesi on vähem keskmise sissetulekuga (3500–5000 kr kuus) ja **rohkem suurema sissetulekuga** (8000–10 000 kr kuus) inimeste seas. (PRAXIS, 2009).

Vabatahtlikus tegevuses mitteosalemise põhjused

Kui võrrelda vabatahtlikke mittevabatahtlikega, siis on **vabatahtlikusse tegevusesse enam kaasatud nooremaealine (15–24 a)** ja vähem vanemaeline (65 a ja enam) elanikkond. Hariduse poolest eristuvad alg- ja põhiharidusega inimesed, kes on vabatahtlikus tegevuses osalenud võrreldes kõrgharidusega inimestest veidi vähem. Samuti on vabatahtliku tegevusega oluliselt vähem seotud lapsehoolduspuhkusel olevad inimesed ja pensionärid, rohkem õpilased/üliõpilased. Palgatöötajatest tegutsevad vabatahtlikuna veidi rohkem asutuse/ettevõtte juhid ja keskastmejuhid ning seetõttu ka kõrgema sissetulekuga inimesed. Vabatahtlikus tegevuses mitteosalemise põhjustena mainiti kõige enam **ajapuudust** (33%) ja pea sama suur hulk inimesi **pole selle peale mõelnud** (29%). Kolmas suurem põhjus oli **sobiva võimaluse puudumine**.

Ajapuudust nimetas peamise põhjusena oluliselt enam palgatöötaja (55%) ja vähesel määral ka ettevõtjad või lapsehoolduspuhkusel olevad inimesed. Vabatahtlikus tegevuses osalemise peale ei ole mõelnud tallinlased (38%), muust rahvusest (47%) ja Venemaa Föderatsiooni kodanikud (12%). Sobiva võimaluse puudumist toob kõige rohkem põhjuseks 25–34 aastane (35%), kõrgema sissetulekuga (üle 10 000 kr kuus ühe pereliikme kohta), Lõuna-Eestis elav (22%) Eesti Vabariigi kodanik (93%). Muu põhjusena mainiti tervislikke põhjusi, vanust, rahapuudust ja sobiva seltskonna puudumist.

Enamik mittevabatahtlikke pole vabatahtlikus tegevuses osalemiseks **seni aega leidnud, pole selle peale mõelnud, ei tea, kus saab vabatahtlikuna tegutseda või pole leidnud tegutsemiseks huvipakkuvaid võimalusi**. Siiski on mittevabatahtlikel üldiselt **valmisolek** vabatahtlikus tegevuses osaleda. Valmisolekut on enim üles näidanud keskealised (35–49 a). Huvipakkuvad valdkonnad on keskkonnakaitse ja loodushoid, aga ka sotsiaaltöö, laste huvide kaitse. Lisaks neile nimetati veel konkreetseid tegevusi, nt tegevusi looduses või inimeste aitamine. Mittevabatahtlike hulgas on rohkem vanemaelisi (65 a ja vanemad), alg- ja põhiharidusega inimesi, samuti lapsehoolduspuhkusel olevaid noori.

Mittevabatahtlikud **ei näe üldiselt vabatahtlikus tegevuses kasu või lisaväärtust**. Samuti ilmnes, et mittevabatahtlikele on olulisemad individualistlikumad vajadused. Näiteks kui paljudele mittevabatahtlikele on oluline parandada oma võimalusi teha meelepärast tööd, siis oluliselt vähemal määral usutakse, et vabatahtlik tegevus pakub neile selleks võimalust. Väga oluline on mittevabatahtlike puhul ka tööga seotud **tunnustuse ja rahulolu** saavutamine. Pooled mittevabatahtlikest tunnistasid, et nende jaoks on väga oluline vajadus saada oma tegemistest rahulolu ja õnne, kuid vähemal määral usutakse, et vabatahtlik tegevus seda vajadust rahuldab. Mittevabatahtlike hoiak vabatahtliku tegevuse suhtes üldiselt ja vabatahtlikke koondavate organisatsioonide suhtes on veidi negatiivsem kui vabatahtlike hoiak, mis võib tuleneda nii teadmatusest, vähesest kokkupuutest valdkonnaga kui ka eelarvamustest. Kõige tõrjuvamad on vabatahtliku tegevuse suhtes mitte-eestlased.

Üldiselt tuleks tõsta mittevabatahtlike teadlikkust erinevatest võimalustest arendada vabatahtlikuna oma oskusi erinevates valdkondades, suurendada enda konkurentsivõimelisust tööturul, ühendada pereelu ja ühiskonna jaoks panustamist või veeta kasulikult aega koos sõpradega. (Praxis, 2009)

1.3. Päästeala vabatahtlikud

Vastavalt Päästeseadusele nimetatakse vabatahtlikuks päästjaks isikut, kes osaleb päästetööl või ennetustööl. Teiste päästeasutuste ülesannete (demineerimine, hädaabiteadete menetlemine, kriisi-reguleerimine, tuleohutusjärelvalve) täitmisel vabatahtlikud ei osale. Vabatahtliku tegutsemise eelduseks on isiku vaba tahe. Tegutsemine ei pea toimuma isiku vabast ajast. Kokkuleppel töödandjaga

võib isik osaleda päästetööl või ennetustööl ka tööajast. Vabatahtlike päästjatena käsitletakse päästeseaduse kohaselt isikuid, kes vastavad teatud nõuetele, kes on saanud väljaõppe ja kes on päästeasutuse poolt saanud ka vastava tunnustuse – vabatahtliku tunnistuse. Päästeseadus reguleerib ainult riigi poolt tunnustatud vabatahtlike tegevust. (Siseministeerium, 2010)

Riigi poolt tunnustatud vabatahtliku ülesannete täitmist nimetatakse päästetööl osalemiseks. Päästetööl osalemine jaguneb kolmeks:

1. vabatahtlikud täidab ülesannet iseseisvalt, näiteks ennetustöö tegemine;
2. vabatahtlik täidab ülesannet koos päästeametnikuga (esimese astme õppe läbimisel päästetöö tegemine);
3. vabatahtlik täidab ülesannet iseseisvalt, saades selleks päästeametniku korralduse (teise astme õppe läbimisel päästetöö tegemine).

Vabatahtlikuks päästjaks võib võtta isiku, kes on vähemalt 18-aastane. Isik peab samuti vastama kutsesobivuse nõuetele. Õigusaktides peetakse kutsesobivuse nõuete all silmas füüsilise ettevalmistuse, tervise- ja haridusnõudeid.

Selliste vabatahtlike tegevust, kes ei täida kehtestatud nõudeid ja kes ei ole saanud vabatahtliku tunnistust, kuid sellegipoolest iseseisvalt tegutsevad, päästeseadus ei reguleeri. Sellised vabatahtlikud tegutsevad kodanikualgatuse korras ning päästeseadus ei takista nende tegutsemist, samas ei laiene sellistele isikutele päästeseadusega sätestatud sotsiaalsed tagatised. (Siseministeerium, 2010). Vabatahtlikud päästet abistavad ühendused oma liikmetele päästetööde tegemiseks olulisi nõudeid füüsilisele ettevalmistusele ei kehtesta.

Päästet abistava vabatahtliku tegevuse arendamise kontseptsiooni (Siseministeerium, 2009) järgi võib päästeala vabatahtlike tegevuse jaotada tinglikult kolme valdkonda (vt tabel 1).

TABEL 1. PÄASTEALA VABATAHTLIKE TEGEVUSE JAOTUS

Päästeala vabatahtlike tegevuse valdkond	Valdkonna tegevused
Päästetööd	- Alaline väljasõiduvalmidus; - Suurõnnetusteks ja –sündmusteks valmisolek (päästetööde juht kaasab vastavalt vajadusele).
Ennetustöö	- Ennetustöö üleriigilistesse ja regionaalsetesse projektidesse kaasamine; - Seltside poolt algatatud projektid; - Iseseisev teavitustöö kogukondlikul tasandil.
Päästealase kultuuri hoidmine ja arendamine	- Tuletõrjemuuseumide tegevus, tuletõrjeorkestrite tegevus, tuletõrjesport ja teiste tuletõrjealaste traditsioonide hoidmine ning edendamine.

Allikas: Päästet abistava vabatahtliku tegevuse arendamise kontseptsioon, 2009.

Käesoleva strateegia kontekstis on päästeala vabatahtlikud nii päästeseaduse alusel defineeritud vabatahtlikud päästjad kui teised pääste- ja ennetusalal tegutsevate vabaühenduste liikmed, kellele ei kehti erinõuete ega väljaõppe olemasolu.

1.4. Päästeala vabatahtliku tegevuse alused ja eesmärgid

Päästeala vabatahtlikke ja vabatahtliku tegevusega seotud üldised eesmärgid on kirjas Eesti turvalisuspoliitika põhidokumendis, 2008. aastal Riigikogu poolt heaks kiidetud **Eesti turvalisuspoliitika põhisuunad aastani 2015**. Eesti turvalisuspoliitika põhisuunad aastani 2015 piiritleb turvalisuspoliitika ühtsed põhimõtted ja pikaajalised mõjupõhised eesmärgid, millest avalik, mittetulundus- ja erasektor peavad lähtuma ning mille saavutamisele kaasa aitama. Põhisuundades defineeritakse mõisted, fikseeritakse põhimõtted, seatakse visioon, suunad ning eesmärgid. Rõhutatud on viite turvalisuspoliitika põhimõtet: igaühe vastutus, kaasamine, koostöö, ennetus ja pikaajaline planeerimine. Põhimõtete ellurakendamiseks on seatud kaheksa turvalisuspoliitika põhisuunda: turvalisem tunne, ohutum liiklus, tuleohutum elukeskkond, kaitstum vara, vähem õnnetusi, turvalisem riik, kiirem abi ning tõhusam turvalisuspoliitika.

Turvalisuspoliitika seab eesmärgiks kaasata vabatahtlikke ja mittetulundussektorit korrakaitssesse nii **igapäevaste avaliku korra ohtude ennetamiseks** kui ka **suuremahuliste õnnetuste tagajärgede leevendamiseks**. Ühtlasi on eesmärk edendada omaalgatusel põhinevat vabatahtlik tegevust, mille abiga on enne professionaalse abi saabumist võimalik rakendada esmaseid meetmeid tagajärgede leevendamiseks. Visioonidokument näeb ette vabatahtlike senisest suuremat kaasatust tuleohutus-alaste nõustavate kodukülastuste läbiviimisel.

Siseministeeriumi **valitsemisala arengukava 2012-2015** (VAAK, 2012) fikseerib vabatahtliku tegevuse täpsemad eesmärgid. Sellest arengukavast lähtuvalt kirjutatakse iga asutuse panuse kohta aastased tegevuskavad, mis sisaldavad muu hulgas iga planeeritud meetme tegevuste konkreetseid tähtaegu ja võimalusel ka tulemuste eest vastutajaid. Arengukava on lähtealuseks Siseministeeriumi tegevust puudutavate otsuste langetamisel ning asjakohaste õigusaktide edaspidisel koostamisel.

Siseministeeriumi valitsemisala arengukava 2012-2015 kohaselt on päästeteenuse kättesaadavuse paremaks tagamiseks eesmärgiks aastaks 2015 sõlmitud lepingud ja kaasatud päästetöödele vähemalt 85 vabatahtlikku päästekomandot koostöös kohalike omavalitsustega (2010 tase 83), millest:

- vähemalt 50 vabatahtlikku päästekomandot tagavad valmisoleku aastaringselt vähemalt kolmeliikmelise päästemeeskonnaga (2010 tase 0 (valmisolek kaheliikmeliste meeskondadega));
- vähemalt 8 vabatahtlikku päästekomandot omavad sisetulekahjudel suitsusukeldumise elupäästevõimekust ja kahjude leviku efektiivse piiramise võimekust vähemalt neljaliikmelise päästemeeskonnaga (2010 tase 0);
- vähemalt 8 vabatahtlikku päästekomandot omavad elupäästevõimekust liiklusõnnetustel, tagamaks põhimaanteedel (Tallinn - Tartu; Tallinn - Narva, Tallinn - Ikla) liiklusõnnetustele 15-minutiline kohalejõudmine (2010 tase 0);
- vähemalt 16 vabatahtliku päästekomando päästetöö tegemise võimekus tagatakse Euroopa Liidu standardile vastava kaasaegse pääste põhiautoga (2010 tase 0).

Lisaks fikseerib arengukava, et kõikidel päästetööle kaasatavatel vabatahtlikel päästjatel on Euroopa Liidu ohutuse standarditele vastav kaitseriietus. Püüeldakse sinna poole, et tagada koostöös Sisekaitseakadeemiaga vabatahtlike **päästjate oskuste ja teadmiste arendamise** võimalusi, luues selleks vabatahtlike päästjate oskuste ja teadmiste taseme tõstmise koolitussüsteem. Eesmärk on, et aastaks 2013 on 800 vabatahtlikku päästjat läbinud vabatahtliku päästetöö teise astme koolitused ja omandanud päästetööl iseseisva päästetöö tegemise õigused. Ministeeriumi eesmärkide kohaselt suurendatakse ka vabatahtlike jätkusuutlikkuse tagamiseks finantseerimist, milles sisalduvad

kulutused päästekomando hoonele, autotehnikale ja varustuse hooldusele ja ülalpidamisele ning organisatsiooni ülalpidamisele. Muu hulgas tõhustatakse vabatahtlike päästjate ja päästekomandode riiklikku ja regionaalset valmisoleku planeerimise, tagamise, järelevalve ja arvestamise ning haldamise võimekust. Parema tulekahjude kustutamise võimekust parendatakse ka väikesaartel ning suurendatakse reservpäästerühma vabatahtlike arvu. Vabatahtlikega koostööd arendatakse ka varingu, pääste, logistikateenuse ja merepääste valdkonnas.

Eesti turvalisuspoliitika põhisuundade dokument oli aluseks ka 2009. aastal kinnitatud **Päästet abistava vabatahtliku tegevuse arendamise kontseptsioonile** (Siseministeerium, 2009).

Kontseptsioonis kaardistati 2009. aasta hetkeolukord ning kujundati seisukoht ja visioon vabatahtlike tegevuse arendamiseks aastani 2012. Kontseptsioon oli põhimõtete kogum Siseministeeriumile, Päästeametile ja Päästeameti kohalikele asutustele üldiseks juhendumiseks ja edaspidiste tegevuste ning vajalike rakendusdokumentide väljatöötamise algatamiseks ning järkjärguliseks kehtestamiseks.

Kontseptsioon nägi ette päästet abistava vabatahtliku tegevuse arendamise eesmärgiks luua tingimused ja keskkond, et vabatahtlikel oleks võimalik senisest veelgi enam aidata kaasa turvalisema elukeskkonna loomisele ja abi kiiremale jõudmisele abivajajani. Selleks tuleb suurendada päästet abistavate vabatahtlike arvu /.../. Eesmärgiks on, et aastaks **2012 on Eestis 1200 abipäästjat**, kes on vajadusel valmis tegema päästetöid ja 500 abipäästjat, kes abistavad päästet päästesündmuste ennetamisel.

Kontseptsiooni kohaselt seisneb riigi huvi päästeala vabatahtlike organisatsioonide tekke soodustamisel järgnevas:

1. Kompensatsioonimehhanismi väljatöötamises väiksemate riskidega piirkondade, kus kutselise pääste kohalejõudmise aeg on mõnevõrra pikem kaitseks ja valmisoleku loomine on kõrge maksumusega;
2. Spetsiifiliste ja harvaesinevate sündmuste lahendamise võimekuse/valmisoleku saavutamises;
3. Lisaressursi suurendamises suurõnnetuste tulemuslikuks lahendamiseks;
4. Toetavate tegevuste tegemises sündmuskohtadel;
5. Lihtsamate ja vähemkeeruliste ning vähest ressursi nõudvate tegevuste üleandmises vabatahtlikele organisatsioonidele, et säilitada või suurendada riigi valmisolek ja võimekus suuremate ja keerulisemate ning õigusaktidest tulenevate ülesannete täitmiseks;
6. Turvalisuse mõtteviisi leviku soodustamises ühiskonnas ja ohuteadlikkuse tõstmises.

1.5. Päästeala vabatahtlike õiguslik regulatsioon

Vabatahtlikkuse alusel osalevate vabatahtlike päästjate õigusi ja kohustusi reguleerib päästeseadus. Uus päästeseadus jõustus 1. septembril 2010. Päästeseaduse peamiseks uuenduseks on vabatahtlike päästjate regulatsioon, nimelt teeb varasemast põhjalikumalt reguleeritud vabatahtlike osalemine päästeasutuste tegevuses selgemaks vabatahtlike rolli päästevaldkonnas. Seadus toob välja nõuded vabatahtlikele päästjatele ja nende väljaõppele, samuti näeb seadus ette vabatahtlike päästjate õigused, nende tegevuse rahastamise alused ning sotsiaalsed tagatised. Vabatahtlikud saavad osaleda päästevaldkonnas ennetustöö või päästetöö tegemisel. (Siseministeerium, 2011).

Siseministeeriumi pääste- ja kriisireguleerimispoliitika osakonna nõuniku Priit Laaniste sõnul on vabatahtlikkust puudutava regulatsiooni juures oluline arvestada, et valdkonda ei maksa üle reguleerida, sest vabatahtlik peaks osalemisel lähtuma eelkõige vabast tahtest. Samas, teisest küljest toetab riik vabatahtlike tegevust, näeb neile õnnetuse korral ette olulised sotsiaalsed tagatised (hüvitised hukkumise või vigastuse korral) ning lisaks on vabatahtlikud päästeametniku korraldusel ka meetmete rakendajaks. Seetõttu on loomulik, et igaüks ei saa oma äranägemise kohaselt päästetööl osaleda, vaid ka vabatahtlikele tuleb kehtestada minimaalsed nõuded. Üheks nõudeks on vabatahtliku päästja eritunnus, milleks on kiri „Vabatahtlik päästja“. Eritunnuse eesmärgiks on päästetööd või ennetustööd tegevate isikute arusaadav tähistamine, et isikutel ei tekiks küsimust kellega on tegemist. (Siseministeerium, 2011).

Lisaks päästeseadusele reguleerivad päästeala vabatahtliku tegevust mitmed rakendusaktid, olgu siinkohal nimetatud järgmised:

- Vabatahtliku päästja kutsesobivuse nõuded ja nendele vastavuse kontrollimise kord ning väljaõppe ja arvestuse läbiviimise kord.
- Ulatusliku või pikaajalise päästetöö või demineerimistööga seotud kulude hüvitamise ja tasu maksmise ulatus ja kord.
- Päästeteenistuja ja päästetööl osaleva vabatahtliku päästja hukkumise, surma või tööõnnetuse jäamisel korral makstava hüvitise ja kulude arvutamise, määramise ning maksmise kord ja ulatus.
- Vabatahtliku päästja tunnistuse ja eritunnuse kirjeldus ning eritunnuse andmise ja kandmise kord.
- Päästeameti poolt vabatahtlikule päästjale ja juriidilisele isikule hüvitatavad kulu liigid ning hüvitise suuruse määramise ja maksmise kord.

29. detsembril 2011 kiitis valitsus heaks ja saatis riigikogule arutamiseks ka eelnõu, mis loob aluse vabatahtlike merepäästjate osalemiseks politsei tegevuses otsingu- ja päästetöödel. Politsei ja piirivalve seaduse muudatused sätestavad nii vabatahtlike merepäästjate õigused, kohustused, neile esitatavad nõuded ja väljaõppe põhimõtted kui ka hüved ja tagatised.

Eelnõu kohaselt võib politsei- ja piirivalveamet kaasata vabatahtlikke merepäästjaid, et otsida ja päästa sise- ja territoriaalmeres, Peipsi, Lämmi- ja Pihkva järvel, Narva jõel ja veehoidlal ohuolukorda sattunud või kaduma jäänud inimesi ja sõidukeid. Vabatahtlikud merepäästjad osalevad päästetöödel sõltuvalt läbitud õppe mahust kas koos politseiametnikuga või politsei ülesandel iseseisvalt. Politsei tegevuses osalemise ajal on nad riigivõimu esindajad, kelle seaduslikud korraldused on täitmiseks kohustuslikud.

Juba praegu on vabatahtlikud merepäästjad koondunud mittetulundusühingutesse ning teinud politsei- ja piirivalveametiga aktiivset koostööd. Edaspidi sõlmib amet mittetulundusühingutega tsiviilõigusliku lepingu, et merepäästjate tegevust ja nende toetamist täpsemalt korraldada. (Siseministeerium, 2011 b).

1.6. Turvalisuspoliitika põhisuundade täitmisest ja vabatahtlike rollist selles

Merepääste

Koostöö vabatahtlike merepäästjatega algas 2008. aastal arengurühma, kuhu kuuluvad Politsei- ja Piirivalveameti spetsialistid ja vabatahtlike esindajad loomisega. Augustis 2010 toimus vabatahtlike mere- ja järvepäästeühingute ühisseminar koos Siseministeeriumi, Päästeameti ning Politsei- ja Piirivalveameti esindajatega. Igal suvel on korraldatud koostöös vabatahtlike merepäästjatega kahepäevane koolitus või ühisõppus, et anda vabatahtlikele merepäästjatele erinevaid oskusi merepäästetöödeks ja harjutada koostööd.

Päästekomandode võimekuse suurendamine

2010. aastal on suurendatud tulekustutustööde teenust osutavate päästekomandode paiknemiskohtade arvu. Varem oli kohti 159, nüüd on 164. Plaanis on luua juurde veel viis kohta. Juurdekasv on saavutatud peamiselt rahastatavate vabatahtlike päästjate üksuste arvu suurenemise abil. Selleks loodi täiendavad eeldused 1. septembril 2010 jõustunud päästeseadusega ja selle rakendusaktidega. Vabatahtlike päästekomandode laiaulatusliku võrgustiku loomine on üks olulistest suundumustest, millega rõõbiti toimub riikliku komandovõrgustiku täpne riskidele vastav paigutamine, varustamine ja koolitus. Selle üheks näiteks on elupäästevõimekust omavate päästekomandode (vähemalt kolmeliikmelised päästemeeskonnad) arvu suurendamine. Kui 2008. aastal oli selleks arvuks 41, siis 2010. aastaks juba 64. (Siseministeerium, 2011).

Kodanikuühiskonna arendamise tagamine Ida-Virumaal

Ida-Virumaal on palju spetsiifilisi probleeme ning neid on võimalik tõhusalt lahendada riigi-, era- ja vabasektori koostöös. Elujõulised kodanikeühendused on avalikule sektorile võrdväärsed koostööpartnerid. Ida-Virumaal on probleemiks kodanikeühenduste vähesus, nende aktiivsus ja kestlikkus. Samuti on ühiskondlikes protsessides kaasalöömise aktiivsus regioonis venekeelsete inimeste seas oluliselt madalam. Kui ühiskonna ja inimeste üldistes huvides tegutsevasse ühendustesse, nagu keskkonnaliikumised, heategevus, külaseltsid, naabrivalve ja Kaitseliit kuulub 12% eesti ja vaid 1% muu emakeelega rahvastikust, siis võib eeldada, et Ida-Virumaal olevates kodanikeühendustes kaasalöömise aktiivsus on vähemasti samal tasemel või passiivsemgi. Kahjuks ei ole selle kohta eraldi uuringut tehtud. (Siseministeerium, 2011). Seetõttu seatakse riiklikuks eesmärgiks toetada ja motiveerida kodanikeühenduste tekkimist, sh töötatakse välja struktuur, mille kaudu nõustatakse ja abistatakse kodanikeühendusi, mh toetatakse vabatahtliku tegevuse arendamist.

Uued ametikohad koordinaatorite näol

Struktuursete muutuste tulemusena on 2011. aasta lõpul loodud Päästeameti piirkondlike keskuste juurde vabatahtlike koordinaatorite ametikohad, mis suurendavad oluliselt võimalusi vabatahtlike kaasamiseks päästevaldkonda. Arvestades ametikoha uudsust, on täpsemad ülesanded, kommunikatsiooni jm praktikad veel väljakujunemisel, kuid positiivseks tuleb lugeda 1) piirkondlike koordinaatorite omavahelist tihedat suhtlust; 2) koordinaatorite head kaasatust piirkondlike keskuste töösse; 3) koordinaatorite ja vabatahtlike jaoks avatud uut suhtluskanalit.

Stardikapitali meede

Alates 2012. aastast kohandab Siseministeerium vabatahtlike komandode rajamise kergendamiseks Stardikapitali meedet, mis seisneb ühekordses eraldises potentsiaalse vabatahtliku komando loomisest huvitatud inimesele või MTÜle. See võimaldab tõsta motivatsiooni töömahukal ja ebakindlal perioodi enne vabatahtliku pääste lepingu sõlmimist ning kommunikeerib riiklikku huvi ja tunnustust eestvedavale inimesele. Meetme uudsuse tõttu ei ole seni veel võimalik hinnata selle tulemuslikkust.

1.7. Meediakajastused päästeala vabatahtlikust tegevusest

Taust

Päästeala vabatahtlike teema on viimasel ajal olnud meedias jõuliselt kajastatud. 2011. aasta teisest poolest alates on meediapildis domineerinud peamiselt päästekomandode sulgemisega ning vabatahtlike päästjate rolliga seotud kajastused, samuti on markeeritud vabatahtlike päästjate panust õnnetuste ja päästetöödega seondult.

2011. aasta suvel hakkasid meedias levima kuuldused, et Eestis plaanitakse sulgeda hulk kutselisi päästekomandosid. Augustikuu alguses kirjutas Õhtuleht (3.08.2011), et Päästeamet paneb 28 komandot kinni ja loodab vabatahtlikele pritsimeestele. Meedias levisid ka plaanitavate komandode nimed: ajavahemikul 2011-2015 võib Päästeamet sulgeda järgmised komandod: Pürksi, Võhma, Avinurme, Saku, Nõva, Emmaste, Vormsi, Kihnu, Ruhnu, Palamuse, Kanepi, Puka, Värskä, Järvakandi, Võnnu, Puhja, Võsu, Tõstamaa, Käina, Leisi, Koeru, Mustla, Narva-Jõesuu, Kihelkonna, Vastseliina, Mõniste, Paldiski ja Häädemeeste. (Delfi 3.08.2011, Päästeamet paneb 28 komandot kinni ja loodab vabatahtlikele).

Kiiresti kummutas nii Päästeamet kui Siseministeerium 28 riikliku komando sulgemise, viidates Päästeametis alles koostamisel olevale analüüsile. Siseministeeriumi pääste- ja kriisireguleerimispoliitika osakonna juhataja asetäitja Priit Laaniste andis selgitusi, et Päästeamet on ette valmistamas riigi päästevõimekuse analüüsi ning otsuseid veel langetatud ei ole. Ka Päästeameti peadirektori asetäitja Alo Tammsalu kummutas kuuldusi: "Iga komando ja iga piirkonna kohta koostatakse detailset analüüsi ja neid otsuseid tehakse järk-järgult lähtuvalt selle piirkonna eripärast. Need 28 olid küll väga meelevaldselt välja rebitud ja ei tähenda kindlasti, et kõik need komandod lähiaastatel kinni pannakse" (ERR 05.08.2011, Amet lükkab ümber kuuldused päästekomandode sulgemisest).

Riiklike komandode sulgemise plaanist ajendatuna jätkus aktiivne diskussioon erinevate päästeala murekohtade üle. Üheks oluliseks arutelupunktiks kujuneski vabatahtlike päästjate roll. Valdavalt kumuleerus meedias sõnum, et suletavate kutseliste komandode asemele loodab riik vabatahtlike üksuste teket. Komandode sulgemise põhjustena toodi esmases kommunikatsioonis välja rahapuudust, mistõttu on mõistlik töökorralduse muutus või komandode liitmist plaanida (Reporter 05.08.2011 Alo Tammsalu intervjuu). Riigiesindajate kommunikatsioonis toodi järgmisena argumendiks, et ümberkorraldused on vajalikud parema päästevõimekuse tagamiseks: Eestis on 82 riiklikku erineva suuruse ja võimekusega komandot, on olemas teatud hulk raha, mehi ja tehnikat. Praegu ei ole 15 komandol elupäästevõimekust, neil komandodel pole seda kunagi olnud. See tähendab, et tulekahju korral sõidab kohale liiga vähe mehi, kes ei saa lekidest ja suitsust inimelu päästa. Need on väikesed komandod, kus meeste arv otsustab, kuidas on võimalik sündmuskohal tegutseda. (PM 12.09.2011 Alo Tammsalu arvamuskal).

Kuna päästeala vabatahtlusega seotud avalikus kommunikatsioonis osalesid väga erinevad osapooled, prevaleerisid ka erinevad arusaamad. Järgnevalt on välja toodud peamised alateemad, mis antud diskursuse piires meediapildis välja joonistusi.

Domineerivad teemad vabatahtlike silme läbi

Vabatahtlike päästjate endi poolt on meedias kõlanud peamised mured seotud vähese toetuse, kehva tehnilise varustuse, ruumipuuduse, vähem ka motivatsioonipuuduse üle. Kui Päästeamet soovitab suletavate komandode asemele asutada rohkem priitahtlikke seltse ning tuletõrjeühinguid, siis vabatahtlike hinnangul on selleks tarvis raha, head tehnikat ning pealehakkamist (nt Harju Elu 27.01.2012, Enda ja naabri majapidamist suudan kaitsta). Kui vabatahtlikud panustavad tegevusse isikliku vaba aja, tööjõu ja initsiatiiviga, siis vajaliku tehnika ja varustuse soetamine käib neile enamasti üle jõu. Kui väljaõpet on vabatahtlikud enda sõnul vajaduse järgi saanud, siis varustusega on lood kehvemad. Tihti on vabatahtlike ühingud pidanud lisaseadmeid hankima omal jõul või projektirahaga, mis on omaette tegevusvaldkond (ERR 23.01.2012 Päästeamet loodab komandode sulgemise järel vabatahtlikele). Ajakirjanduses toodi ära detailselt, millises seisus on nendele antud masinad ning kui kallid on riietuskomplektid. Suurt lootust avaldasid vabatahtlikud just Päästeameti suunas, et varustus paraneks. Samas tuleb märkida, et amortiseerunud tehnika mure ei kõlanud mitte ainult vabatahtlike poolt, vaid seda kurdavad ka kutselise päästjad. Meedias võis lugeda pealkirju: „Pritsimeestel napib raha päästesõidukite kasutamiseks“ (Virumaa Teataja 18.08.2011), „20 päästeautot seisab remondiootel, varud aga otsas“ (PM 18.08.2011) jt.

Ettepanekuid rahastuse ja tehnopargi parendamise osas ning kurtmist tunnustuse ja toe puuduse/puudulikkuse üle sai ajakirjandusest lugeda erinevate piirkondade vabatahtlikelt. Kõlas läbi ka ebakindlus tuleviku ees, näiteks lisaku vabatahtlike komando pealik arvas: „Niikaua kui Ida-Eesti Päästekeskus meid veel vajalikuks peab, püüame kasulikud olla“. (Delfi 07.03.2012, „Kuidas elavad vabatahtlikud päästjad“).

Suitsusukeldumine oli samuti meedias teemaks, kuna see on hetkel vabatahtlike päästjate nõrkuseks. Samas olid vabatahtlikud selles osas lootusrikkad: nimelt loodeti, et jõutakse selles professionaalsete päästjate tasandile ning toodi näited teistest Euroopa riikidest, kus vabatahtlikud ja palgalised päästjad osalevadki võrdväärselt päästetöödel.

Vabatahtlike päästekomandode ja kohalike omavalitsustega seonduvast jäid ajakirjandusest kõlama mõned üksikud omavahelised arusaamatused, näiteks ruumide pärast. Ilmusid pealkirjad nagu: „Vallaga tülis vabatahtlikud pritsimehed põlengule ei sõida“ (Õhtuleht 9.02.2012); „Erimeelsused vallaga jätsid pritsimehed tühja paagiga“ (Sakala, 14.02.2012). Samas tuleb taas märkida, et ka riiklike komandode puhul kajastus samu probleeme (nt AK-s Loksa linnavalituse ja riikliku komando ruumide küsimusest 7.12.2011).

Arvestades valdkonna hetkeolukorda, on sellised sõnumid ka arusaadavad. Kujunenud foon andiski võimaluse vabatahtlikel enam oma olukorda avalikkusele ja poliitikakujundajateni tuua ning loota seeläbi tingimuste parendamisele. Ajaleheveergudel ei toodud ära ainult murekohti, vaid kasutati võimalust enda tööd ka tutvustada – kiideti koostööd kohaliku omavalitsusega, selgitati koolitusvõimalusi ning vabatahtliku töö eripärasid. Seega said päästeala vabatahtlikud enam tähelepanu ning viia laiemal avalikkuseni oma töö spetsiifikat.

Toodi ka välja, et kodu kaitsmine ja enda ligimestele turvalisuse osutamine on asi, mille nimel mehed on nõus loovutama vabasid tunde õhtuti ja teinekord ka pühapäeval või laupäeval ja kindlasti ka tööajast. Mehi ja ka naisi on suhteliselt hea motiveerida tulemaks vabatahtlike tuletõrjeühingusse. Tihtipeale on vabatahtlike ühing kogukonna vabatahtliku tegevuse tuumik, mis panustab tugevalt ka kohaliku piirkonna arengusse. (ERR 23.01.2012 „Päästeamet loodab komandode sulgemise järel vabatahtlikele“). Vabatahtlike kõneisikutena astusid meedias üles nii komandode pealikud kui lihtsalt

end vabatahtlikuna nimetavad päästjad, samuti vabatahtlike komandode katuseorganisatsiooni Eesti Priitahtlike Päästeliidu nõukogu esimees Rait Killandi.

Võitlus kutseliste komandode säilimise eest

Komandode säilimise nimel tegid jõulist kommunikatsioonitööd arusaadavalt just need piirkonnad, kus plaaniti riiklike komandosid sulgeda. Kõneisikuteks olid peamiselt kohalike omavalitsuste, komandode esindajad, harvem ettevõtjad. Peamiselt olid KOVde esindajad häiritud, et plaanid on teinud ministeerium kabinetivaikuses ning info jõudis nendeni meedia vahendusel. See oli selgitatav ilmselt ka sellega, et meedias avaldati poolleioleva analüüsi materjale, milles sisalduva info ministeerium ka avalikkuses kiiresti ümber lükkas. Prevaleeris kartus turvalisuse vähenemise eest: erinevate piirkodade puhul loetleti alasid, sündmusi ja rajatisi (hooldekodu, maantee, tanklad, tiheasustusega suvilate ala, massiüritused, koolid, mõisad, vaatamisväärsused, suured metsaalad), mille tõttu on päästekomando säilimine oluline. Seati kahtluse alla, kas vabatahtlike abiga ikka oleks tagatud kiire abiandmine õnnetuste korral? (nt Delfi 13.09.2011, „Koeru Päästekomandot ähvardab sulgemine“). Näiteks Valga maavanem tõdes, et kindlasti häiriks komando kadumine kohalike igapäevast turvatunnet. Maavanema arvates kutselisi päästjaid abikomandod kindlasti ei asenda, kuid seeläbi on võimalik säilitada päästevõimekuse kohalolek piirkonnas (Delfi 26.10.2011, „Valgamaa on mures Puka päästekomando võimaliku sulgemise pärast“). Üldine tonaalsus vabatahtlike komandode suhtes oli pigem positiivne, mõisteti, et vabatahtlikel on erinevad ülesanded kui kutselistel. Näiteks sai suurt kajastust arutelu vabatahtlike elupäästevõimekuse üle. Vabatahtlike senise töö kohta laitvaid kajastusi ei olnud.

Kohalike omavalitsuste esindajate arvamused vabatahtlike komandode loomise osas olid aga erinevad: kui ühed tõid esile häid praktikaid ja koostööd vabatahtlike päästjatega, siis teised nägid nii motivatsioonipuuduse või tööhõive probleemidega seonduvalt ebatõenäolisena priitahtlike tegutsemahakkamist. Näiteks peetakse Vihulas seoses väikese tööhõivega piirkonnas ebatõenäoliseks, et vallas hakkaksid tegutsema priitahtlikud pritsimehed (Delfi 26.10.2011 „Valgamaa on mures Puka päästekomando võimaliku sulgemise pärast“).

Samuti avaldati arvamust, et praegu on väga raske vabatahtlike komandode teke, sest inimestel ei ole motivatsiooni. Inimesed on hõivatud ning väikese raha eest, mida pakutakse, puudub neil motivatsioon, et võtta endale selline vastutus. (Delfi 8.09.2011 „Kutselised päästjad lõpetasid Avinurmes tegevuse“). Samas kõlasid meedias ka näited, kus peale riikliku komando sulgemist jätkasid päästetööde pakkumist just vabatahtlikud pritsimehed ning kus vallavanemad olid siiski täis indu ja uskusid, et vabatahtlike komando loomisel saadakse abiks olla.

Palju oli ajakirjanduses kajastatud ka kohalike omavalitsuste erinevaid meetodeid oma huvide kaitseks: allkirjade kogumisi ning kirjalike pöördumiste edastamist nii presidendile, peaministrile, siseministrile, regionaalministrile, riigikogu esimehele kui Päästeameti peadirektorile kutselise komando säilimise osas.

Seosed regionaalpoliitikaga

Meediakajastuste põhjal võib öelda, et üks selge diskursus, mis komandode sulgemise ja vabatahtlike kaasamise teemal esile kerkis oli seotud haldusreformi tegematajätmise ja maaelu väljasuremisega. Siinkohal olid kõneisikuteks ka opositsioonipoliitikud, kes kasutasid komandode sulgemise teemat retooriliselt suuremale probleemile osundamiseks. Ka ajakirjanikud tõid sageli päästeala hetkeolukorda näitena riigi hoolimatusest, tuues paralleelidena välja pedagoogide palgaküsimuse või pangaautomaatide kadumise maapiirkondadest.

Edgar Savisaar kirjutas Kesknädalas: „Praeguses sulgemisvoorus pannakse kinni üheksa päästekomandot. Siseminister lausa särab, telekaamerate ees seletades, et selle tulemusena kogu Eestis päästevõimekus hoopis suureneb. Samal ajal peavad kärpešokis näost hallid päästeülemad avalikkust veenma, et suuremas osas Eestis on tagasi priitahtlike pritsimeeste päevad. Kõik olevat suurepärane, kuid siiski mitte lootusetu! Praegu valitsuse silmis on haldusreformi eesmärgiks legitimeerida riigi lahkumine maalt. Ainult et selleks soovitakse kohalike rahvaesindajate heakskiitu. Omavalitsuste eesmärk on aga teine – meie tahame, et maal elu jätkuks. Et ükski pedagoog ei peaks sealt lahkuma, ja et neid tuleks sinna juurdegi. Meie tahame, et päästekomandosid ei jääks maal vähemaks, vaid neid tuleks juurdegi. Meie tahame, et pangaautomaadid maalt ei kaoks, vaid neid tuleks juurde. Me taotleme, et poed ja postkontorid maalt ei kaoks, vaid et neil oleks rohkem teenuseid ja kliente.“ (Kesknädal 22.02.2012 „Eesti elu maal: kolm P-d“).

Ka vallavanemad juhtisid tähelepanu, et eriti ääremaadel, kus vaesus on suurem, ei ole inimesed praegu valmis võtma endale vabatahtlikku tööd. Neil on lihtsalt endal nii palju probleeme äraelamisega. (PM 27.01.2012 „Vallavanemad pöördusid päästekomando kaitseks riigijuhtide poole“)

Põhjaranniku ajakirjanik Arved Breidaks analüüsib olukorda järgnevalt: „Maakomandode järkjärguline vähendamine ja selle kõrval keskkomandode võimekuse tõstmine on süsteemne tegevus, mis on omane tervele Eesti riigiparaadile. Ministeeriumid on järjekindlalt koondanud oma struktuure suuremate keskuste poole ning vähendanud avaliku teenuse pakkumist maal, sest seal ei ole piisavalt teenuse tarbijaid. Päästekomandode sulgemine pole erand. Maainimesed, kelle lähedusest riiklik päästeteenistus ära viiakse, peavad leppima lisakuludega. Suure tõenäosusega suurenevad nende kulud hoonete kindlustamisel, sest kindlustusseltsidele ei jää vara hävimise riski suurenemine märkamata. Kui kohapeal leidub piisavalt tarmukaid mehi, kes suudavad kamba peale vabatahtliku päästekomando moodustada, siis on seegi inimestele lisakulu. Mis sellest, et riik toetab vabatahtlikke varustusega, kaotatud aega, mis kulub kadunud avaliku teenuse asendamisele, see neile tagasi ei anna.“ (Põhjarannik 2.10.2011 „Efektiivne riik maarahva kulul“).

Vabatahtlikkuse olemusest ja seda toetavate tingimuste loomisest

Argument, et riigile tasutakse makse, kuid ikkagi tuleb kodanikel ise turvalisust tagada, oli nii meediapildis kui fookusrühmades samuti levinud. Tõstatus selgelt ka diskussioon vaba tahte olemuse üle, kus erinevad osapooled kinnitasid, et vabatahtlus ongi inimese vaba tahe ning riik ei saa seda sundida. Kui kutseline päästekomando pannakse kinni, ei saa eeldada, et sinna piirkonda hakatakse tekitama vabatahtlikku komandot, vaid need peavad tekkima vajadusepõhiselt ise, rääkis Eesti Priitahtliku Päästeliidu juht Rait Killandi (PM 22.01.2012 „Priitahtlikud päästjad: vabatahtlikku komandot ei saa sunniviisiliselt tekitada“).

Siseministeeriumi ja Päästeameti esindajate sõnum oli samuti, et ega sunniviisiliselt ühinguid luua ei saa, aga avaldati selgelt lootust vabatahtlike koondumisele. Selleks kommunikeeriti jõuliselt ministeeriumi poolseid plaane, mis soodustavad vabatahtlikkuse teket: siseminister Ken-Marti Vaher rõhutas, et ennetustöö, aga ka vabatahtlike kaasamine ja võitlus raske varjatud kuritegevusega on turvalisuse tagamisel prioriteet. Ennetustöös teevad Vaheri sõnul palju tänuväärset tööd ka abipolitseinikud ja vabatahtlikud päästjad. Ta märkis, et kuigi eelmise aasta lõpu seisuga tegutses Eestis üle 1100 vabatahtliku päästja ja pea 1500 abipolitseiniku, jääb Eesti vabatahtlike kaasamisel Euroopa eesrindlikumatele riikidele veel kordades alla. „Vabatahtlikku liikumist riik tekitada ei saa, küll oleme aga juba praegu loonud vabatahtlike tegutsemiseks varasemast paremad tingimused. Samuti oleme tõstnud vabatahtlike toetamiseks tehtud investeeringuid,“ lisas Vaher. (PM 23.02.2012 „Vaher: turvalisuspoliitika prioriteediks on ennetustöö“).

Päästeameti peadirektori asetäitja Kuno Tammearu sõnas samuti, et on olemas vahendid kui riiklikud komandod lähevad sulgemisele, siis nende asemel maksta ühekordset toetust komandodele, kus vabatahtlik pääste peaks tekkima. Lisades, et sel aastal on Siseministeeriumil kavas koostada uus vabatahtlikkuse kontseptsioon, mis peaks määratlema, kuidas vabatahtliku päästega edasi minna. (ERR 23.01.2012 „Päästeamet loodab komandode sulgemise järel vabatahtlikele“).

Objektiivse tõena töid riigiesindajad välja ka statistikat, et vabatahtlike hulk on Eestis viimastel aastatel tõepoolest kasvanud. Kui 2007. aastal tegutses päästevaldkonnas 503 vabatahtlikku, siis praeguseks on neid ministeeriumi andmetel 1109. Ka vabatahtlike päästekomandode arv on samal ajal suurenenud. Toodi esile ka riigipoolset panust, nii õigusloome korrastamise kui rahastamisvõimaluste parandamise läbi. Uue päästeseadusega on loodud terviklik regulatsioon vabatahtluse toetamiseks, sh on reguleeritud, millised tagatised on vabatahtlikel näiteks võimaliku õnnetuse korral. Vabatahtliku pääste rahastamine läbi Päästeameti eelarve suureneb 2012. aastal 155 087 euro võrra, mis on 52% suurune tõus võrreldes 2011. aasta vabatahtlike päästjate rahastamisega. (PM 22.02.2012 „Ministeerium: vabatahtlike roll peab suurenema“).

Päästeinsener Orm Tammepuu kirjeldas 10. oktoobri 2011 Postimehe artiklis „Päästesüsteemi hädad tulenevad riiklikust päästemonopolist“ erinevate riikide vabatahtlike, kohalike omavalitsuste, ühingute mudeleid ning tõstatas küsimuse, miks riik peab üldse päästega tegema. On edukaid näiteid Euroopast, kus päästeala ongi suuresti vabatahtlikel toimiv.

Seega varieerusid erinevate poolte arusaamad ja tõdemused vabatahtlike rollist: riigi esindajad, kes väitsid, et erinevate vahenditega toetatakse vabatahtlikke igakülgelt; reaalselt olukorda kirjeldavad vabatahtlikud, kelle hinnangul ülevalt alla vabatahtlikkust tekitada ei saa; kohalik kogukond, kes nägi vabatahtlikes nii võimalust kui ohte.

Head praktikad ja positiivsed näited

Päästeala vabatahtlike panus sai meedias samuti esile toodud. Tõsi, vähesel määral ja peamiselt õnnetustega seondult, kus märgiti ära vabatahtlike kaasatus. Esines ka kajastusi, kus märgiti, et tänu vabatahtlike kiirele reageerimisel hoiti ära suurem õnnetus. Üksikutel juhtudel toodi esile ka muid kogukonda toetavaid tegevusi, nagu liuvälja loomine, lasteaia renoveerimistöödel osalemine, ennetustöö tegemine. Kohalikus meedias toodi vabatahtlikke esile kui olulist turvalisuse loojat. Positiivsete näidetena jõudsid üksikutel kordadel meediasse ka vabatahtlike ja kohalike omavalitsuste head koostöösuhted. Lugude initsieerijaks, kõneisikuks olid nii KOV esindajad kui vabatahtlikud ise. Näiteks aitas kohalik omavalitsus oma piirkonna päästeseltsile annetusi koguda ning teisalt oli näiteid, kus ühendused tänasid avalikult vallavalitsust abi ja toe eest. Vabatahtlike seast tõsteti avalikkuses märkimisväärselt enam esile merepäästjaid – sageli olid nemad esimesed või ainsad, kes õnnetuskohal abiks olid. Merepäästjate töö reguleerimiseks kiitis Siseministeerium 2011. aasta lõpus heaks ka merepääste eelnõu. Politsei ja piirivalve seaduse muudatused sätestavad vabatahtlike merepäästjate õigused, kohustused, neile esitatavad nõuded ja väljaõppe põhimõtted ning hüved ja tagatised.

Kõneisikud

Meedias võtsid sõna erinevate poolte kõneisikud – peamiselt riiklike institutsioonide esindajad, nagu siseminister, ministeeriumi tippametnikud, Päästeameti juhtkond ja ametnikud, päästeskuste juhid, valla- ja maavanemad; aga ka vabatahtlikud, komandode pealikud, Priitahtliku Päästeliidu esindaja; vähem ettevõtjad, opositsioonipoliitikud, päästeala töötajate ametiühingu esindajad.

2. Senised kommunikatsioonipraktikad

2.1. Uuringutulemuste ülevaade

2.1.1. Ülevaade vabatahtlikest päästjatest

Kõigist veebiküsitlusele vastanutest (127) tegelevad ühingu juhtimisega 54% ehk 69 inimest. Ühingu otsesed juhid on juhtimises tegelevatest inimestest ligi pooled.

Pääste valdkonnaga tegelevad inimesed on enamjaolt mehed. Vaid 15% päästealal töötavatest inimestest on naissoost. Lisaks sellele on juhtimisega seotud inimestest vaid 7,2% naised. Vabatahtlik päästja on keskealine. Enamik küsitlusele vastanute **vanus jääb 30-50 eluaasta** vahele. Lisaks sellele on viiendik päästjatest noored, kes kuuluvad 20-29 vanusegruppi, kuid leidub ka eakamaid (Lisa 1, joonis 5).

Kolmveerand (74%) vabatahtlikest päästjatest on **palgatöötajad** ning ligi viiendik (18%) on iseendale tööandja. Suur osa (u 50%) palgatöötajatest töötab avaliku sektori asutuse või riigiettevõtte jaoks ning lisaks veel ligikaudu 40% töötab eraettevõttes. Pere kohta on päästeala vabatahtlike **sissetulek pigem väike** (Lisa 1, joonis 6). Üle 40% vastanute puhul on inimese kohta netosissetulek peres alla 500 euro. 501-700 eurot inimese kohta saab kuus viiendik vastanuist. Alla 10% märkis, et nende sissetulek pere liikme kohta on üle 1000 euro kuus.

Haridustasemelt on päästevaldkonnas tegev inimene kas **keskharidusega** või kutsekeskharidusega (u 40%) või bakalaureuse/magistrikraadiga (u 30%) (Lisa 1, joonis 7) Võrdsest palju vastanutest on kutseharidusega keskhariduse baasil või rakenduskõrgharidusega (12-13%).

Vabatahtlike tunnistus on olemas kahel kolmandikul vastanutest. Komando/ ühenduse juhtide ning juhtimisega seotud inimestel on ja ei ole vabatahtlike tunnistust täpselt pooleks. Enamik vastanuist on ka oma alal läbinud koolitusi. Suur osa (u 60%) on omandanud juba teadmisi ja oskusi II astme koolitusel ning lisaks on ligi 30% I astme koolitusel käinud. Vaid 15% vastanuist ei olnud vastamise hetkeks läbinud ühegi astme koolitust.

2.1.2. Ülevaade organisatsioonidest

Vabatahtlike ühendused on suures jaos tegutsemisvormilt **MTÜd** (84%) ning vaid kümnendik on kohaliku omavalitsuse alluvusse kuuluvad üksused. Enamik küsimustikule vastanud päästeala organisatsioonidest on asutatud pärast 2000. aastat (üle 70%). Vaid mõned üksikud organisatsioonid on pikema traditsiooniga ning on loodud juba 20. sajandi alguses.

Üldiselt asuvad vabatahtlike **ühendused igal pool üle Eesti**. Kõige rohkem on neid Harjumaal (35%) ning kõige vähem Lääne, Jõgeva ja Hiiu maakonnas (kõigis 1,6%) (Lisa 1, joonis 8). Vabatahtlike päästjate käest uuriti lisaks, kas nad elavad ise ka samas omavalitsuses, kus nende organisatsioon asub ning ülekaalukalt 89% vastanutest elab samas omavalitsuses. Ehk siis on päästealal üldiselt tegemist kohaliku vabatahtlikuga.

Organisatsioonid on suhteliselt väikesed (Lisa 1, joonis 9). Kolmandik vastanuist kuulub organisatsiooni, kus on kokku alla kümne liikme. Veerandi puhul on nende organisatsioonis 10-19 liiget ning veel veerand kuulub ühendusse, kus on 20-49 liiget. Samas leidub ka suuremaid organisatsioone ning 15% käesolevas küsitluses osalenuist kuulub üle 100 liikmega ühendusse. Lisaks ütles 40% vastanuist, et nende organisatsiooni pole ka viimase aasta jooksul ühtegi liiget lisandunud. Samuti ligi 40% leidis, et nende ühendusse on lisandunud 1-10 liiget. Mõnel juhul öeldi, et juurdetulnud liikmete arv on 20-30 ümber ning

ühel juhul isegi, et 50 liiget on viimase aastaga liitunud. Samas üle kahe kolmandiku vastanuist leidis, et ükski liige pole nende organisatsioonist ka lahkunud viimase aasta jooksul. Üle 10% puhul oli lahkujate arvuks vaid üks liige.

Vabatahtlikud päästjad tegutsevad ka enamjaolt **väiksemates kohtades**. Kolmandiku puhul ei ole nende küla, asula või linn suurem kui 200 majapidamist ning sama palju lisaks tegutseb kuni 500 majapidamisega kohas. Veel võib välja tuua, et veidi üle veerandi vastanuist on tegevad siiski ka suuremates asulates, mille majapidamiste arv ületab juba 5000.

Organisatsioonides toimub töö **eesti keeles**. Vene keelt kasutab igapäevaselt vaid 5% ning vahel u 30% vastanutest.

Vabatahtlike hinnanguline keskmine vanus kajastab ka vastanute enda vanust. Üldiselt hinnati, et nooremaid inimesi on mõnel määral vähem ning 40-49 aastaseid veidi rohkem kui vastanute endi vanused. Enamjaolt jäävad nii hinnangud kui vastanute vanused 30-50 eluaasta sisse.

2.1.3. Organisatsiooni tegevus päästealal

Üldiselt tegelevad ühendused paljude erinevate valdkondadega. Organisatsioonid võisid siin märkida ära mitu valdkonda. Põhitegevuseks on siiski **päästetöödel osalemine**, mida korraldab üle 90% vastanute organisatsioonidest. Samas tegeletakse ka palju erinevate **ennetustöödega** (61%) ning **teenuste osutamisega** (51%) (Lisa 1, joonis 10). Lisaks sellele ollakse aktiivsed noortega tegelemisel (44%) ning ka oma liikmete klubilise tegevuse korraldamisel (30%). Kõige vähem tegeletakse muuseumiga seotud tegevustega ning tuletõrjespordi korraldamisega. Samuti valiti päästetöödel osalemine organisatsiooni peamiseks tegevuseks üle kolmveerandi vastajate poolt. Vaid veerand leidis, et nende organisatsioon tegeleb põhiliselt ennetustööga.

Lisaks uuriti eraldi juhtide ning juhtimises osalevate inimeste, keda oli valimis 69 käest, et kui ühendused ei osale päästetöödel, siis mis põhjustel see nii on. Ka siinpuhul sai vastaja valida mitu vastusevarianti. **Enamik juhte leidis, et nende organisatsioon siiski on tegev päästetööde alal**. Peamise põhjusena, miks ühendus päästetöödest osa ei saa võtta, toodi välja **varustuse puudumine** (u 20%). 12% vastanutest leidis, et nende üksus **pole piisavalt vajalikke koolitusi läbinud** (Lisa 1, joonis 11). Lisaks märgiti, et kui riiklik komando on samas piirkonnas, siis ei pakuta võimalust seda teha ning et Päästeametiga puudub leping või on suhtlus puudulik.

Täpselt pool vastanutest teadis, et nende organisatsioon kuulub **Päästeliitu**. Ülejäänud vastused jagunesid pooleks nende vahel, kes teadsid, et nende organisatsioon kindlasti Päästeliitu ei kuulu ning nende, kes ei osanud öelda, kas kuulub või mitte. **Päästeametiga on organisatsioonidel pigem sõlmitud leping**. Kõige rohkem vastanutest (27%) ütles, et nende organisatsioonil on see leping kehtinud juba 3-5 aastat. Veidi vähem (21%) leidis, et see leping on neil vaid 1-2 aastat olnud. Ligi 10% vastanutest ütles, et lepingu kehtivuse pikkus on 6-10 aastat ning umbes sama paljud vastasid, et juba üle 10 aasta. Samas peab välja tooma, et ligi viiendik vastanuist ei osanud öelda, kas neil taoline leping üldse sõlmitud on ning üle 10% olid kindlad, et nende organisatsioonil seda lepingut ei ole.

Vastajad hindasid oma organisatsiooni **kompetentsi üldiselt kõrgelt** (Lisa 1, joonis 12). Üle 90% vastanutest leidis, et päästetööde eesmärkide täitmiseks on nende organisatsiooni liikmed kompetentsed või pigem kompetentsed. Ligi 70% hindas oma ühenduse liikmeid kõrgelt ka muude eesmärkide täitmise suutlikkuse osas. Ka organisatsiooni juhte hinnati kõrgelt ning 80% leidis, et neil on või pigem on organisatsiooni juhtimiseks kompetentsed liikmed. Veidi vähem hinnati oma liikmete kompetentsi raamatupidamise ning

muu finantsvaldkonnaga tegelemisel. Siinkohal leidis u 60% vastanuist, et on või pigem on kompetents olemas, kuid üle kolmandiku vastanuist leidis, et sellealast kompetentsist jääb siiski puudu. Ka organisatsiooni arendamise ning tuleviku planeerimisega saavad organisatsiooni liikmed vastanute hinnangul enamjaolt (üle 70%) hakkama. Samas 20% vastanuist ei usu oma organisatsiooni liikmete kompetentsi selles valdkonnas. Umbes 60% vastanuist leidis, et nende organisatsiooni liikmed saavad edukalt hakkama uute liikmete värbamisega ning veerand vastanuist leidis, et pigem see nii ei ole. Üldiselt ei olnud ka palju neid, kellel oleks puudunud arvamus antud valdkondades.

2.1.4. Infovahetus ja kommunikatsioon

Infovahetuse ja kommunikatsiooniga ning vabatahtlike kaasamisega seotud küsimused olid suunatud ainult juhtidele või juhtimises osalejatele, et saada võimalikult täpseid ja selgeid vastuseid strateegia koostamiseks. Vaid selle osa puhul oli seega veebiküsitluse valimi arvuks 69.

Organisatsioonide juhid või juhtimisega seotud inimesed suhtlevad **Päästeametist kõige rohkem maakonna keskkomando juhi või lähima komando pealikuga** (üle 60% mõlemal juhul) (Lisa 1, joonis 13). Valikute hulk ei olnud siinpuhul piiratud, seega pool vastanutest suhtleb ka **operatiivkorrapidajaga** ning 40% suhtleb ka **piirkondlike vabatahtlike koordinaatoritega nii pääste- kui ennetusalal**. Ka ekspertintervjuudest selgus, et vabatahtlike koordinaatoritega on suhtlemine tihenemas, kuid seda põhiliselt ametlikel eesmärkidel (lepingud, tasud, varustus). Planeerimiseks ja murede lahendamiseks pöörduakse päästeosakonna juhtide või teiste ametnike poole, kellega on juba tekkinud **isiklik side**.

Organisatsioonide juhid või juhtimises osalevad inimesed suhtlevad kõige sagedamini **kohaliku omavalitsusega** (Lisa 1, joonis 14), mille puhul märkis üle 20% vastanuist, et suhtlus on igapäevane. KOVidega suhtleb iganädalaselt veel lisaks ligi 30% vastanuist. Kutseliste komandodega on suhtlus igapäevane 16% vastanutest ning 37% suhtleb nendega vähemalt kord nädalas. Varieeruv on suhtlemine Päästeliiduga, kuigi 7% suhtleb Päästeliiduga igapäevaselt, ligi pool vastanuist ei suhtle või suhtleb Päästeliiduga vaid paar korda aastas. Päästeametiga suheldakse veidi rohkem – pool vastanuist suhtleb Päästeametiga vähemalt paar korda kuu jooksul. Vabatahtlike päästjatevaldkonna organisatsioonidega suheldakse erinevalt: mõned korrad nädalas (19%), vähemalt kord kuus (33%) või siis vähemalt kord aastas (42%). Vähem suheldakse vabatahtlike organisatsioonidega mujalt Eestist. Ligi 60% vastanuist leidis, et see suhtlemise tihedus jääb pigem mõnele korrale aastas. Ekspertintervjuude käigus ilmnas, et päästeala vabatahtlikud tunnetavad isikliku suhtluse tasandil Päästeameti ning Siseministeeriumi juhtide ning kõrgete ametnike ametlikku ning teinekord isegi üleolevat suhtumist vabatahtlikesse.

Nii kutseliste komandode (73%), kohaliku omavalituse (63%) kui ka vabatahtlike päästjatevaldkonna organisatsioonidega (64%) suheldakse suures osas **isiklikult** (Lisa 1, joonis 15). **Päästeliidu ja Päästeametiga on suhtlus pigem ametlik** – saadakse kokku või vesteldakse telefoni vahendusel (vastavalt 41% ja 49%) ning kirja teel (vastavalt 19% ja 20%). Telefoni või kokkusaamist informatsiooni vahendamiseks kasutatakse tihti ka selleks, et suhelda vabatahtlike organisatsioonidega mujal Eestis (43%). Üldiselt suheldakse kõikide organisatsioonidega väga vähe ametlikult kirja teel. Intervjuudes tuli välja, et vabatahtlike ühenduste suhtlusstiil on erinev näiteks ametlikumast Päästeametist, kus on selge juhtimisstruktuur ning bürokraatlik korraldus. Vabatahtlike valdkonnas tekitab taoline suhtlusstiil aga vastasseisu ning võib pigem põhjustada eemaldumist.

Valdkondlikku infovahetust kohaliku omavalitusega hinnatakse üldiselt **kõrgelt**. Nimelt ligi pool vastanutest leiab, et infovahetus on mõlemapoolne ja tulemusrikas ning lisaks arvas veel kolmandik, et kuigi infovahetus kohaliku omavalitusega on pigem nende endi poolt algatatud, on see siiski tulemusrikas.

2.1.5. Vabatahtlike kaasamine ja teadlikkus toetustest

Vabatahtlike kaasamiseks on olulisim allikas **isiklik kontakt**. Vastajatel oli võimalus valida mitu erinevat varianti korraga ning selgus, et kõige rohkem leitakse uusi **vabatahtlikke naabrite, sõprade ja tuttavate seast** (81%) ning **kolleegide ja liikmete kaudu isiklikult** (78%). Kolmandik vastanutest leidis, et ka kutselised päästjad on küllalt hea ringkond uute vabatahtlike leidmiseks. Ei ole ka imestada, et kolm peamist kanalit või allikat uute vabatahtlike leidmiseks osutusid samuti sarnaseks (Lisa 1, joonis 16). Umbes 80% vastanutest arvab, et kõige parem viis uute vabatahtlike leidmiseks, on uurida naabrite, sõprade, tuttavate seast ning sama palju usub ka, et üks parimaid viise on isiklikult kolleegide ning liikmete käest küsimine.

Vabatahtlike värbamine on jäetud vastanute hinnangul nende endi mureks. Küsitlusele vastanud juhid või juhtimisega seotud **inimesed ei tunne, et nad oleksid saanud palju abi, nõuandeid ja juhiseid vabatahtlike värbamiseks** (ligi 70%). Samas vähesel määral on märgitud, et abi on saadud nii Päästeametist, Päästeliidust ning kohalikust omavalitsusest. Praktiliselt üldse ei ole abistavad informatsiooni saadud Vabatahtlike Arenduskeskusest.

Komando (ja mittetulundusühingu) loomisega seotud küsimuses, mille puhul oli võimalik valida mitu vastusevarianti, on võrdselt abi saadud nii **Päästeametilt kui kohalikult omavalitsuselt** (ligi 30%) (Lisa 1, joonis 17). Lisaks on informatsiooni saadud ka ise internetist otsides (23%) ning teiste ühenduste ja komandode kaudu (23%). Päästeliit ning maakondlik arenduskeskus ei ole siinpuhul peaaegu üldse informatsiooniga abistanud.

Stardikapitalist oli kuulnud 45% vastanuist ning **stardikapitali kontseptsiooniga ei olnud kursis 55% vastanuist**. Need 31 inimest, kes olid kuulnud stardikapitalist, olid selle kohta informatsiooni leidnud ise internetist otsides (32%), kohaliku omavalitsuse kaudu (26%) ning võrdselt 16% olid informatsiooni saanud Päästeametist või Päästeliidust.

Kõige rohkem kasutatav **suhtlusvahend organisatsiooni sees on telefon**, mida kasutab ligi 85% vastanutest (Lisa 1, joonis 18). Kuna valida võis kuni kolm vahendit, siis lisaks sellele suheldakse ka **e-kirjade** vahendusel (59%) ning **otsesuhtluse** teel (51%). Samas korraldatakse ka regulaarseid koosolekuid (41%) ning jagatakse informatsiooni ka elektrooniliste infolistide kaudu (25%).

Lisaks uuriti küsitluses osalenutelt, et kas nad on teadlikud Siseministeeriumi valitsemisala arengukavas 2012-2015 vabatahtlikega seotud eesmärkidest päästeteenuse kättesaadavuse paremaks tagamiseks. Siinpuhul oli nende eesmärkidega kursis veidi üle poole ning ülejäänud ei olnud nendest kuulnud.

Toetust või koostööpartnereid leitakse oma organisatsioonile põhiliselt **kohaliku omavalitsuse kaudu** (58%) (Lisa 1, joonis 19). Loetelust sai valida välja viis sobivaimat vastust ning seega leiti, et toetuse või koostööpartnerite leidmise jaoks on heaks allikaks või kanaliks ka **kohalikud tööandjad ja ettevõtjad** (45%) ning samuti **Päästeamet** (44%). Väga vähe saadakse toetust või leitakse koostööpartnereid kohalike ajalehtede või Siseministeeriumi kaudu. Muu variandina mainiti veel, et **isiklikud kontaktid** on olulised kootööpartnerite leidmiseks.

Organisatsioonid teavitavad avalikkust oma tegemistest erinevatel viisidel. Võimalik oli valida kuni viis vastusevarianti ning selgus, et kõige levinumaks viisiks peetakse **teavitamist infopäevadel, üritustel, konverentsidel ja messidel** (45%) (Lisa 1, joonis 20). Lisaks sellele on populaarne ka **kohalike/maakondlike ajalehtede** kaudu teavitustööd teha (42%). Kasutatakse ka internetti, organisatsiooni kodulehekülge ning sotsiaalvõrgustikke, et oma tegevustest märku anda. Samas ei ole oma tegemiste teatavaks tegemine

ühenduste jaoks esmatähtis ja ligi **40% leidis, et nad ei pööra sellele eraldi tähelepanu. Rahastusalase informatsiooni kättesaamisega ei kiputa rahul olema.** Üle poole vastanuist leidis, et nad ei ole rahul ning ainult 3% leidis, et nad on väga rahul sellealase info kättesaadavusega.

Vabatahtlikke kaasava organisatsiooni võimekust hindasid organisatsioonide juhid või juhatuses tegevad olevad liikmed pigem kõrgelt (Lisa 1, joonis 21). Vähem kõrgelt hinnati majanduslikku elujõulisust, mille puhul ligi 70% leidis, et nad ei nõustu või pigem ei nõustu, et vabatahtlikke kaasavad organisatsioonid oleks majanduslikus heas korras ning suudaksid kompenseerida vabatahtlikele tegevustega seotud kulusid. Lisaks sellele **ei olnud üle poole vastanuist pigem nõus või nõus sellega, et organisatsioonid tegeleks aktiivselt uute vabatahtlike leidmisega.** Samas leidis ligi 70% vastajatest, et taolised organisatsioonid on või pigem on piisavalt tegevussuutlikud ning üle kolmveerandi nõustub või pigem nõustub väitega, et tegemist on ühiskonnas hea mainega organisatsioonidega. Umbes 60% vastanutest nõustus või pigem nõustus, et sellised organisatsioonid arvestavad üldiselt vabatahtlike individuaalsete vajadustega, annavad piisavat tagasisidet ja tunnustust tehtud tegevuste kohta ning koolitavad ja juhendavad vabatahtlikke piisaval määral. Vähemal määral leiti, et organisatsioonid oma tegevusi ka avalikkusele piisavalt kajastaksid ning et nad oleksid võimelised ühiskondlikke protsesse mõjutama.

2.1.6. Isiklik motivatsioon

Isikliku motivatsiooni kohta uuriti ka tavaliikmete käest ehk siis selles osas vastas taas kord 127 vabatahtlikku. Organisatsiooniga ühinedes oli 32% vastanuist juba komando või seltsi eestvedaja. Võrdselt ligi veerand vastanuist ühines organisatsiooniga, sest neid kutsuti kas **isiklike tutvuste kaudu või kutsuti asutajaliikmeks** (Lisa 1, joonis 22). Inimesed ise on vähem otsinud võimalust organisatsioonis vabatahtlikuna kaasalöömiseks. Toodi ka välja, et liituti ühendusega, sest ollakse ka elukutseline päästja.

Vabatahtlikuna tegutsemise võimalustest kuuldi suures osas oma **sõpradelt ning tuttaval** (u 60%). Oluliste allikatena võib veel välja tuua **tööandja**, kelle kaudu kuulis võimalusest vabatahtlikuna tegutseda ligi veerand vastanutest ning 13% pöördus vabatahtliku tegevuse poole pärast mõnel **üritusel, messil või konverentsil osalemist**. Muude variantidena toodi veel välja, et inimestel on pikaajalised kogemused vabatahtliku tegevuse ning spetsiifiliselt vabatahtliku pääste valdkonnas ja et kohaliku omavalitsuse inimesed on otse kutsunud neid vabatahtlikuna tegutsema. Paar inimest olid kuulnud võimalusest ka ülikooli kaudu. Lisati, et ühiskonnas on tekkinud vajadus vabatahtlike järele seoses riiklike komandode sulgemisega. **Kõige olulisemaks** nendest variantidest peeti ka **selgelt sõprade ja tuttavate kaudu kuulnud informatsiooni** (üle 50%) (Lisa 1, joonis 23). Osa inimesi ei leidnud ka nimekirjast sobivat varianti ning tundsid, et kõige olulisem allikas on midagi muud. Samas ei unustatud ära ka tööandja rolli päästeala vabatahtlikega liitumisel.

Kõige olulisemateks aspektideks päästeala vabatahtlike organisatsiooni töös osalemisel olid vastajate jaoks **anda oma panus vastavas valdkonnas/vastavas valdkonnas oma panuse andmine, teiste aitamine ning teadmiste ja kogemuste saamine**, kus peaaegu kõik vastajad leidsid, et see on nende jaoks väga oluline või pigem oluline (Lisa 1, joonis 24). Veidi vähem peetakse oluliseks oma panuse andmist ühiskonna üldisesse arengusse, oma tegevustest rahulolu saamist ning enda proovilepanemist. Kuigi selgus, et **küsitluses osalenute seas ei ole tunnustuse saamine olulisel kohal**, siis üldiselt suhtuti erinevatesse tunnustamise võimalustesse enam-vähem võrdselt. **Umbes 70% vastanutest leidis, et neile piisab teadmisest, et nad on vajalikud.** Samas leidis veidi üle poole ka, et oma kogukonnas esiletoomine oleks neile oluline tunnustamise meede. Vähemoluliste meetmete seas on seevastu kingituste andmine. Samas usuvad ekspertintervjuudes osalenud ühenduste juhid, et oluline on just nimelt vabatahtlike komandode liikmeid tunnustada erinevate medalite, tunnusmärkidega.

2.1.7. Arenguvajadused, tulevik, soovitused

Küsitluses osalenute käest uuriti, kuidas nad ise on kaasa aidanud vabatahtlike liitumisele nende organisatsioonis. Enamjaolt kajas vastustest läbi, et **uusi vabatahtlikke on värvatud isiklikke kanaleid kasutades, sõprade ja tuttavate seas informatsiooni levitades** ning töö sisu selgitades. Osa vastanuist ei ole astunud samme selleks, et vabatahtlikke rohkem liituks. Paar inimest leidis, et on aidanud ürituste kaudu uusi liikmeid kaasata ning mõni aitab uuematel sisse elada koolituse käigus. Päästeala vabatahtlikud on oma rolli avalikkusele tutvustanud samuti põhiliselt isikliku suhtluse kaudu (55%) (Lisa 1, joonis 25). Osalt on seda tehtud ka koolides ja noorteühingutes, erinevatel üritustel ning meedias ja sotsiaalmeedias.

Üldiselt sooviksid päästeala vabatahtlike organisatsioonide liikmed **parandada kohaliku omavalitsuse veebilehte ja infolisti** (44%) ning **levitada rohkem infot tuttavate ning organisatsiooni liikmete seas** (44%) (Lisa 1, joonis 26). Lisaks sellele peetakse oluliseks **ettevõtete koostöö arendamist** (39%) ning **organisatsiooni oma veebilehe parandamist** (33%). Veel oleks abi lisainformatsioonist, koolitustest või muust toest, et korraldada värbamisüritusi ning infopäevaid (27%). Vähem ollakse huvitatud laiemastabi teavitustööst (üle-eestiline ning rahvusvaheline) ja organisatsiooni siseruumides infomaterjalide jagamisest.

Kõige edukamaks vabatahtlike päästjate kaasahaaramise sammuks peeti **isiklikku suhtlust sõprade, tuttavate ning kogukonna inimestega**. Samas toodi ka välja, et koolitused on väga edukad uute vabatahtlike kaasamise osas. Ka ühiseid üritusi märgiti kui võimalust tutvustada valdkonna tööd ning värvata uusi vabatahtlikke. Vabatahtlike päästjate kaasamisega seotud puuduste koha pealt leiti, et suuresti on puudu inimressursist ning inimestel omakorda ajaressursist, rahalistest ressurssidest ning motivatsioonist ja huvist tegeleda valdkonnaga. Samas leiti, et ka **riiklikult ei ole päästeala hästi koordineeritud**. Piisavalt ei ringle infot ning riiklik toetus võiks üldiselt suurem olla. Maakohtades ei leidu inimestele ka tasulisi töökohti, mis raskendab vabatahtlikuks värbamist.

Küsitluses uuriti ka, millist lisainfot või tugiteenuseid päästeala vabatahtlikud vajaksid vabatahtlike paremaks värbamiseks ja rakendamiseks riigilt, omavalitsuselt ning vabatahtlike keskuselt. **Riigi** puhul sooviti kõige rohkem **finantsabi, korralikku tehnikat** ning **abi koolituste läbiviimisel**. Tugevalt kajas läbi/jäi kõlama ka soov parema ja täpsema seadusandluse järgi päästevaldkonnas. **Kohaliku omavalitsuselt** vajaksid päästeala vabatahtlikud samuti **rahalist toetust ja koolitusi**, kuid läbivalt taheti ka (üldiselt) toetust, koostööd ning mõistvat suhtumist üldiselt. Samas võiksid nad aidata ka ruumide ja varustuse hankimisel. Kohaliku omavalitsuse üks olulisi ülesandeid võiks olla **valdkonnaalase informatsiooni levitamine**. **Vabatahtlike keskuse** kohta oli oluliselt vähem vastuseid ning lisaks paljud ei osanud öelda, mida vabatahtlike keskus neile pakkuda võiks. Üldjoontes liikusid sarnased ideed. Puudused on raha, koolituste ning info levitamise osas. Ka võiks vabatahtlike keskus osaleda näiteks erinevatele komandodele ühisürituste korraldamises.

Küsitluses osalenud said võimaluse kirjutada ka oma ettepanekud/soovitused valdkonna otsustajatele ja koordineerijatele, et vabatahtlikke veelgi edukamalt tegevusse kaasata. Nagu eelnevagi puhul, toodi siin välja rahalise toetuse, koolituste, väljaõppe ja varustuse puudus. Üldiselt soovitati aga **vabatahtlikke rohkem väärtustada ning teadvustada seda teemat ühiskonnas**. Ka soovitati näiteks tööandjatele teatud riiklike soodustusi teha, kui vabatahtlik peab töö ajal kutsele minema. Tööandjate roll päästeala vabatahtlike elus toodi välja ka ekspertintervjuudes. Nimelt ei ole tööandjate huvides lasta vabatahtlikel tööajal kutsele minna ning kutsele minemine võib lõppeda vallandamise või suhete halvenemisega. Kaiserlauterni linna tuletõrjejuhi jutust selgus, et Saksamaal on loodud seadus, mille järgi väljasõidule kulunud aja ulatuses maksab tööandjale töötaja palga kinni kohalik omavalitsus.

2.2. Vabatahtliku päästeala osapooled ja hinnang senisele kommunikatsioonile

Osapooled

Vabatahtliku päästevaldkonna tuuma moodustavad vabatahtlikud. Päästealal tegutsevad vabatahtlikud on valdavalt koondunud mittetulundusühendustesse, tegutsevad kohaliku omavalitsuse alluvuses, on loonud seltsingu või toimivad muul, peamiselt koordineeritud, viisil. Samas on veel mitmeid osapooli, kes ühel moel või teisel mõjutavad päästeala vabatahtlikku tegevust. Alljärgnevalt on välja toodud peamise rühmad:

- **riiklikud institutsioonid**, kelle vastutusalas on päästeala ja vabatahtliku tegevuse reguleerimine: Siseministeerium; teised ministeeriumid; kohalikud omavalitsused; Päästeteenistus, mis koosneb Päästeametist, neljast regionaalsest päästekeskusest ning neile alluvatest maakondlikest päästeosakondadest, mille koosseisu kuulub ligikaudu 100 päästekomandot, häirekeskust ja demineerimiskeskust. Samuti Politsei- ja Piirivalveamet, mis kuulub Siseministeeriumi valitsemis- alasse ning mille põhiülesandeks on avaliku korra kaitsmine.
- **kodanikuühiskonna nõustajad**, kes aitavad ühinguid nii rahataotluste, koolituse kui informatsiooni kaudu oma eesmärke täita. Näiteks Kodanikuühiskonna Sihtkapital, Maakondlikud arenduskeskused, Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus, Vabatahtliku Tegevuse Arenduskeskus.
- **vabatahtlike katuseorganisatsioonid**, mis koondavad vabatahtlikke ja ühendusi, jagavad infot ning korraldavad koolitusi. Neist suurim on Eesti Priiatahtlik Päästeliit, mis ühendab ja esindab Eestis tegutsevaid vabatahtlikult päästealal tegutsevaid ja tegutseda tahtvaid ühinguid, sõltumata nende erialast ning asukohast. Lisaks on ka teisi eri suunitlusega liite, nagu Eesti Vabatahtlik Mere- ja Järvepääste, Eesti Tuletõrjespordi Liit jne.
- **turvalisuse- ja keskkonnakaitseorganisatsioonid**, mille tegevus on seotud samuti turvalisuse tagamise või ennetustööga, olgu näiteks Kaitseliit, Eestimaa Looduse Fond, Naabrivalve, kogukonnaseltsid jt, kellega vabatahtlikud kokku puutuvad.
- **kohalik kogukond ja tööandjad**, kelle suhtumisest ja toest sõltub vabatahtlike osalus päästeala tegevustes.
- **õppe- ja teadusasutused**, mis viivad läbi päästeala vabatahtlike koolitusi ning aitavad teavitada päästetöötaja rollidest ja funktsioonist. Peamine koolituskeksus on Sisekaitseakadeemia päästekolledži päästekool.
- **ajakirjanikud**, kelle roll on vahendada vabatahtlike tegevust puudutavat infot nii kogukonnale kui laiemale avalikkusele. Ajakirjanike roll on olla diskussiooni algataja ja edasiarendaja, mõjutada protsesse ning kujundada hoiakuid.
- **poliitikud**, kes seavad poliitilisi eesmärke, mõjutavad seadusloomet ning kujundavad avalikku fooni, sh Riigikogu ja valitsuse liikmed.

Osapoolte senised kommunikatsioonipraktikad

Allolevalt on kaardistatud kommunikatsioonipraktikate struktuur (vt tabel 2), mis annab ülevaate erinevatest vabatahtliku tegevusega seotud institutsioonidest. Siinkohal on oluline rõhutada, et kaardistus ei kajasta kommunikatsioonikanalite ja -viiside võimekust ega inimeste ning ühenduste teadlikkust nendest. Pigem markerib, milliseid kommunikatsioonitegevusi on seni ellu viidud. Osad organisatsioonid on tegelenud laiemalt vabatahtlikkuse ja vabaühenduste temaatikaga.

TABEL 2. KOMMUNIKATSIOONIPRAKTIKAD

Organisatsioon	Tegevus	Veebilehekülg	Peamised kommunikatsioonitegevused
Avalik sektor			
Siseministeerium	Valitsemisalasse kuulub nii sisejulgeolek kui kodanikuühiskond.	www.siseministeerium.ee	- Avalikud pöördumised ja pressiteated valdkonna arengu ja seadusemuudatuste kohta - Artiklid ajakirjanduses - Pressikonverentsid - Arupärimistele vastamised
Päästeteenistus, sh Päästeamet	Päästeteenistus koosneb Päästeametist, 4 regionaalsest päästekomandodest ja neile alluvatest maakondlikest päästekomandodest, mille koosseisu kuulub sadakond päästekomandot, häirekeskust ja demineerimiskeskust.	http://www.rescue.ee	- Pressisuhtlus, sh pressiteated - Info levitamine õnnetusjuhtumite kohta - Iga-aastane priitahtlike pritsimeeste foorum - Ürituste info levitamine - Aumärkide väljaandmine vapruste eest - Päästeameti missioonimedali väljaandmine - Rändauhinna väljaandmine vabatahtliku noorsootöö alase tegevuse eest - Parima priitahtliku rändauhinna väljaandmine - Päästeteenistuse ajakiri „Häire 112“ - Häirekeskuse sügisseminarid
sh kutselised komandod	Kutselised päästekomandod - üle Eesti töötab 72 kutselises komandos ühtekokku 1700 inimest.		- Veebileheküljed tegevuse tutvustamiseks (mõned) - Päästeametnike staažimärgid pikaajalise töö eest - Sotsiaalmeedia (üksikud) - Suhtlus piirkondliku vabatahtliku komandoga
sh Piirkondlikud Päästekomandod: Ida-Eesti; Lääne-Eesti; Põhja-Eesti; Lõuna-Eesti	Päästekomandod on Päästeameti kohalik täidesaatva riigivõimu volitusega asutus. Teostavad päästetöid, riiklikku tuleohutuse järelevalvet, päästekomandodest ennetustööd ja kriisireguleerimist	http://www.rescue.ee/318 http://www.rescue.ee/391 http://www.lepk.ee/net http://www.pepk.ee	- Pressisuhtlus, sh pressiteated - Info levitamine õnnetusjuhtumite kohta - Koolitused vabatahtlikele - Päästjate kutsemeisterlikkuse võistlused - Arengu- ja koostöökoosolekud (komandopealikud, päästekomandod töötajad kord aastas)

Politsei- ja Piirivalveamet	Politsei on täidesaatva riigivõimu institutsioon, mis kuulub Siseministeeriumi valitsemisalasse ning mille põhiülesandeks on avaliku korra kaitsmine.	http://www.politsei.ee	- Merepääste ala infovahetus
Kohalikud omavalitsused	Päästeseaduse kohaselt võib kohalik omavalitsus korraldada ja teha päästeala töid enda territooriumil, kui ta on moodustanud nende tööde tegemiseks päästeasutuse ja sõlminud Päästeametiga halduslepingu päästeala tööde tegemiseks.		- Info vabatahtlike organisatsioonide loomisel - Avaliku kõneisiku roll (kogukonna turvalisuse eestkõneleja roll)
Kodanikuühiskonna Sihtkapital (KÜSK)	KÜSKi eesmärk on aidata organisatsioonide, uuenduslike ideede ja tegevuste rahastamise kaudu kaasa Eesti vabaühenduste tegevusvõimekuse suurendamisele, kodanikuaktiivsust soodustava keskkonna ja kodanikuühiskonna kujundamisele.	www.kysk.ee	- Koolituste korraldamine ühendustele (sotsiaalne ettevõtlus, projektikoolitused, eestkostekoolitused jne.) - Aastakonverentsid - Organisatsioonide nõustamine - Taotlusvoorud vabatahtliku tegevuse edendamiseks - Toetab maakondlike vabatahtlike keskuste tegevust
Maakondlikud arenduskeskused (MAK)	MAK võrgustik pakub ühendustele tasuta ühenduste tegevuste alast informatsiooni ning nõustamist. Samuti korraldavad MAKid ühendustele koolitusi, pakuvad tuge kohalikele mittetulundusühenduste koostöövõrgustikele ning viivad läbi tegevusi mittetulundusliku ja vabatahtliku tegevuse alase teadlikkuse tõstmiseks ühiskonnas.	www.arenduskeskused.ee Kõikide maakondade arenduskeskuste veebilehed on saadaval MAKISes.	- MAKIS (maakondlike arenduskeskuste infosüsteem) haldamine (www.arenduskeskused.ee) - Jagavad ühendustele infot toetusvõimaluste kohta; maakonna mittetulundusliku tegevuse kohta; - Nõustavad mittetulundusühendusi - Vahendavad infot ning nõustavad kohalikke omavalitsusi ning teisi avaliku sektori koostööpartnereid - Vahendavad infot ning nõustavad ettevõtteid
Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus (EAS)	EAS edendab ettevõtlus- ja regionaalpoliitikat Eestis ning on riikliku ettevõtluse tugisüsteemi üks suuremaid institutsioone, pakkudes ettevõtjatele, teadusasutustele, avalikule ja kolmandale sektorile rahalisi toetusi, nõustamist, koostöövõimalusi ja koolitust.	www.eas.ee	- EAS Infokeskus (http://www.eas.ee/infokeskus) - Koordineerib maakondlikke arenduskeskusi ning Maakondlike Arenduskeskuste Infosüsteemi (MAKIS) - Trükised - Koolitused ja nõustamine ühendustele (mentorprogramm, baaskoolitus jne) - Kohaliku omaalgatuse programm ja teised toetused
Kolmas sektor			

Eesti Priitahtlike Päästeliit	Vabatahtlike maa- ja merepääste vabaühenduste esindusorganisatsioon	www.paasteliit.ee	- Pressisuhtlus ja avalikud pöördumised (kõnesiku roll) - Kontaktide võrgustik - Koolitused vabatahtlikele - Sotsiaalmeedia - Seminarid, üritused
Eesti Vabatahtlik Mere- ja Järvepääste	sidusorganisatsioon, mis koondab erinevaid Eestis tegutsevaid vabatahtlike mere- ja järvepääste ühinguid.	www.vomare.ee	- Pressisuhtlus, sh pressiteated, valdkonna arengu ja koostöö osas - Seminarid, üritused - Koolitused vabatahtlikele - Sotsiaalmeedia
Päästeala vabatahtlikud organisatsioonid	Leping Päästeametiga on 88 päästeala ühikul (komandol).		- Osadel veebileheküljed tegevuse tutvustamiseks - Osadel ajaveebid tegevuse tutvustamiseks - Päästeala vabatahtlikele ürituste korraldamine - Sotsiaalmeedia (üksikud)
Eesti Tuletõrjespordi Liit	Ühendab tuletõrjespordiga tegelevaid või sellist tegevust propageerivaid ja arendavaid klubisid, seltse, ühinguid.	Veebilehekülg puudub	- Tuletõrjespordiga seotud tegevuste koordineerimine
Vabatahtlike arenduskeskus	Vabatahtlike värv on loodud vabatahtliku tegevuse tutvustamiseks. Siit leiab uudiseid, nõuandeid, analüüse, vabatahtlike muljeid ning võimalusi vabatahtlikuna tegutsemiseks.	www.vabatahtlikud.ee	- Veebikeskkond www.vabatahtlikud.ee - Info vabatahtlike ja vabatahtlike organisatsioonide kohta - Uudised vabatahtliku tegevuse kohta - Info- ja koolitusmaterjalid - Koolitused vabatahtlikele / vabatahtlike kaasajatele - Vabatahtlike tunnustusüritus – aasta vabatahtlik - Uuringud - Sotsiaalmeedia
Maakondlikud vabatahtlike keskused	Asutatud on viis maakondlikku vabatahtlike keskust – Jõgeva-, Järva-, Lääne-, Pärnu- ja Viljandimaal. Keskused on erinevate suunitlustega, kuid peamiselt tegelevad kõik vabatahtliku tegevuse võimaluste tutvustamise, teavitamise ja nõuandmisega oma maakonnas.	www.nyjuventus.ee www.vabatahtlikud.weissenstein.ee www.vivak.ee Läänemaal ja Pärnumaal puudub veebileht	- Teavitustöö korraldamine - Vabatahtlike nõustamine - Koolituste korraldamine - Kohalikul tasandil koostöö korraldamine - Infolehtede väljaandmine

Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit (EMSL)	EMSL tegutseb selle nimel, et ühiskonnas suureneks teadlikkus vabaühenduste rollist ja nende tegevuse mõjust ning soov ühendustes osaleda ja neid toetada.	www.ngo.ee	- Kodanikuühiskonnaalane info avalikkusele - Ajakiri „Hea Kodanik“ - Iganädalane uudiskiri üle 4000 adressaadile - Koolitused ja nõustamine vabaühendustele - Erinevad käsiraamatud vabaühendustele - Vabaühenduste andmebaasi haldamine - Üritused edendamaks kodanikuühiskonna arengut ning et tunnustada vabaühenduste praktikaid - Sotsiaalmeedia
Avatud Eesti Fond	George Sorose toetusel loodud fond avatud kodanikuühiskonna toetamiseks Eestis.	www.oef.org.ee	- Erinevad konkursid ja stipendiumid kodanikuühiskonna arengu toetamiseks - Avatud Ühiskonna Foorumite korraldamine ja kogumike väljaandmine - „Koosmeele“ preemia väljaandmine - Avatud Eesti Fondi raamat - Iganädalane raadiosaade Kuku raadios, uudiskiri
Kogukonnaliikumised, külaseltsid, näiteks Kodukant	Liikumine Kodukant liidab Eestimaa valdade, külade ja väikelinnade tasakaalustatud arengut taotlevad ja edendavad ning külaelu väärtustavad inimesi	www.kodukant.ee	- Korraldavad ühistegevusi, üritusi - Koolitusi - Uudiskiri
Leader tegevusgrupid	Eesti tegutseb 26 kohaliku tegevusgruppi, kelle tegevuspiirkond kokku moodustab alates 2010 märtsist 99,99% Eesti maapiirkonnast. Paljude tegevusgruppide eesmärkides on ka elukeskkonna parendamine.	http://www.maainfo.ee	- Üritused - Uudised - Veebilehed - Vabaühendustele suunatud toetuste teavitust - Võrgustike koostöö
Õppe- ja teadusasutused			
Sisekaitseakadeemia päästekolledži päästekool	Väike-Maarjas asuvas päästekoolis on õppekeskus päästetööde ja päästekorraldaja õppetooliga.		- Teadus- ja uurimistöö - Publikatsioonid, koolitusmaterjalid - Koolitused

Allikas: autorite koostatud

Hinnang senisele kommunikatsioonikorraldusele

Erinevate osapoolte koostööst ja kommunikatsioonitegevustest sõltub vabatahtliku tegevuse teadlikkus avalikkuses ja kogukonnas. Seni on puudunud ühtne organisatsioon või juhtimine **päästeala vabatahtlike kommunikatsiooni** osas. Päästeala vabatahtlike töö ja edulugude kajastused on üleriigilises meediapildis harvad, kui välja arvata äramärgimised nende kaastööst erinevate õnnetusjuhtumite juures. Valdkonna ekspertidega tehtud intervjuudest ilmnes, et sageli on kogukonna liikmetel eksiarvamused seoses päästeala vabatahtliku tööga – kas peetakse seda väga keeruliseks alaks, kus enda rolli ei osata näha; või alahinnatakse nende panust turvalisuse tagamisel. Ühtlasi ei tea paljud vabatahtlikud riiklikke eesmärke päästeala vabatahtlikkuse alal ega mõista täpselt, millised ootused neile on seatud.

Kui 2009. aastal loodud valdkonna arengukontseptsioon nimetab päästeala vabatahtlikku tegevust „päästet **abistavaks** vabatahtlikuks tegevuseks“ ja vabatahtlikke komandosid nimetati **abikomandodeks**, hindavad nüüd riiklike institutsioonide kõneisikud avalikus diskursuses vabatahtlikke väga oluliseks osapoolseks kogukonna turvalisuse tagamisel ja „abi“-terminit ei kasutata. Kehtiv kontseptsioon näeb vabatahtlikku tegevust ette eelkõige lihtsamate ja vähemkeeruliste ning vähest ressursi nõudvates tegevustes. Avalikus kommunikatsiooniväljas prevaleerib nüüdseks aga arusaam, et vabatahtlikele on päästealal pandud märksa kaalukam roll. Seda kinnitab ka asjaolu, et valdkonnale on eraldatud senisest suuremad tegevus- ja arendustoetused. Seega on senine vabatahtliku tegevuse pikaajaliste eesmärkide kommunikatsioon olnud ebeselge ja mõneti vastuolus strateegiliste eesmärkidega. Olukorda aitab kindlasti konkretiseerida ka paralleelselt käesoleva strateegiaga koostatav **vabatahtliku tegevuse uus arengukava**.

Valdkonna erinevate osapoolte vahelise kommunikatsiooni nõrkused on tingitud senise süsteemse kommunikatsiooniplaneerimise eklektilisusest ja päästeala vabatahtlike valdkonna kiirest arengust ning muutustest viimastel aastatel. Hoiakute muutused on küll pikaajalised protsessid, kuid suunatud ja planeeritud kommunikatsiooniga on võimalik erinevates sihtrühmades vabatahtlike päästjate mainet parandada ja valdkonnasisest kommunikatsiooni efektiivsemaks muuta.

Kui vabatahtlikkuse teemale laiemalt on Eesti ühiskonnas juba mõnda aega tähelepanu pööratud; suunatud kommunikatsioonitegevusi korraldatud; toetusi ja rahastust planeeritud, siis päästeala vabatahtlikud on jäänud sellest fookusest välja. Päästeala vabatahtlikel on **madal teadlikkus** nii rahastamise võimaluste kui ka vabatahtlike värbamise ja mittetulundusühingute loomisega seotud info osas. Nad tunnevad muret eelkõige tehnilise varustatuse, ruumiprobleemide ja vähese toetuse üle, sageli ei teata, millistest alternatiivsetest allikatest (kodanikuühiskonna tugistruktuurid, fondid jms) oma organisatsiooni tugevdamiseks abi, nõustamist, toetusi saada.

Maatriksjuhtimine

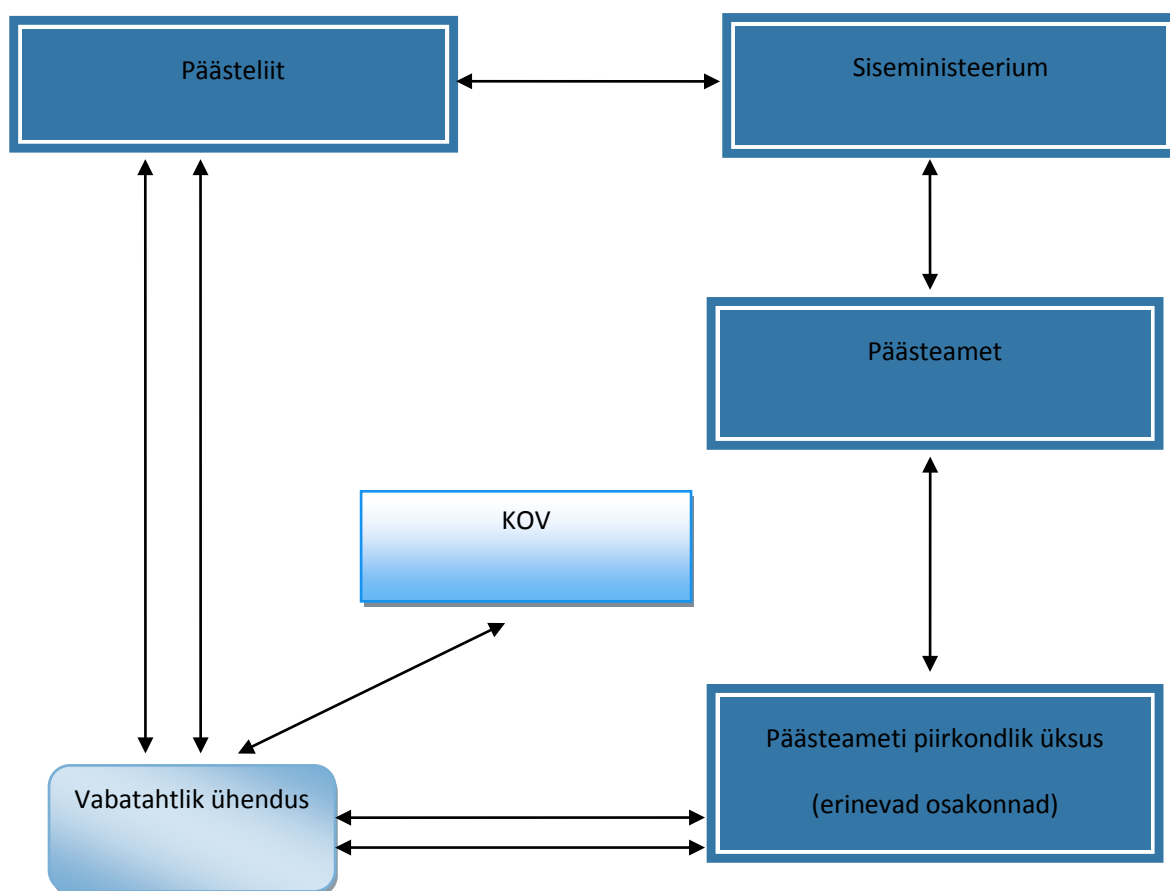
Analüüsides päästeala hetkeolukorda ning intervjuudest ja küsitlusest saadud infot, võib öelda, et päästeala ühenduste puhul toimib maatriksjuhtimise süsteem (joonis 3). Kui hierarhilise juhtimise struktuur põhineb vertikaalsetel alluvussuhetel, siis maatriksjuhtimise puhul toimib nii vertikaalne kui horisontaalne juhtimine.

Päästeala vabatahtlike ühenduste jaoks tähendab see, et ühelt poolt toimub päästealaste tööülesannete koordineerimine Päästeameti (kohalike allüksuste) pool, teisalt vahendab vabatahtlike organisatsioonide ja Siseministeeriumi vahelist suhtlust katusorganisatsioon Päästeliit ning sageli toimib organisatoorses küsimustes koostöö ja infovahetuses ka kohaliku omavalitsusega.

Maatriksjuhtimise süsteemi kasutamine on levinud projektide juhtimise korral, kus süsteemi tugevuseks peetakse võimalust paremini hallata erinevate osakondade vahelisi ressursse, sealhulgas ka inimressurssi. Üheks oluliseks maatriksjuhtimise omaduseks on tõhustunud raporteerimismehhanism. See tähendab, et ideaalis on raporteerimisprotsess kõigile täpselt teada: on sätestatud reeglistik, kuidas tööülesandeid jagatakse ja kes mille eest vastutab.

Päästeala vabatahtlike organisatsioonide (kommunikatsiooni)juhtimise kontekstis on samuti vajalik täpsustada nii vertikaalse kui horisontaalse juhtimise funktsioone ning tõsta ühenduste teadlikkust erinevate osapoolte rollist.

JOONIS 3. PÄÄSTEALA MAATRIKSJUHTIMISE SKEEM

Allikas: autorite koostatud

Võttes aluseks hetkeolukorra analüüsi, on alljärgnevalt välja toodud päästeala vabatahtliku tegevuse senise kommunikatsiooni tugevused ja nõrkused.

Tugevused

- *Päästeala vabatahtlike arv on viimaste aastatega suurenenud.* 2011. aasta seisuga on Päästeametiga leping 88 vabatahtlikul komandol. Lisaks tegutseb veel ühinguid, seltse, kellel koostööleping puudub, kuid mis panustavad turvalisuse ja ohutuse tagamisse.
- *Eesti eri piirkondades on häid näiteid toimivast vabatahtlike päästjate süsteemist.* On aktiivseid ja motiveeritud ühinguid, kes tegelevad uute vabatahtlike kaasamise ja oma töö tutvustamisega. Lisaks sellele ollakse aktiivsed noortega tegelemisel ning ka oma liikmete klubilise tegevuse korraldamisel. Häid näited on ka koostööst kohaliku omavalitsusega, kus infovahetust KOViga hinnatakse tulemusrikkaks.
- *Valdkonna ühinguid, seltse koondab 2010. aastal loodud katusorganisatsioon Eesti Priitahtlik Päästeliit.* Eesti Priitahtlik Päästeliit on Eesti vabatahtlike maa- ja merepääste vabaühenduste esindusorganisatsioon ning oma liikmete avalike huvide ühiseks teostamiseks ja kaitseks asutatud mittetulundusühing. Tänapäevaks on Päästeliidul 60 liiget, kokku üle 1000 päästeliitlast. Päästeliitu toetatakse ka riigieelarvest.
- *Loodud on tugimehhanismid vabatahtliku tegevuse toetamiseks.* Olulisematest struktuuridest on nendeks EMSL, maakondlikud arenduskeskused, VTA ja maakondlikud vabatahtlike keskused. (nõrkus: teadlikkus nendest abinõudest on siiski päästealal madal).
- *Vabatahtlike päästjate õiguslikku regulatsiooni on parendatud.* 2010. aastal jõustusid päästevaldkonna tegevust enim mõjutavate õigusaktidena uus päästeseadus ja tuleohutuse seadus, millega täpsustati päästeasutuste õigusi ja kohustusi, samuti isikute kohustusi ohutuse tagamisel ning loodi senisest selgemad alused vabatahtlikkuse alusel päästeasutuse tegevuses osalemiseks. 2011. aasta lõpus kiitis valitsus heaks ja saatis riigikogule arutamiseks ka eelnõu, mis loob aluse vabatahtlike merepäästjate osalemiseks politsei tegevuses otsingu- ja päästetöödel.
- *Vabatahtlike päästjate temaatika (problemaatika) on jõuliselt meedias kajastust leidnud.* Seoses kutseliste komandode sulgemisega on vabatahtlikud komandod saanud senisest enam avalikkuses tähelepanu ja oma sõnumeid edastada.
- *Riiklikel institutsioonidel on valmisolek panustada senisest enam vabatahtlikke väärtustamisesse ja tunnustusse.* Astutud on esimesed sammud loomaks tingimusi vabatahtlikkuse soodustamiseks, väärtustamiseks ja toetamiseks. Päästeameti piirkondlike keskuste juurde on loodud vabatahtlike koordinaatorite ametikohad. Uute vabatahtlike ühenduste tegevuse soodustamiseks antaks starditoetust. Algust on tehtud pikaajalise ala strateegia koostamisega.
- *Olemasolevatel vabatahtlikel on tugev motivatsioon anda oma panus valdkonda, aidata teisi.* Ühinguid hindavad oma kompetentsust kõrgelt just päästetöödel osalemisel. Üle 90% küsitlusele vastanutest leidis, et päästetööde eesmärkide täitmiseks on nende organisatsiooni liikmed kompetentsed või pigem kompetentsed. Ligi 70% hindas oma ühenduse liikmeid kõrgelt ka muude eesmärkide täitmise suutlikkuse osas. Ka organisatsiooni juhte hinnati kõrgelt ning 80% leidis, et neil on või pigem on organisatsiooni juhtimiseks kompetentsed liikmed.
- *Päästeala vabatahtlikkust tutvustatakse erinevatel kogukondlikel üritustel (küla- ja vallapäevad); vabatahtlikud panustavad ennetustöösse ja kogukonna arengusse.*

Nõrkused

- *Üldine teadlikkus päästeala vabatahtlikust tegevusest on madal.* Inimesed ei ole kursis vabatahtlike rolliga, kompetentsusega; ei teata ka tegevusvaldkondi, millega päästeala vabatahtlikud täpsemalt tegelevad.
- *Informatsioon vabatahtliku tegevuse võimaluste kohta ei ole inimestele piisavalt kättesaadav.* Lisaks ajapuudusele on vähene ja killustatud teave vabatahtliku tegevuse võimalustest üks

põhilisi põhjuseid, miks vabatahtlikus tegevuses ei osaleta. Vabatahtlikuna tegutsemise võimalustest päästealal kuuldakse suures osas oma sõpradelt ja tuttavatelt.

- *Muu emakeelega Eesti elanikud ei ole kaasatud päästeala vabatahtlikku tegevusse Eestis.* Organisatsioonides toimub töö valdavalt eesti keeles. Vene keelt kasutab igapäevaselt vaid 5% küsitlusele vastanutest.
- *Päästeala vabatahtlike organisatsioonid on suhteliselt väikesed.* Kolmandik vastanuist kuulub organisatsiooni, kus on kokku alla kümne liikme. Veerandi puhul on nende organisatsioonis 10-19 liiget.
- *Päästeala vabatahtlike seas on palju eakamaid inimesi.* Probleemiks peetakse seda, et tihti lähevad noored maalt ära linna või käivad linnas tööl, mistõttu on nende kaasamine vabatahtlike hulka keeruline.
- *Ühendustel on raskusi informatsiooni levitamisega.* Ei osata ega nähta võimalusi vabatahtlike kaasamise kommunikatsiooni teostamiseks. Ei pöörata tähelepanu oma tegemiste tutvustamisele.
- *Ühendused ei tegele aktiivselt ja süsteemselt vabatahtlike leidmisega.* 40% küsitlusele vastanuist hindas, et nende organisatsiooni pole ka viimase aasta jooksul ühtegi liiget lisandunud. Üle poole meelest ei tegele organisatsioonid üldiselt aktiivselt uute vabatahtlike leidmisega. Küsitlusele vastanud komandojuhid või juhtimisega seotud inimesed ei tunne, et nad oleksid saanud palju abi, nõuandeid ja juhiseid vabatahtlike värbamiseks.
- *Vabatahtlikke kaasatakse suuresti suusõnalisel teel ja oma lähiringis.* Põhiliseks kanaliks vabatahtlike kaasamisel on sõbrad/tuttavad ja ühenduse enda liikmed.
- *Rahastusalase informatsiooni kättesaamisega ei kipu komandod rahul olema.* Üle poole vastanuist leidis, et nad ei ole rahul ning ainult 3% leidis, et nad on väga rahul sellealase info kättesaadavusega. Stardikapitalist oli kuulnud 45% vastanuist ning stardikapitali kontseptsiooniga ei olnud kursis 55% vastanuist.
- *Ühendustel on vähene teadlikkus erinevate riiklike ja kodanikualgatuse tugistruktuuride olemasolust.* Ühendused ei ole kursis võimalustega, mida pakuvad VTA, maakondlikud vabatahtlike keskused, maakondlikud arenduskeskused ja teised tugistruktuurid.
- *Päästeliiduga koostöö ja suhtlus ei ole väga järjepidev.* Päästeliiduga suhtlemine on varieeruv: kuigi 7% suhtleb Päästeliiduga igapäevaselt, ei suhtle või suhtleb Päästeliiduga vaid paar korda aastas ligi pool vastanuist.
- *Üleriigilises meedias on päästeala vabatahtlik tegevus vähe kajastatud.* Vähe kajastatakse vabatahtlike päästjate positiivseid praktikaid ja saavutusi. Vähene on avalikkuses teadlikkus ja meedias kajastus päästeala vabatahtlike tunnustamisest. Vähe on vabatahtlike päästjate kõneisikuid avalikkuses.
- *Riiklikult ei ole päästeala vabatahtlikkus hästi koordineeritud.* Ühendused leiavad, et piisavalt ei ringle infot ning riiklik toetus võiks üldiselt suurem olla. Puudub süsteemne ja keskne kommunikatsiooni koordineerimine ning iga osapoole planeeritud tegevused ja eesmärgid.
- *Puudub teadlik teavitus- ja kaasamistegevus erasektori suunal.* Eraettevõtted kui vabatahtlike tööandjad ja potentsiaalsed partnerid professionaalidest vabatahtlike kaasamisel on kasutamata ressurss. Ettevõtted ei ole teadlikud vabatahtliku tegevuse olemusest, toetamise võimalustest ja potentsiaalsest kasust ettevõtte (äriliste) eesmärkide saavutamisel. (*tugevus: on olemas mõned näiteid ettevõtetest, kes juba on toeks päästeala vabatahtlikele ühendustele*).

3. Kommunikatsiooni alused

3.1. Vabatahtliku päästeala kommunikatsiooni aluspõhimõtted

Vastavalt riiklikule valdkonna kontseptsioonile on päästeala vabatahtlike tegevuse arendamise eesmärk luua tingimused ja keskkond, et vabatahtlikel oleks võimalik senisest veelgi enam aidata kaasa turvalisema elukeskkonna loomisele ja abi kiiremale jõudmisele abivajajani. Selle tagamiseks on eesmärgiks päästeala vabatahtlike arvu suurendamine.

Riigi huvi päästeala vabatahtlike organisatsioonide tekke soodustamisel seisneb eelkõige kompensatsioonimehhanismide väljatöötamises ja vabatahtlike ühenduste võimekuse suurendamises.

Päästeala vabatahtlike, nende ühenduste arvu ja tegevusvõimekuse suurendamine on lähtealuseks ka valdkonna kommunikatsioonistrateegiale.

Kommunikatsiooni tulemusena tunnetatakse päästeala vabatahtlikkust kui väärtust nii kogukonna kui ka riiklikul tasandil; vabatahtlikud on oma staatuse üle uhked; ühiskonna liikmed on teadlikud päästeala vabatahtlike tegevusest ja enam huvitatud oma keskkonna turvalisusest, suurenenud on nende arv, kes ise aktiivselt valdkonnas kaasa teevad.

Eesmärkide saavutamiseks tuleb kommunikatsioonisõnumite koostamisel ja edastamisel arvestada kujunenud hetkeolukorraga, eelkõige riikliku plaaniga sulgeda osad kutselised komandod ning soodustada senisest enam vabatahtlikku tegevust päästeala. Oluline on teadvustada olemasolevatele ja potentsiaalsetele vabatahtlikele riiklike eesmärke ja selgitada avalikkusele, millised on ootused kogukonnaliikmetele endile turvalisuse tagamisel (riiklike institutsioonide kõrval).

Vabatahtlike tunnustamisega antakse signaal, et igaühe panus oma kogukonna abistamisel on väärtus ning seeläbi panustatakse kogukonna arengusse. Sõnumite disainis tuleb arvestada praegusi oht(lik)ke ja prevaleerivaid negatiivseid hoiakuid: riigi roll ja funktsioonid üha vähenevad ning riik ei hooli oma inimestest; maapiirkondades laieneb tööpuudus, väljaränne ja väheneb elutähtsate teenuste kättesaadavus.

Arvestades päästealal vabatahtlikuna tegutsejate vanuselist struktuuri, on jätkusuutliku süsteemi tagamiseks oluline suunata kommunikatsioonitegevusi teiste hulgas just noortele. Vabatahtlike ühenduste kommunikatsiooni- ja tegevusvõimekuse tugevdamisel mängib olulist rolli ühenduste kuulumine erinevatesse võrgustikesse ja katuseorganisatsioonidesse. Kommunikatsiooni eesmärk on siinkohal infolevi parendamine ja teadlikkuse suurendamine kodanikuühiskonna tugistruktuuride funktsioonidest.

Mittevabatahtlike teadlikkust tuleks tõsta erinevatest võimalustest: arendada vabatahtlikuna oma oskusi; suurendada enda konkurentsivõimalust tööturul; ühendada pereelu ja ühiskonna jaoks panustamist; veeta kasulikult aega koos sõpradega jm.

Kommunikatsiooni põhiprintsiibid:

1) kommunikatsiooni peab olema avatud, läbipaistev ja järjepidev ning lähtuma kahe-suunalise kommunikatsiooni printsiibist; 2) kommunikatsioonitegevuste planeerimisel ja elluviimisel on olulised koostöö ja kaasamine; 3) valdkonna põhipartnerid peavad edastama ühtseid sõnumeid; 4) kommunikatsioonitegevused tuleb suunata erinevatele sihtrühmadele võimalikult täpselt ja sobilikke kanaleid kasutades.

3.2. Vabatahtliku päästeala kommunikatsiooni eesmärgid

Kommunikatsiooni eesmärgid lähtuvadki järgmistest valdkondlikest eesmärkidest:

1. päästeala vabatahtlike arvu suurendamine;
2. vabatahtlike komandode arvu suurendamine;
3. üldine turvalisuse suurendamine.

Saavutamaks seda, on käesoleva kommunikatsioonistrateegia üheks eesmärgiks suurendada teadlikkust vabatahtlikust tegevusest päästealal, selle väärtusest ja kasulikkusest ühiskonna arengus. Teiseks eesmärgiks on saavutada kommunikatsiooni kaudu ühenduste tegevusvõimekuse ja vabatahtlike kaasamise suutlikkuse kasv päästealal. Need eesmärgid jätkavad Euroopa vabatahtlikkuse aasta 2011 missiooni ning juhenduvad päästet abistava vabatahtliku tegevuse arendamise kontseptsioonist. Strateegia sihiks on ka soodustada turvalisuse ja ohuteadlikkuse mõtteviisi levikut laiemalt.

Selle tulemusel:

- Inimestel on suurenenud huvi oma keskkonna turvalisuse vastu;
- Inimestel on suurenenud teadlikkus päästeala vabatahtliku tegevusest;
- Vabatahtlikud päästjad on ühiskonnas nähtavad, teatud ja tunnustatud;
- Vabatahtlike päästjaid nähakse kui ühte kogukonna turvalisuse alustalasid;
- Vabatahtlikud päästjad on tunnustatud kui võrdsed partnerid kutselistele päästjatele;
- Info vabatahtliku tegevuse kohta päästevaldkonnas on kergesti leitav;
- Kohalikud tööandjad ja kohalikud omavalitused suhtuvad soosivalt vabatahtlike töösse ja on kaasatud vabatahtlike ühenduste töösse;
- Kodanikuühiskonna teised ühendused teavad vabatahtliku päästeala tegevusest ja arengutest ning on suurenenud omavaheline infovahetus.

Kommunikatsioonistrateegia elluviimise oluliseks eelduseks on päästevaldkonna erinevate partnerite vahelise koostöö tihendamine ning kommunikatsiooni ühtne planeerimine ja teostamine. Seetõttu on kommunikatsioonikoostöö samuti eesmärgistatud ja selle parendamisele on välja pakutud mõistlikud lahendused.

3.3. Kommunikatsiooni põhisõnumid

Järgnevalt on esitatud põhisõnumid, millest päästala vabatahtliku tegevuse kommunikatsioonis lähtuda. Põhisõnumite juures on välja toodud ka alasõnumid ja faktiline materjali. Kuna siht- ja sidusrühmadele suunatud kommunikatsioonil on mõnevõrra erinevad eesmärgid, tuleb sõnumeid ka vastavalt varieerida (vt sihtrühmapõhised sõnumid). Arvestada tuleb seejuures ka siht- ja sidusrühmade kommunikatsioonitarbimise harjumusi, kanalite eelistusi ja hoiakuid.

Päästeala vabatahtlikud on oluline alustala kogukonna, piirkonna turvalisuse tagamisel

- Eesti on kokku 88 vabatahtlikkuse alusel tegutsevat päästekomandot, millele lisanduvad ühingud, seltsid, kes tegelevad erinevate teiste päästevaldkonna funktsioonidega;
- Vabatahtlikud ühendused teevad tihedat koostööd kutseliste komandodega, mida on üle Eesti 72;
- Vabatahtlikud tunnevad hästi kogukonda ja piirkonda, neil on piisavalt kogemusi ja kompetentsust;
- Päästeseaduse järgi on vabatahtlikud päästjad isikud, kes vastavad teatud nõuetele, kes on saanud väljaõppe ja kes on päästeasutuse poolt saanud ka vastava tunnistuse – vabatahtliku tunnistuse;
- Vabatahtlikke motiveerib kõige enam teiste aitamine ja oma panuse andmine pääste valdkonda.

Igaüks saab anda oma panuse turvalisema keskkonna loomisel - vaja on algatusvõimet, toetust ja koostööd

- kodanikuaktiivsus kui inimeste omaalgatuslik ja vabatahtlik osalemine ühiskonnaelus ning oma paikkonna elu küsimuste lahendamises on demokraatliku ühiskonnakorralduse oluline koostisosa;
- vabatahtlikus tegevuses mitteosalemise põhjusena mainitakse kõige enam ajapuudust (33%) ja pea sama suur hulk inimesi pole selle peale mõelnud (29%). Kolmas suurem põhjus oli sobiva võimaluse puudumine;
- uuringute andmeil on noorte (15–24) valmisolek vabatahtliku töö tegemiseks on üldiselt kõrge;
- vabatahtlikuna tegutsemise võimalustest päästealal kuulatakse suures osas oma sõpradelt/tuttavatelt (u 60%), innustajaks on ka tööandjad;
- vabatahtlikuna tegutsemine on elustiil – see kätkeb endas nii päästetööd, ennetustööd, päästekultuuri hoidmist, sporti ja palju muud;
- koostöö ettevõtetega peidab endas suurt potentsiaali – vabatahtlikkuse soodustamiseks tuleb rohkem koostööd teha avaliku ja erasektori organisatsioonidega;
- riik toetab kodanikualgatusi ja vabatahtlikkust - näiteks soodsa õigusliku keskkonna loomisega; elanikkonna teavitamisega oma tegevusest ning kodanike ja nende ühenduste kaasamisega otsuste kavandamisse ja teostamisse;
- kodanikuühiskonna tugistruktuurid ja teised vabatahtlike ühendused saavad panustada päästeala vabatahtlikku tegevusse;
- on palju ühisosi ja valdkondi (nt looduskaitse, ennetustöö, tuletõrjesport, noorsootöö, seltsiliikumine, maapiirkondade edendamine vms), mille alusel koostööd tihendada.

Päästeala vabatahtlik tegevus on mitmekülgne ning annab uusi kogemusi, oskusi ja eeliseid tööturul

- vabatahtlik tegevus loob sotsiaalset kapitali, mis on eeliseks ka tööturul;
- tööandjad hindavad vabatahtlikuna saadud kogemusi (lojaalsust, tahte- ja algatusvõimet; meeskonnatöö kogemust jms);
- päästealal on võimalus realiseerida oma tehnikahuvi ja veeta aega kasulikult; laiendada tutvusringkonda ja saada uusi kontakte;

- päästeala vabatahtlik tegevus on mitmekülgne: seotud nii looduskaitse, ennetustöö, tuletõrjespordi, noorsootöö, seltsiliikumise ja laiemalt maapiirkondade edendamisega;
- vabatahtlikega koostööd arendatakse ka varingu-, pääste-, logistikateenuse ja merepääste alal;
- vabatahtliku tegevuse kaudu saab vabatahtlik tunda ennast vajalikuna, väärtustatuna; lahendada paikkonna probleeme ja algatada olulisi muutusi;
- vabatahtlikuna ollakse eeskujuks teistele;
- päästeala vabatahtlikud on väärtuslik ressurss, keda kaasata laiemalt kodanikuühiskonna arendamisesse ja muutuste elluviimisesse;
- kollektiivne panustamine vabatahtlikku töösse tõstab töötajaskonna ühtsustunnet ning tugevdab korporatiivset identiteeti.

Vabatahtlike kaasamine, motiveerimine ja hoidmine on pidev ning pikaajaline tegevus

- päästeala kannab endas inspireerivaid inimesi ja põnevaid lugusid, need tuleb üles leida;
- panustades noortega töösse, panustatakse tulevikku ja järelkasvule;
- tööandjad ise on heaks näiteks päästeala ühenduste loojate ja eestvedajatenä;
- vabatahtlikele saab anda rohkem vastutust, uusi ülesandeid ja kaasata neid püsivamalt ühenduse tegevusse panustama (ehk aktiveerima passiivsemaid liikmeid).
- tööandja saab aidata tuua vabatahtlike edulugusid avalikkuseni, tunnusta nende panust, toetada vabatahtlike ühendusi;
- koostöö ettevõtetega peidab endas suurt potentsiaali – vabatahtlikkuse soodustamiseks tuleb teha rohkem koostööd avaliku ja erasektori organisatsioonidega;
- vabatahtlikuna tegutsemahakkamine on lihtne, infot võimaluste kohta leiab erinevatest allikatest;
- kuulumine ühisorganisatsioonidesse ja muudesse võrgustikesse tagab ühingu elujõulisuse, arengu, parema info kättesaadavuse.

Päästeala vabatahtlik tegevus on ühiskonna pool tunnustatud ja väärtustatud (ühiskonna poolt)

- Päästeala vabatahtliku tegevuse tihe kajastamine annab tõuke kodanikuaktiivsuse suurenemiseks terves ühiskonnas ja inspireerib uute positiivsete algatuste sündi;
- Riiklikul ja kohalikul tasandil hinnatakse ja väärtustatakse vabatahtlike panust kodanikuühiskonna arengusse;
- Päästeala vabatahtlikkuse teema ja tegijate tutvustamisel avalikkuses saab teha aktiivset koostööd;
- Päästeala vabatahtliku tegevuse tutvustamisel, kajastamisel ja väärtustamisel on meedial kanda oluline roll;
- Vabatahtlikud ja vabauhendused aitavad tugevdada demokraatiat ja riigi toimimist seestpoolt;
- vabatahtlikku tööd soodustades näitab ettevõtte oma praegusele ja tulevasele töötajaskonnale, koostööpartneritele, klientidele ja laiemale avalikkusele oma sotsiaalset vastutustunnet ja sisemisi väärtusi.

4. Kommunikatsiooni sihtrühmad

4.1. Praegused päästeala vabatahtlikud, ühendused

Päästeala vabatahtlikud on peamiselt koondunud mittetulundusühendustesse, seltsidesse või toimivad kohaliku omavalituse juures. Päästet abistava vabatahtliku tegevuse arendamise kontseptsiooni järgi võib päästeala vabatahtlike tegevuse jaotada tinglikult kolme valdkonda: päästetööd, ennetustöö ning päästealase kultuuri hoidmine ja arendamine. Antud strateegia koostamise aluseks korraldatud küsitlusest selgub, et vastanute valdav enamus tegelebki päästetöödel osalemisega. Peatükis 2.1 on toodud täpsem ülevaade praeguste päästeala vabatahtlike ja nende organisatsioonide profiilist.

Kuigi vabatahtlike ühendused on üldiselt väikese liikmeskonnaga, saab neid segmenteerida kaheks:

- **ühenduste juhid** või juhtimisega seotud vabatahtlikud, kes tegelevad aktiivsemalt ühingu loomise ja arendamisega. Juhtivpositsioonil on reeglina aktiivne kogukonna liige: seltsijuht, vallatöötaja, ettevõtja.
- **ühenduste tavalikmed** võivad varieeruda lastest pensionärideni, päästjatest ennetus- ja muuseumitöö tegijateni. Intervjuudest selgus, et paljud vabatahtlikud ei ole end registreerinud vabaühenduste liikmeks, mistõttu on keeruline ka arvet pidada, palju vabatahtlike Eestis päästesüsteemis reaalselt üldse tegutseb.

4.2. Potentsiaalsed vabatahtlikud

Potentsiaalsed päästeala vabatahtlikud on inimesed, kes seni ei ole vabatahtlikuna sellel ala kaasa teinud, kuid neid on võimalik huvi tekitamise, infojagamise ja erinevate motivaatorite kaudu tegevusse kaasata või eestvedajaks innustada.

Potentsiaalsete vabatahtlike näol on tegemist kõigi kogukondade (alevite, külade, linnade, sh saarte) elanikega, aga eelkõige aktiivse tuumikuga nende seas. Sotsiaaldemokraafiliste näitajate osas võivad potentsiaalsed vabatahtlikud olla väga erinevad. Käesoleva strateegia koostamise aluseks oleva uuringu kohaselt on praegused vabatahtlikud enamjoalt mehed, vaid 15% küsitluses osalejatest olid naised. Vaatamata sellele on Eestis häid näited, kus vabatahtlike eestvedaja on just naine. Ka ennetustöö alal on kaasa tegemas naisterahvad. Seega ei tohiks kommunikatsiooni suunata vaid meestele. Viimane uuring tõi välja, et vabatahtlikud päästjad on pigem väiksema sissetulekuga ning valdavalt palgatöötajad. Samas on vabatahtlike seas ka tööandjaid (ettevõtjaid). Väga vähe on päästjate seas mitte-eesti keele kõnelejaid, kes võivad nad olla osades piirkondades potentsiaalsed liitujad. Vanuseliselt hinnatakse vabatahtlikke päästjaid valdavalt 30–50 aastasteks.

Olulise nõrkusena toovad praegused vabatahtliku ühenduste juhid välja olukorda, kus maapiirkondades elanike arv väheneb ja paljud tööealised inimesed käivad tööl võõrsil. Strateegia võtab aluseks hetkeolukorra analüüsi ning pakub välja järgmise potentsiaalsete vabatahtlike segmentatsiooni. Potentsiaalne päästeala vabatahtlikuks hakkaja:

- **Noor**, kuna paljud uuringud toovad esile selle vanuserühma keskmisest suuremat huvi vabatahtliku tegevuse osas. Päästeala pakub nii tehnika- kui spordihuvilistele mitmed väljakutseid, mida tuleb oskuslikult ka nendeni viia. Noori võib motiveerida päästevaldkonna juures teatav jõuline kuvand, mis aitab seda sihtrühma hõlpsamini tegevusse kaasata. Üha suureneva noorte tööpuuduse tendentsi taustal pakub vabatahtlik tegevus ka töökogemust ja teadmisi, mis hilisemas töölekandideerimise etapis kasuks tuleb. Arvestades noorte

telerivaatamisele ja arvutile kulutatavat aega, peitub selles ajaressurss, mida õige motivatsioonimeetmesikuga saab vabatahtlikku tegevusse suunata. Noorem vanuserühm on peamine sihtrühm just ennetustöö valdkonnas, kus nii vabatahtlikud kui ka haridus- ja noorsootöösutused saavad koostööd teha.

- **Kogukonna liige**, kellele läheb korda oma piirkonna, kodukandi turvaline keskkond. Ühelt poolt saab eristada ettevõtlikumaid, algatusvõimelisi inimesi, kelle panus oleks just uute ühingute loomine, käivitamine ja kogukonnas kõneisikuks olemine. Siia alla kuuluvad nii praegused kui endised aktiivsemad kutselised päästjad, kohaliku omavalitsuse töötajad ja aktiivsed kogukonnaliidrid (nt külavanemad), päästeala ametnikud, ka kohalikud ettevõtjad. Alati ei pruugi nad ise püsivalt piirkonnas elada (näiteks käivad linna tööle), kuid nende unikaalsuseks on hea algatus- ja organiseerimisvõime. Nemad saavad ühingu tööd käivitada, elus hoida, toetajaid koguda, riiklikke ja muid toetusi organiseerida. Teisalt võivad nad olla just päästevaldkonnas kompetentsed (endised päästjad, ametnikud) ja ka päästetöödel osaleda.

Teisalt on sihtrühmaks kogukonna laiem liikmeskond. Kuna praegu on päästealal valdavalt tegevad meesterahvad, siis tuleks strateegiaga püüda kaasata enam ka naisi (just ennetus- ja noorsootöösse, aga ka logistika- ja arendustegevustesse). Potentsiaalsemad on taas need inimesed, kes on kas turvalisuse alaga varem kokku puutunud (politseiametnikud, vetelpäästjad, turvaettevõtete töötajad, Naabrivalve liikmed jt) või on kohaliku elu edendajad (kohaliku omavalitsuse töötajad, ettevõtjad jt kogukonna liidrid, näiteks teiste alade seltside liikmed). Oluline oleks aga jõuda ka vähemaktiivsete kodukonnaliikmeteni, kes võivad olla töötud, kodused, üksikud, aga ka vanemaealised. Vanemaealisel inimesel on enam vaba ajaressurssi ja nemad saaksid kasutada senist elukogemust ja teadmisi (nt mehhaanika-, pedagoogikaalast jm) päästatalale vabatahtlikuna panustamisel.

Kutseliste päästjate kaasamine (loodavatesse) vabatahtlikesse ühendustesse on äärmiselt oluline ressurss. Riiklike komandode sulgemisega võib eeldada, et osad päästjad ei asu tööle uude, kodust eemalasuvasse komandosse, vaid leiavad uue töö samas piirkonnas. Ka praeguses olukorras kuuluvad paljud kutselised päästjad lisaks ka vabatahtlikesse päästekomandodesse, mis näitab nende üldist valmisolekut; nad omavad juba vastavat väljaõpet ning tunnevad päästevaldkonna struktuuri. Takistavaks teguriks võib olla uue töökoha leidmine. Praeguste vabatahtlike ja ühingute/seltside juhtide seas läbi viidud uuringu kohaselt on kolmveerand vabatahtlikest päästjatest palgatöötajad ning ligi viiendik on iseendale tööandja. Umbed pooled palgatöötajatest töötavad avaliku sektori asutuse või riigiettevõtte jaoks ning lisaks veel ligikaudu 40% töötab eraettevõtetes. Pere kohta on päästeala vabatahtlike sissetulek pigem väike. Üle 40% vastanute puhul on netosissetulek peres inimese kohta alla 500 euro. 501-700 eurot inimese kohta saab kuus viiendik vastanuist.

- **Aktiivsed ühiskonna liikmed**, kes on turvalisuse ja vabatahtlikkusega enne kokku puutunud. Tõenäoliselt on ta eelnevalt seotud riigikaitse, keskkonnakaitse, looduskaitse, metsanduse, meditsiini ja/või vabatahtliku tegevusega laiemalt.
- **Venekeelne elanik**, kes praegu vabatahtlikust tegevusest osa ei võta. Praxise 2009. aasta uuring näitas venekeelsete elanike distantseeritust vabatahtlikust tegevusest; ka antud strateegia koostamise aluseks olev päästala vabatahtlike seas tehtud küsitlus näitab väga vähest muukeelsete kaasatus. Olulise probleemina toovad uuringud välja **infopuudust**.

Mitmed uuringud ja meediatarbimise ülevaated on näidanud mitte-eestlaste erinevat meediakasutust (eelkõige venekeelsed telekanalid ja raadio, venekeelsed internetileheküljed jms). Ka 2011. aasta oktoobris läbi viidud integratsiooni monitooring rõhutab venekeelse elanikkonna kodanikualgatuse, teadlikkuse ja osalemise tõstmise vajadust ning vabaühenduste rolli tähtsust nende eesmärgideni jõudmisel. Päästeala on just valdkond, mis võiks venekeelsele elanikule väljakutseid esitada.

Kuna potentsiaalsetele vabatahtlikele suunatud kommunikatsioon kattub paljuski üldise turvalisuse tagamise ja kodanike rolliga selles, on mitmed kommunikatsioonitegevused suunatud just laiemale avalikkusele. Informeerimise tasandil ongi oluline kõnetada võimalikult laia auditooriumi, et tõuseks vabatahtlikest teadlikkus, kuid vaid osad saab edasi motiveerides ka ise osalema kaasata.

4.3. Valdkonnasisesed partnerid

Päästeala peamised partnerid, kes vabatahtlike tegevust reguleerivad, soodustavad või muul viisil mõjutavad on: Siseministeerium, Päästeteenistus, Politsei ja Piirivalveamet, kohalikud omavalitsused, aga ka väljaspool riiklike ametiasutusi institutsiooni peamine katuseorganisatsioon Eesti Priitahtlike Päästeliit (mille roll on olla nii riiklikele struktuuridele valdkonnasisene partner kui vabaühendustele tugistruktuur).

Siseministeerium

Tagamaks turvalise ja avatud ühiskonna kujundamisel riiklike struktuuride, kohalike omavalitsuste ja kodanikeühenduste tõhusamat koostööd, tegeleb Siseministeerium riikliku poliitika analüüsimise, kavandamise ja koordineerimise ning kodanikuühiskonna arendamise korraldamisega.

Päästeala vabatahtliku tegevuse osas on Siseministeerium peamine regulatsioonide ja õigusliku korra väljatöötaja. On juhtorgan peamiste muudatuste planeerimisel ning viib poliitikat ellu koos allasutuste ja teiste partneritega. Siseministeerium omab olulist rolli ka meediasuhtluses: viimase aja struktuursete muudatuste taustal on kõneisikuks olnud nii minister ise kui ka päästevaldkonna tippametnikud.

Päästeteenistus

Päästeteenistus on suur riiklik organisatsioon, mis koosneb Päästeametist, neljast regionaalsest päästekeskest ja neile alluvatest maakondlikest päästeosakondadest, mille koosseisu kuulub ligikaudu 100 päästekomandot, häirekeskust ja demineerimiskeskust.

Kommunikatsiooni seisukohast on kõigil süsteemi osadel mõnevõrra erinev funktsioon. Suhtlusstiil muutub ametlikust isiklikuma suunas liikudes Päästeameti keskusest kohalike komandodeni. Kommunikatsioonistrateegia huvides on oluline eristada nelja tasandit:

- Päästeameti keskus. Tegeleb üldiste põhimõtete juurutamisega ja erinevate piirkondade kogemuste vahendamisega. Vahendab seadusandlusest jm riigisüsteemsetest muutustest tulenevat infot. Ühtlustab „altpoolt” tulenevat infot varustuse, lepingute jms kohta ning reageerib sellele. Suhtlus vabatahtlikega praktiliselt puudub, vajadusel vahendatakse ametlikku suhtlust läbi alluvate organite. Keskus kannab olulist rolli meediasuhtluses.
- Piirkondlikud koordinaatorid. Piirkondlikes keskustes on loodud 2011. aasta lõpus vabatahtlike koordinaatorite ametikohad. Lõuna- ja Lääne-Eestis suhtlevad seltsid rohkem päästeosakondade juhtide, Ida-Eestis piirkondliku koordinaatoriga. Koordinaatorite ametiülesanded ei ole veel kinnistunud. Tegemist on noorte inimestega, kellel on hea

ametialane väljaõpe. Juurutatakse piirkondadeülest omavahelist suhtlemist keskusega. Suhtlus on komandodega nii ametlik (lepingud, aruandlus) kui isiklik (telefonikõned, kohtumised). Suhtlusstiil sõltub nii koordinaatori isikust kui väljakujunenud praktikatest. Tihti dubleeritakse suhtlust vabatahtlike poolt, kuna eelnevas struktuuris suheldi otse näiteks piirkonnajuhi vm ametnikuga. Eraldi tuleb välja tuua, et vabatahtlikega suhtlevad ka ennetustöö osakonna vabatahtlike koordinaatorid. Ehkki vabatahtlikud on üldjuhul ennetuse ja päästevaldkonnas erinevad, võib esineda kattuvusi. Ennetustööga tegelevate vabatahtlike seltside kommunikatsioonikanalid on seni olnud kasutamata ressurss vabatahtlikkuse propageerimises.

- Päästeosakonna juhid. Tegutsevad maakondade keskkomandodes. Nende praktikas on igapäevane suhtlus vabatahtlike komandodega, mis on nii ametlik kui isiklik. Suhtlusstiil sõltub nii juhi isikust kui väljakujunenud praktikatest. Tulenevalt nii piirkonna väiksusest kui ametnike isikuomadustest praktiliselt puudub suhtlus päästeosakonna tasemel Ida päästepiirkonnas. PO juht on esmane lüli planeerimise ja arendusalase suhtluse osas vabatahtlike päästjatega.
- Operatiivjuhid. Tegelevad spetsiifiliselt operatiivalase koostöö ja suhtlusega. Ühtset suhtluspraktikaid ei ole välja kujunenud, need sõltuvad ametnike isikutest. Ehkki operatiivjuhid on tihti kursis vabatahtlike komandode võimekuse, arengute ja probleemidega, ei ole nende pädevuses nt probleemidele otse reageerida, nad saavad delegeerida ja edastada vajaliku kas PO juhtidele või piirkondlikele koordinaatoritele. Operatiivjuhtide regulaarne kaasamine vabatahtlike temaatikasse ei ole kõikides piirkondades arenenud võrdselt.

Politsei- ja Piirivalveamet

Politsei- ja Piirivalveamet kui sihtrühm on seotud merepääste arendamisega päästevaldkonnas ning abipolitseinike kui vabatahtlike värbamise protsessiga tegelenud ametkonna näol eeskujuna ja nõuandjana. Merepääste valdkond nõuab eraldi tähelepanu tulenevalt oma spetsiifikast. Näiteks erinevalt maapäästest ei saa merepääste põhineda vaid paari kolme entusiasti tegevusel, sest minimaalne paadimeeskond, kes ennast ohtu seadmata on võimeline efektiivselt otsima ja abistama vette sattunud kannatanuid koosneb kolmest inimesest; kiireks ja tõhusaks reageerimiseks on oluline vähemalt 5-6 inimese seltsi kuulumine. Samuti on vajalik spetsiaalse tehnika ja varustuse soetamine ning koolitus, mis hetkel ei kuulu Päästeameti rahastamise alla. Kõik Päästeliitu kuuluvad merepäästeseltsid tegelevad hetkel ka tulekustutus- ja päästetöödega maal, ehkki võimalik on ka ainult merepäästele spetsialiseerunud ühingute teke (Päästeliidu poolt korraldatud ekspertgrupi hinnang). Koostöö Politsei- ja Piirivalveametiga võib lähtuda ka asjaolust, et tihti kuuluvad vabatahtlikud päästjad ka abipolitseinikena nende haldusalasse.

Eesti Priitahtlike Päästeliit

Päästeliit kui vabatahtlike päästjaid esindav katusorganisatsioon on äärmiselt oluline valdkonna huvirühm. Vabatahtliku pääste valdkonnas on tegemist maatriksjuhtimisega, milles Päästeliidul on ühenduste (eelkõige komandode) ja Siseministeeriumi vaheline vahendaja roll. Positiivse küljena on näha Päästeliidu kaasamist Siseministeeriumi poolt valdkonna planeerimisse. Intervjuudest selgus, et vähem pöörab Päästeliit hetkel tähelepanu ühenduste igapäevatööga seotud küsimustele ja uute komandode rajamise temaatikale.

Siia sihtrühma kuuluvad ka teised kohaliku ja riigi tasandi institutsioonid, kes turvalisuse valdkonnaga kokku puutuvad.

4.4. Kohalik tööandja

Kohalikud tööandjad on määrava tähtsusega sihtrühm kommunikatsiooni osas, mis puudutab vabatahtlikkuse propageerimist ja selles osalemist; samuti on nad potentsiaalne huvirühm, kelle jaoks turvalisus maapiirkondades on prioriteediks. Ettevõtjate, kohalike omavalitsuste ja teiste avaliku sektori tööandjate kaasamine soodustab oluliselt vabatahtliku pääste arengut nii inimressursi jagamise kui ka majandusliku toetuse osas. Hetkel saavad paljud vabatahtlikest päästekomandodest toetust ettevõtjatelt, kuid mitte ühelgi komandol ei ole see rahastamisallikas primaarse ega sekundaarse tähtsusega, vaid pigem on tegemist lisatoetusega. See tähendab, et potentsiaalselt on ettevõtjate huvi olemas, kuid mitte täielikult välja arendatud. Arvestades maapiirkondade elanikkonna väiksust, on kohalikud ettevõtjad ka ise potentsiaalsed aktiivsed vabatahtlike komandode rajajad või nendes osalejad. Arvestades nende mõjuvõimsat positsiooni võib nende eeskujul aktiveeruda terve kogukond. Kolmveerand (74%) päästeala vabatahtlikest on **palgatöötajad** ja ligi viiendik on iseendale tööandjaks. 50% palgatöötajatest töötab **avalikus sektoris** või riigiettevõtte jaoks ja ligikaudu 40% töötab eraettevõtetes.

4.5. Kodanikuühiskonna tugistruktuurid

Antud strateegia sidusrühmana saab välja tuua teisi vabaühendusi, katusorganisatsioone, võrgustikke, fonde, keskusi jt, kes aitavad eesmärkide saavutamisele kaasa. Tugistruktuurideks nimetatakse käesoleva strateegia kontekstis neid institutsioone, kust sihtrühmadel on võimalik erinevate esilekerkivate küsimuste osas abi ja nõu saada. Segmenteerida saab neid järgnevalt:

- **vabatahtlike katuseorganisatsioonid**, mis koondavad vabatahtlikke ja ühendusi, jagavad infot ning korraldavad koolitusi, neist suurim on Eesti Priitahtlik Päästeliit, mis ühendab ja esindab Eestis tegutsevaid vabatahtlikult päästealal tegutsevaid ja tegutseda tahtvaid ühingu, sõltumata nende erialast ning asukohast. Lisaks aga ka teised eri suunitlusega liidud, nagu Eesti Vabatahtlik Mere- ja Järvepääste, Eesti Tuletõrjespordi Liit jne. Aga ka väljaspool päästeala tegutsevad katusorganisatsioonid nagu näiteks Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit.
- **nõustamiskeskused**, mis aitavad ühingu nii rahataotluste, koolituse kui informatsiooni kaudu oma eesmarke täita. Näiteks maakondlikud arenduskeskused, Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus, Vabatahtliku Tegevuse Arenduskeskus, vabatahtlike maakondlikud keskused, Kodanikuühiskonna Sihtkapital; aga ka kohalikud omavalitsused ning koolitus- ja haridusasutused.
- **turvalisuse- ja keskkonnakaitseorganisatsioonid**, mille tegevus on samuti seotud turvalisuse tagamise või ennetustööga, olgu näiteks Kaitseliit, Eestimaa Looduse Fond, Naabrivalve, aga ka kogukonnaseltsid (liikumine Kodukant, Leader tegevusgrupid) jt, kellega vabatahtlikud kokku puutuvad.

4.6. Meedia

Meedia mängib olulist rolli strateegia eesmärkide saavutamisel. Meedia kaudu võimendatakse sõnumeid ning jõutakse laiemale avalikkuseni. Meedia puhul on võrdselt olulised nii kohalikud kui üleriigilised meediakanalid. Uuringud näitavad, et peamiselt saadakse vabatahtliku tegevuse kohta infot televisiooni, kuid ka teiste massimeediakanalite (nt ajalehed/ajakirjad ja raadio) kaudu. Meedia kui sihtrühma all peetakse silmas ajakirjanikke ja uudistetoimetajaid, kes teevad otsuseid kanalis kajastatavate teemade valiku osas, aga ka kodanikuajakirjanikke, blogijad. Eraldi tähelepanu tuleb pöörata venekeelsele pressile kui vabatahtliku temaatika vahendajale venekeelsele elanikkonnale Eestis.

5. Üldine kommunikatsioon

Kuna kommunikatsioonistrateegia esmane siht on suurendada siht- ja sidusrühmade teadlikkust päästeala vabatahtlike tegevusest, selle kasust kogukonnale ning soodustada turvalisuse ja ohuteadlikkuse mõtteviisi levikut, lähtub strateegia sotsiaalsete muutuste juhtimise skeemist (joonis 4).

Skeemi igal etapil on oma alameesmärk ja tegevused. Oluline on arvestada, et erinevate etappide tegevused toimiksid järjepidevalt ja need on suunatud erinevatele sihtrühmadele. Antud ülesehitus aitab visualiseerida, et muutuste esilekutsumiseks ja teadlikkuse suurendamiseks on vajalik liikuda ühest etapist teise. Ühtaegu ka arvestada, et osad sihtrühmad on juba teatud tasemele jõudnud. Näiteks praegused aktiivsed vabatahtlikud asetsevad skeemil viimasel, alumisel tasandil ning nende kommunikatsioonivajadused on hoopis erinevad kui potentsiaalsel vabatahtlikul, kelles huvi turvalisuse tagamise ja vabatahtliku tegevusse panustamise suhtes alles püütakse tekitada (ehk skeemil esimene tasand). Ilmselge, et reaalses elus ei ole kommunikatsioon nii üheselt piiritletud ning erinevate tasandite tegevused mõjutavad ka erinevaid siht- ja sidusrühmi. Küll aga on eesmärkide seadmisel ja tegevuste planeerimisel oluline jälgida, et kõigile tasanditele oleks tegevusi suunatud. Milline on kommunikatsioonitegevuste tüüp, kanalid ja intensiivsus, sõltub juba hetkeolukorrast ja siht- ja sidusrühmadest.

Teadlikkuse tõstmise etapid

Muutuste juhtimise hierarhia esmane tasand on teema või oodatava muutuse kohta **huvi tekitamine**. Tänapäeva infokülluse tingimustes on see oluline etapp, et üldse võita tähelepanu päästeala ja turvalisuse teemale ja kutsuda inimesed sellega suhestuma. Üldiselt sobivad selleks just massiteabevahendid ja avalikkusele suunatud kommunikatsioonitegevused (nt meediakajastus, kampaaniad).

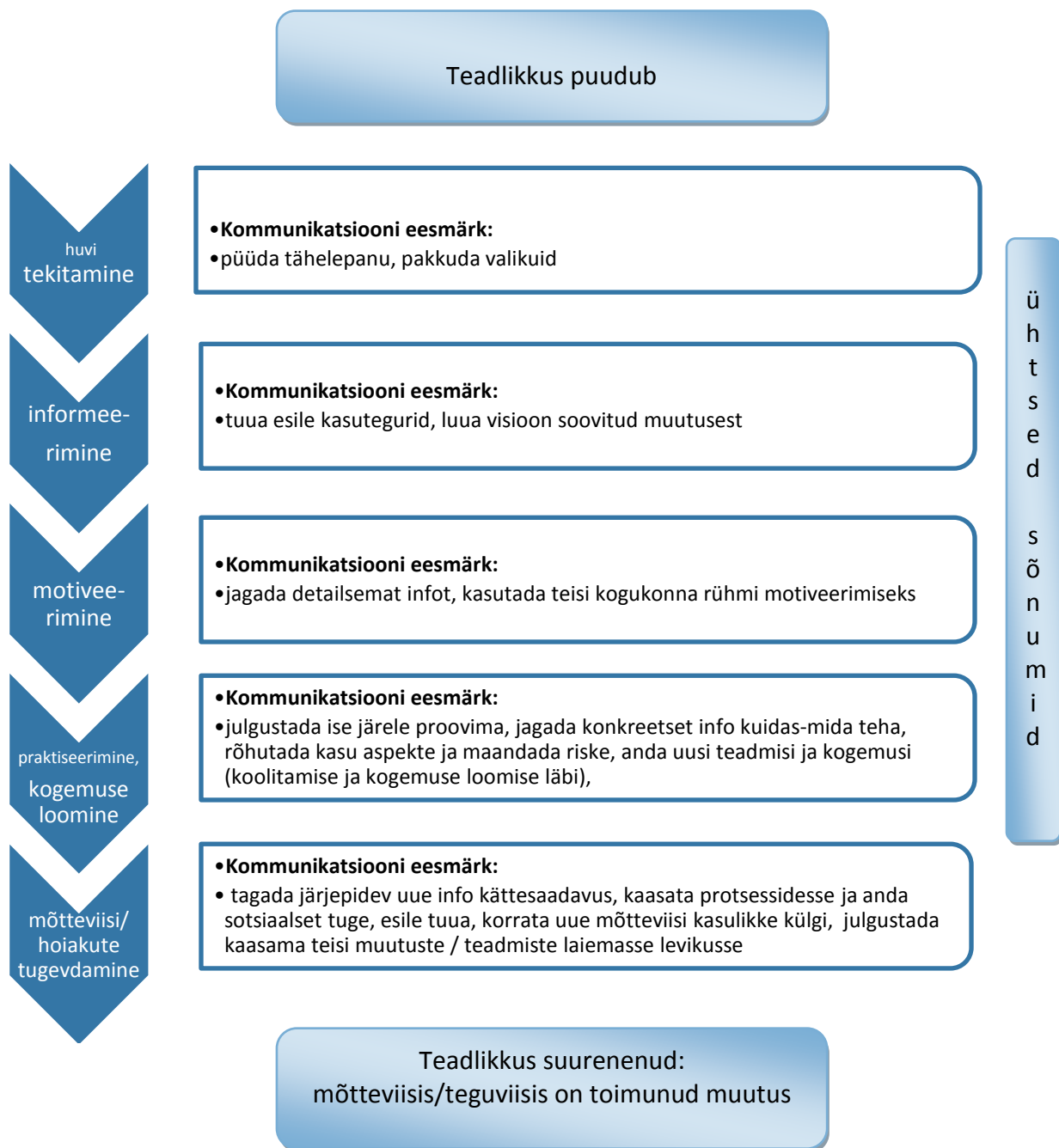
Edasi on oluline välja tuua kasuaspekte ning püüda vähendada seniseid barjääre. Antud **informeerimise** tasandi eesmärk on luua visioon, mida oodatav muutus kaasa toob. Siinjuures saab kasutada väga erinevaid kommunikatsioonitegevusi, olenevalt sihtrühma spetsiifikast: artiklid, arvamused, TV- ja raadiosaated, brošüürid, õppekäigud jms.

Olukorras, kus sihtrühma liikmel on tekkinud huvi ja arusaam valdkonna vajalikkusest/olulisusest, vajab ta täiendavat **motiveerimist**. Kommunikatsiooni aspektist tähendab see täiendava info kättesaadavust ja sotsiaalse toe pakkumist. Sihtrühma eripära arvestades saavad siin innustavat rolli mängida nii pereliikmed, sõbrad kui kolleegid jt.

Praktiseerimisvõimaluste loomisega kinnistatakse uut mõtteviisi ja antakse isiklik kogemus. Päästealal on see eelkõige oluline potentsiaalsete sihtrühmade seas, kellel on kõrgendatud huvi ja eeldused võtta turvalisuse tagamise roll kogukonnas enda kanda. Kogemuse loomine on aga vajalik ka noortele, kes hariduslike programmide ja õppekäikude abil saavad teadmisi ja kogemusi turvalisuse tagamisest ja õpivad tunnetama nende endi rollist selles.

Uue mõtteviisi ja hoiakute tugevdamise etapis mängib olulist rolli võrgustiku olemasolu, sotsiaalne tugi, kaasatus ja osalus. Eesmärk on julgustada panustama valdkonda, olema dialoogipartner ja seeläbi suurendama huvi muutuste vastu. Vajalik on järjepideva info kättesaadavus; kuuluvustunde ja tunnustuse pakkumine, innustamine ja uute võimaluste pakkumine. Siin on kommunikatsiooni-tegevused näiteks valdkonna ühisüritused, koostööprojektid, tunnustamised, infolistid, teadmiste edasijagamine (koolitus, noorsootöö) jm.

JONIS 4. SOTSIAALSETE MUUTUSTE JUHTIMISE, SH TEADLIKKUSE SUURENDAMISE SKEEM

Allikas: autorite koostatud

Lähtudes hetkeolukorra analüüsist ja võttes aluseks eelpool selgitatud viieastmelise muutuste juhtimise skeemi, on päästeala vabatahtliku tegevuse strateegia kõige olulisemad fookused järgmised.

a) Juhtorgan ja ühtsed sõnumid

Päästeala vabatahtliku tegevuse kommunikatsioonistrateegia rakendamiseks ja eesmärkide täitmiseks peab olema fikseeritud koordineerija ehk juhtorgan. Hetkel allub nii üldine organiseeritud vabatahtliku kui päästeala vabatahtliku valdkond Siseministeeriumile. Üldise vabatahtliku tegevuse

planeerimine ja koordineerimine toimub lähtuvalt Kodanikuühiskonna arengukavast (KODAR, 2011) ning selle rakenduskavast. Päästeala strateegiadokumendiks on „Päästet abistava vabatahtliku tegevuse arendamise kontseptsioon“ ja valdkonna arengukava.

Kommunikatsiooni juhtorgani ülesanne on koordineerida tegevusi, algatada projekte või delegeerida neid, tagada ühtsete sõnumite levik, monitooring ja hindamine. Juhtorgan peab omama või koguma ülevaadet valdkonna arengutest ning olema võimeline kiiresti, adekvaatselt ja neutraalselt reageerima olukorra muutustele. Juhtorgani kohustuste hulka kuuluks nii kommunikatsioonistrateegia tegevuste koordineerimine, rakendamine (koostöös teiste osapooltega) kui ka selle hindamine.

Lisaks tihedale igapäevasele kommunikatsioonikorraldusele ja siht- ja sidusrühmadele suunatud sõnumite ühtlustamisele, on oluline **ühtsustada päästeala vabatahtlikkuse terminoloogia**. Eelnenud traditsioonidest tulenevalt ei ole nihe vabatahtlike komandode mõiste kasutamises veel täielikult juurdunud. Senises traditsioonis viidatakse vabatahtlikele kui „abikomandodele“, kelle ülesandeks on kutseliste päästjate abistamine päästetöödel vajaduse korral. Praegune käsitlus viitab aga päästjatele kui täisväärtuslikele, riiklike komandosid asendada suutvatele üksustele, mistõttu on kasutusele võetud ka ametlik nimetus „vabatahtlik päästja“. Pikema staažiga päästetöötajad kasutavad omavahelises kõnes endiselt „abikomando“ nimetust. Vabatahtlikkuse populariseerimise eesmärgil peab kommunikatsioonis arvestatama uute traditsioonide kinnistamisega ning ka mõiste sisulisse vastavusse viimisega vabatahtlike päästjate töökorraldusega.

Juhtorgani võiks moodustada samad osapooled või institutsioon(id), kes planeerivad ja teostavad või kellega koostöös planeeritakse ja teostatakse sisulisi päästeala tegevusi. See tagaks **ühtse visiooni**, kuhu valdkonnas liigutakse olemasolu, millised on prioriteedid ja probleemid. Vabatahtlike valdkond ei tohiks olla eraldiseisev üldisest päästealast, kuna katuseesmärgid, turvalisema elukeskkonna loomisel, on ühed.

Koordineerija olemasolu tagab ka kommunikatsioonis väga olulise osa – ühtse visiooni ja sõnumite leviku. Nii vähendatakse kommunikatsioonimüra, väärarusaamist. Seetõttu peab juhtorganil olema kõrge kommunikatsioonipädevus ja oskus analüüsida ühiskondlikke protsesse ning integreerida teadmised planeeritavatesse tegevustesse ja edastavatesse sõnumitesse.

Ühe võimaliku lahendusena moodustaksid juhtorgani peamiste **valdkonnasiseste partnerite esindajad** Päästeliidust, Päästeametist ja Siseministeeriumist. Juhtorgani loomisega ei tohiks tekkida olulist ressursikulu, vaid peaks tekkima lisandväärtus valdkonna arendamisel ja koostöö tugevdamisel. Teise lahendusena on juhtorganiks Siseministeerium nii avalike suhete spetsialistide, päästevaldkonna ekspertide kui ka vabatahtlike piirkondlike koordinaatorite näol.

b) Info kättesaadavus

Info kättesaadavus puudutab kõiki siht- ja sihtrühmi. Ühelt poolt vajavad olemasolevad päästeala vabatahtlikud ühendused informatsiooni nii igapäevaste tegevuste jaoks kui ka organisatsiooni tugevdamise, rahastamisvõimaluste ja uute vabatahtlike kaasamise osas. Teisel pool on potentsiaalsed vabatahtliku, avalikkus, ettevõtjad, tugistruktuurid jne, kellel kõigil on erinev infovajadus. Nagu hetkeolukorra analüüsist selgub, on valdkonnas kandvat rolli omavate institutsioonide (Päästeliit, Päästeamet, Siseministeerium) veebilehtedel vabatahtliku tegevusega seotud teave puudulik, aegunud või keeruliselt leitav. Põhiliseks puuduseks on vabatahtlike tegevust **tutvustava kompaktse infomaterjali puudumine**. Seega oleks vajalik eelkõige ühtsete põhimõtete järgi materjalide koostamine ning seejärel nende kättesaadavuse tagamine.

Arvestades siht- ja sidusrühmade paljusust ja erinevaid kommunikatsioonikanalite eelistusi, oleks otstarbekas teabejagamiseks kasutada ka erinevaid vorme ja viise (elektrooniliselt, paber kandjal jne; vajadusel venekeelseid). Täiendamist vajaksid nii Päästeliidu (www.paasteliit.ee) kui ka Päästeameti (www.rescue.ee) koduleheküljed. Keskele kohale peaksid jääma siiski üks **infoportaal**, mis annaks kompaktselt edasi valdkonna info, uudised ning vabatahtlikkust ja rahastamise võimalusi tutvustava teabe. Arvestades, et uuringute kohaselt omavad vabatahtlikud päästjad tihedat sidet nii kohalike omavalitsuste kui ka Päästeameti regionaalsete keskustega, on samavõrd tähtis tagada vabatahtlikkust puudutava põhilise teabe ja kontaktinfo olemasolu nende institutsioonide kaudu. Päästeala vabatahtlike organisatsioonide liikmed töid uuringus esile just soovi parandada **kohaliku omavalitsuse veebilehte** ja meililisti.

Oma rolli päästeala vabatahtliku tegevuse info kättesaadavuse osas saavad täita ka tugistruktuurid, näiteks Vabatahtlike Arenduskeskus, teised vabatahtlikkuse, turvalisuse, keskkonnakaitse või noorsootööga kokku puutuvad ühendused. Potentsiaalsetele vabatahtlikele ja kogukonnale teabeedastamist saaks omalt poolt täiendada ka ühendused ise, kasutades selleks enam näiteks sotsiaalmeedia-kanaleid.

c) Meediasuhtlus

Hetkeolukorra analüüsist selgus, et päästala ühendused ise ei pane olulist rõhku oma tegevuse ja selle kasulikkuse tutvustamisele meedias. Meediaülevaade näitab, et peamised **kõneisikud** päästevaldkonnas on viimasel ajal olnud erinevad ametnikud, sh kohaliku omavalitsuse esindajad, vähem päästjad ise või kogukonna teised liidrid. Üldiselt on tonaalsus meedias seotud tugevasti kutseliste komandode sulgemise diskursusega, kus erinevad osapooled on püüdnud oma huvidest lähtuvalt survestada riiki komandosid säilitama ning seetõttu ei olegi meediafookusesse pääsenud vabatahtlike roll kogukonnas ning nende potentsiaal. Kui aga eesmärk on suurendada teadlikkust vabatahtlike panusest ning üldiselt turvalisuse tagamisest ja kodanike rollist selles, on oluline panustada ka **proaktiivsele meediasuhtlusele**. Erinevad osapoolsed peavad rõhutama samu aspekte, ehk sõnumite ühtsus aitab kaasa teadlikkuse suurenemisele ja reaalsele hoiakute/käitumise muutusele.

Meedia kaudu saab mõjutada kõiki siht- ja sidusrühmi. Samas leiavad praegused vabatahtlike ühendused, et vabatahtlike kaasamiseks on olulisim isiklik kontakt: kõige rohkem leitakse uusi vabatahtlikke naabrite, sõprade ja tuttavate seast ning kolleegide ja liikmete kaudu isiklikult. Seega on meedial teadlikkuse suurendamisel ning esmases mulje loomisel ja hoiakute kujundamisel tähtis roll. Isiklik suhtlus aitab juba teemat konkretiseerida, anda lisainfot ehk eeltoodud skeemi (joonis 4) kontekstis olla pigem motiveerija ja isikliku kogemuse pakkuja.

Meediasuhtlust korraldades on mõistlik jagada teemasid, mille osas võtavad sõna eelkõige katusorganisatsioonid, ühenduste ja teised osapoolte esindajad. Riiklike institutsioonide pooltes kommunikatsioonides on tarvilik enam rõhku panna avatusele, süsteemsusele, planeerimisele ja hindamisele. Oluline on pakkuda ühtseid ja läbimõeldud sõnumeid. Jõulisemalt vajaks kommunikeerimist ka valdkonna **pikaajalisemad sihid, protsesside planeerimine ja kaasav poliitika kujundamine**. See aitaks luua fooni ka muutuste juhtimisele ning vältiks eksi arvamusi, et otsused on tehtud partnereid kaasamata.

Üldise vabatahtlikkuse teema näitel võib väita, et ühenduste ja vabatahtlike endi aktiivsem suhtlus meediaga loob võimaluse ka nende mõtete avaldamiseks. Eelmise vabatahtlike aasta raames ilmus oluliselt rohkem artikleid vabatahtliku töö olulisusest, isiklike kogemuste jagamisest ning positiivsetest näidetest ja edulugudest. Lugude initsieerijad on olnud just vabatahtlikud ise. Päästjate lood on

kindlasti väga huvitavad, eelkõige just inimeste endi ja oma kogukonna vaatenurgast. Kui reaalseid päästejuhtumeid võib osadel komandodel olla aasta jooksul väheseid, siis avalikkusele jagatavaid muid teemasid jagub, olgu need ennetustöö alased; kogukonna ühtsuse, turvalisuse tagamise, tuletõrjespordi, muuseumi- või noorsootööga seotud.

Teemade meedias tõstatamisel on abiks ka teised (tuntud) kõneisikud, olgu need siis **kohaliku tasandi liidrid, omavalitsuse töötajad, ettevõtjad, haridus- või noorsootöötajad**. Kanalite valikust on täpsem ülevaade alapeatükkides, kindlasti tuleks aga tihendada koostööd **Eesti Rahvusringhäälinguga (ERR)**. Avalik-õigusliku meediana on ERR Eesti kultuuri ja kodanikuühiskonna toetaja ja arendaja, mistõttu sobituvad turvalisuse, kogukonna, maaelu ja vabatahtlikkuse teemad hästi avalik-õigusliku kanali missiooniga.

Kuna eduka meediasuhtluse aluseks on hea **kommunikatsioonialane kompetentsus**, siis on vaja valdkonna erinevaid osapooli (eelkõige päästeala ühendusi, katuseorganisatsioone, ka Päästeameti keskuste töötajaid) sellel alal ka koolitada. Kuigi ühendused hindavad oma praegust tegevusvõimekust ja kompetentsust kõrgelt, peavad nad silmas eelkõige ennetus- ja päästealast võimekust. Uuringutulemustest järeldub, et ühendused ei ole seni väga olulist tähelepanu meediasuhtlusele pööranud, samuti pole nad ka meediasuhtlusalase- ja laiemalt kommunikatsioonikompetentsuse suurendamisele mõelnud. Üheks võimaluseks koolituste planeerimisel on kasutada olemasolevaid kodanikuühiskonna tugistruktuure, nagu EMSL, MAKid, kes teadmisi edasi annavad. Oluline on jälgida, milliseid koolitusi kodanikeühendustele juba erinevatest finantsallikatest planeeritakse ja korraldatakse (nt KÜSK, Innove, teised ministeeriumid ja fondid). Samuti võib kommunikatsioonialaseid õpitubasid ja koolitusi korraldada juba toimivate ürituste (priihtahtlike foorum vms) või koolitusprogrammide (päästjate koolitus) raames.

Lisaks järjepidevale proaktiivsele meediasuhtlusele vajab valdkond ka intensiivselt teatud perioodile **fokuseeritud meediakampaaniaid**. Üheks perioodiks võiks olla suvi, kus seoses võimalike metsapõlengutega on vabatahtlikud päästjad enam teemaks. Ühtlasi toimub suviti traditsiooniline priihtahtlike pritsimeeste foorum, mis on kujunenud oluliseks suursündmuseks ning mis vajaks ka enam meedia tähelepanu. Teisalt võiks senisest enam siduda vabatahtlike päästjate tegevust Eesti kodanikuühiskonna nädalaga, mis on samuti kujunemas regulaarseks tähtsündmuseks eesmärgiga ärgitada inimesi aktiivsemalt ühiskondlike muutusi ise algatama, neid lõpule viima ja julgemalt teistes algatustes osalema. Kolmas periood võiks jääda sügis-talve, kus kütteperioodi algusega on vaja tuleohutust ja igaühe oma panust selle tagamisele taas laiemale avalikkusele meelde tuletada.

Viimase aspektina olgu rõhutatud ka **meediamonitooringu** vajalikkus. Praegu monitoorib päästeala märksõnade alusel meediakajastusi Siseministeerium. Kindlasti on oluline järjepideva monitooringu jätkumine ja analüüsi koostamine. Analüüsiperiood sõltub kajastuste intensiivsusest, aga vähemalt kord poolaastas peaks koostama sisulise koondanalüüsi, et hinnata, millised sõnumid ja milliste kanalite kaudu on avalikkuseni jõudnud. Hetkel küll kajastusi monitooritakse, kuid avalikult ühte kanalisse neid järjepidevalt ei kuvata. Mõnevõrra viidatakse artiklitele küll vabatahtlike endi koduleheküljel ja katuseorganisatsioonide lehtedel, kuid pigem on need seotud enda organisatsiooni kajastustega. Priihtahtlike Päästeliidu veebileheküljel võiks olla kajastuste viitamise kesksks kanaliks.

Meediakajastuste kuvamine ühte veebiportaali annab hea koondülevaate meediapildist nii valdkonnasisestele partneritele kui ka laiemale avalikkusele. Valdkonnasisestel partneritel võib puududa võimalus ja huvi järjepidevalt ise meediakaja jälgida, kuid portaali kaudu saavad nad end kursis hoida aktuaalsete teemadega ning on seetõttu ka enam informeeritud. Kajastuste arhiiv on heaks allikmaterjaliks ka ajakirjanikele ning potentsiaalsetele vabatahtlikele.

d) Koostöö ja ühised algatused

Üheks päästeala vabatahtlikkuse propageerimise alustalaks on ka olemasolevate algatuste nähtavuse parandamine ning **uute koostöösuhete loomine**. Kuna koostöö tihendamine aitab kõikide siht- ja sidusrühmade eesmärkide täitmisele kaasa, on täpsemad soovitusel iga rühma kohta tehtud vastavas alapeatükis. Siinkohal on välja toodud mõned peamised suunised ja põhimõtted.

Erinevad valdkonnaülesed algatused ja projektid ning nende tutvustamine aitab kaasa uute sihtrühmade **kaasamisele**. Leides ühisosi ja luues ühisalgatusi näiteks keskkonnakaitse, noorsootöö, tööturu, hariduse, turvalisuse, tervishoiu, heategevuse, külaliikumise jm valdkondade ja päästeala vahel, tekib infovahetus ja dialoog juba laiemal ringkonnaga. Alati ei pea valdkondliku koostöö arendamisel kõike nullist looma asumata, vaid võib juba olemasolevaid algatusi laiendada, regulaarseks muuta või nende nähtavust parendada.

Päästevaldkonna eesmärkide saavutamisel on oluline suunata tegevusi just **noortele**, kuna situatsioonianalüüsist selgub, et mitmed piirkonnad tunnevad muret vabatahtlike ühenduste liikmete eakuse üle. Samas tuuakse nõrkusena välja ka noorte ja laiemalt potentsiaalsete vabatahtlike vähesust maapiirkondades. See on probleem, mida käesoleva strateegiaga lahendada ei saa, kuid siiski on võimalik noorte kodanikualgatuslikkust ja vabatahtliku tegevuse teadlikkust suurendada. Siinkohal on abi just erinevatest **koostöövõrgustikest ja ühisalgatusest**.

Üheks selgeks fookuseks on koostöö nii **formaalhariduse** (nt ühiskonnaõpetuse) kui ka **mitteformaalhariduse** (nt noorsootöökeskuste) raames, et suurendada teadlikkust turvalisusest, sellesse panustamisest ja vabatahtliku tööst. Noortele suunatud kampaaniate, programmide, õppekäikude, teabematerjalide või õpitubade osas on võimalike koostööpartnerite valik väga lai, olgu siinkohal välja toodud näiteks Eesti Noorsootöö Keskus, Eesti Noorteühenduste Liit, Eesti Üliõpilaste Selts, Eesti Õpilasesinduste Liit, Euroopa Noored, Eesti Avatud Noortekeskuste Ühendus, Eesti Ajaloo- ja Ühiskonnaõpetajate Selts, Kaitseliidu noorteorganisatsioonide, Haridus- ja Teadusministeerium.

Asjakohane on päästeala vabatahtlikkuse teema siduda **erinevates valdkondades planeeritavatesse tegevustesse**, sellega hoitakse kokku nii kulusid kui ka tekitatakse sünergiaid ja antakse lisandväärtus teiste teemade käsitlemisel. Vajalik on ühildada teema ka riiklikult prioriteetsetes valdkondades. Näiteks on noortepoliitika arendamisel rõhk noorte **kodanikuaktiivsuse, sotsiaalse kaasatuse ja solidaarsuse edendamisel**. Samuti peetakse tähtsaks noorte paremaks kohanemiseks hilisema tööeluga lisaks üldhariduses faktiteadmistele kujundada õpilaste sotsiaalseid võtmepädevusi, arendada loovust ja ettevõtlikkust. Teisalt planeeritakse teavitustegevusi suurendamiseks töötajate teadlikkust noorsootöös õpitu ja kogetu arvestamisel noore sisenemisel tööturule. Päästealal vabatahtliku töö kaudu saab noor just uusi teadmisi, kogemusi ning tugevdab oma sotsiaalseid pädevusi.

Päästevaldkonna vabatahtlik tegevus sobitub hästi ka **kodanikuhariduse** konteksti laiemalt. Kodanikuhariduse programme toetavad samuti erinevad fondid, näiteks Avatud Ühiskonna Instituudi Noortefond, mille eesmärk on pakkuda innustust ja toetust noortele inimestele, kes suudavad ärgitada oma eakaaslasi tegutsema avatud ühiskonna põhimõtete levitamiseks. EMSLi juurde on loomisel kodanikuhariduse koostöövõrgustik, kuhu on kavas kodanikuhariduse ühtsemaks koordineerimiseks koondada organisatsioonid, kes igapäevaselt kodanikuhariduse valdkonnas tegutsevad. Vabatahtlike ühendused ise ja Päästeamet korraldavad erinevaid ennetusalaseid koolitusi. Seega tuleb noortele suunatud meetmestik ühtlustada ning integreerida neisse ka päästeala vabatahtliku tegevuse osa. Siinjuures saavad abiks olla nii päästevaldkonna organisatsioonid kui ka teiste valdkondade institutsioonid.

Oluline on ka **ennetusalase kommunikatsiooni** sidumine vabatahtlikkusega. Päästeala erinevad osapooled teevad järjepidevalt tööd ennetuse alal. Tarvilik on ennetustöö alastel üritustel, kampaaniates, koolitustel rõhutada lisaks igäihe kodanikukohustusele ka vabatahtlike panust ja tegevuse sisu.

Et päästeala vabatahtlikku tegevust laiemalt vabatahtlikkuse tutvustamisega pöimida ning ressursse seetõttu kokku hoida, on vaja töötada välja **teabematerjalid**, mida saavad jagada erinevad juba praegu ühel või teisel moel vabatahtlikega tegelevad kodanikuühiskonna tugistruktuurid; kohalikud omavalitsused ja muud kogukonnaühendused (nt piirkondlikud Leader tegevusgrupid), seltsid, külaliikumise aktivistid, kes kohalikul tasandil aktiivselt ühiskonnaelu korraldavad.

Suurt potentsiaali omavad ka **juba toimivad üritused**, algatused, kuid mis on seni jäänud erinevates meediumites olulise tähelepanuta. Olgu need siis kultuuri-, (tuletõrje)spordi-, vabaajaüritused, mille eestvedajad on vabatahtlikud ise või teised osapooled. Koostööd tuleks tihendada ka **teiste sisejulgeoleku ja turvalisuse valdkonna vabatahtlikega** – olgu need näiteks abipolitseinikud, Punase Risti vabatahtlikud, kaitseliitlased jt ning päästeala eri valdkondade vahel.

6. Kommunikatsioon siht- ja sidusrühmadele

Sihtrühmade lõikes on oluline välja tuua ka peamised sisulised sõnumid, millest lähtuvalt vabatahtlike kaasamise olulisust, võimalusi ja põhjuseid kommenteeritakse. Oluline on sihtrühmade lõikes teadvustada ka erinevate osapoolte rolle ning koostöökohti, seni kasutamata võimalusi ja arengupotentsiaali. Alljärgnev tabel 3 annab ülevaate erinevate sihtrühmade lõikes olulisematest sisulistest sõnumitest, millele kommunikatsiooni saab üles ehitada. Sõnumid ei tähenda siinkohal mitte otseselt reklaamsõnumeid, vaid väärtuspõhiseid aluseid kommunikatsioonitegevuste kujundamiseks.

TABEL 3. SIHT- JA SIDUSRÜHMAPÕHISED KOMMUNIKATSIOONI EESMÄRGID JA SÕNUMID

Sihtrühm	Sõnumi sisu	Eesmärk
Praegused päästeala vabatahtlikud, ühendused	- Päästeala vabatahtlikud on oluline alustala kogukonna turvalisuse tagamisel - Riiklikul ja kohalikul tasandil hinnatakse ja väärtustatakse vabatahtlike panust kodanikuühiskonna arengusse. - Kuulumine ühisorganisatsioonidesse ja muudesse võrgustikesse tagab ühingu elujõulisuse, arengu, parema info kättesaadavuse. - Vabatahtlike leidmine, kaasamine, motiveerimine ja hoidmine on pidev ning pikaajaline tegevus. - Koostöös ettevõtetega saab oma tegevusele tuge juurde. - Panustades noortega töösse, panustatakse tulevikku ja järelkasvule - Vabatahtlikele saab anda rohkem vastutust, uusi ülesandeid ja kaasata neid püsivamalt ühenduse tegevusse panustama (ehk aktiveerima passiivsemaid liikmeid).	Tunnustada seniseid vabatahtlikke ühendusi ja liikmeid; julgustada ühendusi kaasama läbimõeldumalt uusi liikmeid (eelkõige noorte seas, kuna probleemiks on komandode vananev liikmeskond). Rõhutada ettevõtetega koostöö potentsiaali. Tagada ühendustele info kättesaadavus rahastuse jm arendus- toetuste osas. Suurendada ühenduste kuulumist katuseorganisatsiooni ja muudesse valdkonna ühisorganisatsioonidesse. Suurendada nende võimekust kasutada erinevaid nii sise- kui väliskommunikatsiooni kanaleid.

Potentsiaalsed vabatahtlikud, laiem avalikkus	Igaüks meist saab anda oma panuse turvalisema keskkonna loomisel, vaja on vaid algatusvõimet. • Päästeala vabatahtlikud on oluline alustala kogukonna turvalisuse tagamisel • Riiklikul ja kohalikul tasandil hinnatakse ja väärtustatakse vabatahtlike panust kodanikuühiskonna arengusse. • Vabatahtliku tegevuse kaudu saab vabatahtlik tunda ennast vajalikuna, väärtustatuna; lahendada paikkonna probleeme ja algatada olulisi muutusi. • Vabatahtlikuna saan aidata teisi ning koguda ise teadmisi ja kogemusi. • Päästealal on võimalus realiseerida oma tehnikahuvi ja veeta aega kasulikult; laiendada tutvusringkonda ja saada uusi kontakte • Vabatahtlik tegevus loob sotsiaalselt kapitali, mis on eeliseks ka tööturul; tööandjad hindavad lojaalsust, tahte- ja algatusvõimet; meeskonnatöö kogemust. • Vabatahtlikuna tegutsemine on elustiil – see kätkeb endas nii päästetööd, ennetustööd, päästekultuuri hoidmist, sporti ja palju muud • Vabatahtlikuna ollakse eeskujuks teistele • Vabatahtlikuna tegutsemahakkamine on lihtne, info leiab võimaluste kohta erinevatest allikatest (viited).	Innustama igaüht anda oma panust turvalisema keskkonna loomisel. Juhatada inimesi esmase info juurde ja tutvustada võimalusi, kuidas kaasa aidata kogukonna turvalisuse tagamisele läbi vabatahtliku tegevuse. Teadvustada, et päästeala vabatahtlik tegevus on huvitav; annab uusi kogemusi ja oskusi, mis on eeliseks ka tööturul. Kinnistada, et vabatahtlike panus on ühiskonnas väärtustatud ja tunnustatud.
Valdkonnasisesed partnerid (sisekommunikatsioon)	• Kõik valdkonnasisesed partnerid tegutsevad ühistel eesmärkidel, valdkonna arengu nimel. • Koostöö ja üksteise tegevuse toetamine k.a. kommunikatsioonis võimaldab eesmärkideni jõuda kiiremini ja väiksemate ressursikuludega. • Päästeala vabatahtlikkuse teema ja tegijate tutvustamisel avalikkuses saab teha aktiivset koostööd. • Koostöö ettevõtetega peidab endas suurt potentsiaali – vabatahtlikkuse soodustamiseks tuleb rohkem koostööd teha avaliku ja erasektori organisatsioonidega.	Hoogustada valdkonnasiseseid partnereid senisest enam omavahel koostööd tegema mh süsteemselt planeerima kommunikatsioonitegevusi, rakendama ja hindama neid. (sh parandada vabatahtliku tegevuse alase informatsiooni kättesaadavus ja levi.) Tunnustada ja väärtustada vabatahtlike panust ja kanda kõneisiku rolli.

Kohalikud tööandjad	• Päästeala vabatahtlikud on oluline alustala kogukonna turvalisuse tagamisel. • Osalemine vabatahtlikus töös võimaldab töötajaskonda tuua uusi kogemusi, oskusi ja teadmisi. • Töötajad ise heaks näiteks päästeala ühenduste loojate ja eestvedajatenä; • Kollektiivne panustamine vabatahtlikku töösse tõstab töötajaskonna ühtsustunnet ning tugevdab korporatiivset identiteeti; • Vabatahtlikku tööd soodustades näitab ettevõtte oma praegusele ja tulevasele töötajaskonnale, koostööpartneritele, klientidele ja laiemale avalikkusele oma sotsiaalset vastutustunnet ja sisemisi väärtusi. • Töötaja saab aidata tuua vabatahtlikke edulugusid avalikkuseni, tunnusta nende panust, toetada vabatahtlike ühendusi	Julgustama ettevõtete juhte ja personalitöötajaid soodustama oma ettevõtte töötajatel osalema päästeala vabatahtliku töös. Näidata vabatahtlikus tegevuses peituvaid võimalusi meeskonna oskuste arendamise, piirkonna ja ettevõtluskeskkonna turvalisuse tagamise, ettevõttesises ühtsustunde loomise ja ettevõtte maine parendamisele. Julgustama ettevõtete juhte hakkama ka ise kogukonnas vabatahtlikuks.
Kodanikuühiskonna tugistruktuurid ja partnerid	• Päästeala vabatahtlikud on oluline alustaja kogukonna turvalisuse tagamisel; nad on ka väärtuslik ressurss, keda kaasata laiemalt kodanikuühiskonna arendamisesse ja muutuste elluviimisesse. • On palju ühisosi ja valdkondi (nt looduskaitse, ennetustöö, tuletõrjesport, noorsootöö, seltsiliikumine, maapiirkondade edendamine vms), mille alusel koostööd tihendada. • Vastastikune koostöö rikastab mõlemat osapoolt ning loob aluse tihendama võrgustiku loomiseks.	Teavitada vabatahtlike päästeorganisatsioonide tegevustest ja eesmärkidest ning vastupidi – teavitada oma tegevustest vabatahtlikke. Hoogustada leidma koostöövõimalusi ja kasutama vastastikku infovõimalikke.
Ajakirjanikud	• Vabatahtlikud ja vabaühendused aitavad tugevdada demokraatiat ja riigi toimimist. • Päästeala vabatahtliku tegevuse tutvustamisel, kajastamisel ja väärtustamisel on meedial kanda oluline roll. • Vabatahtliku pääste valdkond kannab endas inspireerivaid inimesi ja põnevaid lugusid, need tuleb üles leida. • Päästeala vabatahtliku tegevuse tihe kajastamine annab tõuke kodanikuaktiivsuse suurenemiseks terves ühiskonnas ja inspireerib uute positiivsete algatuste sündi.	Teadvustada nii kohalike kui üleriigiliste kanalite/väljaannete ja erialaväljaannete ajakirjanikele potentsiaali päästeala vabatahtliku tegevuse tutvustamisel, väärtustamisel ja olemasolevate ning uute vabatahtlike tegudele ärgitamises. Kutsuda üles aktiivsemalt selle valdkonna tegijaid ja arenguid avalikkusele tutvustama.

Allikas: autorite koostatud

6.1. Kommunikatsioon päästeala vabatahtlike ühendustele ja praegustele vabatahtlikele

Päästealal on vabatahtlike arv mõne viimase aastaga jõudsalt kasvanud. Nagu meediakajastustest, süvaintervjuudest ja vabatahtlike seas korraldatud küsitlusest selgub, tuntakse aga praegu ebakindlust päästevaldkonnas toimivate struktuursetest ümberkorraldustest ees; tuuakse esile rahaliste vahendite ja varustuse nappust ning tahetakse enam koolitusi ja väljaõpet. Soovitakse, et vabatahtlikke rohkem väärtustataks ja teemat ühiskonnas teadvustaks.

Tagamaks praeguste vabatahtlike jätkuvat tegutsemist vabatahtlikena, tugevdamiseks olemasolevate ühenduste võimekust, on kommunikatsiooni eesmärk tunnustada seniseid vabatahtlike ühendusi ja

nende liikmeid ning julgustada ühendusi kaasama läbimõeldumalt uusi liikmeid. Oluline on **tagada ühendustele info kättesaadavus rahastuse jms arendustoetuste osas; suurendada ühenduste kuulumist erinevatesse organisatsioonidesse ja teha aktiivset koostööd tööandjatega**. Sel viisil saavad praegused vabatahtlikud olla eeskujuks ka potentsiaalsetele vabatahtlikele.

Päästeala vabatahtlike ühendustele ja praegustele vabatahtlikele suunatud sõnumid:

- Päästeala vabatahtlikud on oluline alustala kogukonna turvalisuse tagamisel.
- Riiklikul ja kohalikul tasandil hinnatakse ja väärtustatakse vabatahtlike panust kodanikuühiskonna arengusse.
- Kuulumine ühisorganisatsioonidesse ja muudesse võrgustikesse tagab ühingu elujõulisuse, arengu, parema info kättesaadavuse.
- Vabatahtlike leidmine, kaasamine, motiveerimine ja hoidmine on pidev ning pikaajaline tegevus.
- Koostöös ettevõtetega saab oma tegevusele tuge juurde.
- Panustades noortega töösse, panustatakse tulevikku ja järelkasvule.
- Vabatahtlikele saab anda rohkem vastutust, uusi ülesandeid ja kaasata neid püsivamalt ühenduse tegevusse panustama (ehk aktiveerima passiivsemaid liikmeid).

Eesmärkide saavutamiseks on järgnevalt välja toodud vajalikud kommunikatsioonitegevused, -viisid ja -kanalid.

Tunnustussüsteemi korrastamine ja arendamine

Päästeala vabatahtlikele tunnustussüsteem vajab korrastamist. Nimelt annavad erinevad institutsioonid vabatahtlikele päästjatele tunnustusi, kuid puudub ühte ülevaadet, millised need on, mille alusel tunnustusi jagatakse ja kes neid saanud on. Päästeameti leheküljel on ameti antavad tunnustused küll kirjas, kuid mitte vabatahtlike alalehel. Päästeliidu koduleheküljel puudub sootuks info. Ka puudub hetkel teadmine, millised kohalikud omavalitsused või muud osapooled vabatahtlikele päästjaid seni tunnustanud on. Lisaks olemasolevate **aumärkide, tunnustuste, medalite, rändkarikate süsteemsuse loomisele**, tuleks suurendada kõigi **tunnustusürituste nähtavust**, kaasata kohalik ja üleriigiline meedia. Autasu andmisega ühele inimesele tunnustatakse laiemalt valdkonna, meeskonna, piirkonna jm edusamme – seega on oluline, et nii teised päästjad kui ka kogukond ja laiem avalikkus oleksid teadlikud saavutustest, õnnestumistest. Sel viisil luuakse teema suhtes positiivset fooni ja suurendatakse erinevate osapoolte (potentsiaalsed vabatahtlikud, tööandjad, poliitikud jne) teadlikkust valdkonnas toimuvast.

Arendades tunnustussüsteemi, tuleks tähelepanu pöörata, et tunnustatud saaksid **erinevaid päästeala funktsioone** täitvad vabatahtlikud: reaalses päästetöös osalejad; ennetustöö ja noorsootöö tegijad aga ka veteranid, parimad noored tulijad, muuseumitöö ja tuletõrjespordi eestvedajad jms. Ühtse süsteemi loomiseks on oluline koostöö võimalike tunnustajate vahel, et ei tekiks dubleerimist. Hea oleks omada ülevaadet ka piirkondlike (valdade, maakondade) tunnustuste osas, selleks võiks tervikvaade tunnustussüsteemist olla esitatud ühtses infoportaalis.

Aumärkide ja tunnustuste kõrval on päästjatele väga oluline ka **kogukonna tunnustus**. See ei peagi alati väljenduma auhinnana, vaid ligimiste tänulikkuses, mõistmises ja toetuses. Samuti saavad nii

vabatahtlikke kaasavad ühendused ise kui kohalikud omavalitsused vabatahtlike tänuks palju ära teha, alljärgnevalt on toodud mõned Vabatahtlike Värava näited:

- Suuline tänuavaldus, innustus ja tagasiside tehtud tööle
- Vabatahtlike nimeline tänamine ja esiletõstmine organisatsiooni koduleheküljel, väljaannetes, tegevusaruandes ja muudes infomaterjalides
- Tänukirjad, sümboolsed autasud, teenetemärgid, aunimetused
- Meelespidamine tähtpäevadel (sünnipäevakaart, väike jõulukink jmt.)
- Tänuüritused – vabatahtlike kollektiivne tänamine (koosviibimine)
- Ühised väljasõidud, matkad, lõõgastavad üritused, kultuuriürituste külastamine
- Organisatsiooni sümboolikaga esemete kinkimine
- Tagasiside tehtud töö kohta organisatsiooni juhilt
- Avalik tunnustamine mõne tuntud isiku, näiteks omavalitsusjuhi poolt
- Organisatsiooni soovituskirja pakkumine vabatahtlikule, abi vabatahtliku tegevuse kaudu omandatud oskuste ja kogemuste kirjeldamisel CV-s
- Vabatahtlikele sisulise tiitli omistamine lähtuvalt nende tegevusest, vabatahtliku "edutamine" vastutusrikkamale positsioonile organisatsioonis
- Vabatahtlike teemalised artiklid meedias
- Vabatahtlike omavahelise läbikäimise soodustamine (näiteks vabatahtlike koosolekud, ühisüritused jmt.)
- Koolitustel ja seminaridel (nii Eestis kui välismaal) osalemise võimaldamine
- Sümboolsed kingid (näiteks kinkekaart)
- Vabatahtlike esitamine üleriigilisele, kohalikele ja valdkondlikele tunnustamisüritustele
- Rahvusvahelise vabatahtlike päeva tähistamine 5. detsembril

Lisaks päästevaldkonna tunnustustele, tuleks valdkonna vabatahtlikke esitada ka teise tunnustusürituste raames (Eestimaa uhkus, Kogukonna Pärl, noorsootöö tunnustus, Kodanikujulguse aumärk jpm). Iga aasta detsembrikuus korraldab **Vabatahtliku Tegevuse Arenduskeskus vabatahtlike tunnustusürituse**, kus autasusid annab üle **Vabariigi President**. Lisaks vabatahtlikele tunnustatakse ka vabatahtlikku tegevust toetavaid ettevõtteid ja avaliku sektori asutusi. Seega tuleks ka päästeala vabatahtlikke ja toetajaid sellele tunnustusele kandidaadiks esitada. Kandidaate võivad esitada eraisikud, ühendused, riigi ja kohaliku omavalitsuse asutused ning ettevõtted, ainult enda kandidatuuri ülesseadmine ei ole lubatud.

Info erinevate päästala ja vabatahtlike tunnustusürituste kohta peaks ühendustele ja teistele osapooltele olema kergesti, ühest kanalist leitav.

Teabematerjalid ja koolitused

EMSL ja Vabatahtliku Tegevuse Arenduskeskus on välja töötanud mitmeid **juhendmaterjale** vabaühendustele, kuidas kaasata vabatahtlikke ja kuidas teha kommunikatsiooni või koguda annetusi. Eesmärk on toetada nende materjalide laiemat levikut ka päästeala ühenduste seas. Lisaks materjalide levikule oleks tarvilik pakkuda päästeala vabatahtlikele ka sellesisulisi koolitusi. Vestlustest päästeala ühenduste juhtidega selgus, et kõrgelt hinnatakse ka erinevaid õppekäike välisriikidesse.

Selleks, et vabatahtlikud teaksid laiemalt erinevaid **koolitus- ja toetusvõimalusi** oma **ühenduste võimekuse** ja liikmete kompetentsuse suurendamiseks, peaksid rahastajad, fondid, konsultandid senisest enam teavitama ka päästeala ühendusi oma teenustest. Kuna seni on päästeala vabaühendused lootnud eelkõige riiklike otsetoetuste peale ning vähem on kasutatud projektipõhist lisarahastust, tuleks aktiivsetele ühenduste juhtidele suunata ka **projektijuhtimise ja rahataotluse** koolitusi. Edukaid näited projektitoetuste kasutusest on just merepäästes (nt INTERREGi VOMARE ja VOSABASE programmid, PRIA meetmed, Leader programm jt).

Kuna riiklike (Siseministeeriumi ja Päästeameti poolsete) toetuste ja rahastamise skeemide kohta on ühenduste hinnangul teave samuti puudulik, on vajalik välja töötada **terviklikud teabematerjalid** olemasolevatele ja potentsiaalsetele päästeala ühendustele, tagada nende kättesaadavus nii veebis kui ka paberkandjal ning uuendada järjepidevalt erinevate **projektitoetuste infot**.

Keskne päästeala vabatahtlike üritus

Traditsiooniliseks iga-aastaseks vabatahtlike ürituseks on kujunenud **Priitahtlike Pritsimeeste suvine foorum**. Mitmepäevasel üritusel arutatakse nii sisulistel teemadel kui pakutakse meelelahutusprogrammi. See on üritus, mis tugevdab päästeala vabatahtlike ühtekuuluvustunnet, annab pinna dialoogi tekkeks erinevatele päästevaldkonna osapoolte. Üritust tuleks senisest enam ka laiemale avalikkusele tutvustada. Kui muidu on foorumi peamised osavõtjad päästevaldkonnaga seotud inimesed, siis ürituse üks päev võiks olla just laiemale avalikkusele suunatud. Päeva sisustaksid traditsiooniline päästetehnika rongkäik, pritsimeeste varustuse esitlus, pasunakoori etteaste, tuletõrjespordi võistlused ja mängud lastele. Selline interaktiivne meelelahutuslik ja hariv üritus aitab vabatahtlike tegevust tutvustada ning tugevdab kogukonna liikmete aktiivsust.

Koostöövõrgustiku tihendamine

Nagu eelpool toodud maatriksjuhtimise skeemilt on näha, on süsteemisisene infokorraldus päästevaldkonna vabatahtlike jaoks mitmetasandiline. Antud strateegia kontekstis ei ole juhtimissüsteemi parendamine esmase tähelepanu all, kuid lähte-eesmärgi saavutamiseks saab siiski anda soovitusi ka sisemise kommunikatsiooni tihendamiseks.

Kommunikatsiooni üheks võimaluseks on erinevate päästevaldkondade toimijate (päästjad, merepäästjad, veepäästjad, vabatahtlik reservpäästeüksus jne) omavahelise koostöö propageerimine ja arendamine. Vähenenud rahvastikuga maapiirkondades on võimalik erinevate päästevaldkondade osaline ühendamine (nt päästjate ja veepäästjate), mis suurendab efektiivsust ning vabatahtlike nähtavust. Koostöö tihendamiseks ja infovahetuseks on eelkõige vajalik luua **päästevaldkonna vabaühenduste võrgustik**, alustades korrektse **andmebaasi** loomisega praeguste vabatahtlike kohta.

Eesti Priitahtliku Päästeliidu kommunikatsioonikanalid

Esmalt, et valdkonda süsteemselt ja tõhusalt arendada ning päästeala vabaühenduste avalikke huvisid ühiselt teostada, on ellu kutsutud katusorganisatsioon Eesti Priitahtlik Päästeliit. Hetkel veel ei kuulu sinna kõik tegutsevad vabatahtlikud ühendused ning paljud praegused suhtlevad ühingu vähe. Seega on oluline suurendada teadlikkust Päästeliidu tegevusest ja seeläbi ka liikmete arvu. Kuna ühendust toetatakse ka riiklikult ja ühing on ministeeriumile partner arenguplaanide koostamisel, on vajalik, et Päästeliidu kaudu leviks info ka ühendustele ning vastupidi.

Peab jätkuma erinevate kahesuunalist kommunikatsiooni toetavate tegevuste arendus. Üheks oluliseks kanaliks, kust infot saavad nii olemasolevad vabatahtlikud kui ka potentsiaalsed vabatahtlikud, avaliku sektori esindajad, tööandajad, ajakirjanikud on **Päästeliidu veebilehekül**. See

aga vajab sisuga täitmist ja järjepidevat haldamist. Info peab olema kergesti leitav, arusaadavalt esitatud ning vabatahtlike ühendused võiksid saada sinna ka ise teateid edastada. Nagu eelpool mainitud, tuleks leheküljele koguda kokku päästevaldkonda ja vabatahtlike panust kajastavad meediatekstid; vabatahtlike tunnustused; koolitus- ja juhendmaterjalid ühendustele. Lisaks määruste ja õigusaktide viidetele peaks kättesaadav olema ka toetuste taotlemise info (näiteks viitega Siseministeeriumi või Päästeameti leheküljele). Päästeliidu lehekülg peaks kujunema keskeks infokanaliks ka potentsiaalsetele vabatahtlikele, sinna tuleks koguda vabatahtlike värbamise kuulutused ja ühenduste tutvustused.

Teiseks ettepanekuks on alata **regulaarse uudiskirja** väljaandmine. Uudiskiri on heaks vahendiks, millega viia valdkonna uudised, vabatahtlikult panustamise võimalused, lood säravamatest tegijatest ning praktilised näpunäited, otse valdkonnaga seotud või valdkonnast huvitunute kirjakasti. Kuna Päästeliit on kogunud juba suure hulga vabatahtlike e-kirja aadresse kokku, tuleks tihendada elektroonilist suhtlust ja saata ka uudiskiri välja e-vahendeid kasutades, mitte paberile trükkides. Juba ilmub paberil väljaanne „**Häire 112**“, seega oleks mõistlik vabatahtlike püsirubriik hoopis sinna tekitada ning valikut uudiskirja sisust seal kajastada. Siinjuures tuleb hinnata, kas ajakirja praeguste levikanalite kaudu jõuaks väljaanne ka vabatahtlikeni või tuleb selles osas muudatusi teha. Üldise päästeala ajakirjas vabatahtlike teema kajastamine aitab ühtlustada ka kutseliste ja vabatahtlike kuvandit ja nende panust ühiskonna turvalisuse tagamisel.

Motiveerivalt ja ühistunnet tekitavalt mõjuvad ka erinevad **kokkusaamised ja üritused**. Seega tuleks jätkata juba traditsiooniks saanud ürituste korraldamist ja nende kohta teavitamist. Kuna vabatahtlikud hindavad kõrgelt **isiklikku suhtlust**, tuleks rõhku panna Päästeliidu regionaalsele tasandile: tugevdada piirkonnas asuvate päästekomandode ja ühenduste ühiseid kokkusaamisi, **arutelusid**. Kuna katusorganisatsiooni eesmärk on ühenduste huvisid kaitsta ja poliitikakujundamise protsessis osaleda, peaks Päästeliit jõulisemalt teavitama ühendustele oma rolli ning **kaasama** neid valdkonna arendamisse. Praegused ja tekkivad ühendused peaksid ühiselt püüdma väljendada omapoolseid vaateid, murekohti ja soove, aga edastama ka õnnestumisi ja häid näited riiklikele institutsioonidele, et ala ühtsemalt arendada. Diskussiooni platvormina väljaspool üritusi on heaks kanaliks ka **päästjate foorum**.

Intervjuudest selgus, et Eestis on piirkondi, kus vabatahtlik tegevus on väga hästi arenenud, toimib koostöö riiklikul tasandil ja erinevate osapooltega. Kuna vabatahtlikud ise on parimad **kogemuste edasiandjad** nii teistele toimivatele komandodele kui ka potentsiaalsetele uutele ühingutele, vabatahtlikele, peaks Päästeliit olema ka sild erinevate praktikate vahendamisel. Selleks võiks ellu kutsuda regulaarsed **õpikojad**, kus kogemusi vahetatakse. Kaasates esinejate sekka teiste eluvaldkondade ja vabaühenduste esindajaid ning kutselisi komandosid, tihendatakse sel viisil ka suhtlusvõrgustikku ja suurendatakse koostöövõimalusi.

Kõik need meetmed aitavad tugevdada ka päästeala vabatahtlike **ühtekuuluvust** ja ka väljapoole paistvat mainet. Mainekujunduse juures ei tasuks alahinnata ka visuaalse identiteedi osist: nimelt aitaks pikaajalises perspektiivis vabatahtlike päästjate **äratuntav tunnusmärk** (mitte päästetöödel vabatahtliku erimärgistus), **ühthe logolahendus** (materjalidel, rõivastel, autodel) nende tegevuse teadvustamisele ja tuntusele kaasa.

Päästeala ühenduste / komandode kommunikatsioonikanalid

Kuna päästeala ühendused on üsna väikese liikmeskonnaga, on põhjendatud ka nende senine levinud kommunikatsioonipraktika isiklikul tasandil. Aitamaks kaasa valdkonna arengule ja tihendamaks kontakte nii ühenduse sees kui ka teiste ühenduste ja osapooltega, oleks vajalik suurendada nende

tegevuse nähtavust. Üheks viisiks on juba eelpool mainitud **meediasuhtluse tõhustamine**, teisalt ka erinevate **uue meedia** võimaluste rakendamine. Kogudes ja avaldades fotosid, videoid ja/või kirjeldusi oma tegevusest täidetakse mitut kommunikatsiooni eesmärki. Oma kodulehe, blogi kui Facebook'i lehe omamine ja üheskoos täiendamine innustab ja motiveerib just praeguseid vabatahtlikke, sh aktiveerib passiivsemaid; õpetab vanemaid arvutit kasutama ning noori teemast huvituma nendele mõistetava meediumi vahendusel. Väikese ajakuluga ja tasuta saab kasutada erinevaid vabavaraalisi lahendusi, et enda tegevusi laiemalt tutvustada ja seeläbi ka toetajaid juurde võita ja üldist ohuteadlikkust suurendada.

Taustaanalüüsist selgus, et kõik praegused vabatahtlikud ei ole end ühenduste/komandode liikmeteks registreerinud. See oleks tarvilik nii **infolevi** kui **statistika** tarvis. Omades ülevaadet vabatahtlikest, saab paremini planeerida kommunikatsiooni- ja arendustegevusi. Ühenduste oluliseks panuseks on oma meeskonnakaaslaste **tunnustamine** ja **tänamine**.

Päästeameti ja päästekeskuste kommunikatsioonikanalid

Struktuursete muutuste tulemusena on 2011. aasta lõpul loodud Päästeameti piirkondlike keskuste juurde **vabatahtlike koordinaatorite** ametikohad. Need on oluliseks toeks vabatahtlike ühenduste tegevusvõimekuse arendamisel. Tugevdada tuleb sisemist kommunikatsioonikorraldust nii, et vabatahtlikud teaksid, mis küsimustes saab pöörduda koordinaatorite poole, mis juhul keskkomando või lähima komando poole. Vajalik oleks vabatahtlike koordinaatoritega **regulaarsete kohtumiste** ellukutsumine, et oleks stabiilne ja toimiv aruteluformaat.

Vabatahtlikud päästjad, eriti just komandode juhid, peavad oluliseks, et riiklikud institutsioonid **kaasaksid** neid ka muudatuste ja uuenduste planeerimisse. Nagu kaasamise käsiraamat (EMSL, 2009) välja toob, loob kaasamine otsuste tegemisse võimaluse saada paremaid tulemusi ja aitab vältida vigu. Paremini võib siin tähendada erinevat: informeeritumat, paremini prognoositud mõjudega, realistlikumat, efektiivsemat, paremini mõistetavat ja enam toetatud, kiiremini ellu rakendatavat otsust.

Vabatahtlike, päästevõimet omavate komandode tekkimise üheks ressursiks on ka praegused vabatahtlikud päästeseltsid, kes tegelevad hetkel vaid ennetustööga. Lisaks sellele võivad tuletõrjeseltsid omada senisest olulisemat rolli noorte seas teavitus- ja koolitustöö tegemisel ning kogukonna üldise teadlikkuse tõstmisel. Päästeameti regionaalsetes harudes tegelevad **ennetuslase koordineerimisega** eraldi inimesed, keda tuleks kaasata **suhtlusvõrgustiku arendamisse** ja sõnumite edastamisele.

Kindlasti vajavad arendamist ka päästekeskuste **veebileheküljed** – hetkel sisaldavad need enamjaolt vananenud informatsiooni. Jätkata tuleb vabatahtlikega **otsesuhtlust** (kohtumiste, telefonivestluse või e-posti vahendusel), aga kaalumist vääriskid ka piirkondlikud **meililistid** vabatahtlike kohaliku koordinaatori ja ühenduste (liikmete) vahel, et ühtlustada infolevikut.

Tarvilik oleks päästeajakirjas **Häire 112** laialdasem vabatahtlike teemade kajastamine ning **ulatuslikum levi** ka vabatahtlikele komandodele; Päästeameti **aastaraamatusse** vabatahtlike tegevuse ülevaate koostamine.

Kuna operatiivinfo korraldus vabatahtlike ning Päästekeskuste ja keskkomandodega ei ole antud strateegia fookuses, siis sellekohaseid soovitusi strateegia välja ei too.

Kohaliku omavalitsuse kommunikatsioonikanalid

Hetkeolukorra analüüs näitas, et kohalikud omavalitsused on päästeala ühendustele olulised partnerid. Uuringust selgus, et valdkondlikku **infovahetust** kohaliku omavalitsusega hinnatakse üldiselt **kõrgelt**. Nimelt ligi pool vastanutest leiab, et infovahetus on mõlemapoolne ja **tulemusrikas**. Lisaks veel kolmandik arvas, et kuigi infovahetus kohaliku omavalitsusega on pigem nende endi poolt algatatud, on see siiski tulemuslik. Seega peaksid kohalikud omavalitsused jätkama **otsesuhtlust** vabatahtlikega, soodustama vabatahtlike ühenduste teket ja arengut oma piirkonnas.

Positiivsena selgus meediaanalüüsist ka kohalike omavalitsuste esindajate jõuline **kõneisiku** roll vabatahtlike nimel. KOVi esindajad, olgu siis vallavanemad või linnapead või teised ametnikud peaksidki jagama **edulugusid** nende kodukandis toimivast päästeala vabatahtlike süsteemist nii ajakirjanikele, kohalikule kogukonnale kui ka teistele huvirühmadele. Vabatahtlike olulisuse rõhutamisele aitavad suuresti kaasa ka erinevad **tunnustused** kohalike omavalitsuste poolt, tänuavaldused vallalehes, kodulehel ja sõnavõttudes. Innustavaks on vabatahtlike kaasamine erinevatele **valla- ja külaüritustel**.

Ka vabatahtlike organisatsioonide info ja kontaktandmed võiksid olla kättesaadavad KOVide kodulehekülgedelt.

Tugistruktuuride kommunikatsioonikanalid

Tugistruktuurid saavad praegustele vabatahtlikele jagada eelkõige infot oma **toetuste, ürituste, koolituse** kohta. Parimad kanalid on selleks **uudiskirjad, veebileheküljed, tutvustusüritused**.

Tugistruktuuride puhul saab ära kasutada juba toimivad nõustamis-, koolitus- ja infosüsteeme. Oluline oleks, et need tugistruktuurid (eelkõige nõustajad ja koolitajad) pakuksid aktiivselt oma teenuseid ka päästeala ühendustele.

Päästeala vabaühenduste võimaluste tutvustamisel vabatahtlike kaasamiseks regionaalselt ja koostöö süvendamine vabaühenduste, ettevõtete ja potentsiaalsete vabatahtlike vahel saavad abiks olla näiteks EASI toetatavad maakondlikud arenduskeskused (MAKid). MAKide vabaühenduste konsultandid annavad nõu, kuidas ühendusi luua ja arendada, kuidas vabatahtlikke kaasata ja motiveerida jms.

Vabatahtliku Tegevuse Arenduskeskuse ülesanne on luua ühendustele parimad võimalused vabatahtlike kaasamiseks. Selleks korraldab VTA temaatilisi info- ja koolitusüritusi, seminare, konverentse, konkursse; eksperdid nõustavad vabatahtlikke ja organisatsioone; levitavad infot ja loovad suhtlusvõrgustikke; osalevad vabatahtlikku tegevust reguleeriva seadusandluse väljatöötamises ja parendamises. VTA haldab veebiportaali Vabatahtlike Värav www.vabatahtlikud.ee, mis toimib Eesti vabatahtliku tööjõu vahendusplatvormina, mille kuulutusi kuvab ka Eesti suurim tööportaal www.cvonline.ee.

KÜSKI roll on toetada vabaühendusi nende kaasamise ja kommunikatsioonivõimekuse arendamisel ja koostöö soodustamises vabaühenduste ja sektorite vaheliselt.

6.2. Kommunikatsioon potentsiaalsete vabatahtlikele

Potentsiaalsed päästeala vabatahtlikud on inimesed, kes seni ei ole vabatahtlikuna sellel alal kaasa teinud, neil võib puududa ettekujutus või kogemus päästevaldkonnast ning nad ei ole senini leidnud ühtegi motiveerivat tegurit osalemiseks. Samuti võib põhjus olla ka selles, et valdkonna kohta tervikuna ega ka panustamisvõimaluste kohta ei ole inimeseni piisavalt infot jõudnud. Sellised rühmad

on eelkõige noored inimesed, venekeelsed elanikud, töötud, kes vajavad eelkõige huvi tekitamist, informatsiooni nendeni viimist ning jõulisemat motiveerimist.

Teiseks potentsiaalseks rühmaks on vabatahtlikud, kes on teatud määral kas pääste- ja ohutusalaga või vabatahtliku tegevusega enne kokku puutunud ning aktiivsed kogukonna liikmed, kes vajavad vähem motiveerimist ja võivad võtta just eestvedaja rolli.

Järgnevalt on välja toodud potentsiaalsetele vabatahtlikele suunatud kommunikatsioonitegevused, mille eesmärk on innustada päästealal panustama; teadvustada, et päästeala vabatahtlik tegevus on huvitav ning annab uusi kogemusi ja oskusi. Oluline sõnum on, et päästeala pakub mitmeid väljakutseid ka päästetöödel osalemise kõrval: olgu see siis ennetustöö, päästekultuuri hoidmine, tuletõrjesport vm.

Potentsiaalsete vabatahtlike sihtrühmale vajavad vastamist järgmised küsimused:

1. Mis on päästeala vabatahtlik tegevus?
2. Kuidas saan mina panustada, abiks olla?
3. Mis annab päästeala vabatahtlik tegevus minule?
4. Kas ma sobin päästeala vabatahtlikuks?
5. Kuidas päästeala vabatahtlik tegevus aitab kohalikku kogukonda?
6. Mis kasu toob päästeala vabatahtlik tegevus?
7. Kuidas ma saaksin hakata vabatahtlikuks, kust saan infot?

Potentsiaalsetele vabatahtlikele suunatud sõnumid:

- Igaüks meist saab anda oma panuse turvalisema keskkonna loomisel, vaja on vaid algatusvõimet.
- Päästeala vabatahtlikud on oluline alustala kogukonna turvalisuse tagamisel.
- Riiklikul ja kohalikul tasandil hinnatakse ja väärtustatakse vabatahtlike panust kodanikuühiskonna arengusse.
- Vabatahtliku tegevuse kaudu saab vabatahtlik tunda ennast vajalikuna, väärtustatuna; aidata teisi ning lahendada paikkonna probleeme ja algatada olulisi muutusi.
- Päästealal on võimalus realiseerida oma tehnikahuvi ja veeta aega kasulikult; laiendada tutvusringkonda ja saada uusi kontakte.
- Vabatahtlik tegevus loob sotsiaalset kapitali, mis on eeliseks ka tööturul; tööandjad hindavad lojaalsust, tahte- ja algatusvõimet; meeskonnatöö kogemust.
- Vabatahtlikuna ollakse eeskujuks teistele. Vabatahtlikuna tegutsema hakkamine on lihtne, infot võimaluste kohta leiab erinevatest allikatest.

6.2.1. Noored

Noortele suunatud tegevused kannavad kahte funktsiooni: ühelt poolt suurendada ohuteadlikkust, mõista iseenda ja vabatahtlike rolli selles ning teisalt värvata uusi vabatahtlikke. Selge on see, et teavitustöö on suuantud laiemale auditooriumile ning kõik sihtrühma liikmed ei asu vabatahtlikuna tegutsema.

Kuna noorem vanuserühm veedab suure osa oma ajast haridusasutustes ja noortekeskustes, on need potentsiaalsed kohad, mille vahendusel noortele turvalisuse ja ohutuse alast teavet edastada.

Siinkohal on hea tõdeda, et erinevaid **koolitusprogramme** (nt Päästeametil) on juba koostatud, tuleb neis vaid laiendada vabatahtlike tegevust puudutavat sisu ning neid senisest enam õpetajatele, õpetajate seltsidele, noorsootöötajatele tutvustada.

Heaks teavitus- ja kaasamiskanaliks on ka noorteorganisatsioonide võrgustikud: **gaidid, skaudid, Kaitseliidu noorteorganisatsioonid**, mille aated ja vaated ühilduvad hästi teisi abistava mõtteviisiga.

Teisalt oleks vajalik innustada praeguseid vabatahtlikke **noorsootööga** aktiivsemalt tegelema. Abiks võivad olla just teised päästeala organisatsioonid ja vabaühendused, kes aitaksid projekte või rahataotlusi kirjutada ning programmi kokku panna. Häid näited **Päästeala noorteringide**, kus nii kutselised kui vabatahtlikud noori õpetavad, neile mänge, konkursse ja võistlusi korraldavad näol on Eestis olemas.

Motivatsiooni tekitamiseks ja isikliku kogemuse pakkumiseks ongi lisaks haridusprogrammidele tarvilik võistluste ja komandodesse **õppekäikude** korraldamine. Vanema vanuserühma puhul võib see olla otseseks teguriks ise valdkonnas tegutsemise alustamiseks.

Aktiivset tööd noortega on seni teinud Päästeamet, kes korraldab näiteks konkursse ja iga-aastast **päästeala noortelaagrit**, samuti noorteringe. Oluline oleks üritustel tutvustada ka vabatahtlike rolli ühiskonnas, nende tegevust ja osalemisvõimalusi. Kuna järelkasvu küsimus on paljudele praeguste vabatahtlike ühendustele aktuaalne, on nad ka ise valmis sellesse panustama. Kohalikul tasandil ei olegi alati vajalik eraldi programmi väljatöötamine, vaid heaks mooduseks päästetööd tutvustada on ka erinevate muude kohapeal toimuvate **sündmuste** raames.

Vanema vanuserühmani saab jõuda **kutsekoolide, üliõpilasseltside ja noorteorganisatsioonide** kaudu. Oluline on teadvustada, et vabatahtliku töö kaudu saavad paljud noored võimaluse omandada juba õpingute ajal või vahetult peale nende lõppemist praktilisi töökogemusi, mis teevad hiljem tööturule sisenemise sujuvamaks. Töö noorte kaasamiseks on oluline ka seetõttu, et selles eas saadud esimene positiivne vabatahtliku töö kogemus muudab tõenäolisemaks korduva panustamise hilisemas eas. Noores eas ollakse vastuvõtlikumad uutele kogemustele, vähem on tõiseid ja perekondlikke kohustusi, mis võtavad ära vaba aega, mida vabatahtlikku töösse saaks panustada.

Päästeala ja vabatahtlikkuse teemad võiksid olla ühildatud noorteseminaride, -konverentside, .messide programmidesse. Suurim selline ettevõtmine, millel peaks iga-aastaselt päästeala vabatahtlikku tegevust tutvustama on noorte infomess **Teeviit**. Üliõpilastele tuleks selgitada lähemalt ka panustamise võimalusi: näiteks käiakse õpingute perioodil kodukohas just nädalavahetustel, mistõttu on tarvilik informeerida, et ka sellisel perioodilisel viisil saadakse abiks olla.

Noorte seas on oluline tõsta esile seda, et vabatahtlikuna töötades on võimalik oma **oskusi proovile panna ja arendada**, samuti omandada täiesti uusi oskusi ja teadmisi, mis võivad tööturul uusi võimalusi luua. Nagu strateegia üldkommunikatsiooni põhimõtetes tutvustatud, on lisaks algatuste läbiviimisele tarvilik neid ka laiemale avalikkusele (kogukonnale, piirkonnale) teavitada ja tutvustada.

Eesmärkide saavutamiseks noorte sihtrühmas tuleks lõimida praegustesse Päästeameti korraldavatesse **noorsootöö- ja ennetusprogrammidesse** ka vabatahtlike teematika ning jätkata aktiivset teavitustööd noortele suunatud viisil ja kanalites.

6.2.2. Kogukonna liikmed

Ettevõtlik, algatusvõimeline inimene, kes on potentsiaalne vabatahtlike liider ja vabatahtliku ühingu juhtfiguur, vajab eelkõige **tõuget ja motivatsiooni**, mis innustaks vastutuse ja väljakutse vastuvõtmist. Erinevate piirkondade näitel kinnitasid intervjuueeritavad, et n.ö ülevalt poolt tuleva

sundusega vabatahtlikke ühendusi luua ei ole võimalik ning kõrgete ametnike pöördumised ja külaskäigud mõjuvad võõrastavalt. Seega tuleb sellele aktiivsele kohalikule tuumikule luua soodsad tingimused, et vabatahtlik algatus saaks elujõudu.

Kindlasti mõjutab potentsiaalseid vabatahtlikke üldine meediafoon ja kogukonna meelsus. Samas tuli mitmest intervjuust välja **kohalike ametnike** innustav ja kaasaaitav roll. Nemad ise ei pruugi vabatahtlikuna tegutsema hakata, kuid on abiks info jagamisel ja näiteks ruumide leidmisel. Seni ei ole veel **vabatahtlike koordinaatorid** (kuna ametikohad alles loodi) enda rolli väga jõuliselt vabatahtlike kaasamise ja ühenduste loomisele jõudnud näidata. Pigem on tegeletud lepingute ja aruandlusega.

Kuna kõige valulisemaks probleemiks peetakse rahastuse, varustuse ja tehnikaga seonduvat, peab potentsiaalsetele vabatahtlikele suunatud sõnumites tooma esile, et riik toetab neid ja on **partner**, mitte ei delegeeri riiklike ülesandeid kohalikele elanikele.

Potentsiaalsetele vabatahtlikele tuleb tagada **igakülgne info**, kuidas ühingut luua; millistest koolitustest saab osa võtta; kuidas toimub Päästeametiga lepingu sõlmimine; millised on rahastuse ja toetuste võimalused jne. Lisaks teabe kättesaadavusele vajaksid vabatahtlikud **nõustamist, mentorlust** kogenumate tegijate poolt. Valdkonnasisesed partnerid (Päästeamet, Päästeliit, kohalikud omavalitsused, kutselised komandod) peaksid võimalikult läbipaistvaks ja selgeks tegema, kust vabatahtlik infot saab ja kes on temale esmane nõustaja ja tugi.

Piirkondades, kus potentsiaalsete vabatahtlike tuumik ei ole välja kujunenud, võiks kogukonnaliidritele korraldada **infopäevi**. Arvestades võimalikku negatiivset hoiakut (eriti paikkondades, kus kutselised komandod on kas sulgemisel või hiljuti suletud), tuleks seda teha eelõige praeguste vabatahtlike päästjate endi poolt. Näiteks Päästeliit võib siin senisest jõulisemat rolli kanda. Hoiakuid aitavad muuta ka kogukonnasisesed arvamusihiidrid, kes ise ei pruugi vabatahtlikuna tegutseda, kuid võivad soodustada tuumiku teket.

Järgnevalt on välja toodud kommunikatsioonikanalid ja -tegevused, mida erinevad osapooled saavad potentsiaalsete vabatahtlike kaasamiseks teha.

Praeguste vabatahtlike ja nende ühingute kommunikatsioonitegevused

Vabatahtlike kaasamiseks on olulisim allikas **isiklik kontakt**. Strateegia aluseks olevast uuringust selgus, et kõige rohkem leitakse uusi vabatahtlikke **naabrite, sõprade ja tuttavate** seast ning **kolleegide ja ühingu liikmete** kaudu isiklikult. Ühelt poolt tähendab see, et praegused vabatahtlikud peavad jätkama ise aktiivset suhtlust ja uute vabatahtlike kaasamist tutvusringkonnas. Täidab ju vahetu suhtlus mitut funktsiooni: huvi tekitamine, informeerimine, motiveerimine, aga annab ka reaalselt kaasatagemise kogemust. Seejuures tuleb aga arvestada takistavate faktoritega: tutvusringkonna piiratus, territoriaalsed barjäärid, aja- ja ressursipuudus jms. Seetõttu peavad praegused vabatahtlikud aktiivselt **tutvustama oma tegevusi** ka teiste kanalite kaudu: sel viisil saadakse oma ühingutesse liikmeid juurde, aga innustatakse eeskuju näitamisega ka laiemat avalikkust.

Kuna praegused vabatahtlikud on laiema avalikkuse teavitamiseks kasutanud erinevaid kanaleid ka praegu, on tõenäoline, et neil on valmisolek ka edaspidi tegevust jätkata. Vajalik on vaid nende innustamine, koolitamine (mida saavad teha kodanikuühiskonna tugistruktuurid). Seni on vabatahtlikud oma tegevuse tutvustamiseks enim kasutatud **teavitamist infopäevadel, üritustel, konverentsidel ja messidel**. Lisaks sellele on populaarne ka **kohalike/maakondlike ajalehtede** kaudu teavitustöö tegemine. Kasutatakse ka internetti, organisatsiooni kodulehekülge ning sotsiaalvõrgustikke, et oma tegevustest märku anda. Samas ei ole oma tegemiste teatavakstegemine ühenduste meelest praegu esmatähtis.

Sotsiaalmeedia ja meedia

Sotsiaalmeediakanalite kaudu saavad vabatahtlikud tutvustada oma tegevust ja jagada infot. Kanalite eelis on vähene kulu, kasutuslihtsus ja suur võimalik auditoorium. Kaasahaaravalt mõjuvad erinevate visuaalsete materjalide kasutamine: videod (YouTube), pildigaleriid vabavaralistes fotopankades (Picasa jt). Heaks väljundiks materjalide kogumisel ja esitamisel on ajaveebid ja koduleheküljed, mida on võimalik samuti tasuta või väikses kuluga luua (Wordpress, Blogger, Edicy jt), aga ka Facebook ja Twitter; dialoogi saab pidada liikmete ja huvilistega ka erinevates foorumites. Lisaks sotsiaalmeedia ja –võrgustike kasutusele, saavad praegused vabatahtlikud potentsiaalseid kaasata ja turvalisuse teemat fookuses hoida kohalike meediakanalite abil (vt allpool „kohalik meedia“ osa). Kuna inimesi innustavad eeskujud, aitab eesmärkide täitmisele kaasa, kui kogukonnas on vabatahtlikkuse teemal olemas **kõneisikud**. Kõneisikuteks sobiksid just kogukonnaliidrid ja praeguse vabatahtlikud.

Üritused ja avatud uste päevad

Nagu küsitlusest selgub, tutvustavad praegused vabatahtlikud hea meelega oma tegevusi infopäevadel, üritustel, konverentsidel ja messidel. Kogukonnaürituste kõrval tuleks ühendustel läbi viia ka **avatud uste päevi** oma komandos või seltsi ruumes. Vabaühenduste avatud uste päevad annavad potentsiaalsetele vabatahtlikele võimaluse minna kohapeale, tutvuda meeskonnaga, jagada mõtteid ja saada innustust. Kuidas vabaühendus ennast tutvustab, on organisatsiooni enda määrata, näiteks võib korraldada infopäeva, kohtumisõhtu praeguste liikmetega, ühise aktiivse ettevõtmise, mõttetalguid või talgupäeva. Avatud uste päevad annavad potentsiaalsetele vabatahtlikele võimaluse piiratud aja sees tutvuda suurema hulga vabaühenduste tegevusega kohapeal. Teiselt poolt on sel ajal vabaühendused ka valmis vabatahtlikega tegelema, mis muul ajal võib muude tegevuste rohkuse tõttu tagaplaanile jääda.

Infot sellise algatuse kohta tuleks jagada laiemalt kui vaid oma küla, linna või valla piires, sest nii saavad üritusest osa võtta ka potentsiaalsed vabatahtlikud naaberpiirkondadest, kus seni võib sootuks puududa vabatahtlik komando, selts. Teavitustegevusi aitaksid teha kohalikud omavalitsused ja kodanikuühiskonna tugistruktuurid.

Avatud uste päeva võib ühildada mõne juba toimuva riikliku või maakondliku kodanikualgatusega: näiteks üleriiklik talgupäev või kodanikuühiskonna nädal. Suurema mõju saavutataks võiks avatud uste päeva ideoloogial põhinev algatus (kogukonna turvalisuse päev vms) toimuda üle Eesti kõigis komandodes samaaegselt ning selle koordineerimisega tegeleks katuseorganisatsioon koostöö omavalitsustega, Päästeameti ja teiste vabaühendustega (Naabrivalve, Kodukant jt). Sel viisil paraneb valdkonnasiseste partnerite koostöö omavahel ja vabaühendustega, mis tugedab valdkonda ja võimaldab ühiseid eesmärke paremini täita.

Valdkonnasiseste partnerite kommunikatsioonitegevused

Lisaks praeguste vabatahtlike enda tegevusele saavad peamised valdkonnasisesed partnerid (kohalikud omavalitsused, Päästeamet, Siseministeerium, Päästeliit jt) kaasa aidata uute vabatahtlike kaasamisele ja ühingute, komandode loomisele. Osalt on nende roll luua soodsaid tingimusi olemasolevatele ühingutele, et nad ise aktiivselt vabatahtlikke kaasaksid, teisalt soodustada uute ühingute teket sinna, kus hetkel päästeala vabaühendus puudub. Viimase puhul on oluline tegeleda just selle potentsiaalse sihtrühma/tuumikuga, kes on algatusvõimeline ja võib suurema tõenäosusega vabaühenduse loomise enda kanda võtta. Et mõista, millist infot potentsiaalsed vabatahtlikud vajavad, tuleb analüüsida infot, mida praegused vabatahtlikud on komandode loomise, vabatahtlike värbamise ja rahastamise alase info kättesaamiseks välja toonud. Täpsem ülevaade on peatükis 2.1.

Uuringutulemusi arvesse võttes on riiklike institutsioonide ja kohalike omavalitsuste, aga ka Päästeliidu puhul eelkõige oluline potentsiaalsetele vabatahtlikele teavitada, millist infot mis kanali kaudu pakutakse. Teiseks oluliseks aspektiks, mida vabatahtlikud välja tõid, on pääste valdkonna üldiste eesmärkide selgitamine. Eesmärkide selgitamine ka potentsiaalsetele vabatahtlikele on kommunikatsiooni seisukohalt äärmiselt oluline, kuna see aitab nende tegevust sidustada kogukonna vajadustega. Alljärgnevalt on valik kanaleid, mis suunatud aktiivsetele potentsiaalsetele vabatahtlikele.

Teabematerjalid

Tutvustavad materjalid, mis annavad ülevaate vabatahtliku tööst päästealal: mis see inimesele annab, milliseid tegevusi saab teha ja keda eelkõige oodatakse vabatahtlikuks. Samuti info, kuhu huvi korral pöörduda ja kust lisainfot saada. Sellised promotsiooni materjalid on abiks eelkõige neile potentsiaalsetele vabatahtlikele, kes on aktiivsed ühiskonna liikmed, kuid pole päästealaga enne kokku puutunud. Materjalid võiksid olla kättesaadavad kohalikus omavalitsuses, kogukonna aktiivsete inimeste kohtumispaikades (külaseltsid, rahvamajad, haridusasutustes, noortekeskused), aga ka tugistruktuuride kaudu (nt maakondlikes arenduskeskustes). Kuna potentsiaalne ühingule alusepanija ei vaja enam sellist reklaammaterjali, tuleb tagada täpsema info kättesaadavus elektroonilistes kanalites.

Infopäevad

Infopäevad potentsiaalsetele vabatahtlikele annavad esmast infot vabatahtliku tegevuse osas, tutvustavad konkreetse piirkonna eripära (veekogud, metsad, asustustihedus; noorsoo- ja ennetustöö), aga annavad võimaluse ka diskussiooniks erinevate osapoolte vahel. Kuna praegused vabatahtlikud on märkinud, et kõrgete ametnike pöördumised ja kohtumised mõjuvad võõristavalt (liiga ametlikult), võiks infopäevi korraldada kohaliku omavalituse, piirkondliku päästeteeskuse, teiste vabaühenduste ja Päästeliiduga koostöös. Infopäeva võib ühildada mõnes piirkonnas muidu arutelu vajava turvalisuse teemaga. See vähendab „kohustuslikuks korras“ vabatahtlikuks hakkamise meelsust ja aitab luua tervikpilti kodaniku, kohaliku omavalitsuse ja riigi ülesannetest.

Mentorprogramm

Mentorprogrammi abi aitaksid valdkonna spetsialistid (päästeteeskuste vabatahtlike koordinaatorid, kutselised komandod, vabatahtlike katuseorganisatsioonid, teised osapooled) kogukonna tuumikud, kel on selge huvi vabatahtlike ühing luua ja riigiga koostööleping sõlmida, selleks vajalikke tegevusi korraldada. Mentorprogramm on vajalik nii seadusandluse tutvustamiseks, dokumentatsiooni vormistamiseks, koolitusinfo saamiseks kui ka suhtevõrgustikule aluse panemiseks. Nii oleks uute vabatahtlike lihtsam liituda ka katusorganisatsiooniga, tutvuda piirkonna kutseliste ja vabatahtlike päästjatega.

Kohalik meedia

Kogukonnale on oluliseks meediakanaliks kohalikud väljaanded (vallalehed, linnalehed, maakonnalehed). Kindlasti ei tohiks sõnumite edastamisel unustada ka kodanikuajakirjandust: seltside, ühingute väljaanded, portaalid, blogid, bülletäänid jms. Kodanikuajakirjandus tähendab, et see sünnib väljaspool suuri ärilisi meediaettevõtteid ning seda tehakse eelkõige kodanike, kogukondade ja ühiskonna jaoks. Selliseid kanaleid inimesed tajuvad tihti usaldusväärsematena ja need kajastavad teemasid, mis on kogukonnale aktuaalsed ja lähedased.

Suured üleriigilised väljaanded on küll olulised üldise meelsuse kujundajatena, kuid jäävad kohalikule inimesele kaugeks vabatahtliku tegevuse ja turvalisuse teemade avamisel. Seetõttu on erinevatel osapooltel

primaarne kasutada just kohalikku meediat, mis arvestab kohalikku olukorda, hoiakuid.

Eraettevõtted kui koostööpartnerid

Üheks oluliseks koostööpartneriks on ka ettevõtted – suurem osa inimestest, kes vabatahtlikuna panustanud ei ole, käivad igapäevaselt tööl. Koostöös ettevõtjatega saaks info vabatahtlikkuse ja panustamisvõimaluste kohta viia inimesteni nende töökohal. See oleks ka selgeks tööandjapoolseks signaaliks, et vabatahtlikuna töötamist väärtustatakse ning mis veel olulisem, vabatahtliku töö käigus saadud uued kogemused, oskused ja teadmised võivad muuta töötaja tööandja jaoks veelgi väärtuslikumaks. Ettevõtetele suunatud kommunikatsioonist on pikemalt kirjutatud eraldi alalõigus.

Töötute kaasamine

Üks potentsiaalsete vabatahtlike rühm kogukonnas on töötud. Vabatahtlik tegevus on võimalus olla aktiivne töötusajal, et oma oskusi/teadmisi uuendada, tutvusringkonda laiendada ja tööharjumist säilitada.

Vabatahtlik tegevus annab panustajale võimaluse tunda, et tal on ühiskonnale/teistele kasulikke ja vajalikke oskusi ning tema abi on vajalik ja hinnatud. Töötuteni jõudmiseks tuleks koostööd teha Töötukassaga, et info vabatahtlikuna panustamise võimaluste kohta jõuaks töötuteni. Seda nii elektrooniliste kanalite (töökuulutused veebis, e-mailile) kui ka infomaterjalide ja kohapealse nõustamise kaudu. Samuti saavad siin olulisteks koostööpartneriteks olla tööportaalid (CV-online, Ekspressjob jt), kes lisaks tavapärasele töökuulutustele saavad avaldada vabatahtliku töö kuulutusi.

Positiivse näitena saab siin tuua ka juba toimivat koostöömudelit Töötukassa ja Teeme Ära Talgupäeva vahel, mille raames Töötukassa hüvitab registreeritud töötutele Talgupäevast osavõtmisega seotud transpordikulud. Samalaadset koostöövõimalust võiks kasutada ka töötute kaasamisel päästeala vabauhenduste või suuremate kodanikualgatuslike ettevõtmiste, turvalisuskampaaniate, ennetustöö või ka suurõnnetuste (metsapõlengute, reostuste vms) juurde.

6.2.3. Aktiivsed ühiskonna liikmed

Siia potentsiaalsete vabatahtlike ringi kuuluvad need, kes on turvalisuse valdkonna või vabatahtliku, kogukondliku tegevusega eelnevalt kokku puutunud. Kuna uuringust praeguste vabatahtlike päästjatega ilmnes, et kõige olulisemateks aspektideks päästeala vabatahtlike organisatsiooni töös osalemisel olid panuse **andmine vastavas valdkonnas, teiste aitamine ning teadmiste ja kogemuste saamine**, võib järeldada, et potentsiaalseid vabatahtlikke innustavad samad motivaatorid. Seetõttu võib eeldada, et need, kes on juba kokku puutunud teiste abistamise või teatud valdkonda vabatahtlikuna panustamisega, on suurema tõenäosusega huvitatud ka päästealal kaasa tegema. Näiteks võiks nad olla riigikaitse, keskkonnakaitse, looduskaitse, metsanduse, aga ka meditsiiniga seotud või laiemalt vabatahtliku tegevusega kokku puutunud inimesed, kes seni päästealal panustanud ei ole. Uuringute kohaselt tuuakse vabatahtlikust tegevusest mitteosavõtmise põhjusena välja aja- ja infopuudust ja fakti, et nad pole sellele kunagi mõelnud. Seega olekski üheks kommunikatsiooni eesmärgiks tekitada huvi valdkonna vastu, panna inimesi mõtlema, kuidas nemad saaksid anda oma panuse turvalisema ja ohutuma keskkonna loomisele.

Kuna päästealal saavad vabatahtlikud panustada väga erinevate tegevuste osas, võivad osad neist vabatahtlikena panustada just ennetustöö alal ning olla **kõneisikud** ohuteadlikkuse suurendamisel. Nende seas võib olla erinevate **elualade professionaale**, kes sooviksid oma oskusi, teadmisi (projektijuhtimise oskus, tehnikateadmised, õigusnõu jne) anda edasi vabatahtlikuna, kuid pole selleks seni sobivat võimalust leidnud. Kui 70% praegusi päästeala vabatahtlikke arvab, et nende ühingud on

piisavalt tegevussuutlikud, leiavad siiski rohkem kui pooled, et aktiivselt ei tegeleta uute vabatahtlike leidmisega ja nõrkusena tuuakse välja ka ühingu nõrka majanduslikku olukorda. Osa uusi vabatahtlike saavad tugevdada just ühingute tegevusvõimekust ja aidata muude tegevustega.

Oluliseks potentsiaalseks päästeala vabatahtlikuks on praegune **Kaitseliidu** liige. 2007. aastal on Päästeamet ja Kaitseliit sõlminud koostöölepingu, mille põhilisteks valdkondadeks on **teabevahetus, päästetööde toetamine, ennetustöö, koolitus ja õppused**, Kaitseliidule ja päästeasutustele ühist huvi pakkuv õigusloome ja planeerimine. Nagu ka 2009. aasta vabatahtliku päästala kontseptsioon välja toob, on vajalik jätkata Kaitseliidu liikmete hulgas täiendavaid koolitusi ja **teavitustööd** ning kaasata Kaitseliitu erinevatesse ennetustegevusega seotud projektidesse.

Linlastest potentsiaalsetele vabatahtlikele on oluline erinevate kommunikatsioonikanalite kaudu rõhutada ka **reservpäästeühingute** olemasolu. Reservpäästerühmade spetsiifika seisneb selles, et teatud ohu/õnnetuse ajaks (metsapõlengud, inimeste otsingud jne) mobiliseeritakse päästetöödeks lisajõude reservist ning need reservpäästjad ei pea igapäevases valves olema (näiteks tulekahjudele väljasõiduks).

Järgnevalt on välja toodud mitmed moodused, kuidas potentsiaalseid vabatahtlikke kaasata ning milliseid kanaleid kasutada.

Võrgustike kaasamine

Jõudmaks potentsiaalsete sihtrühmadeni, on efektiivne kasutada juba toimivate võrgustike (sh kodanikuühiskonna tugistruktuuride, vt ptk 4.5) kanaleid, näiteks:

- Vabatahtlike Värava portaali ja uudiskiri
- Hea Kodaniku infovärv ja uudis- ja ajakiri
- Eestimaa Looduse Fondi infoleht
- Liikumise Kodukant veebilehekülg ja infoleht
- Eesti Naabrivalve võrgustik
- Kaitseliidu võrgustik
- Eesti Rohelise Liikumise võrgustik
- Eesti Punase Risti võrgustik
- Sisekaitseakadeemia õpilaste ja vilistlaste võrgustik
- Abipolitseinike võrgustik
- Leader piirkondlike tegevusgruppide võrgustik

Võrgustikele saab edastada nii infot toimuvate ürituste kohta, tutvustada oma ühingu tegevust, kaasata vabatahtlikke oma ühingu tegevusse (lisades näiteks vabatahtlike kuulutusi), kui ka välja tuua edulugusid, põnevaid seiku nii, et see auditooriumit kõnetaks.

Üritused

Üritused ja **infopäevad** on üheks mooduseks, kuidas potentsiaalsetes vabatahtlikes huvi tekitada. Kohalikul tasandil toimuvad sellistena **külapäevad, laadad, talgud** jm meelelahutuslikud või hariduslikud ettevõtmised. Maakonna tasandil on oluline teavet jagada suurematel **messidel, konverentsidel, foorumitel**, kus teemadeks turvalisus, kodanikualgatus, kodanikuharidus, vabatahtlikkus vms. Värbamisürituste korraldamisel saavad koostööd teha nii päästeala ühingud,

katusorganisatsioon, kohalikud omavalitsused kui ka Päästeameti piirkondlikud üksused. Nagu teavitusmaterjalide alapeatüki juures mainitud, on tarvilik koostada ka **infomaterjalid**, mis tutvustaksid, kuidas päästeala vabatahtlikku tööd teha saab ning neid siis üritustel jagada.

Lisaks sellele saab päästeala vabatahtliku tegevust ja konkreetseid kaasategemise viise tutvustada ja koolitusi korraldada suuremates **kollektiivides**: näiteks ajateenijad, kaitseliitlased, kohalikud ettevõtted. Ürituste raames tuleks võimaldada ka reaalsete harjutuste või praktiliste tööde kaasategemist. Sel viisil mitte ainult ei informeerita, vaid pakutakse ka isiklikku kogemust.

Igal suvel toimuvast **Priitahtlike Pritsimeeste foorumist** peaks kujunema päästeala vabatahtlikku tegevust tutvustav suursündmus ka potentsiaalsetele vabatahtlikele ja laiemale avalikkusele.

Keskne infokanal ja uudiskiri

Selleks, et potentsiaalsed vabatahtlikud huvi tekkides leiaks üles ka lisainfot, on vajalik ühe keskse **infoportaali** olemasolu. Portaali eesmärk on tuua esile, mida vabatahtlik tegevus inimesele ja kogukonnale annab. Portaali ilmestamiseks tuleks kasutada foto- ja videomaterjale, meediakajastusi.

Portaalis peaks olema lihtsalt ja selgelt esitatud üldine info valdkonna kohta, selles tegutsejad, põnevamad lood vabatahtlikest, ühenduste kontaktandmed ja järjepidevad **vabatahtlike kuulutused**. Kuulutustes saavad ühendused teada anda, kuhu ja keda neil abiks vaja on, kas püsivalt või hooajaliselt. Kuulutused peaks olema kuvatud ka praeguses vabatahtlike portaalis www.vabatahtlikud.ee ja CV Online'is. Nii jõuavad teated suurema ringi potentsiaalsete vabatahtlikeni. Eelkõige sobib selline moodus vabatahtlike kaasamiseks suurematesse aktsioonidesse või hooajalistele töödele; aga ka ennetus- ja noorsootööle.

Infoportaali peaksid viitama oma kanalites ka eelnimetatud võrgustikud ja teised kodanikuühiskonna tugistruktuurid, et potentsiaalsed vabatahtlikud leiaksid tee leheküljele. Lisaks sellele peaks infoportaali bännerid olema päästevaldkonna teistel lehtede (Päästeameti ja piirkondlike keskuste lehed jm) ja kohalike omavalitsuste kodulehekülgedel. Keskseks potentsiaalsetele vabatahtlikele ja laiemale avalikkusele suunatud portaalik võiks kujuneda Päästeliidu kodulehekülge. Sealt saaks omakorda viidata edasi riiklike institutsioonide veebiledele.

Infoportaalis saab liituda ka **uudiskirjaga**, mis annab teatava regulaarsusega edasi päästeala vabatahtliku tegevusega seotud uudiseid, vabatahtlikult panustamise võimalusi, lugusid säravamatest tegijatest ning praktilisi näpunäiteid. Kuna otsus vabatahtlikuks hakata ei pruugi sündida hetkega, saavad potentsiaalsed vabatahtlikud uudiskirja kaudu pikema ajaperioodi jooksul tutvuda teemadega, mis on vabatahtlikele südamelähedased ja aktuaalsed.

Muukeelse elanikkonna kaasamine

Praxise 2009. aasta vabatahtliku tegevuse uuring näitas mitte-eestlaste distantseeritust vabatahtlikust tegevusest, mille kasulikkust ja vajalikkust nähakse eestlastega võrreldes oluliselt vähem. Ka käesoleva strateegia aluseks olnud küsitlus näitab, et vene keelt kasutab igapäevaselt oma tegevuses vaid 5% vastanud vabatahtlikest. Mitte-eestlaste puhul on probleemiks ka infopuudus, mida tuuakse eestlastest sagedamini vabatahtlikus tegevuses mitteoalemise põhjuseks. Selle leevendamise esimeseks sammuks oleks keske infoportaali kakskeelseks muutmine, lisades sinna venekeelse olulise info vabatahtlikkuse põhimõtete, osapoolte ning praktiliste panustamisvõimaluste kohta. Siin tuleks koostööd teha venekeelsete inimeste kaasamisele suunatud vabaühenduste ja algatustega, kes aitaksid venekeelset portaali ka tutvustada. Koostööd saab teha ka Integratsiooni ja Migratsiooni Sihtasutusega Meie Inimesed, mille ülesanneteks on Eesti ühiskonna lõimumisprotsesside

soodustamine. Sihtasutus teostab lõimumiskava tegevusi selle nimel, et Eestis elavad inimesed jagaksid ühiseid väärtusi ning osaleksid aktiivselt kodanikuühiskonnas.

Samuti tuleks koostööd teha suuremate päästeala vabatahtlike koondavate projektide meeskondadega, pöörates eraldi tähelepanu muu emakeelega inimeste kaasamisele. Mitmed uuringud ja meediatarbimise ülevaated on näidanud mitte-eestlaste erinevat meediakasutust (eelistatakse eelkõige venekeelseid telekanaleid ja raadiot, venekeelseid internetilehekülgi jms). Mitte-eestlased ei pea massiteabevahendeid sama oluliseks vabatahtliku tegevusega seotud informatsiooni kättesaamisel nagu seda peab eestikeelne elanikkond, mistõttu kasutada tuleks erinevaid kommunikatsioonisõnumeid ja -kanaleid. Need tuleb välja töötada koos sihtrühma esindajatega, et sõnumid ja nende edastamise viis oleks usaldusväärne.

6.2.4. Laiem avalikkus

Laiemale avalikkusele suunatud kommunikatsioonitegevused kannavad eelkõige eesmärki suurendada inimeste teadlikkust turvalisusest ja ohutust käitumisest ning teadvustada inimese enda ja praeguste vabatahtlike rolli selles. Nagu eelpool märgitud, on teadlikkuse suurendamisel ja hoiakute muutumisel suur mõju meedial. Järgnevalt on välja toodud viisid ja kanalid, kuidas laiemale avalikkusele päästeala vabatahtlike tegevust tutvustada ja turvalisuse teemadel enam inimesi mõtlema panema. Lisaks on vajalik regulaarne vabatahtlike panuse esiletoomine päästeuudistes; järjepidev päästeala vabatahtliku tegevuse kajastamine eri meediakanalites.

Regulaarne raadiosaade

Regulaarses (iganädalases) raadiosaates saab ülevaate anda olulisematest nädalasündmusest, kuid arutleda ka päästevaldkonna erinevate küsimuste üle. Iga arutelusaate fookuses on paar teemat, mis on antud ajahetkel olulised (õigusalsed muudatused, ennetustöö olenevalt aastaajast, uute meetmete rakendamine jne). Saade annab hea võimaluse päästeala teemade raames esile tuua ka vabatahtlike panust, valdkonna arenguvajadusi, edulugusid ja praktilisi nõuandeid. Kuna Kuku raadios on olnud eetris analoogse sisuga saade „Päästeminitid“ ja püsikuulajad seda ka teavad, võiks saadet jätkata samal kanalil. Teiseks sobivaks, suure auditooriumiga raadiojaamaks on Vikerraadio.

Teleklipid ja telesaated

Propageerimaks kodanike enda vastutustundlikku ja ohuteadlikku käitumist, on mõjusaks kanaliks, mida kasutada, televisioon. Lühikeste ennetusalaste teleklippide eesmärk on suurendada inimeste endi rolli turvalise elukeskkonna loomisel ja sellele kaasaaitamisel. Klippide episoodides näidatakse ühtlasi ka vabatahtlikuna panustamise viise ja vorme. Klippe võiks näidata Eesti Televisioon saadete vahel või mõne saate püsirubiigina (teatud ajaperioodil).

Erinevad haridus- ja elusaated annavad hea võimaluse päästeala vabatahtlike tegevust ja rolli kogukonnas vaatajateni tuua. Ka kohalikule publikule toodetud sarisaated ja seriaalid on kanaliks, kuhu päästjate ossa saab sisse kirjutada vabatahtlikud. Näiteks läbi mitme hooaja eetris olevad kriminaalsarjad („Kelgukoerad“, „Kättemaksukontor“) on selleks sobilikud. Viimati esitatud kommunikatsioonivõtted täiendavad pigem põhikanalites edastatavat infot ja nende mõju on väiksem, kuid see-eest haaravad need publikut suuremal hulgal ja aitavad fooni luua.

Ennetus- ja teavituskampaaniad

Suuremate üle-eestiliste päästeala kampaaniate pearõhk on enamasti ennetustöö: kodu- ja töökoha tuleohutus, veeõnnetuste ennetus jne. Selliste kampaaniate raames on sobilik tõsta esile ka vabatahtlike panust ja tutvustada mooduseid, kuidas nemad ennetustööle kaasa aitavad. Üheks võimaluseks on kaasata kampaaniate abil ka potentsiaalseid vabatahtlikke sihtrühmadest, kelleni muude kanalitega ei ole jõutud. Inimestele tuleks pakkuda viise ja võimalusi, kuidas nad saaksid ise, eelkõige ennetustöös, vabatahtlikuna osaleda. Eelduseks on tugev väljaarendatud vabatahtlike ühenduste võrgustik, kes on valmis uusi vabatahtlikke vastu võtma ning hea tugistruktuur näiteks katuseorganisatsiooni näol.

Tähtsündmuste kajastamine

Lisaks järjepidevale vabatahtlike päästjate teemade, edulugude ja panuse kajastamisele meedias, kannavad suurt meediatähelepanu potentsiaali valdkonna tähtsündmused. Nendeks võivad olla:

- **kõnekad ajaloosündmused**, näiteks esimese priitahtliku päästeseltsi loomise aastapäevale pühendatud tegevused.
- **tunnustusüritused**, kus tänatakse erinevaid päästeala vabatahtlikke seniste saavutuste eest ja tuuakse eeskujuks teistele.
- **spordivõistlused**, näiteks põnevad tuletõrjespordivõistlused, mida seni ei ole avalikkuses palju tutvustatud.
- **perepäevad, suuremad vabaõhuüritused**, millele saab pöörata meedias tähelepanu nii ürituse eel kui järgel.

Turvalisuse teema-aasta

Turvalisuse valdkonna erinevate osapoolte koostöös planeeritav ja elluviidav ning riiklikult prioriseeritud turvalisuse teema-aasta annab võimaluse intensiivse kommunikatsioonitegevusega mõjutada inimeste riskikäitumist, suurendada ohuteadlikkust ja enda rolli turvalise elukeskkonna loomisel, tagamisel. Üheks teema-aasta läbivaks jooneks oleks seniste pääste- ja politseivaldkonna vabatahtlike, aga ka Naabrivalve ja teiste kogukonna turvalisust tagavate kodanikualgatuste esiletõstmine, nende eeskujuks toomine ja laialdasem vabatahtliku tegevuse tutvustamine. Teema-aastal (sarnaselt lugemis-, metsa- või filmiaastale) korraldatakse erinevaid kampaaniaid, konkursse, võistlusi ja üritusi, mis aitavad valitud fookustele tähelepanu pöörata ja inimeste teadlikkust selle osas suurendada. Sellise suuremahulise kommunikatsiooniprojekti plussiks on ka valdkonnasiseste partnerite koostöövõrgustiku tihendamine, mis tagab edaspidigi ennetus- ja teavitustöö parema organiseerituse ja ühise planeerimise.

Teema-aasta sobiks ühildada vabariigi 95. aastapäevaga 2014. aastal. Nii tähtsustatakse riigi üht väga olulist valdkonda ja neid inimesi, kes sellel alal igapäevaselt tegutsevad. Kuna 2015. aastani kehtib ka Eesti turvalisuspoliitika põhidokument, on sellele eelnev aasta heaks aluseks uute sihtide seadmiseks ja arutelude pidamiseks.

6.3. Kommunikatsioon tugistruktuuridele

Tugistruktuuridele suunatud kommunikatsiooni eesmärk on hoogustada leidma päästeala ühendustega koostöövõimalusi ja kasutama efektiivselt vastastikuseid infokanaleid. Oluline on teavitada päästeala organisatsioonide tegevustest ja eesmärkidest tugistrukture ning vastupidi.

Peamised sõnumid on järgmised:

- Päästeala vabatahtlikud on oluline alustaja kogukonna turvalisuse tagamisel; nad on ka väärtuslik ressurss, keda kaasata laiemalt kodanikuühiskonna arendamisesse ja muutuste elluviimisesse.
- On palju ühiseid ja valdkondi (nt looduskaitse, ennetustöö, tuletõrjesport, noorsootöö, seltsiliikumine, maapiirkondade edendamine vms), mille alusel koostööd tihendada.
- Vastastiku koostöö rikastab mõlemat osapoolt ning loob aluse tihendama võrgustiku loomiseks.

Teadlikkuse suurendamine ja osapoolte koostöö tihendamine

Kuna praegused päästeala ühendused ei ole kursis ega tee tihedat koostööd paljude tugistruktuuri partneritega ning teisalt ei kaasa turvalisuse-, keskkonna- ja kogukonna arendamisega seotud organisatsioonid päästeala ühendusi, tuleks mõlemasuunalist teavitustööd edendada. Olulist rolli selles mängib nii juhtorgan, kohalik omavalitsus kui ka päästeala vabaühenduste suurim katusorganisatsioon Päästeliit. Koostöö tihendamise ja infohaldamise parendamiseks on alljärgnevalt välja toodud valik kommunikatsioonilaseid tegevusi:

Regulaarsed kohtumised

Päästeala ühenduste ja tugistruktuuride koostöö tihendamiseks tuleks korraldada teatava regulaarsusega osapoolte kohtumisi. Üheks väljundiks on kindlasti Priitahtlike suvine foorum, kuhu on oluline kaasata erinevaid teisi ühendusi ja võimalikke koostööpartnereid. Teisalt aga on päästeala valdkond piirkonnaspetsiifiline ning infovahetus ja partnerluse edendamine võiks toimuda kohalikul tasandil. Selleks oleks sobilik kasutada näiteks Omavalitsusliitude ja Leader tegevusgruppide kohtumisi ja üritusi, kuhu kutsutakse piirkonna vabatahtlike organisatsioonide liikmeid ja teised võimalikud koostööpartnerid. Sellise kaasamise kaudu saab arendada laiapõhjalist koostööd, mis aitab tugevdada nii päästeorganisatsioonide võimekust (kaasata uusi liikmeid, olla projektipartner ja saada rahastusalas infot jms) kui suurendada vabatahtlike rolli olulisust ja tegevuse eemärke kogukonnas.

Kahesuunaline teavitus

Kuna praegused päästeala ühendused on üldiselt väikesed ja neil puudub võimekus, et ise tugistruktuuride kohta infot hankida, tuleb jõulisemalt infoedastaja roll võtta just katusorganisatsioonil Päästeliidul. See tähendab, et lisaks katusorganisatsiooni tegevuse tutvustamine potentsiaalsetele uutele päästeala ühendustele, on tarvilik tõhustada infovahetust ja koostööd ka sobilike tugistruktuuridega. Sel viisil saab katusorganisatsioon jagada teavet edasi otse oma liikmetele, kasutades selleks siis uudiskirja, infolist, kesket veebiportaali, kohtumisi vms. Eelkõige on vajalik teavitada liikmeid võimalike koostööprojektide ning rahastus- ja koolituselase info osas, kuid ka laiemalt vabatahtlikkuse ja piirkonna arendamisega seotud teemadel.

Kuna paljude tugistruktuuride tegevusest puudub praegu ülevaade nii katusorganisatsioonil kui päästeala ühendustel, on vajalik, et need omakorda jagaksid infot enda tegevusest ja teenustest.

Vabatahtlikkuse mess

Üldine organiseeritud vabatahtliku tegevuse kommunikatsioonistrateegia (2012) teeb üheks soovitusel, kuidas kokku tuua olemasolevaid ja potentsiaalseid vabatahtlikke, vabaühendusi ja vabatahtlikkuse toetamisest huvitatud ettevõtteid ning tugistrukture, on iga-aastane vabatahtlikkuse mess. See oleks suunatud ühelt poolt vabatahtliku töö võimaluste tutvustamisele ja vabatahtlike ning kaasavate organisatsioonide omavahel kokkuvõimisele, teiselt poolt ka ettevõtete ja vabaühenduste

otsese koostöö soodustamisele. Vabatahtliku tegevuse aasta 2011 raames toimunud vabatahtlike mess osutus edukaks ja selle korraldamise peaks muutma iga-aastaseks traditsiooniks. See on hea viis, kuidas tuua valdkonna juurde uusi huvilisi, võimaldada neil korraga tutvuda paljude erinevate panustamisvõimalustega, et leida endale sobiv. Mess võiks sisaldada ka vabaühendustele ja teistele kaasavatele organisatsioonidele suunatud töötubade osa, kus saab edasi anda paremaid värbamis- ja kaasamispraktikaid. Messi saab kasutada ka selleks, et kokku viia ettevõtteid ja vabaühendusi, kes on huvitatud pikemaajalisest koostööst. Messi korraldustoimkonda peaksid kuuluma erinevate tugistruktuuride esindajad. Eestvedav roll peaks olema kas ühel konkreetsel organisatsioonil või oleks selle korraldamiseks tehtud kokkulepped, et omavahel peakorraldaja rolli aastate lõikes jagada/vahetada.

Samuti tuleks toetada samalaadsete kohalike messide korraldamist Eesti teistes piirkondades. Siin saavad aktiivse rolli võtta Vabatahtliku Tegevuse Arenduskeskus ja maakondlikud vabatahtlike keskused, koostöös MAKidega.

Üle Eesti korraldatakse aktiivselt ka mitmeid teisi piirkondlikke ja erialaseid konverentse: arengu-, visiooni-, juhtimiskonverentsid jne. Siin peitub koostöökoht, et integreerida nende konverentside kavva ka vabatahtlikkust ja kaasamist puudutavad teemad, võimaldada vabaühendustel panustamis- ja koostöövõimalusi tutvustada ning kommunikeerida ka ettevõtetele ja nende juhtidele vabatahtlikkuse soodustamise võimalusi.

Messi(de)l ning konverentsidel osalemiseks, infomaterjalide kujundamiseks ja tootmiseks, vajavad mitmed vabaühendused kindlasti ka tuge. Üks viis seda pakkuda oleks KÜSKi kaudu, kes saab selleks välja arendada eraldi meetme. Messi enda korraldamise rahastus saab tulla kas läbi Siseministeeriumi või KÜSKi, kaaluda tasuks ka erasektori rahalise toe kaasamist, pakkudes sel moel ka vabatahtlikku tööd toetavatele ettevõtetele võimalust oma toetust ja väärtusi näidata.

Kindlasti on oluline sellistesse algatustesse kaasata ka päästeala vabatahtlikke, kes seni ei ole ennast nii üheselt teiste vabatahtlikkuse valdkondadega seostanud.

Meetmed vabaühenduste kaasamisvõimekuse tõstmiseks

Oluline on toetada vabaühenduste kaasamisoskuste arengut. Sõnum tugistruktuuridele on siinkohal see, et nad arvestaks vabaühendustele ja vabatahtlikke kaasavatele ühendustele teenuseid ja meetmete välja töötades sihtrühmaks ka päästevaldkonna ühendused ja nende liikmed. Sellesisulise kommunikatsiooni edastaja rollis on eelkõige juhtorgan ja katusorganisatsioon.

Vabaühendustel on vabatahtlike kaasamisest palju võita. Kahjuks täna kas ei osata näha või ei teata, kuidas seda kõige efektiivsemalt teha. Vabaühendustel ei ole võimalik motiveerida vabatahtlikke rahaliste vahenditega, seda olulisem on olla asjatundlik inimeste kaasamisel, motiveerimisel ja tunnustamisel.

Vabaühendused vajavad koolitust ja professionaalset tuge, et kujundada endale vabatahtlike kaasamise strateegia ning siis ka asjatundlikult seda praktikas rakendada õppida. Vabaühenduste võimekuse tõstmiseks on vaja viia selleks vajalikud oskused ja teadmised nendeni. Selleks rakendab näiteks 2012. aastal KÜSK juba meetet, mis aitab vabaühendustel vabatahtlikke kaasata. Selliseid meetmeid tuleks kindlasti edaspidi ka jätkata.

6.4. Kommunikatsioon kohalikele tööandjatele

Tööandjal on vabatahtliku tegevuse arenemises oluline roll. Kuivõrd inimesed veedavad reeglina enamuse oma päevast tööd tehes, mõjutab ettevõtte/asutuse kultuur ja olemasolev/puuduv vabatahtliku tegevuse strateegia potentsiaalsete vabatahtlike tekkimist ühiskonnas. Päästeala spetsiifikat arvestades on äärmiselt oluline, et tööandjad mõistaksid ja soodustaksid töötaja osalemist päästealal vabatahtlikena.

Oluline on tööandjatele näidata vabatahtlikus tegevus peituvaid võimalusi piirkonna ja ettevõtluskeskkonna turvalisuse tagamisel; meeskonna oskuste arendamise; ettevõttesisese ühtsustunde loomise ja ettevõtte maine parendamisele. Suurendama tööandjate teadlikkust päästeala valdkonnast laiemalt, et innustada neid endid vabatahtlikuna panustama ja olema mõne ühingu, seltsi eestvedaja. Selline tegevus tõstab tööandja usaldusväärset, mainet ning annab hea võimaluse kogukonnaga tihedamaid suhteid luua.

Kõneisiku roll ja kogemuste jagamine

Kuna paljud tööandjad ja juhid on ise potentsiaalsed või praegused vabatahtlikud, on neile suunatud ka eelpool nimetatud kommunikatsioonitegevused. Tööandjad kui kogukonnas tuntud inimesed, saavad täita **kõneisiku rolli** ning olla eeskujuks teistele. Praegused vabatahtlikkusega tegelevad ettevõtjad on parimaks innustajaks uutele liitujatele. Ühelt poolt saavad nad jagada isiklike kogemusi vabatahtlikena, teisalt aga tunnustada avalikult oma töötajad, kes vabatahtlikkusega tegelevad. Kogemuste jagamiseks on sobilikud näiteks piirkonna ettevõtete juba toimivad **võrgustikud, kohtumised, seminarid**. Teisalt näitavad uuringud (Praxis, 2012), et ettevõtted teevad Eestis vähe koostööd, olgu siis valdkonna- või piirkonnapõhiselt. Seetõttu ei pruugi erinevates piirkondades olla väljakujunenud ettevõtete regulaarsed kohtumised ja võrgustikud. Kuna turvaline elukeskkond on kõigi ettevõtete prioriteet, saavad sellel alusel kokku kutsutud võrgustikud tihendada ka ärilist, keskkonnakaitselist jms koostööd.

Tööandjad, kellel on üldiselt head oskused meediasuhtluses, saavad meedia vahendusel avalikkusele tuua vabatahtlike edulugusid ja aspekte, mil moel on nende organisatsioon kogukonna turvalisusesse panustanud.

On aga piirkondi, kus need ettevõtlikud inimesed ja ettevõtted, kes pääste teemal innustavat rolli võiksid kanda puuduvad. Seega on äärmiselt oluline avalikul sektori esindajatel endil, nii riiklikul kui kohalikul tasandil, olla eestkõnelejaks, dialoogipartneriks ja aidata kaasa ettevõtete ja vabaühenduste koostööle. Lisaks kommunikatiivsetele lahendustele, on vajalik ka analüüsida ja diskussiooni algatada ettevõtjatega, mõistmaks, millised ootused on neil vabaühendustega koostöö tihendamiseks ning millised on olnud senised takistused.

TABEL 4. ETTEVÖTETE TÖÖTAJATE VABATAHTLIKU TEGEVUSE TASEMED

Iseseisev vabatahtlik tegevus	Toetatud vabatahtlik tegevus	Tööandja sponsoreeritud vabatahtlik tegevus	Tööandja kavandatud vabatahtlik tegevus	Äritegevusse integreeritud vabatahtlik tegevus
- Töötajad teevad kogukonnas enda valitud vabatahtlikku tööd oma isiklikust ajast - Puudub ettevõtte ametlik tunnustus - Puudub seos ettevõtte äriliste eesmärkidega - Ettevõtte ei toeta töötajate vabatahtlikku tegevust	- Töötajad teevad kogukonnas enda valitud vabatahtlikku tööd oma isiklikust ajast - Ettevõtte tunnustab vabatahtlikku tegevust auhindadega või kommunikatsioonis - Ettevõtte võib võimaldada vabatahtlikuks tööks vahendeid ja raha - Ettevõtte võib võimaldada vabatahtlikuks tööks tasustatud tööaega - Puudub otsene seos ettevõtte äriliste eesmärkidega	- Töötajad teevad kogukonnas vabatahtlikku tööd valdkondades, mis toetavad ettevõtte mainet - Töötajad teevad vabatahtlikku tööd esindades ettevõtet - Ettevõtte pakub vabatahtlikuks tööks raha, vahendeid ja tasustatud tööaega ning innustab töötajaid vabatahtlikuna tegutsema - Ettevõtte võib töötajatele välja pakkuda vabatahtliku tegevuse võimalusi - Ettevõtte tunnustab vabatahtlikku tegevust auhindadega ja kommunikatsioonis - Vabatahtlikul tegevusel esineb tihti kaudne seos ettevõtte äriliste eesmärkidega	- Töötajad teevad vabatahtlikku tööd ettevõtte väljatöötatud projektides, mis toetavad ettevõtte mainet või ärilisi eesmärke - Ettevõttes on vabatahtliku tegevuse programmi juht (võib töötada osalise ajaga) - Ettevõttel võib olla vabatahtliku tegevuse poliitika - Ettevõtte võib määrata vabatahtliku tegevuse koordinaatorid - Töötajatest vabatahtlikke tunnustatakse ja neid võidakse auhinnata - Vabatahtlik tegevus võib toimuda töötaja isiklikust ajast või tasustatud tööajast - Tavaliselt ei kajastata vabatahtlikku tööd ettevõtte jõudluse hindamisel - Vabatahtliku töö üle võidakse pidada arvestust - Ettevõtte juht võib teha vabatahtlikku tööd	- Ettevõtte on loonud töötajate vabatahtlikule tegevusele strateegilise raamistiku, mis toetab ettevõtte ärilisi eesmärke - Töötajate vabatahtliku tegevuse juhtimiseks on ametisse määratud professionaal (tihti täisajaga), kes juhib vabatahtliku tegevuse koordinaatorite meeskonda - Ettevõttel on vabatahtliku tegevuse poliitika - Vabatahtlik tegevus on osaks ettevõtte jõudluse eesmärkidest ja hindamisest - Valitud vabatahtlikud tegevused pakuvad võimalusi ettevõtte töötajate oskuste ja kompetentside kasvatamiseks - Töötajatest vabatahtlikke auhinnatakse ja tunnustatakse - Vabatahtlik tegevus võib toimuda töötaja isiklikust ajast või ettevõtte tasutud tööajast - Vabatahtlik tegevus on osaks ettevõtte kultuurist - Vabatahtliku tegevuse üle peetakse arvestust ja seda kommenteeritakse - Ettevõtte juht teeb vabatahtlikku tööd

Allikas: Elaine Cohen, CSR for HR, Greenleaf Publishing Ltd., 2010. Tõlge Vabatahtliku Tegevuse Arenduskeskus

Ettevõtete ja vabaühenduste koostöö soodustamine

Üheks võimaluseks, kuidas tugevdada praeguste vabaühenduste võimekust, on koostöö mõne piirkonna ettevõttega. Ettevõtte valdkonna spetsiifikast lähtudes ei saa kõik äriühingud lubada oma töötajate panustamist päästetöödel, kuid samas saavad nad olla ühinguks muul viisil toeks. Kindlasti on rahaline toetus üks moodus ühinguks toetada, eriti kui vabatahtlik komando asub ettevõtte lähipiirkonnas. Aga ettevõtted saavad soodustada oma töötajatel aidata päästeala vabaühendusi ka oma professionaalsete oskustega: projektikirjutamine, raamatupidamine, tehniliste- ja ehitusalaste tööde tegemine, IT-valdkonna tööd jne. Tabelis 4 on välja toodud viis tegevuste taset ettevõtete töötajatele, kuidas vabatahtlikuna tegutseda.

Ettevõtete juhtkondadele on seega väljakutseks ühildada vabatahtlikkuse soodustamine oma tegevusstrateegiasse. Et ettevõtted teaksid, kuidas seda teha, saavad abiks olla erinevad tugistruktuurid: Vabatahtliku Tegevuse Arenduskeskus; vabaühendused ja katusorganisatsioonid, kes tutvustavad vabatahtliku tegevust ja viivad läbi koolitusi (nt EMSL, PARE). Samuti saavad osapooli kokku viia ja koostöösoovitusi teha maakondlike arenduskeskuste konsultandid; Leader programmi tegevusgrupid jt tugistruktuurid.

Pilootprojekt

Erinevate osapoolte (ettevõtete, päästeala ühenduste ja kohalike omavalitsuste) kokkuviiimisel ja koostöösuhetel loomisel peaksid abiks olema kohalikud omavalitsused ja piirkondlikud päästekomitööd koostöös kohalike ettevõtete ja Päästeliiduga. Kuna sellist mitmepoolset koostööd ei ole seni süsteemselt korraldatud, võiks esmalt läbi viia **pilootprojekti**, millega kaardistatakse piirkonniti ettevõtete ja päästeala ühenduste võimalikud koostöökohad ja luuakse koostöösuhetend nende vahel. Projekti tulemusel tekiks igale paikkonnale vabatahtlikule päästeala ühendusele n.ö vader või mentor ettevõtte (või mitme) näol, kes aitab ühenduse võimekust suurendada, üritusi või koolitusi korraldada, meediasuhtlust edendada, kes võimalusel soodustaks ka oma töötajate päästekoolitusel ja päästetöödel osalemist. Nii kaasatakse ettevõtted realselt paikkonnale elukeskkonna turvalisuse loomisesse.

Pilootprojekti tegevusi ja tulemusi tuleks tutvustada nii kogukonnale kui ka teistele ettevõtjatele, poliitikakujundajatele. Selleks on sobilikud erinevad konverentsid, töötoad, seminarid, kus pilootprojekti osalejad saavad oma kogemusi edasi anda. Eduka projekti puhul tuleks tutvustada seda ka väljaspool Eestit (nt Lätis, Leedus, Soomes), rõhutades seeläbi kohaliku võimu, erasektori ja vabasektori head ühistööd.

Kuna projekt hõlmab nii vabasektori võimekuse suurendamist, kogukonnateenuste arendamist, sotsiaalse ettevõtluse soodustamist, piirkonna turvalisuse tagamist, maaelu arendamist, sektoritevahelist koostööd, on võimalusi rahastuse taotlemiseks väga erinevatest fondidest (nt Euroopa Majanduspiirkonna toetused, PRIA; laiendades pilootprojekti piiriülevalt Läti või Venemaaga, on samuti erinevaid fonde tegevuste toetamiseks).

Eduka pilootprojekti näitel võiks kohalike omavalitsuste ja Siseministeeriumi, Päästeametite initsiatiivil vabaühenduste ja ettevõtete koostöösuhetid püsivalt arendada ja võrgustikku laiendada. Sel viisil saavad edulood ja head praktikad levida ka laiemalt ning liigatakse kogukonna ühise, erinevate osapooli hõlmava turvalisuse tagamise suunas.

Õppereisid

Praegused vabatahtlikud on toonud intervjuudes välja soovi tutvuda teiste riikide näitel, kuidas seal on päästeala vabatahtlike süsteem ülesehitatud ja mil moel kogukond panustab turvalisuse loomisesse. Kuna

piirkonna ettevõtted ja kohalikud omavalitsused on oluliseks partneriks vabaühendustele juba praegu, võiks selliseid õppereise korraldada koos tööandjatega, et saadud teadmisi ka ühiselt oma piirkonnas rakendada. Õppereise võib korralda nii pilootprojekti raames kui ka eraldi.

Tunnustamine

Tunnustuse avaldamine on vajalik kahesuunaliselt: ühelt poolt peaksid ettevõtted töötama välja tunnustussüsteemi oma töötajatele, kes vabatahtlikuna tegutsevad; teisalt vajavad ka tööandjad tunnustamist oma organisatsioonis vabatahtliku tegevuse soodustamise eest.

Tööandjaid võiks senisest enam esitada juba olemasolevate tunnustuste kandidaatideks (nt aasta vaabatahtlik), aga miks mitte arendada välja ka tunnustussüsteem eraldi äriettevõtetele ja avaliku sektori asutustele, kes päästealale kaasa aitavad.

Intervjuudest tulid esile tööandjate ja vabatahtlike vahelised lahkkelid, kuna tihti ei soosi tööandjad vabatahtlikku tegevust. Samas töid vabatahtlikud selle lahendamiseks välja just riigipoolsete abinõude rakendamise: luua meetmed, mis soodustaksid ettevõtjatel oma töötajaid lubama päästetöödele. Seega tuleks lisaks tunnustamisele, töötada välja raamistik, mis tingimustel oodatakse kohalike ettevõtjate panust päästeteenuse tagamisel.

6.5. Kommunikatsioon meediale

Ajakirjanikud, toimetajad, peatoimetajad jt on strateegia kontekstis sidusrühmaks, kelle abiks edastatakse päästeala vabatahtlikkuse sõnumeid laiemale avalikkusele. Nagu eelpool välja toodud, omab meedia suurt tähtsust hoiakute, arusaamade kujunemisel, seega tuleb kõigil sihtrühmadel teadlikult kasutada seda ressursi päästeala vabatahtlikkuse kuvandi hoidmisel, parendamisel.

Valdkonnasiseste partnerite poolt on oluline omavahelist kommunikatsiooni koordineerida nii, et nad edastaksid meediale ühtseid ja selgeid sõnumeid. Meediasuhtluses ollakse avatud ja edastatakse argumenteeritud kommentaare. Erinevad osapooled, nii ühendused, riiklikud institutsioonid kui ka tugistruktuurid ja kohalikud omavalitsused peavad senisest enam proaktiivselt ja sagedamini ise meediaga suhtlema. See tähendab teemade tõstatamist, ajakirjanikele taustainfo jagamist ja nende kaasamist (üritustele, õppustele jm) ning neile eraldi pressürituste korraldamist. Tarvilik on leppida kokku, mis teemadel üks või teine osapool infot jagab ja kes on kõneisikud. Info peab olema ajakirjanikule hõlpsalt kättesaadav.

Meediaga tihedama suhtluse loomisel on tarvilik teada saateid, kanaleid, mis sobiksid enam päästeala vabatahtlikkuse teemat kajastama. Ajakirjanike leidmiseks on hea monitoorida juba sel teemal ilmunud kajastusi ja panna kokku ajakirjanike nimekiri, kellele operatiivset infot vahendada, saata uudiskirja ning vajadusel ka olulisemate teemade/arengute lahtirääkimiseks kohtumisi korraldada.

Parendamaks just vabaühenduste võimekust oma tegevustest siht- ja sidusrühmade ning meedia teavitamiseks, tuleb tõsta nende kommunikatsioonivõimekust või aidata leida ühenduste juurde vabatahtlikke, kes oskavad kommunikatsioonitegevusi koordineerida.

Alljärgnevalt on välja toodud, mil viisil võiks meediaga koostööd tihendada.

Koostöö üleriigiliste kanalitega

Päästevaldkond saab meedias kahjuks enam tähelepanu õnnetuste ja negatiivsete uudiste näol. See on paratamatu ning uudiskünnist ületavad ka edaspidi probleemsed teemad. Tasakaalustamiseks kajastuste

tonaalsust ongi tarvilik esile tuua vabatahtlike igapäevaseid saavutusi, inimeste põnevaid lugusid, nende panust kogukonnas ja seda ka laiemalt kui vaid päästetööd. Inimesed, kes leiavad aega ja tahtmist vabatahtlikuna tegutseda, on eeskujuks teistele ja kannavad edasi kodanikuühiskonna väärtusi. Et need lood ka sagedamini laiemal avalikkusel jõuaksid, tuleb eelkõige need ajakirjanikele huvipakkuvaks teha.

Tavapärase meediasuhtluse kõrval, nagu pressiteade, pressikonverents, päringutele vastamine jm, tuleks leida viise, kuidas kaasata ajakirjanikke enam ka sündmustest ja üritustest osa võtma. Sel viisil saab ajakirjanik süvitsi teemaga tutvuda, erinevate osapooltega vestelda ning näha, kui mitmetahuline on pääste valdkond.

Praxise (2009) uuringust selgus, et vabatahtlikuna seni mitteosalenud saavad vabatahtlike tegevuse kohta informatsiooni kõige enam televisiooni ja ajalehtede kaudu. Üheks potentsiaalseks partneriks telekanalite osas on ETV, sh ka piirkondlikud reporterid. Kuna päästeala vabatahtlike teema hõlmab endas niipalju erinevaid tahke ja valdkondi, on oluline osata ajakirjanikele need kõik ka esile tuua. Leides ja tuues esile ühiskonnata vabatahtliku tegevuse ja noorsootöö; maaelu; spordi; aktiivse vananemise; turvalisuse, tööturu; hariduse; regionaalpoliitika; keskkonnakaitse vms teemaga, on hõlpsam ka meediale vabatahtlike rolli ühiskonnas tutvustada. Sobilikud on nii meelelahutus- kui haridus- ja elusaated. Kui valdkonnas on toimumas reformid, on tarvilik ka avalik diskussioon päästeala vabatahtlike vajalikkuse, olulisuse, eesmärkide üle - mistõttu on vajalik temaatika tõstatamine ka poliitika- ja diskussioonisaadetes.

Uudismeediaga suhtlusel on oluline osapoolte vahel sõnumite kooskõlastamine ja jõulisemalt vabatahtlike endi seast kõneisikute esile toomine. Oluline on leida kõneisikud, kes on valmis sel teemal alati sõna võtma ja olema eestkõnelejateks. Vabatahtlikkuse kõneisikuid võib olla mitmeid, kes avavad päästeala vabatahtlikkusest erinevate nurkade alt ning kõnetavad erinevaid sihtrühmi. Meedia teab ja tunnustab neid ekspertidena ja kasutab kommentaaride võtmiseks. Kõneisikud võtavad aktiivselt sõna, seostades vabatahtlikkuse hetkel aktuaalsete teemadega.

Praktikat, kus päästeuudiste juures märgitakse ära ka vabatahtlike panus, on samuti oluline jätkata. Nii kinnistatakse kuvandit vabatahtlike kaasatusest ja päästevõimekusest ning nende ja kutselise päästjate tihedast koostööst.

Kommunikatsioon kohalikul tasandil

Senine meediamonitooring näitab, et nii päästeala kui üldine vabatahtlikkuse teema on aktiivsemalt kajastust leidnud just kohalikul tasandil (valla-, linna-, maakonnalehed; raadio; portaaliid jm). Kindlasti tuleks jätkata kohaliku meedia teavitamist piirkonna päästeala vabatahtlike tegevustest, plaanidest, murekohtadest ja kaasatagemise võimalustest ning koostööalgatustest. Järjepidevuse tagamiseks, oleks sobilik planeerida vabaühenduste ja Päästeameti piirkondliku keskusega koostöös, kuidas ja kes kohaliku tasandi meediat kaasab. Näiteks võiks kohalikes kanalites olla päästevaldkonna püsirubriik, kus kajastatakse kutseliste ja vabatahtlike panust, koostööd, ühiseid üritusi ja saavutusi.

Kohalikul tasandil on oluliseks partneriks ka kodanikuajakirjanduse tegijad, erinevate seltside, liikumiste eestvedajad, kelle infokanalite kaudu saab jagada teavet ja seeläbi jõuda meediasse. Sageli kasutavad ka üleriigilised kanalid kohalike kanalite uudiseid, lugusid, mistõttu on kohalik kanal omakorda allikaks üleriigilise meediale. Heaks näiteks on Delfi portaal, kus rubriigis „Elu Eestis“ juba kajastatakse kohaliku tasandi uudiseid.

Sisu tootjad saavad olla eelkõige päästeala ühendused ja nende koostööpartnerid (kohalik omavalitsus, teised kohaliku tasandi avaliku sektori partnerid, ettevõtted, kodanikuühiskonna tugistruktuurid, teised vabaühendused, haridusasutused), aga ka Päästeameti piirkondlik keskus ja Päästeliit.

Meediaga ühistöös eriprojektide ja kampaaniate korraldamine

Meedia on oluliseks partneriks ka erinevate kampaaniate ja eriprojektide osas. Nagu eelpool nimetatud, võiks meedias aktiivselt paaril korral aastal fokuseeritumalt päästeala vabatahtlikele tähelepanu juhtida. Suvised metsapõlengute ajal ning sügistalvisel külteperioodi alguses tuleks intensiivselt kasutada meediat nii tasuliste kampaaniate kui ka suhtekorralduslike vahenditega. Asjakohased on erilehed suuremate päevalehtede vahel; spetsiaalselt vabatahtlike päästjate eluolu tutvustavad saated nii teles kui raadios.

Üheks päästeala vabatahtlike keskseks sündmuseks on suvine Priitahtlike Pritsimeeste foorum – sellest võiks kujuneda sündmus, mida nii kohalikud kui üleriigilised meediakanalid vahendavad.

Lisaks kampaaniatele on soovitatav kanalitega koostöö püsirubriikide osas: jätkata Kuku raadios „Pääste-minutid“ saadet, luua suuremate päevalehtede nädalalõpu lisade juurde pääste valdkonna rubriigid.

Vabatahtlike päästjate elulugude ja tegevuse jäädvustamisel ning tutvustamisel võib koostööd teha ka ajakirjandus- ja filmitudengitega, kes portreteriks valdkonna põnevaid isikuid, avaks nende elufilosoofiat. Väljundina saab materjale kasutada nii sotsiaalmeedias, filmifestivalidel kui haridusprogrammides.

Meediakanalitega ühistöös saab välja töötada erinevaid konkursse, sotsiaalkampaaniaid, saatesarju, tutvustusklippe, mis kannaks eesmärki tuua päästjate tegevus rahvale lähemale ning suurendaks seeläbi ka valdkonnas tegijate arvu.

6.6. Kommunikatsioon valdkonna partneritele

Partneritevahelise kommunikatsiooni eesmärk on hoogustada valdkonnasiseseid osapooli senisest enam omavahel koostööd tegema mh **süsteemselt planeerima kommunikatsioonitegevusi**, neid rakendama ja hindama. Kuna valdkonnasisesed partnerid on ka olulised strateegia rakendajad, on nendele suunatud tegevussoovitused kirjeldatud iga siht- ja sidusrühm kommunikatsiooni peatükis. Käesolevaga luuakse pigem raamistik, kuidas saavutada valdkonnasiseste partnerite tihedam koostöö ja ühtne kommunikatsiooni planeerimine ja rakendamine.

Kommunikatsioonistrateegia tutvustamine

Loomaks alust, et kõik peamised osapooled mõistavad vabatahtliku tegevuse prioriteete ja kommunikatsiooni eesmarke ühtselt, on vajalik käesoleva strateegia võimalikult **laiaulatuslik levi** põhiliste osapoolte seas. Esimeseks väljundiks on strateegia **esitlusüritus**, kus osapooled saavad arutelda soovitude üle ning luua omavahelisi kontakte. Põhilistele partneritele edastatakse dokumente ka e-kirja teel ning vajadusel teha strateegia **kättesaadavaks paberkandjal** (nt erialaraamatukogudes). Strateegia olulise levikanalina tuleb kasutada ka Siseministeeriumi, Päästeameti, Päästeliidu, aga ka kohalike omavalitsuste jt osapoolte **veebilehekülgi** ning tutvustada dokumenti erinevatel siseturvalisuse valdkonnaga seotud **seminaridel, konverentsidel**. Lisaks strateegia tutvustamisele, peab juhtorgan tagama strateegia tegevuskava ellurakendamise ja selleks vajalike koordineerivate ülesannete täitmise.

Regulaarsete kohtumiste korraldamine

Valdkonnakonna põhipartnerite vahel tuleb luua süsteem **regulaarsete koosolekute** korraldamiseks. Kuna kommunikatsioonikorraldus toetab valdkonna sisuliste eesmarke täitmist, on tarvilik lähtuda koosolekute planeerimisel reaalsest vajadusest. Koosolekud on hea juhtimisvahend ja kommunikatsiooni- kanal sisuliste **arenguvajaduste kaardistamiseks** ja jooksvate küsimuste lahendamiseks. Vabatahtlike

tegevusvõimekuse suurendamise aspektist on oluline, et nad oleksid **kaasatud** oma piirkonna arengute planeerimise juures ning neile oleks koosolekute eesmärgid selged.

Arengu- ja koostöökoosolekute regulaarsus ja osapooled sõltuvad paljuski piirkonnast ja vabatahtlike arvust, tegevuse intensiivsusest. Kui Vabatahtlike foorum on aastas korra toimuv arutelukoht, kus üle Eesti erinevad osapooled kokku saavad, siis näiteks maakonna või piirkonna (Lääne, Ida, Lõuna, Põhja) tasandil tuleks osapoolte regulaarseid kohtumisi korraldada sagedamini. Olulist rolli arengu- aga ka tagasisideseminaride/koosolekute korraldamisel kannavad Päästeameti piirkondlike keskuste ametnikud, nt uued vabatahtlike koordinaatorid. Kui kohaliku omavalitsuse ja keskkomando (lähima komandoga), operatiivjuhtidega käib vabatahtlikel igapäevane suhtlus, siis partneritevaheliste kohtumiste eesmärk on just arenguvajaduste kaardistamine, positiivsete praktikate jagamine, poliitikakujundamise protsessis osalemine.

Partnerite kaasamine

Lisaks partnerite regulaarsetele kohtumistele, on eri osapoolte kaasamine äärmiselt oluline valdkonna pikemaajaliste visioonide, strateegiate, aga ka suuremate muutuste planeerimise eel. Siinjuures on oluline märkida, et kaasatavate ring võib olla ka palju laiem kui seda on vaid antud kontekstis nimetatud valdkonnasisesed põhipartnerid.

Kaasamine otsuste tegemisse loob võimaluse vältida vigu ja saada paremaid tulemusi: saada põhjalikumalt infot tegelikust olukorrast, poolte eelistustest ning saavutada ka nende nõusolek, kellest sõltub otsuse ellurakendumise edukus. See aitab pikas perspektiivis säästa nii aega, raha kui ka tegijate närve. Kaasamisel loeb pigem kvaliteet, seda pole mõtet ette võtta „linnukese pärast“, kui tegelikult puuduvad selleks võimalused, oskused ja huvi. Viljakate koostöösuhte loomine eeldab usaldust ja kogemusi, need tekivad üksnes töö käigus. (EMSL, 2009).

Laiapõhjalised koostöökonverentsid

Hea näitena vabatahtliku valdkonna traditsioonilisest üritusest on aastas korra toimiv Vabatahtlike foorum, kus kohtuvad nii vabatahtlikud kui tippametnikud. Nagu eelpool nimetatud, tuleb seda kesket üritust kindlasti säilitada ja edasi arendada. Lisaks selle on vajalik vabatahtlike teema tõstatada ka teiste valdkonnasiseste partnerite konverentsidel, seminaridel. Näiteks kohalike omavalitsuste või sisejulgeoleku valdkonna tippspetsialistide konverentsidel, **rahvusvahelistel konverentsidel**. Avaliku sektori esindajad on head **kõneisikud** positiivsete praktikate, kodanikuühenduste ja riigi koostöönäidete jagamisel. Kuna riik on siseturvalisuse valdkonnas seadnud prioriteediks päästeala vabatahtlike arvu suurendamise, peaksid ka valdkonna avaliku sektori institutsioonid tähtsustama teemat teiste oluliste prioriteetide kõrval ning tooma seda ka selgelt kommunikatsioonis esile.

Ühtne meilinamekiri

Tagamaks kiire ja avatud suhtlus on vajalik peamiste valdkonnasiseste osapoolte vahel ka ühte meilinamekiri. Selle vahendusel jagataks operatiivset infot organisatsioonide kommunikatsioonispetsialistide või vabatahtlike koordinaatorite vahel. Nii tagatakse **riiklikul tasandil infovoog**, kuhu kuuluks nii katusorganisatsioon (kes omakorda saab liikmetele teateid edastada) ja Päästeameti erinevate üksuste, ministeeriumi, politsei, aga ka kohalike omavalitsuste esindajad. Kanali kaudu saab jagada eelinfot planeeritavate ürituste, kampaaniate osas; leida partnerid ja teavitada olulisemate muutuste, kavandatavate tegevuste osas. Suhtlus sel viisil ei ole kindlasti igapäevane, kuid annab võimaluse olla partneritel informeeritud üle-eestilise võrgustiku abil ning olla kaasatud ka teiste algatustesse.

Kommunikatsioonialase kompetentsi suurendamine

Vabaühenduste endi kommunikatsioonivõimekuse suurendamise kõrval on oluline ka valdkonnasiste partnerite kommunikatsiooni- ja meediasuhtlusosalast kompetentsi suurendada. Eelkõige oleks vajalik koolitada teavitustöö koordinaatoreid ja avalikkuses esinevaid kõneisikuid (nt Siseministeeriumi ja Päästeameti erinevate tasandite ametnikud, aga ka Päästeliidu juhtivtöötajad). Koolitused võiksid keskenduda teoreetilistele aspektidele **sise-, välis- ja kriisikommunikatsioonist**, aga pakkuda kindlasti ka praktilisi töid just päästevaldkonna ja vabatahtliku tegevuse eripära arvestades. Kompetentsi suurendamine aitab osapooltel paremini planeerida ka käesoleva strateegia tegevuskava ellurakendamist ja tulemuste hindamist.

Juhtorgan roll oleks täiendada põhipartnerite (Siseministeerium, Päästeamet ja piirkondlikud keskused, komandod jt) **meediasuhtluse juhendeid** ka päästeala vabatahtliku teema osas. Juhend sisaldaks põhisõnumeid, kõneisikuid, peamiseid meediategevusi ja -kanaleid.

Päästeala vabatahtlike ühendustega kommunikatsioonisüsteemi ühtlustamine

Vabatahtlike ühenduste ja valdkonda koordineerivate organisatsioonide vahel on toimima hakanud maatriksjuhtimise mudeli. See on kahesuunaline juhtimismudel, kus horisontaalselt toimub suhtlus Päästeameti allüksustega (koordinaatorid, päästeosakondade juhid, operatiivkorrapidajad); vertikaalselt Päästeliiduga, aga ka kohalike omavalitsustega (vt joonist 3). Kuna struktuursed reformid on värsked, põhineb suhtlus väljakujunenud praktikatele ja isikute paremale äranägemisele, ega ole muutunud ühtselt arusaadavaks. Maatriksjuhtimine vajab (tavapärase hierarhilise mudeliga võrreldes) väga selget süsteemisest kommunikatsioonikorraldust. See tähendab, et tuleb defineerida erinevate suundade kommunikatsiooni eesmärgid ja üksuste vastutusalad (varustamine, planeerimine, operatiivtöö, probleemide lahendamine, esindamine, avalik suhtlus, nõustamine jms) ning teavitada sellest ka vabaühendusi. Eraldi väljakutsena on vabatahtliku ennetustöö ja päästetöö koordineerimise ühtlustamine Päästeametis. Hetkel on need suunad eraldiseisvad ning ennetustööga saadud kontaktid, eriti side noortega on kasutamata ressurss päästeala vabatahtlike värbamisel.

7. Kommunikatsioonistrateegia elluviimine

7.1. Strateegia rakendajad

Kommunikatsioonistrateegia elluviimine peab toimuma vabaühenduste, äri sektori, avaliku sektori ja kodanikualgatuse tugistruktuuride koostöös. Alljärgnevalt on ära toodud olulisemad kommunikatsiooni strateegia rakendajad, kellele on strateegias antud soovitusi ja suuniseid tegevuste rakendamiseks.

- Siseministeerium, strateegia juhtorgan
- Päästeamet ja piirkondlikud üksused
- Eesti Priitahtlik Päästeliit jt ühenduste liidud
- Päästeala ühendused ja vabatahtlikud
- Kohalikud omavalitsused ja omavalitsuste liidud
- Kodanikuühiskonna tugistruktuurid, sh teised vabaühendused, fondid, katusorganisatsioonid
- Ettevõtjad, nende katusorganisatsioonid ja erialaliidud
- Teised avaliku sektori asutused , nt Politsei- ja Piirivalveamet

7.2. Strateegia uuendamine

Käesoleva strateegia uuendamine peaks toimuma vähemalt kord aastas juhtorgani eestvedamisel ja koostöös kõikide osapooltega: vabaühenduste, tugistruktuuride, kommunikatsiooniekspertidega. Strateegia uuendamisel antakse hinnang tehtule, analüüsitakse hetkeolukorda ja tehakse strateegiasse vastavalt olukorrale muudatusi ja täiendusi. Koostöös strateegia uuendamine aitab hoida strateegiat dünaamilisena ning teadvustada kõikide osapoolte rolli strateegia elluviimisel.

7.3. Teavitustegevuse hindamise põhimõtted ja indikaatorid

Kommunikatsioonistrateegia elluviimise edukust mõõdetakse nii kvantitatiivselt kui ka kvalitatiivselt.

Kvantitatiivselt mõõdetav (numbriliselt näiteks aasta lõikes):

- Päästeala vabatahtlike arvu tõus;
- Vabatahtlikke kaasavate vabaühenduste arvu tõus (sh Päästeameti lepinguliste komandode);
- Ettevõtete ja avaliku sektori asutuste arvu kasv, kes kindlate kokkulepete alusel toetavad oma töötajate tegutsemist päästeala vabatahtlikena;
- Päästeala vabatahtlikkuse portaali külastatavus ja uudiskirja tellijate arv.
- Muude jagatud infomaterjalide arv/hulk.

Andmete kogumisel on sobilik kasutada olemasolevad või selleks loodavaid registreid, aruandeid vm andmebaase.

Kvalitatiivsed mõjuindikaatorid:

Kvalitatiivne hindamine	Selgitus
Meediakajastuste sagedus, temaatika ja tonaalsus päästeala vabatahtliku tegevuse käsitlemisel.	Meediamonitooringut tuleb teha järjepidevalt ja soovitatavalt koguda seda ka ühtsesse vabatahtliku tegevuse kohta infot jagavasse portaali. Monitooringu regulaarsed ülevaated aitavad osapooltel operatiivselt hinnata oma meediasuhtlust; kriisiolukorras korraldada kriisikommunikatsiooni. Vähemalt korra aastas tuleks teha meediakajastuste analüüs, võrrelda eelmise perioodiga jne. Hinnata ja kaardistada tuleks: päästeala vabatahtlikust tegevusest regulaarselt kirjutavaid ajakirjanikke (arv, väljaanne jne); meediakajastuste üldarvu; kajastuste tonaalsust (positiivsed, negatiivsed, neutraalsed); uudiste ja arvamused osakaalu, erinevate meediakanalite osakaalu; teemade ringi jm.
Sidusrühmade esindajate avalikkuses väljendatud hoiakud ja nende aktiivsus vabatahtlikus töös kaasalöömisel või selle toetamisel.	Analüüsida valdkonnasiseste partnerite ja olulisemate siht- ja sidusrühma esindajate sõnavõtte meedias, ühtlasi viia läbi iga-aastaseid fookusrühma intervjuusid, mõistmaks hoiakute muutust ja saamaks alusteavet strateegia uuendamisele.
Inimeste hinnang päästeala vabatahtlikule tegevusele – teadlikkus vabatahtlike tegevuse sisust, teadlikkus vabatahtlikuks hakkamise kohta; ühingute ja vabatahtlike usaldusväarsuse kohta jms; aga ka teadlikkus, mida inimesed ise saaksid turvalisuse loomiseks teha.	Inimeste hinnangute ja arusaamade analüüsimiseks oleks vajalik teha strateegiaperioodi lõpus üle-eestiline arvamusuuring või lülitada päästevaldkonna küsimused üldise vabatahtliku tegevuse kohta käiva küsitluse juurde. Ühtse metoodikaga regulaarsed uuringud annavad võimaluse saada võrreldavaid andmeid ning jälgida olukorra muutust ajas.
Toimunud suuremate ürituste, projektide ülevaade ja hinnang neile.	Olulisemad näitajad, mida mõõta või hinnata, on: suuremate ürituste külastatavus ja tagasiside; koostööprojektide arv ja hinnang teostatud kommunikatsioonitegevustele; ürituste regionaalne katvus. Ürituste ja projektide info peaks koonduma ühtsesse veebiportaali ning juhtpartneri ülesanne on koostöös osapooltega peamiste ürituste ja projektide ülevaate koostamine. Täpsemad indikaatorid kujunevad seega välja praktikas. Oluline, et tekiks järjepidevus vabatahtlike ja neile suunatud tegevuste hindamisel.

Kasutatud kirjandus

EKAK. (2002). Eesti kodanikuühiskonna arengu kontseptsioon.

EMSL. (2009). Kaasamise käsiraamat.

Gramberg, A., & Vutt, M. (2005). Vabatahtliku tegevuse väljakutsed Eestis. *Riigikogu Toimetised* 11 .

KODAR. (2009). Kodanikuühiskonna arengukava 2011-2014.

KODAR. (2011). Kodanikuühiskonna arengukava 2011-2014.

Lagerspetz, M. (2007). *Kodanikuühiskonna lühisõnastik*.

PRAXIS. (2011). Eesti ühiskonna integratsiooni monitooring ja valdkonna kaardistamine. SA Poliitikauuringute Keskuse Praxis.

PRAXIS. (2009). Vabatahtlikus tegevuses osalemine Eestis. SA Poliitikauuringute Keskus Praxis.

Praxis. (2012). Väikese ja keskmise suurusega ettevõtete arengusuundumused.

Siseministeerium. (29. 12 2011 b. a.). Pressiteade.

Siseministeerium. (2010). Päästeseaduse kommenteeritud väljaanne.

Siseministeerium. (2009). *Päästet abistava vabatahtliku tegevuse arendamise kontseptsioon*.

Siseministeerium. (2011). *Turvalisuspoliitika 2011: kokkuvõte "Turvalisuspoliitika põhisuundade aastani 2015" täitmisest*.

VAAK. (2012). Siseministeeriumi valitsemisala arengukava 2012-2015.

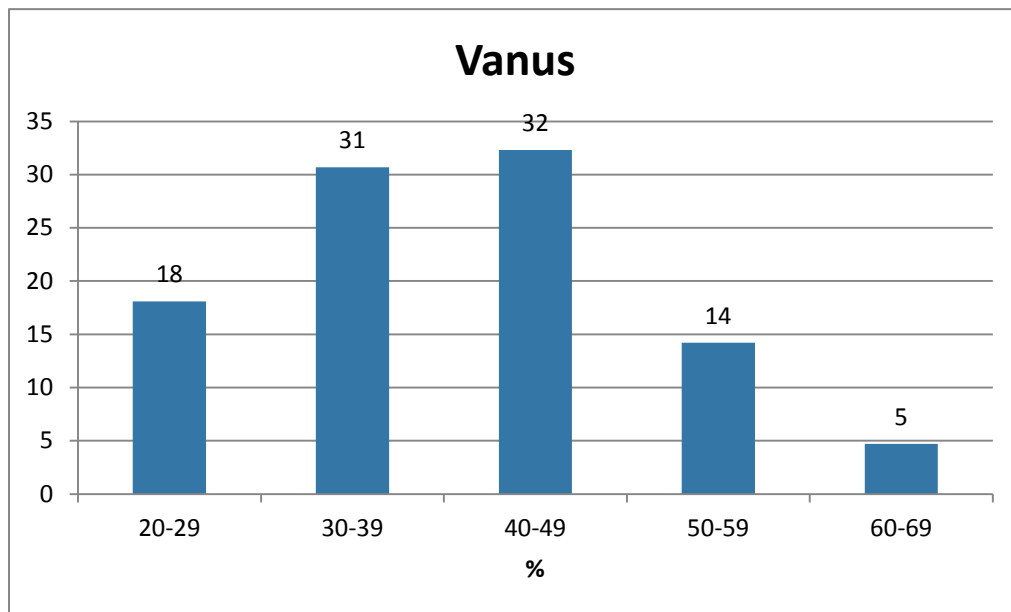
VTAK. (2007). Vabatahtliku Tegevuse Arengukava 2007-2010.

Perioodika

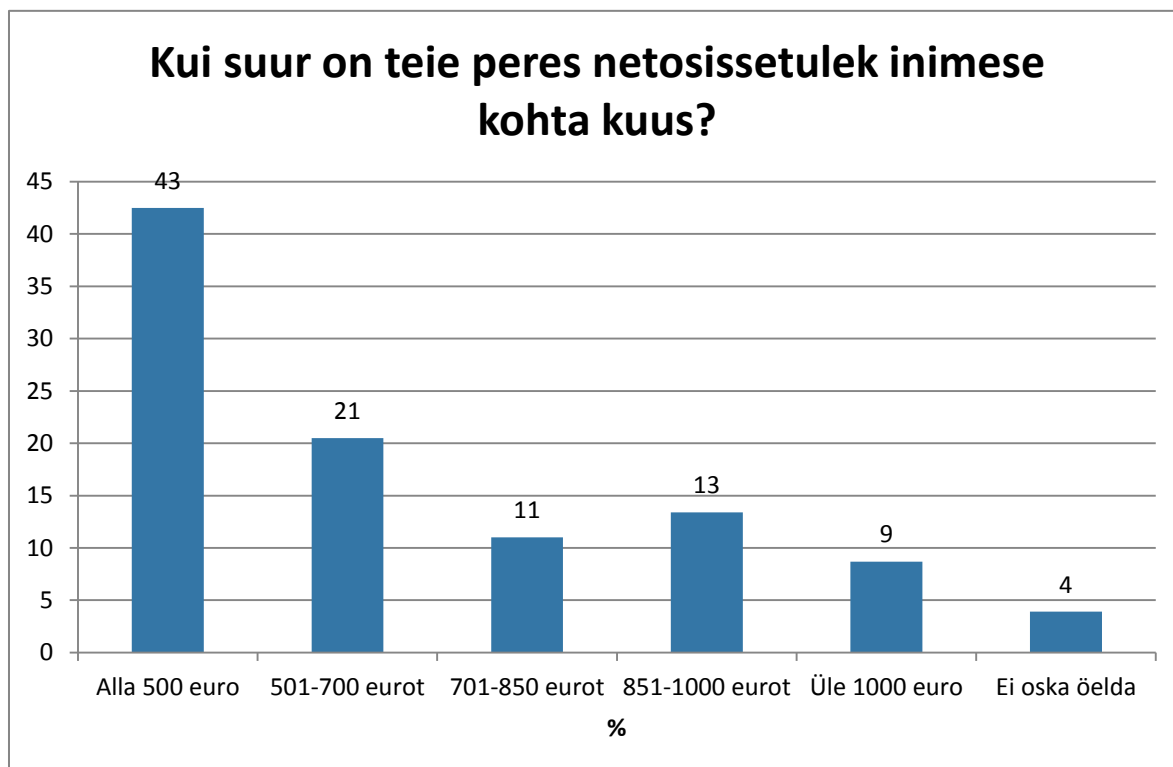
- Aktuaalne kaamera. (7. 12 2011. a.). Loksa linnavalituse ja riikliku komando ruumide küsimusest.
- Delfi. (13. 9 2011. a.). Koeru Päästekomandot ähvardab sulgemine. *Delfi* .
- Delfi. (7. 3 2012. a.). Kuidas elavad vabatahtlikud päästjad. *Delfi* .
- Delfi. (8. 9 2011. a.). Kutselised päästjad lõpetasid Avinurmes tegevuse. *Delfi* .
- Delfi. (3. 8 2011. a.). Päästeamet paneb 28 komandot kinni ja loodab vabatahtlikele. *Delfi* .
- Delfi. (26. 10 2011. a.). Valgamaa on mures Puka päästekomando võimaliku sulgemise pärast. *Delfi* .
- ERR. (5. 8 2011. a.). Amet lükkab ümber kuuldused päästekomandode sulgemisest. *ERR* .
- ERR. (23. 1 2012. a.). Päästeamet loodab komandode sulgemise järel vabatahtlikele. *ERR* .
- Harju ELu. (27. 1 2012. a.). Enda ja naabri majapidamist suudan kaitsta. *Harju Elu* .
- Kesknädal. (22. 2 2012. a.). Eesti elu maal: kolm P-d. *Kesknädal* .
- Postimees. (18. 8 2011. a.). 20 päästeautot seisab remondiootel, varud aga otsas. *Postimees* .
- Postimees. (12. 9 2011. a.). Alo Tammsalu arvamislugu. *Postimees* .
- Postimees. (22. 2 2012. a.). Ministeerium: vabatahtlike roll peab suurenema. *Postimees* .
- Postimees. (22. 1 2012. a.). Priitahtlikud päästjad: vabatahtlikku komandot ei saa sunniviisiliselt tekitada. *Postimees* .
- Postimees. (23. 2 2012. a.). Vaher: turvalisuspoliitika prioriteediks on ennetustöö. *Postimees* .
- Postimees. (27. 1 2012. a.). Vallavanemad pöördusid päästekomando kaitseks riigijuhtide poole. *Postimees* .
- Põhjarannik. (2. 10 2010. a.). Efektiivne riik maarahva kulul. *Põhjarannik* .
- Sakala. (14. 2 2012. a.). Erimeelsused vallaga jätsid pritsimehed tühja paagiga. *Sakala* .
- Tammsalu, A. (5. 8 2011. a.). (Reporter, Intervjueerija)
- Virumaa Teataja. (18. 8 2011. a.). Pritsimeestel napib raha päästesõidukite kasutamiseks.
- Õhtuleht. (3. 8 2011. a.). Päästeamet paneb 28 komandot kinni ja loodab vabatahtlikele pritsimeestele. *Õhtuleht* .
- Õhtuleht. (9. 2 2012. a.). Vallaga tülis vabatahtlikud pritsimehed põlengule ei sõida. *Õhtuleht* .

LISAD

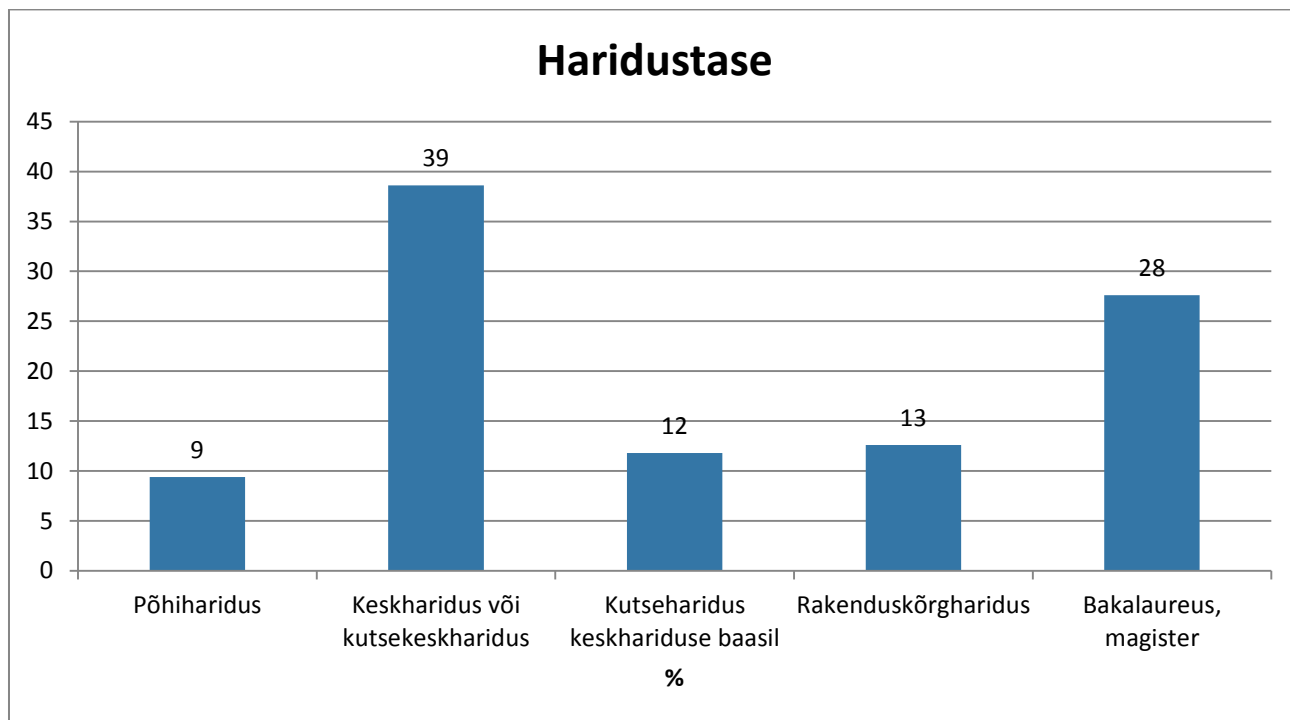
LISA 1. Päästeala vabatahtlike veebiküsitluse joonised

Joonis 5. Vanuseline jaotus

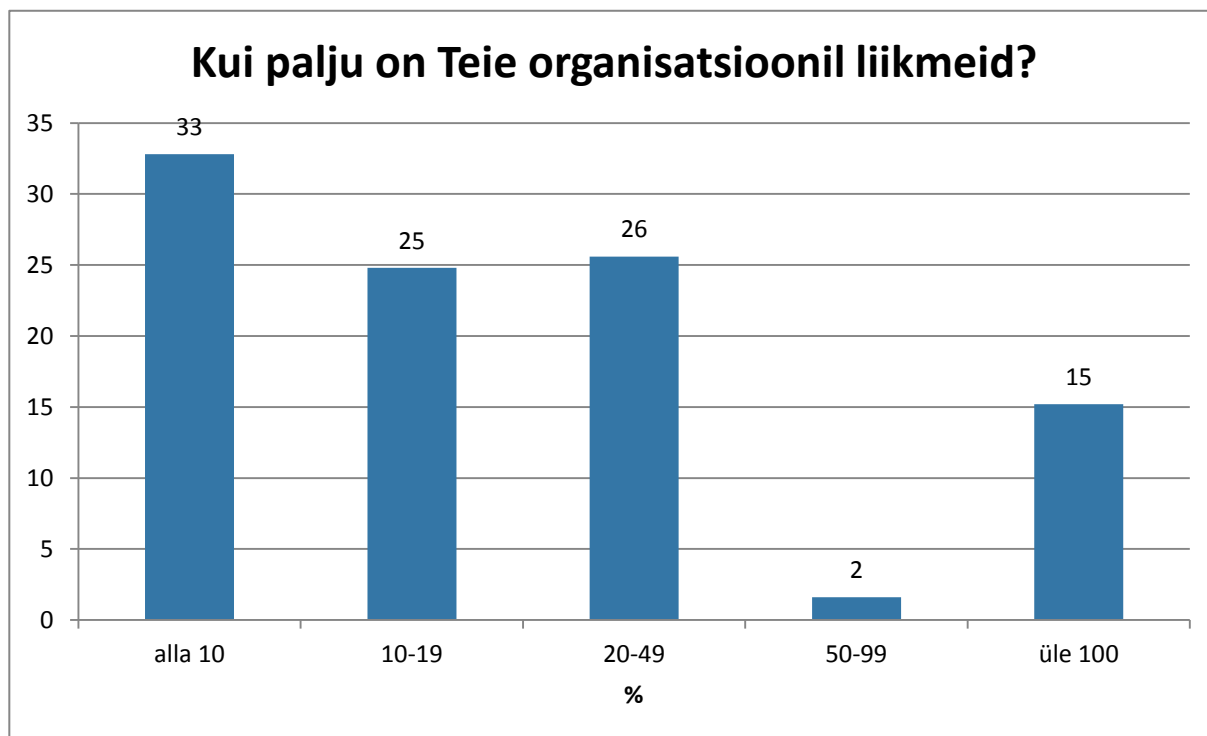
Joonis 6. Netosissetuleku järgi jaotus

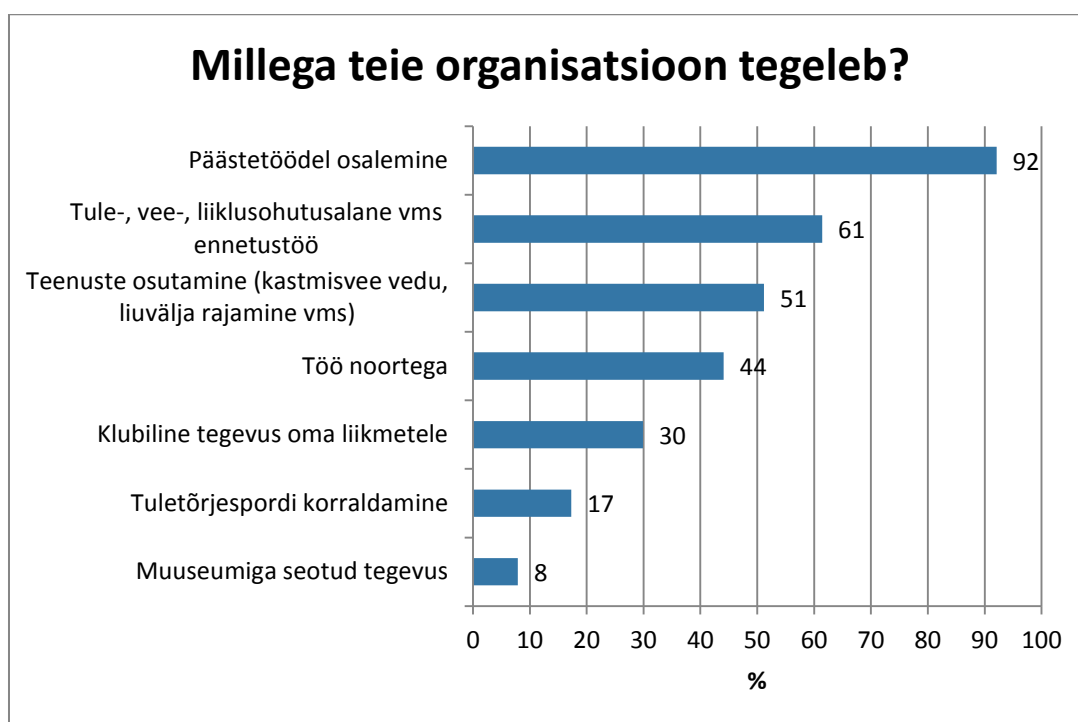
Joonis 7. Haridustase järgi jaotus

Joonis 8. Organisatsiooni tegevuspiirkond Eestis

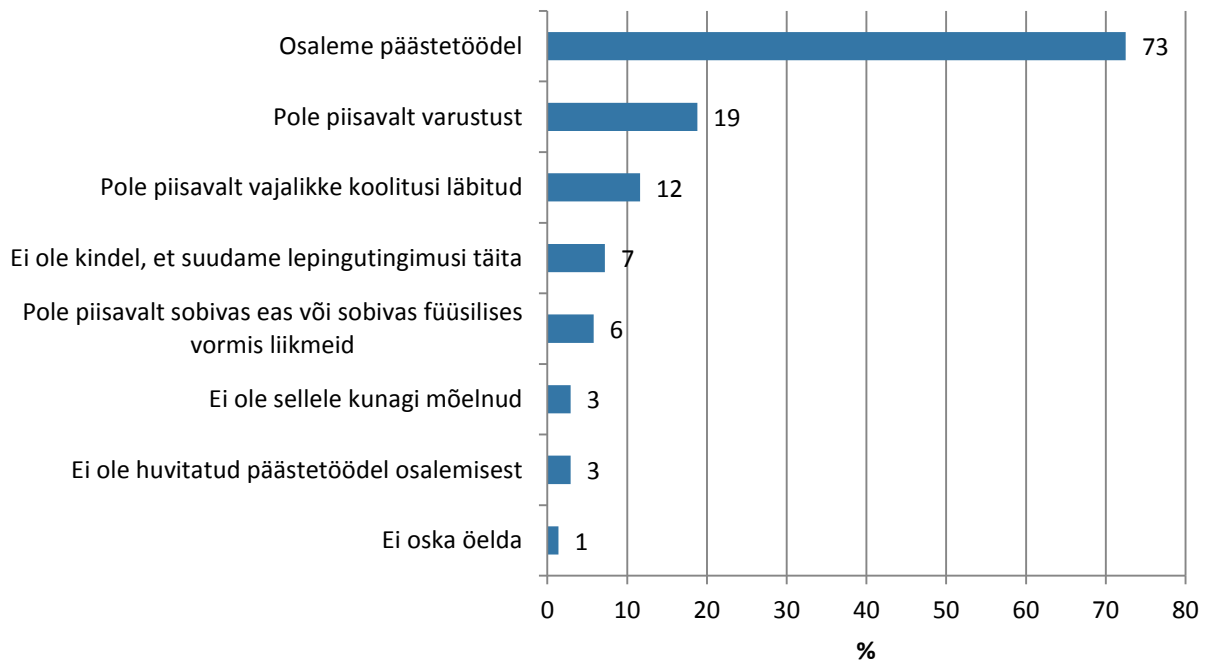

JOONIS 9. Liikmete arv

Joonis 10. Organisatsiooni tegevusala

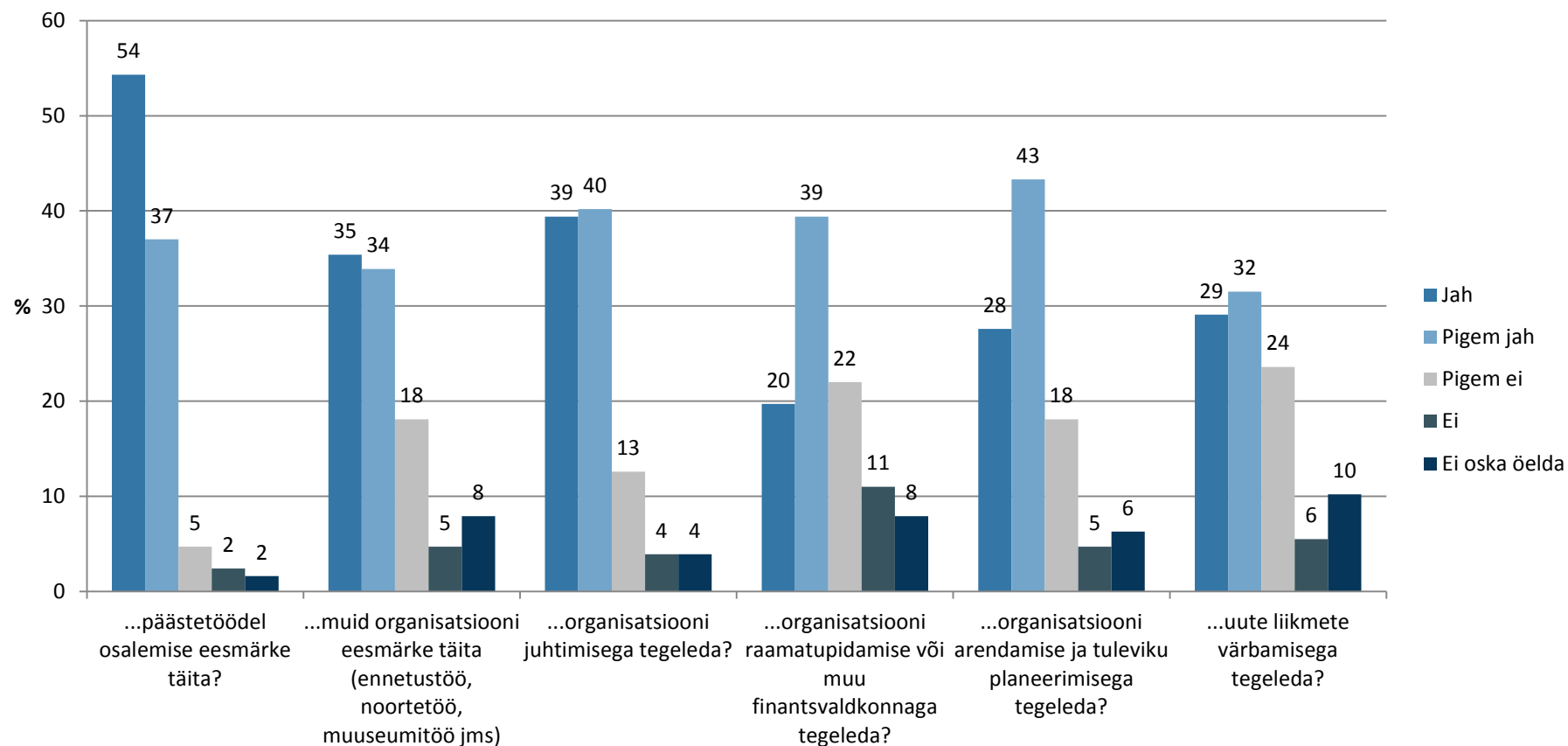
Juhul kui teie organisatsioon ei osale päästetöödel, mis on selle põhjuseks?

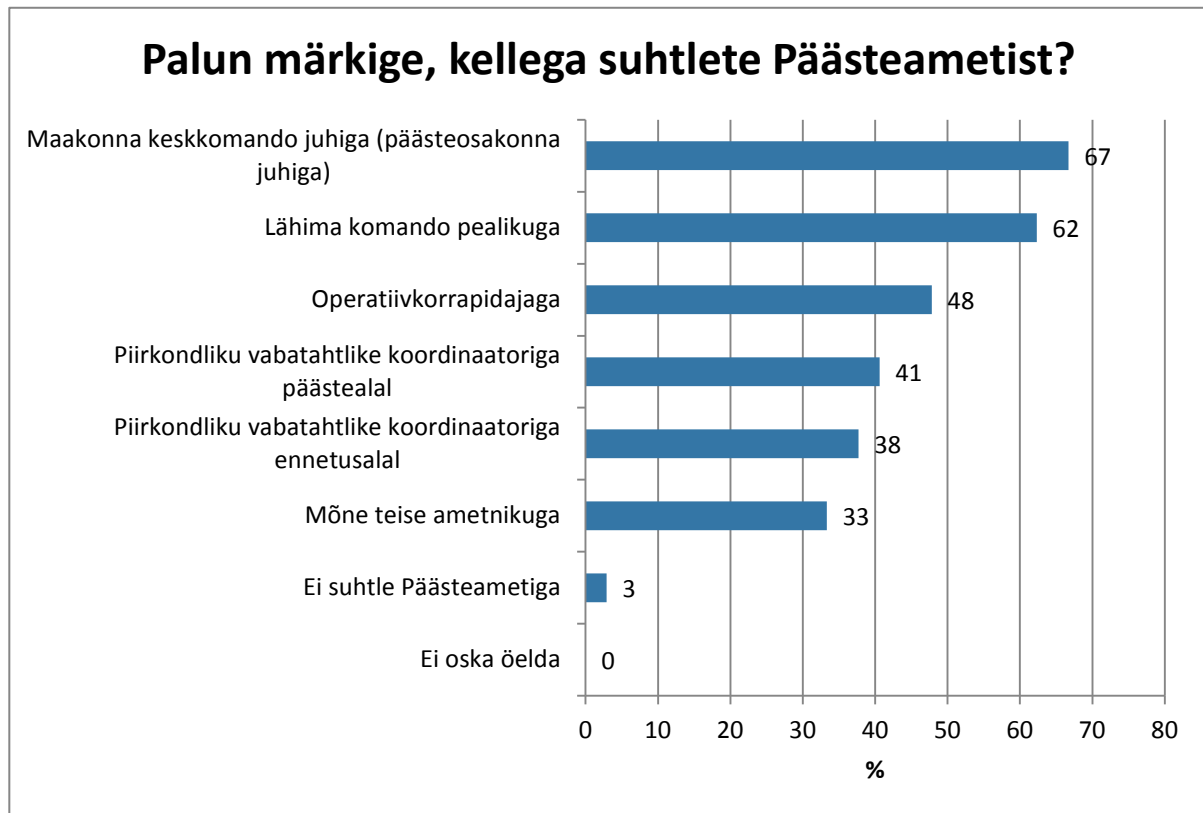
Joonis 11. Põhjused, miks päästetöödel ei osaleta

(vastasid ainult juhid või juhtimises osalevad inimesed)

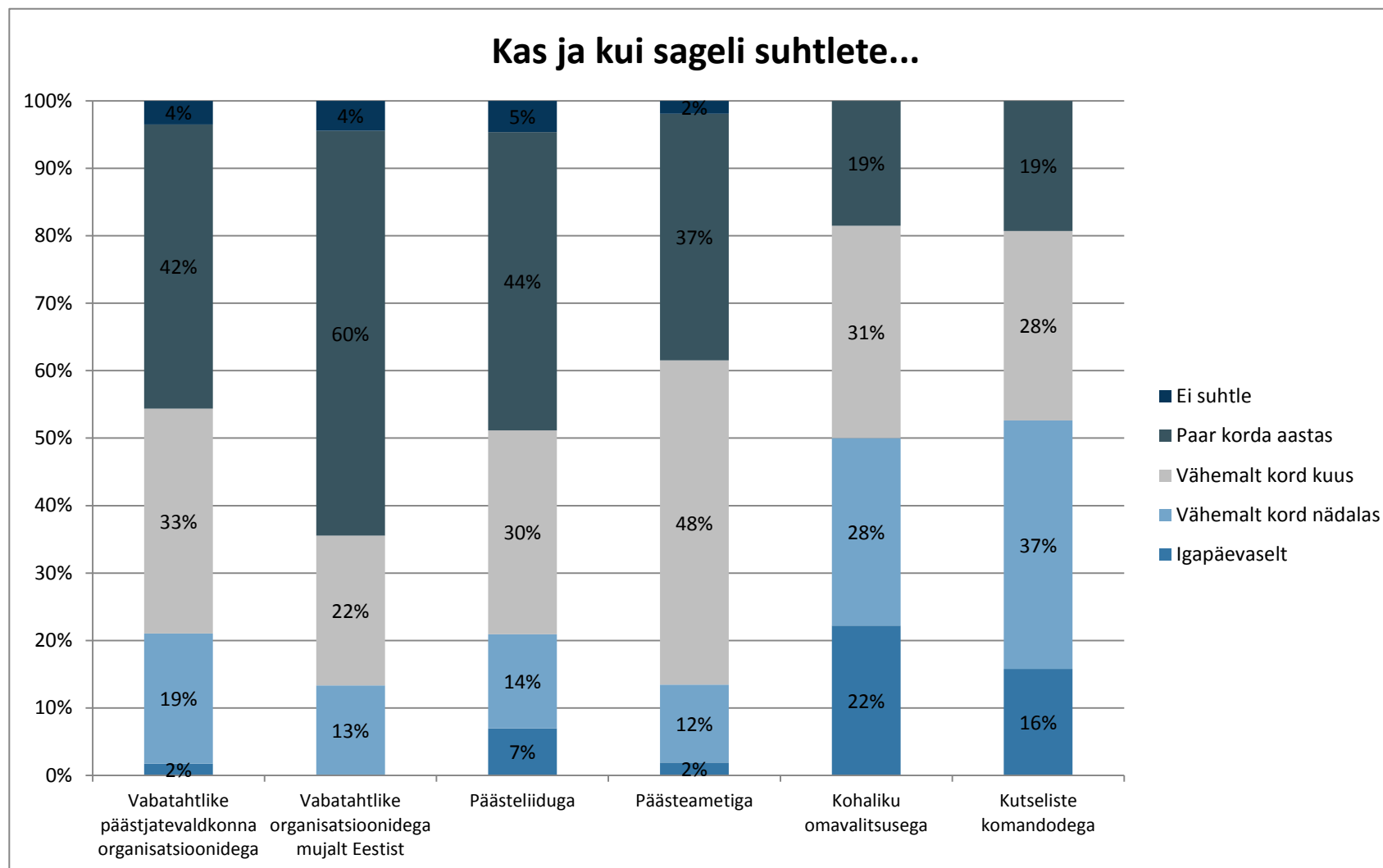
Kas teil on piisavalt kompetentseid liikmeid, et...

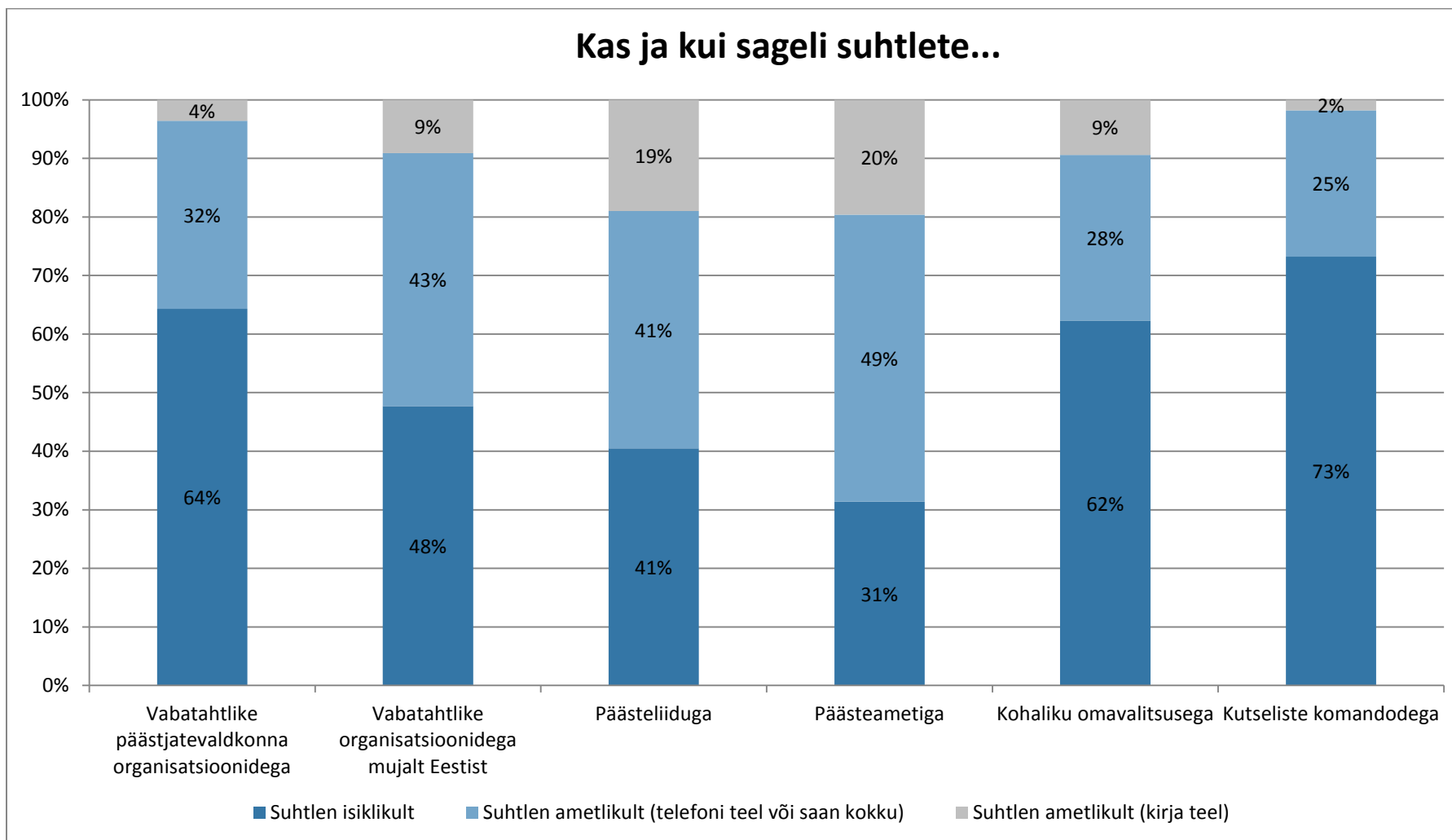
JOONIS 12. Liikmete kompetentsus

JOONIS 13. Suhtlus Päästeametiga

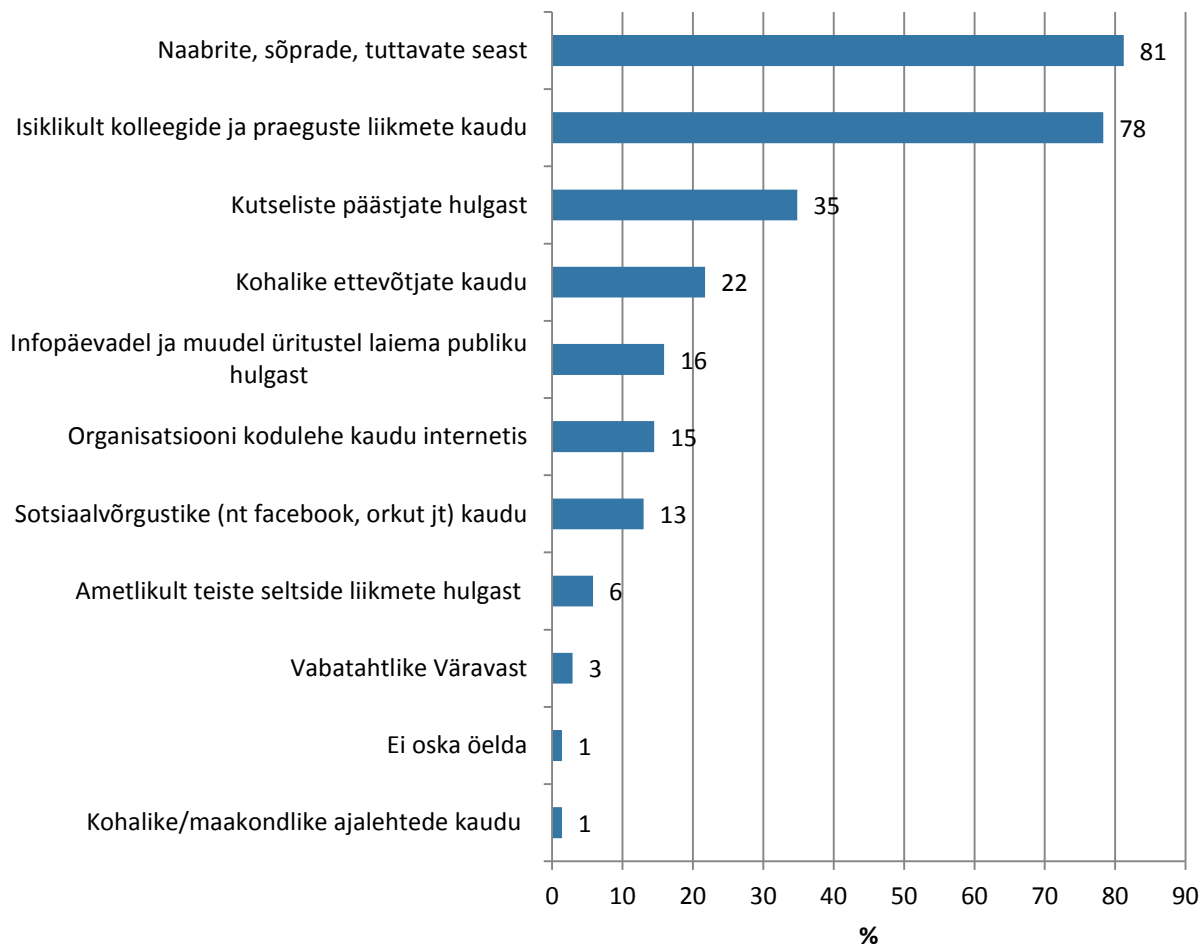

Joonis 14. Suhtlus erinevate organisatsioonidega

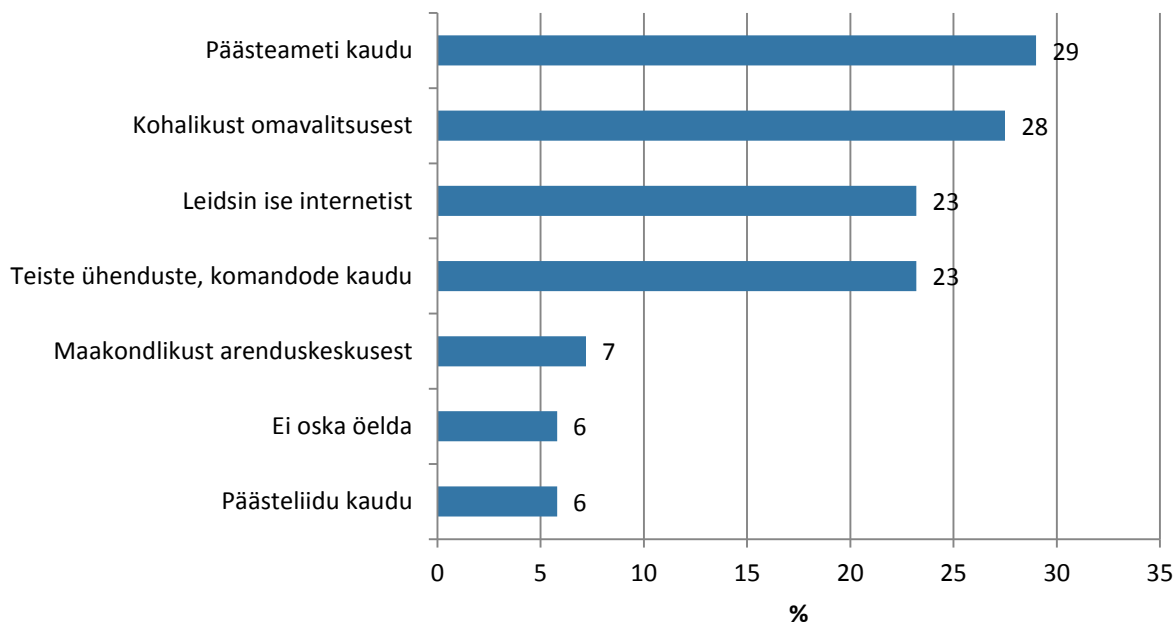
JOONIS 15. Suhtlussagedus erinevate organisatsioonidega

Peamiselt millistest allikatest ja kanalitest leiata UUSI VABATAHTLIKKE oma organisatsiooni?

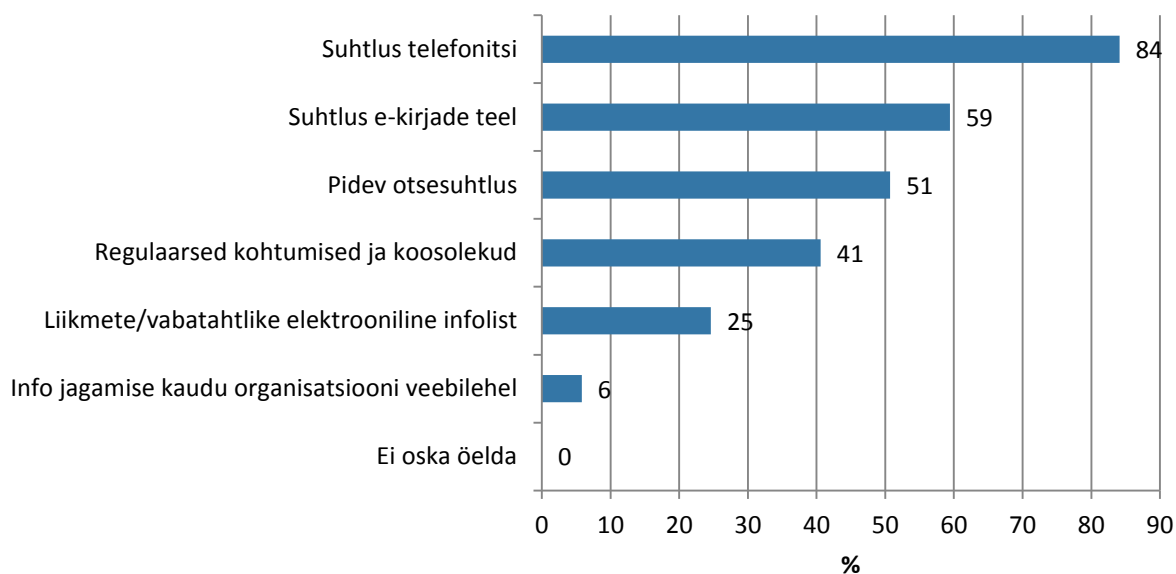
Joonis 16. Uute vabatahtlike värbamise kanalid

Millisest allikast saite peamiselt infot komando (MTÜ) loomisega seotud küsimustes?

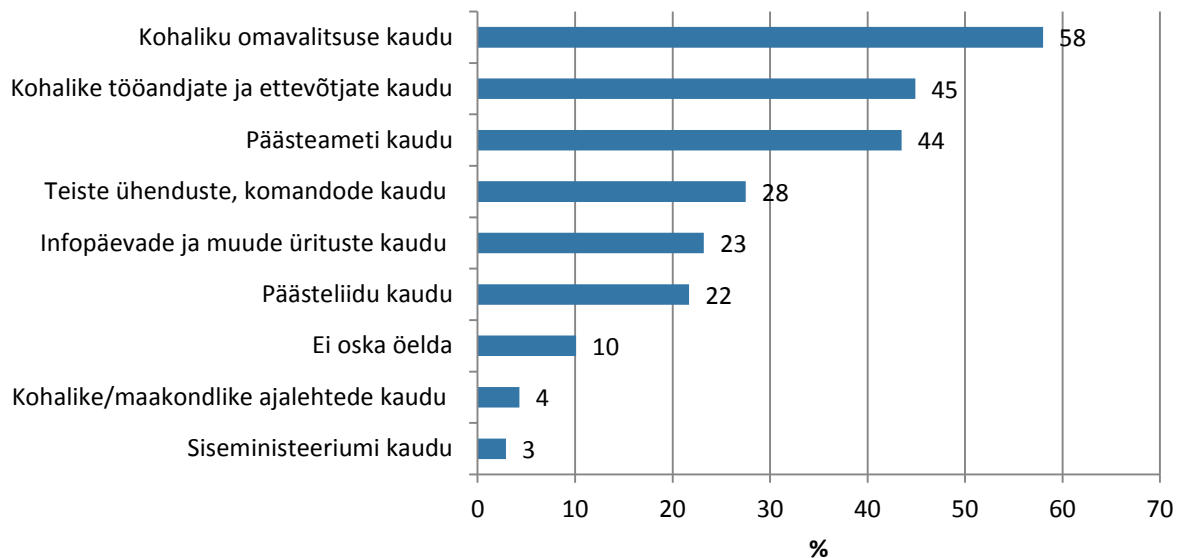
Joonis 17. Ühenduse loomisega seotud infokanalid

Milliseid kommunikatsioonikanaleid ja -vahendeid kasutate organisatsioonis sisekommunikatsiooniks?

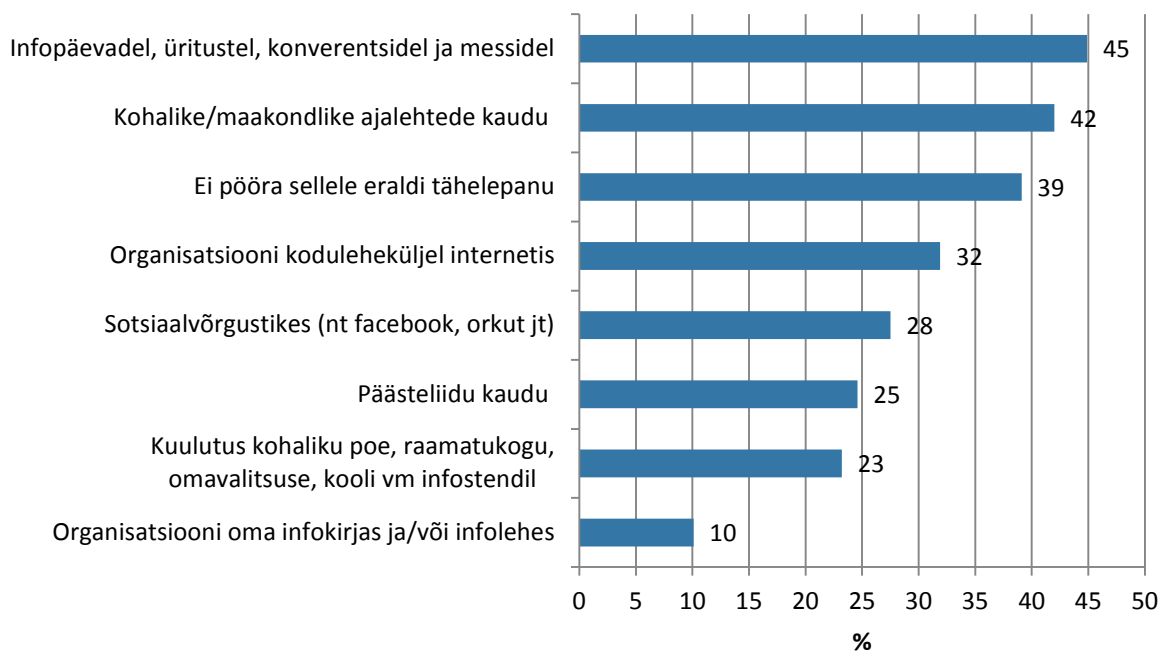
Joonis 18. Organisatsiooni sisekommunikatsiooni kanalid

Peamiselt millistest allikatest ja kanalitest leiate TOETUST VÕI KOOSTÖÖPARTNEREID oma organisatsioonile?

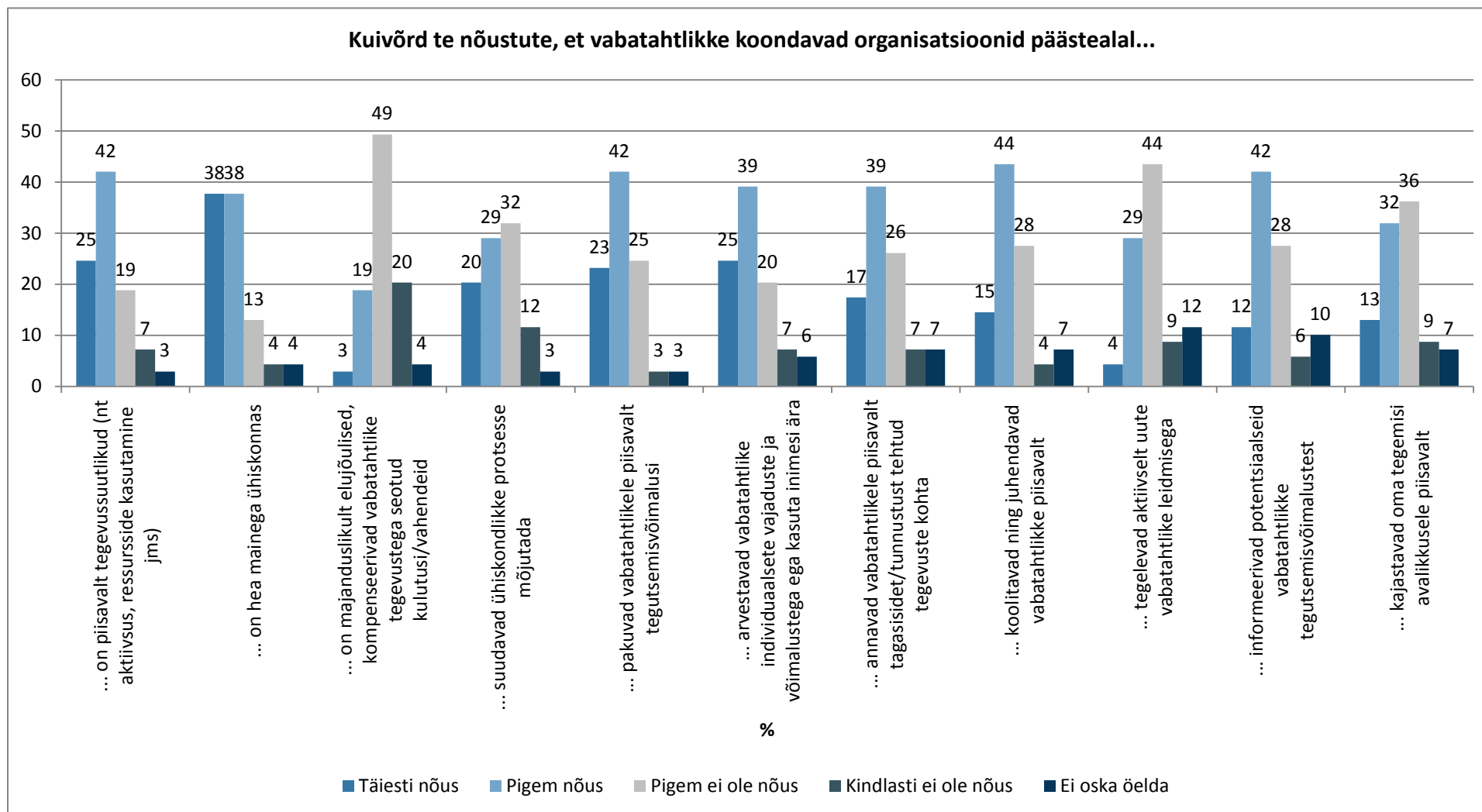

Joonis 19. Toetuste ja koostööpartnerite infokanalid

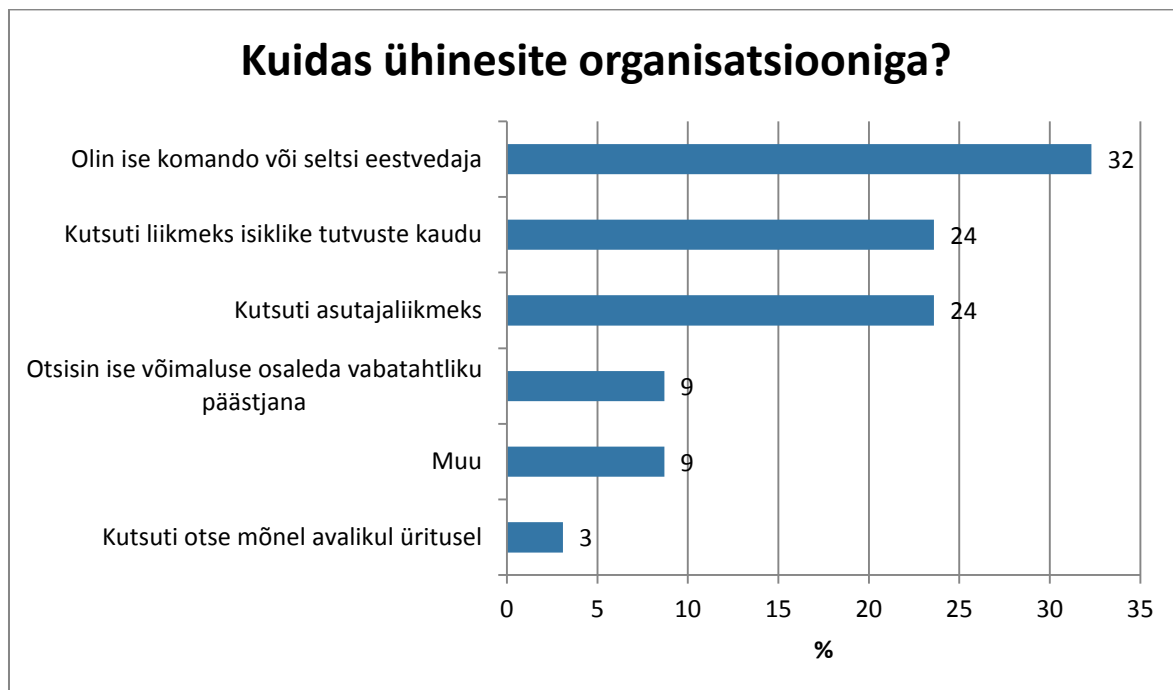
Peamiselt milliste kanalite kaudu TEAVITATE AVALIKKUST oma tegemistest?

Joonis 20. Avalikkuse teavituseks kasutatavad kanalid

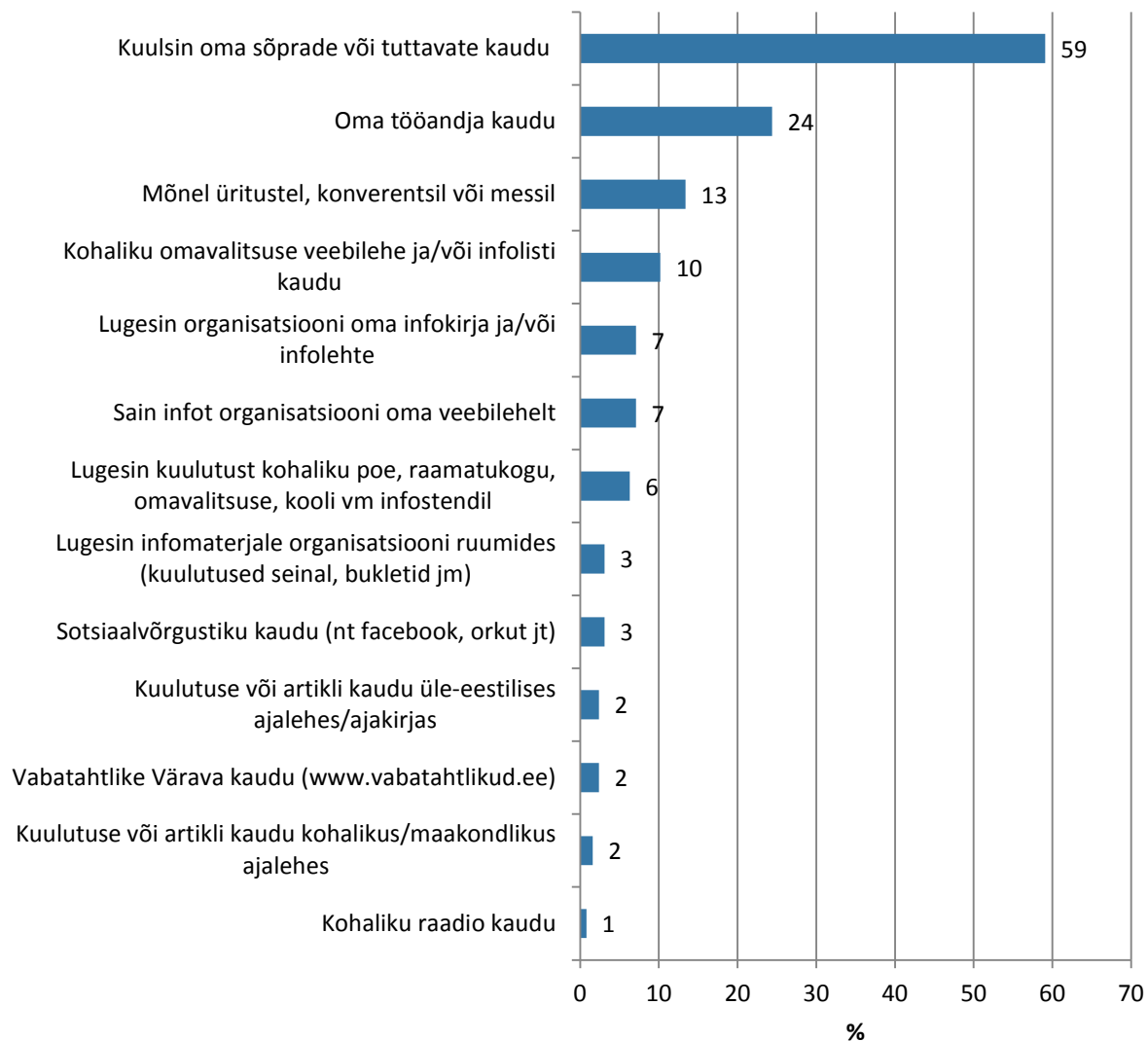

JOONIS 21. kuivõrd te nõustute, et vabatahtlikke koondavad organisatsioonid päästealal ..

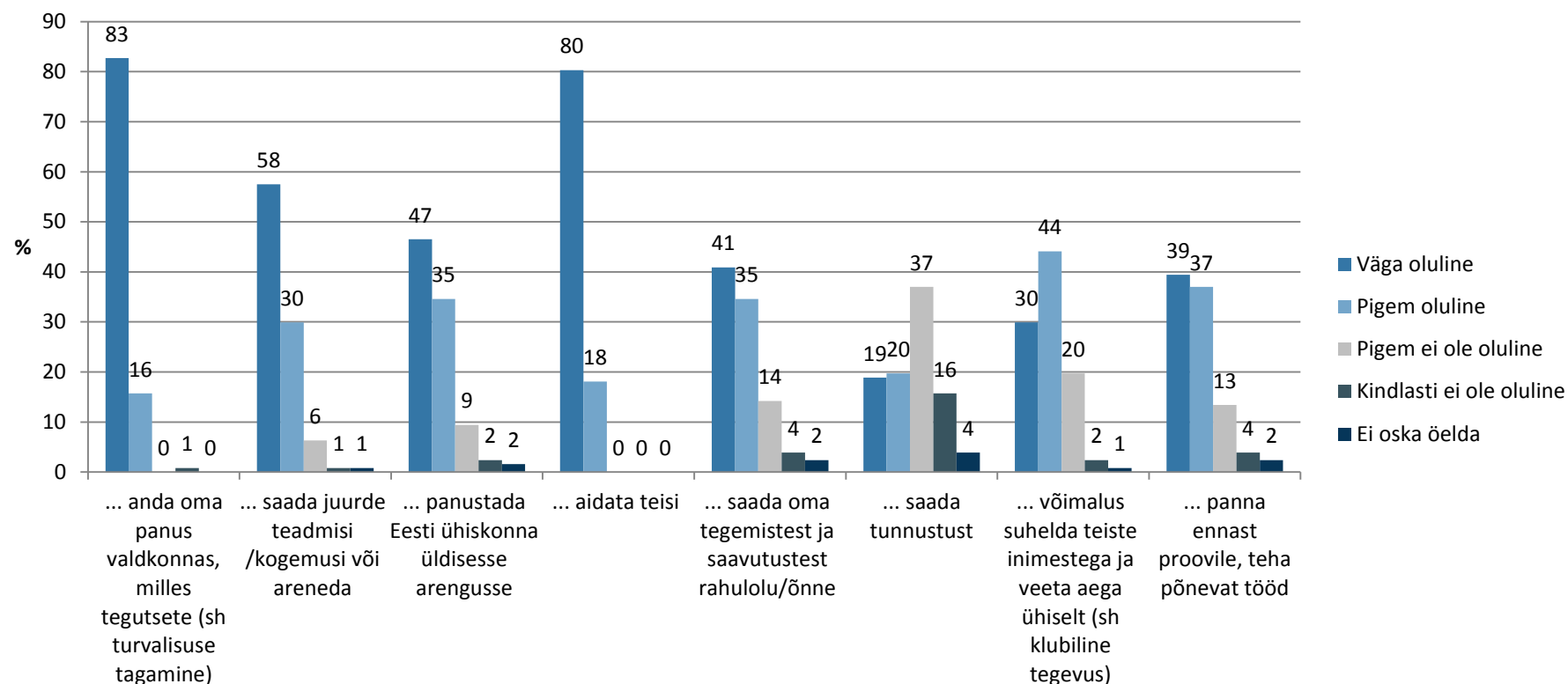
Joonis 22. Kuidas ühinesite organisatsiooniga?

Kuidas kuulsite võimalusest päästealal vabatahtlikuna tegutseda? Kõige olulisem.

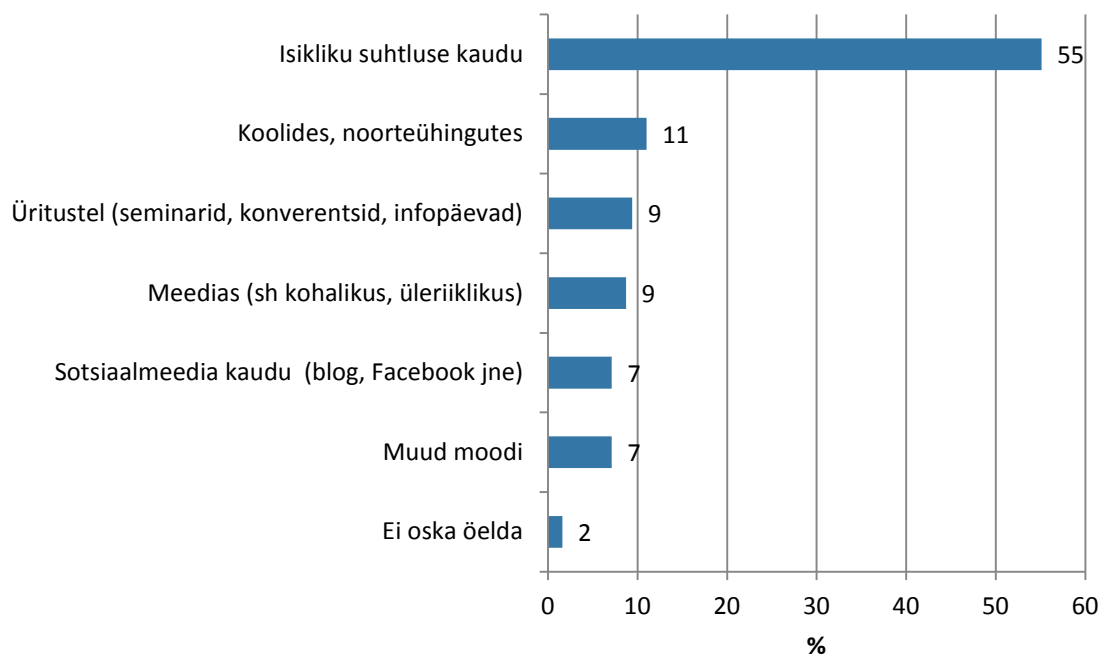
JOONIS 23. Kõige olulisem informatsiooni allikas päästeala vabatahtlikega liitumisel

Märkige kuivõrd olulised on järgmised aspektid teie jaoks päästeala vabatahtlike organisatsiooni töös osalemisel

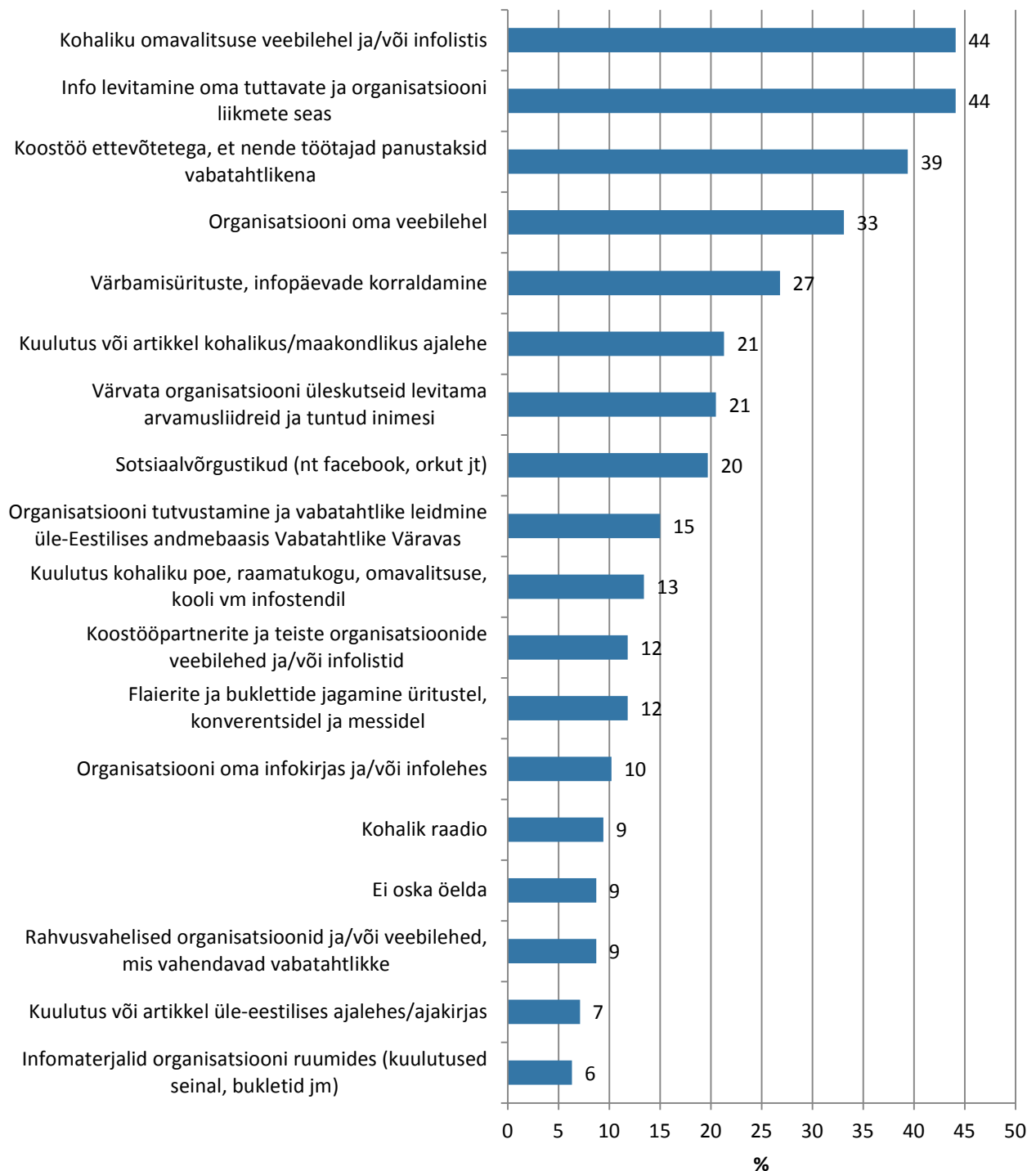
JOONIS 24. Päästeala organisatsiooni töös osalemise motivaatorid

Millisel viisil olete oma vabatahtliku rolli kogukonnale / avalikkusele tutvustanud?

Joonis 25. Kogukonnale/avalikkusele oma tegevuse tutvustamise viisid

Palun märkige, milliseid kommunikatsioonikanaleid ja -viise soovite paremini või rohkem kasutada ja vajate selle kohta kas lisainformatsiooni, soovitusi, koolitusi või rahalist toetust arendustegevuseks

Joonis 26. Arendamist vajavad kanalid

LISA 2. Küsitluse ankeet

VEEBIKÜSITLUS VABATAHTLIKE KOMANDODE LIIKMETELE JA JUHTIDELE

Hea päästeala vabatahtlik!

Pöördume Teie poole palvega täita käesolev küsimustik, et paremini mõista vabatahtliku pääste valdkonda ning eriti suhtluspraktikaid sellel alal.

Kuna vabatahtliku pääste valdkond on praegu kiiresti arenev, on oluline, et selle valdkonna toimijad ja rahastajad oskaksid oma otsustes lähtuda asjakohasest infost. Selle ankeedi eesmärk ongi põhjalikult uurida, millised on praegu toimivad organiseerumise ja suhtluse viisid vabatahtlike päästjate seas.

Võib-olla olete juba vastanud sarnasele küsimustikule, mille on edastanud Päästeliit või Päästeamet. Ka sellisel juhul palume ikkagi ankeet täita. Käesoleva küsimustiku loomisel oleme eelnevate küsimustike abil saadud info arvesse võtnud ning püüame vastust leida ka nendele küsimustele, mis seni on jäänud valgustamata.

Ankeedile vastamiseks kulub orienteerivalt 20 minutit.

Teie poolt sisestatud infot edastame kolmandatele osapooltele ainult üldistatud kujul. See tagab teie vastuste anonüümsuse, mis tähendab, et kellelgi ei ole võimalik vastuseid teiega isiklikult seostada.

Palun edastage küsimustik ka teistele oma organisatsiooni vabatahtlikele. Ankeeti saab täita kuni 23. märtsini 2012. Analüüsi on tellinud Siseministeerium ja viib läbi sõltumatu Poliitikauuringute Keskus Praxis.

ORGANISATSIOONI ÜLDINE KIRJELDUS

1) Milline on teie roll organisatsioonis?

- Olen organisatsiooni/komando juht
- Osalen organisatsiooni juhtimises
- Olen organisatsiooni tavaliiige, vabatahtlik

2) Mis aastal on teie organisatsioon asutatud?

--

3) Milline on teie organisatsiooni tegutsemisvorm?

- MTÜ
- KOV alluvuses
- Seltsing
- Muu

1) Millises maakonnas teie organisatsioon tegutseb?

--

2) Kui suur on teie küla, asula või linn?

- Kuni 200 majapidamist
- 201- 500 majapidamist
- 501- 1000 majapidamist

- 1001- 3000 majapidamist
- 3001- 5000 majapidamist
- Rohkem kui 5000 majapidamist
- Ei oska öelda

3) Millised on teie organisatsiooni töökeeled?

	Kasutame igapäevaselt	Kasutame vahel	Ei kasuta	Ei oska öelda
Eesti				
Vene				

4) Kui palju on Teie organisatsioonis liikmeid?

--

5) Millisesse vahemikku jääb teie organisatsiooni vabatahtlike keskmine vanus?

- Kuni 29
- 30-39
- 40-49
- 50-59
- Üle 59
- Ei oska öelda

ORGANISATSIOONI TEGEVUS PÄÄSTEALAL

6) Millega teie organisatsioon tegeleb?

- Päästetöödel osalemine
- Tule-, vee-, liiklusohutusalane vms ennetustöö
- Töö noortega
- Klubiline tegevus oma liikmetele
- Tuletõrjespordi korraldamine
- Muuseumiga seotud tegevus
- Teenuste osutamine (kastmisvee vedu, liuvälja rajamine vms)
- Muu

7) Sellest samast loetelust palun valige üks, mis on PEAMINE tegevus!

- Päästetöödel osalemine
- Tule-, vee-, liiklusohutusalane vms ennetustöö
- Töö noortega
- Klubiline tegevus oma liikmetele
- Tuletõrjespordi korraldamine
- Muuseumiga seotud tegevus
- Teenuste osutamine (kastmisvee vedu, liuvälja rajamine vms)
- Muu

8) Kas Teie organisatsioon kuulub Päästeliitu?

- Jah
- Ei

- Ei oska öelda

9) Mitu aastat on teil olnud päästetööde leping Päästeametiga?

- 1-2
- 3-5
- 6-10
- Rohkem kui 10
- Ei ole lepingut
- Ei oska öelda

10) Kui paljud teie liikmetest on liitunud viimase aasta jooksul?

--

11) Kui paljud teie liikmetest on lahkunud viimase aasta jooksul?

--

12) Kas teil on piisavalt kompetentseid liikmeid, et...

NB! Selle küsimuse juures on silmas peetud seda, et alati ei jätku organisatsioonis erinevate huvide, teadmiste või võimetega inimesi, et täita organisatsioonile seatud ülesandeid või eesmärgid. Meid huvitab, kuivõrd teie organisatsioon on mehitatud vajalike inimestega.

	Jah	Pigem jah	Pigem ei	Ei	Ei oska
...päästetöödel osalemise eesmärgid					
...muid organisatsiooni eesmärgid täita (ennetustöö, noortetöö, muuseumitöö)					
...organisatsiooni juhtimisega tegeleda?					
...organisatsiooni raamatupidamise või muu finantsvaldkonnaga tegeleda?					
...organisatsiooni arendamise ja tuleviku planeerimisega tegeleda?					
...uute liikmete värbamisega tegeleda?					

INFOVAHETUSE JA MUU KOMMUNIKATSIOONIGA SEOTUD TEGEVUSED

13) Palun märkige, kellega suhtlete Päästeametist.

- Lähima komando pealikuga
- Maakonna keskkomando juhiga (päästeosakonna juhiga)
- Piirkondliku vabatahtlike koordinaatoriga päästealal
- Piirkondliku vabatahtlike koordinaatoriga ennetusalal
- Operatiivkorrapidajaga
- Mõne teise ametnikuga
- Ei suhtle Päästeametiga
- Ei oska öelda

14) Sellest samast loetelust, palun valige, kellega on suhtlus kõige tihedam.

- Lähima komando pealikuga

- Maakonna keskkomando juhiga (päästeosakonna juhiga)
- Piirkondliku vabatahtlike koordinaatoriga päästealal
- Piirkondliku vabatahtlike koordinaatoriga ennetusalal
- Operatiivkorrapidajaga
- Mõne teise ametnikuga
- Ei suhtle Päästeametiga
- Ei oska öelda

15) Palun märkige, kas ja kui sageli suhtlete teiste päästeala vabatahtlikega väljaspool oma organisatsiooni.

	Suhtlemise sagedus	Suhtlemise viis
	• Igapäevaselt • Vähemalt kord nädalas • Vähemalt kord kuus • Paar korda aastas • Ei suhtle	• Suhtlen isiklikult • Suhtlen ametlikult (telefoni teel või saan kokku) • Suhtlen ametlikult (kirja teel)
Suhtlen lähiümbruse vabatahtlike päästjatevaldkonna organisatsioonidega		
Suhtlen vabatahtlike organisatsioonidega mujalt Eestist		
Suhtlen Päästeliiduga		
Suhtlen Päästeametiga		
Suhtlen kohaliku omavalitsusega		
Suhtlen kutseliste komandodega		
Ei oska öelda		

16) Kuidas hindate valdkondlikku infovahetust oma kohaliku omavalitsusega (vallaga)?

- Mõlemapoolne ja tulemusrikas
- Pigem meie poolt algatatud, aga tulemusrikas
- Pigem nende poolt algatatud, aga tulemusrikas
- Pigem ebapiisav ja tulutu
- Ei oska öelda

17) Peamiselt millistest allikatest ja kanalitest leiате UUSI VABATAHTLIKKE oma organisatsiooni?

Palun märkige kuni 5 vastust.

- Naabrite, sõprade, tuttavate seast
- Isiklikult kolleegide ja praeguste liikmete kaudu
- Kutseliste päästjate hulgast
- Ametlikult teiste seltside liikmete hulgast

- Infopäevadel ja muudel üritustel laiema publiku hulgast
- Organisatsiooni kodulehe kaudu internetis
- Vabatahtlike Väravast (www.vabatahtlikud.ee)
- Kohalike ettevõtjate kaudu
- Sotsiaalsõprade (nt facebook, orkut jt) kaudu
- Kohalike/maakondlike ajalehtede kaudu
- Ei oska öelda
- Muu

18) Sellest samast loetelust palun valige kolm, mis töötavad kõige paremini vabatahtlike leidmiseks ja värbamiseks teie organisatsiooni tegemistesse! Palun märkige kuni 3 vastust.

- Naabrite, sõprade, tuttavate seast
- Isiklikult kolleegide ja praeguste liikmete kaudu
- Kutseliste päästjate hulgast
- Ametlikult teiste seltside liikmete hulgast
- Infopäevadel ja muudel üritustel laiema publiku hulgast
- Organisatsiooni kodulehe kaudu internetis
- Vabatahtlike Väravast (www.vabatahtlikud.ee)
- Kohalike ettevõtjate kaudu
- Sotsiaalsõprade (nt facebook, orkut jt) kaudu
- Kohalike/maakondlike ajalehtede kaudu
- Ei oska öelda
- Muu

19) Kas olete saanud abi, nõuandeid ja juhiseid vabatahtlike värbamiseks ning kaasamiseks?

- Jah, Päästeliidust
- Jah, Päästeametist
- Jah, kohalikust omavalitsusest
- Jah, Vabatahtlike Arenduskeskusest
- Ei
- Ei oska öelda
- Mujalt

20) Millisest allikast saite peamiselt infot komando (MTÜ) loomisega seotud küsimustes?

- Kohalikust omavalitsusest
- Maakondlikust arenduskeskusest
- Päästeameti kaudu
- Päästeliidu kaudu
- Teiste ühenduste, komandode kaudu
- Leidsin ise internetist
- Ei oska öelda
- Mujalt

21) Kas olete kuulnud stardikapitalist?

- Jah
- Ei

22) Kui jah, siis millisest allikast?

- Kohalikust omavalitsusest
- Päästeameti kaudu
- Päästeliidu kaudu
- Leidsin ise internetist
- Mujalt

23) Kas olete teadlikud Siseministeeriumi valitsemisala arengukavas 2012- 2015 vabatahtlikega seotud eesmärkidest päästeteenuse kättesaadavuse paremaks tagamiseks?

- Jah
- Ei

24) Milliseid kommunikatsioonikanaleid ja -vahendeid kasutate organisatsioonis sisekommunikatsiooniks? Palun märkige kuni 3 vastust.

- Liikmete/vabatahtlike elektrooniline infolist
- Suhtlus e- kirjade teel
- Suhtlus telefonitsi
- Regulaarsed kohtumised ja koosolekud
- Info jagamise kaudu organisatsiooni veebilehel
- Pidev otsesuhtlus
- Ei oska öelda
- Muu

25) Peamiselt millistest allikatest ja kanalitest leiате TOETUST VÕI KOOSTÖÖPARTNEREID oma organisatsioonile? Palun märkige kuni 5 vastust

- Kohaliku omavalitsuse kaudu
- Päästeameti kaudu
- Päästeliidu kaudu
- Siseministeeriumi kaudu
- Kohalike tööandjate ja ettevõtjate kaudu
- Teiste ühenduste, komandode kaudu
- Infopäevade ja muude ürituste kaudu
- Kohalike/maakondlike ajalehtede kaudu
- Ei oska öelda
- Muu

26) Peamiselt milliste kanalite kaudu TEAVITATE AVALIKKUST oma tegemistest? Palun märkige kuni 5 vastust.

- Päästeliidu kaudu
- Kohalike/maakondlike ajalehtede kaudu
- Infopäevadel, üritustel, konverentsidel ja messidel
- Organisatsiooni koduleheküljel internetis
- Organisatsiooni oma infokirjas ja/või infolehes
- Kuulutus kohaliku poe, raamatukogu, omavalitsuse, kooli vm infostendil
- Sotsiaalvõrgustikes (nt facebook, orkut jt)
- Ei pööra sellele eraldi tähelepanu
- Muu

27) Kuidas hindate esmase rahastuse ning üldise rahatusvõimaluste alase info kättesaadavaust?

- Väga rahul
- Pigem rahul
- Pigem ei ole rahul
- Ei ole üldse rahul
- Ei oska öelda

28) Kuivõrd te nõustute, et vabatahtlikke koondavad organisatsioonid päästealal ...?

	Täiesti nõus	Pigem nõus	Pigem ei ole nõus	Kindlasti ei ole nõus	Ei oska öelda
on piisavalt tegevussuutlikud (nt aktiivsus, ressursside kasutamine jms)					
on hea mainega ühiskonnas					
on majanduslikult elujõulised, kompenseerivad vabatahtlike tegevustega seotud kulutusi/vahendeid					
suudavad ühiskondlikke protsesse mõjutada					
pakuvad vabatahtlikele piisavalt tegutsemisvõimalusi					
arvestavad vabatahtlike individuaalsete vajaduste ja võimalustega ega kasuta inimesi ära					
annavad vabatahtlikele piisavalt tagasisidet/tunnustust tehtud tegevuste kohta					
koolitavad ning juhendavad vabatahtlikke piisavalt					
tegelevad aktiivselt uute vabatahtlike leidmisega					
informeerivad potentsiaalseid vabatahtlikke tegutsemisvõimalustest					
kajastavad oma tegemisi avalikkusele piisavalt					

29) Juhul kui teie organisatsioon ei osale päästetöödel, mis on selle põhjuseks?

- Pole piisavalt sobivas eas või sobivas füüsilises vormis liikmeid
- Pole piisavalt varustust
- Pole piisavalt vajalikke koolitusi läbitud
- Ei ole kindel, et suudame lepingutingimusi täita
- Ei ole huvitatud päästetöödel osalemisest
- Ei ole sellele kunagi mõelnud

- Osaleme päästetöödel
- Ei oska öelda
- Muu

ISIKLIK MOTIVATSIOON

Palun mõelge oma isiklikule taustale ja motivatsioonile vabatahtlikuna osalemisel.

30) Kuidas ühinesite organisatsiooniga?

- Olin ise komando või seltsi eestvedaja
- Kutsuti asutajaliikmeks
- Kutsuti liikmeks isiklike tutvuste kaudu
- Kutsuti otse mõnel avalikul üritusel
- Otsisin ise võimaluse osaleda vabatahtliku päästjana
- Muu

31) Kuidas kuulsite võimalusest päästealal vabatahtlikuna tegutseda? Palun märkige kuni 5 vastust.

- Kuulsin oma sõprade või tuttavate kaudu
- Sain infot organisatsiooni oma veebilehelt
- Lugesin organisatsiooni oma infokirja ja/või infolehte
- Mõnel üritustel, konverentsil või messil
- Sotsiaälvõrgustiku kaudu (nt facebook, orkut jt)
- Vabatahtlike Värava kaudu (www.vabatahtlikud.ee)
- Kohaliku omavalitsuse veebilehe ja/või infolisti kaudu
- Kuulutuse või artikli kaudu kohalikus/maakondlikus ajalehes
- Kuulutuse või artikli kaudu üle-eestilises ajalehes/ajakirjas
- Kohaliku raadio kaudu
- Lugesin infomaterjale organisatsiooni ruumides (kuulutused seinal, bukletid jm)
- Lugesin kuulutust kohaliku poe, raamatukogu, omavalitsuse, kooli vm infostendil
- Oma tööandja kaudu
- Muu

32) Sellest samast loetelust palun valige üks, mis oli teie jaoks kõige olulisem informatsiooni allikas päästeala vabatahtlikega liitumisel.

- Kuulsin oma sõprade või tuttavate kaudu
- Sain infot organisatsiooni oma veebilehelt
- Lugesin organisatsiooni oma infokirja ja/või infolehte
- Mõnel üritustel, konverentsil või messil
- Sotsiaälvõrgustiku kaudu (nt facebook, orkut jt)
- Vabatahtlike Värava kaudu (www.vabatahtlikud.ee)
- Kohaliku omavalitsuse veebilehe ja/või infolisti kaudu
- Kuulutuse või artikli kaudu kohalikus/maakondlikus ajalehes
- Kuulutuse või artikli kaudu üle-eestilises ajalehes/ajakirjas
- Kohaliku raadio kaudu
- Lugesin infomaterjale organisatsiooni ruumides (kuulutused seinal, bukletid jm)
- Lugesin kuulutust kohaliku poe, raamatukogu, omavalitsuse, kooli vm infostendil
- Oma tööandja kaudu
- Muu

33) Märkige kuivõrd olulised on järgmised aspektid teie jaoks päästeala vabatahtlike organisatsiooni töös osalemisel

	Väga oluline	Pigem oluline	Pigem ei ole oluline	Kindlasti ei ole oluline	Ei oska öelda
anda oma panus valdkonnas, milles tegutsete (sh turvalisuse tagamine)					
saada juurde teadmisi /kogemusi või areneda					
panustada Eesti ühiskonna üldisesse arengusse					
aidata teisi					
saada oma tegemistest ja saavutustest rahulolu/õnne					
saada tunnustust					
võimalus suhelda teiste inimestega ja veeta aega ühiselt (sh klubiline tegevus)					
panna ennast proovile, teha põnevat tööd					

34) Milline tunnustus on teie arvates päästeala vabatahtlikele kõige olulisem?

	Oluline	Vähem oluline	Ei oska öelda
Riiklik tänu avaldamine (näiteks autasustamine aukirjaga)			
Riiklik autasustamine päästeteenistuse aumärgiga			
Rahalise preemia andmine			
Kingituse andmine			
Kogukonnas esile tõstmine			
Oma komandosise esile tõstmine			
Teadmisest, et olen vajalik, on piisav			

35) Kuidas oled ise kaasa aidanud uute vabatahtlike liitumisel?

36) Millisel viisil olete oma vabatahtliku rolli kogukonnale / avalikkusele tutvustanud?

- Sotsiaalmeedia kaudu (blog, Facebook jne)
- Üritustel (seminarid, konverentsid, infopäevad)
- Koolides, noorteühingutes
- Meedias (sh kohalikus, üleriiklikus)
- Isikliku suhtluse kaudu
- Ei oska öelda
- Muud moodi

ARENGUVAJADUSED, TULEVIK, SOOVITUSED

Palun mõelge oma organisatsiooni kommunikatsioonitegevustele vabatahtlike värbamisel ja kaasamisel ning kirjutage oma organisatsiooni kogemustest lühidalt iga küsimuse all.

37) Millised vabatahtlike päästjate kaasa haaramise sammud on siiani kõige edukamaks osutunud ja miks?

--

38) Millised on seniste vabatahtlike kaasamise nõrgad kohad, puudused?

--

39) Palun märkige, milliseid kommunikatsiooni kanaleid ja viise soovite paremini või rohkem kasutada ja vajate selle kohta kas lisainformatsiooni, soovitusi, koolitusi või rahalist toetust arendustegevuseks. Palun märkige kuni 5 vastust.

- Info levitamine oma tuttavate ja organisatsiooni liikmete seas
- Organisatsiooni oma veebilehel
- Organisatsiooni oma infokirjas ja/või infolehes
- Infomaterjalid organisatsiooni ruumides (kuulutused seinal, bukletid jm)
- Flaierite ja buklettide jagamine üritustel, konverentsidel ja messidel
- Värbamisürituste, infopäevade korraldamine
- Sotsiaalvõrgustikud (nt facebook, orkut jt)
- Organisatsiooni tutvustamine ja vabatahtlike leidmine üle-Eestilises andmebaasis Vabatahtlike Väravas (www.vabatahtlikud.ee)
- Koostööpartnerite ja teiste organisatsioonide veebilehed ja/või infolistid
- Kohaliku omavalitsuse veebilehel ja/või infolistis
- Rahvusvahelised organisatsioonid ja/või veebilehed, mis vahendavad vabatahtlikke
- Kuulutus või artikkel kohalikus/maakondlikus ajalehes
- Kuulutus või artikkel üle-eestilises ajalehes/ajakirjas
- Kohalik raadio
- Kuulutus kohaliku poe, raamatukogu, omavalitsuse, kooli vm infostendil
- Koostöö ettevõtetega, et nende töötajad panustaksid vabatahtlikena
- Värvata organisatsiooni üleskutseid levitama arvamusiidreid ja tuntud inimesi
- Ei oska öelda

40) Palun kirjutage, millist lisainfot või tugiteenuseid vajate vabatahtlike paremaks värbamiseks ja rakendamiseks...

1) riigilt	
2) omavalitsuselt	
3) vabatahtlike keskuselt	

41) Millised on teie ettepanekud/soovitused valdkonna otsustajatele ja koordineerijatele, et vabatahtlikke veelgi edukamalt tegevusse kaasata?

--

MÕNED KÜSIMUSED TEIE TAUSTA KOHTA

42) Sugu

- Naine
- Mees

43) Vanus

44) Milline järgnevatest seisunditest teid põhiliselt iseloomustab? Kas te olete ...?

- Iseendale tööandja (ettevõtja)
- Palgatöötaja (ka palgata töötaja pereettevõttes/talus)
- Lapsehoolduspuhkusel
- Töötu, tööotsija
- Pensionil
- Kodune
- Õpilane, üliõpilane
- Muu

45) Kas te töötate peamiselt ...?

- Eraettevõttes
- Avaliku sektori asutuses või riigiettevõttes
- Mittetulundusorganisatsioonis

46) Haridustase

- Põhiharidus
- Keskharidus või kutsekeskharidus
- Kutseharidus keskhariduse baasil
- Rakenduskõrgharidus
- Bakalaureus, magister
- Doktor

47) Kui suur on teie peres netosissetulek inimese kohta kuus?

- Alla 500 euro
- 501-700 eurot
- 701-850 eurot
- 851-1000 eurot
- Üle 1000 euro
- Ei oska öelda

48) Kas elate samas omavalitsuses, kus asub teie komando?

- Jah
- Ei

49) Päästeala organisatsiooni (komando, seltsi) nimi, kus olete peamiselt tegev. Teie vastuseid ei seostata otseselt teie komandoga. See küsimus on oluline vastuste eristamise jaoks üldises analüüsis.**50) Kas teil on olemas vabatahtliku tunnistus?**

- Jah
- Ei
- Ei oska öelda

51) Millise astme koolituse olete läbinud?

- I astme
- II astme
- Ei ole läbinud koolitust

SISEMINISTEERIUM
Estonian Ministry of the Interior